

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:96 ARALIK 2019 - OCAK 2020 ISSN 1304-7604

Rasim Özdenören • Selçuk Azmanoğlu • Mihriban İnan Karatepe • Hasibe Çerko
Safiye Gölbaşı • Ayşe Aldemir • Zeynep Sati Yalçın • Esra Özdemir Demirci
Gülhan Tuba Çelik • Soner Oğuz • Fikri Özçelikçi • Mesut Doğan • Mustafa Uçurum
Yıldırım Türk • Recep Kayalı • İbrahim Halil Çelik • Ayşe Hicret Karakaya • Aysun Bahar Asar
Cahit Efgan Akgül • Rumeysa Kılıç • Sema Bayar • Ethem Baran • Handan Acar Yıldız
Hâle Sert • Necati Mert • Ertan Örgen • Ali Necip Erdoğan • Hatice Bildirici • Mehmet Aycı
Sigizmund Krjijanovski • Birsan Karaca • Gülay Pamuk • Ayla Burçin Kahraman
Uğur Demircan • Rüveyda Durmaz Kılıç • Tuba Dere • Nagihan Şahin
Erkam Evlice • Nuhan Nebi Çam • Ercan Ata

Ayın Söyleşisi:

Ethem Baran ile *Döngel Dünya* Üzerine
Hâle Sert ile *Çocukça Bir Direniş* Üzerine

Toplantı: Betül OK'un *Olmayan Şeyler Yüzünden* Kitabı Üzerine

Ertan Örgen: Taşrada Ön Kamera

Safiye Gölbaşı: Sırı Dökmek

Heceöykü'de İlkler: Gülay Pamuk, Ayla Burçin Kahraman, Uğur Demircan

96

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:96 ARALIK 2019-OCAK 2020 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

ARALIK

OCAK

96

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 16 SAYI: 96

Aralık 2019-Ocak 2020

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2020 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 140 TL.

Kurumlar İçin: 460 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 350 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda yayımlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2019

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/Serüven Av ile Avcı Arasında Gelişir / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 7

ÖYKÜ

Mihriban İnan Karatepe/Daha Güvercin / 8

Hasibe Çerko/Sade İç Dökmeler / 12

Safiye Gölbaşı/Sırı Dökmek / 19

Ayşe Aldemir/Elmanın Kırmızısı / 23

Zeynep Sati Yalçın/Sombahar Ninnisi / 29

Esra Özdemir Demirci/Set / 33

Gülhan Tuba Çelik/Açılan / 35

Soner Oğuz /Bu Öykü Neyin Olur? / 39

Fikri Özçelikçi/Suyun Soğuk Yüzü / 44

Mesut Doğan/Bir Adamın Üçüncü Eşinin Oğlu / 51

Mustafa Uçurum/Resepsiyon / 59

Yıldırım Türk/Bir Makam Rüzgârı / 61

Recep Kayalı /Önce Dağlar Kar Tutar / 65

İbrahim Halil Çelik/Şekersiz Kahve / 72

Ayşe Hicret Karakaya/Gece / 75

Aysun Bahar Asar/Toprağın Karası / 78

Cahit Efgan Akgül/Haşere / 81

Rumeysa Kılıç /Mutlu Aile Tablosu / 83

SÖYLEŞİ

Sema Bayar/Ethem Baran ile Döngel Dünya Üzerine / 88

Handan Acar Yıldız/Hâle Sert ile Çocukça Bir Direniş Üzerine / 94

ÖYKÜ ÜZERİNE

Necati Mert/Abdullah Harmancı ve Behçet Bey Neden Gülümsedi? / 99

Ertan Örgen/Taşrada Ön Kamera / 104

Ali Necip Erdoğan/Öykü'nün Sonu / 108

FİLM ÖYKÜ

Hatice Bildirici/72. Koşuş / 111

TOPLANTI

Olmayan Şeyler Yüzünden Üzerine/Yöneten: Rüveyda Durmaz Kılıç

Konuşanlar: Ali Necip Erdoğan, Emin Gürdamur,

Hatice Bildirici, Nagihan Şahin, Sema Bayar / 117

YAKIN PLAN

Esra Özdemir Demirci/Doğukan İşler ile Dünya Kiracısı Üzerine / 124

Esra Özdemir Demirci/Düş ile Gerçek Arasında Dünya Kiracısı / 127

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı/"Su Gelir Ark Uyanır" / 129

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Sigizmund Krjijanovski/Türkçesi: Birsen Karaca/Kaçan Parmaklar / 131

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Gülay Pamuk/Kör Fındık / 138

Ayla Burçin Kahraman/Düğün / 142

Uğur Demircan/Vazife / 145

KİTAPLIK

Rüveyda Durmaz Kılıç/Zongo'nun Değirmeni / 148

Ali Necip Erdoğan/Benden Önce Ölme / 149

Sema Bayar/Doğum Lekesi / 151

Tuba Dere/Hiç Bilmediğin Sularda Yüzmek / 152

Nagihan Şahin/Parmak Hesabıyla İki Kişi / 153

Erkam Evlice/Uygunsuzlar / 156

Ercan Ata/Nuhan Nebi Çam ile İstanbul Öyküleri Üzerine Söyleşi / 157

RASİM ÖZDENÖREN

SERÜVEN AV İLE AVCI ARASINDA GELİŞİR

“Herkes en gizli fikirlerden, bir arkadaş toplantısında söylediği şeylerden suçlu tutulursa, kim hüküm giymez!” diye yakınıyordu Dostoyevski.*

Unutulmasın ki, o da (Dostoyevski), bir arkadaş evinde, aslında mahiyetini çok da iyi bilmediği bir toplantıda yakalanarak mahkûm edilmişti. Mahkûmiyeti sıradan bir cezayı içermiyordu. Ölüm talebi ile yargılanmıştı. Mahkeme suçunu sabit görerek cezayı vermiş ve cezası kesinleşmişti. İnfaz günü geldiğinde, karşısına kendisini kurşuna dizecek bir manga asker sıralanmış, gözleri bağlanmıştı. Ancak infaz gerçekleşmemiş, büyük yazar Çar’ın başına mazhar olmuş, cezası değiştirilmiş; Sibiry’a da dört yıllığına küreğe hüküm giymişti.

Hayatın acısını, çilesini ve gerçekliğini iliklerinde duyumsamış olan birinin ağzından çıkan sözlerle kulak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. O sözlerin, her birimizin hayatında tekabül eden farklı bir gerçekliği yakalamamız mümkündür. Bir arkadaş, bir dost toplantısında söylenen sözleri işitmek için oraya bırakılmış “büyük kulak”, aslında nasıl da bir alçaklığın simgesidir! O, alçaklığın simgesidir, çünkü insanı savunmasız bırakmak üzere oraya bırakılmıştır.

Savunma, yalnızca insan olma haysiyetiyle sınırlı bırakılmamıştır canlılar âleminde. Savunma, hayvanlar âleminin de bir temel ilkesidir. Av olan hayvanla onun avcısı olan hayvan arasında, yaratılış böyle bir savunma düzeneğini kendiliğinden oluşturmuştur. Avcı, ava savunma fırsatını daima tanıır. Ava savunma fırsatı tanımayan, onu tuzağa düşüren avcı, aslında avcılığın haysiyetini ortadan kaldırır.

Tuzağın olduğu yerde şerefsizlik vardır. Yılana karşı duyulan irkiltici korkuyla, aslanın karşısında duyulan telaşlı korku arasındaki farkı düşünün. Yılan sinsidir ve avını beklerken, bizzat bu bekleyiş bir tuzak halidir. Yılanın ısırtığını bir an duyumsayıp aynı anda felç olan av, bilincine varmadan, kendini savunamadan, birden kendini ölüm dolambacının içinde bulur.

Aslansa, avını yakalamak için gizlenmiş olsa da, avıyla arasında mesafe

bulunduğundan, fırladığı anda onu gören av kaçarak kendini savunabilir. Yakalanır veya yakalanmaz, önemli olan kendini savunmaya fırsat bulabilmiş olmasıdır. Aslan karşısında duyulan yabancı korkuyla (tevahhuş), yılanı karşı duyulan ürpertici korku arasında, bu iki korkuyu birbirinden ayıran sınır yer alır.

İnsanın mahremiyetini ihlal eden gizli dinleme, tecessüs, yılcıl bir ıra taşır ve bu yüzden menfur sayılır. Mahremiyeti ihlal eden, insanı savunmasız bırakan her türlü düzenek, gerekli görüldüğü yerde bile, menfur sayılmaktan kurtulmaz. Bu nedenle Dostoyevski'nin dediğine katılıyorum: insan gizli fikirlerinden, bir arkadaş toplantısında söylediği şeylerden suçlu tutulursa, kim hüküm giymez ki!

Av ile avcı arasında, demek bir de tuzakçı yer alıyor.

Böylece entrikanın üç temel unsurunu yakalamış oluyoruz: av, avcı, tuzakçı...

Burada hüküm giymesi gerekenin, tuzakçı olduğu anlaşılıyor. Yani muhatabını savunmasız bırakan alçak... Ancak kurguda entrikanın sacayağı esef ki o olmadan tamamlanamıyor...

Burada değindiğimiz çelişkiyi işlemek ise şairin işi... Şair kelimesi benim lügatimde bütün sözel sanatları kapsayan bir kavramı ifade ediyor. Sahne oyununda, öyküde, romanda, destanda kahramanlarımız av veya avcı konumunda bulunur. Tema daima av ile avcı arasındaki kaçma-kovalama arasında döner. Yeri geldiğinde av da avcıya yönelip onu ava dönüştürebilir. Burası, oyunun sınırsız imkânlar âleminin başladığı yerdir...

Av-avcı-tuzakçı arasında oluşan üçgen kurgusal yapının temelidir. Üçü arasındaki sınırsız ilişkiler imkânı bu üçgenin içinde veya çevresinde gelişip sonuçlanır. İmkânlar âleminde dram da yer alır, melodram da, trajik olan da... Sonuç, sanatçının yeteneği ile bağlantılıdır...

(*) *Dostoyevski'den Ruha Dokunan Düşünceler*, hazırlayan: Esra Uluç, Carpe Diem Kitap Y. İst. 2005, s.31.

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Nuri Pakdil, 29 Mayıs 1934, Maraş - 18 Ekim 2019, Ankara

Selçuk Azmanoğlu

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

DAHA GÜVERCİN

Kapıyı kendi anahtarım ile açtım. Uzunca bir süredir zile basamıyorum. Dolayısıyla kimse diafondan; “Kim o?” diye sormuyor. Ama “Benim” işte gelen... İnsan zile basmayı özler mi? Özlüyorum. Tıkırtılarımdan geldiğimi anlıyor ve her defasında “Vuu, vuu...” benzeri bir ses çıkarıyor. Hoş bulduk, diyorum. Ona selam vermeyi bırakalı çok oldu. Ses çıkarmasa hoş bulduk bile demeyeceğim. Küskün müyüm? Hayır. Ama içimde bir yer bomboş ve ağrılı. Ağzımdan çıkan her kelimeyle daha da ağırlaşıyor. Karnımda sanki bir plaseenta git gide büyüyor. Ama besleyeceği bir bebek yok. İçi jölemsi bir sıvıyla dolu, apağır bir kese. Kasıklarına gittikçe baskı yapıyor. Bitmeyen bir hamilelik... Yürümekte zorlanan hamileler gibi kapının kenarlarına tutuna tutuna hole adım atıyorum. Her defasında yanımda çocuk arabası, arabanın şurasına burasına asılı poşetlerle kalabalık bir girişim var eve. Zaten asansöre de zar zor sığıştım. Aynada kendime bakmamak için sürekli telefona bakıyorum.

Face'den biri özelden mesaj atmış önce el sallamış ardından; “Sevişmek istersen ara” demiş. Cümlemin sonunda nokta yok. İster miyim?

Hem de nasıl, hem de nasıl...

Eşikten geçerken bunu düşündüm. Düşünüyor insan, ne bileyim. Fakat eşikten geçerken sadece eşikten geçmeyi düşünmek lazım, mümkünse... Gerçi eşik deyince de bir sürü anlam doğuyor. Onu ne yapacağız? Düşündükçe eşiği aşınıyor beynimin; “Bütün bunlar başıma niye geldi, niye?!” deyip duruyorum. Olup bitenlere bir anlam veremiyorum; eller gülüp oynarken, engelli bir eşe mahkum oluşuma, her vuu, vuu sesinde; “O mezhepsize verecek kız yok bende” diyen babamın çehresinin zihnimin duvarında bir parlayıp bir sönüşüne, annemin babamı onaylarken çarpılan ağzının bir türlü düzelmeyişine, onlardan habersiz yine de kuşlar gibi özgür birbirimize kaçmışken en mutlu anlarımızı zehirleyen bir lanetin her an fırsat kollamasına, bunu bile bile yine de inatla birbirimize daha da sokulmamıza, böylelikle hayatımıza yeni birini daha katmış olmamıza, babamın torun haberini aldığı anda; “Fare deliğine sığmamış

bir de kıcına kabak bağlamış” deyişine, babamın içinde bir yere gömülüvermiş misket kadar bir sevginin ancak torunu doğup kucağına sıcacık bırakılınca birdenbire yerinden oynamasına ve sonra herkesi şaşırtacak kadar bu misketi eline alıp bize doğru yuvarlamasına, ilerleyen günlerde yüzüne yayılan kocaman bir gülümsemeyle bir ton oyuncağı; renk renk arabalar, lastik toplar, hayvan figürleri, legolar, süper kahramanlar, kurşun bir asker ve daha neler neler kapımıza taşıyıp durmasına, yine de damadının yüzüne doğrudan bakmamayı sürdürmesine, sebep olduğu bu dışlanmışlık hissi yüzünden eşimle aramızda bir şeylerin günden güne dağılıp durmasına, eşimin benimle git gide daha az konuşmasına, okuldan uzaklaştırma aldığı evden okula gider gibi tıraşını olup, takım elbisesini giyip, kaynak kitaplarını yüklenip bir hafta boyunca mesai saatleri boyunca sokaklarda dolaşmasına, bunu benden nasıl olup da sakladığını sorguladığımda bir öfke fırtınası içinde; “Ben insanların kardeşliği için uğraşıyorum, kimseyi –babam gibi- dışlamıyorum, ne okul idaresi anladı bunu ne de babam!” deyişine, her tartışmada sabaha kadar bana sırtını dönüp yatmasına, cenin gibi büzülüp; “Ya ben?.. Ben insan değil miyim?” diye için için ağlarken sabah olur olmaz kapıyı çarpıp çıkıp gitmesine, yine böyle çıkıp gittiği bir günde eve kendisi değil kaza haberinin gelmesine ve bizim barışma fırsatını sonsuza dek kaybetmiş olduğumuz o eşiğe...

Hastane odasında babam ilk kez damadının omzuna dokundu. Ben gittikçe küçüldüm hatta üşüdüm. Büzülen omuzlarıma doğru başımı eğerek, içten içe; “Barışmak için artık çok geç, çok...” dedim. “Görünmez kaza işte”, dedi babam. Ufaklığa gözleri ilişti. Hem kendin hem ailen için bir an önce iyileş, demeyi bilmediğinden; “Aslanlar gibi büyüyor maşallah” dedi. “Vuu, vuu” dedi, yattığı yerden eşim, sargılar içinde... Babam irkilerek elini çekti. Hiçbir şeyi hatırlamadığını, konuşma yeteneğini kaybettiğini ilkten ona söyleyemedim. Sonra bir köşede annemle tartışıp durdular. “Allah’tan gelene ne diyelim bey?”, dedi annem. “Aynı şey senin de başına gelebilirdi...” Oralı olmadı babam hiç. Sinirinden bıyıklarını çiğneyerek hınçla; “Salla başını, al maaşını. Evli barklı adamsın sen... Kim bilir kaç çocuğu zehirledi fikirleriyle de başına bunlar geldi?” diye söylenip durdu. Annem dudaklarını ısırarak; “Kız duyacak şimdi, sus...” dedi. Duy-ma-dım ben de...

Aramızda yakıcı bir hava asılı kaldı. Ateşsiz bir duman, dumansız bir ateş... Her bir hücremiz minik bir pil gibi enerji üretirken zaten sözcüklere de gerek yoktu. Sürekli aramızda bir akım... Bir anda yanıp tutuşabilir, sonsuza dek sönebilirdik de... Hem sözcükler ne içindi ki? Duyguları saklamak, düşünceleri eğip bükmekten başka ne işe yararlardı ki? Biteviye sustuk.

Ufaklık, aklımdan geçenleri okumuş gibi başını kaldırıp bana bakıyor. Ağzına götürdüğü kurşun askeri tek bacağından tutup bana doğru uzatıyor.

Kurşun askerin asker şapkası, tükürüğünden ıpslak... Hep kopuk bacağına gözlerim ilişiyor kurşun askerin, oysa gözleri kahve. Gövdesinden tutup alacak oluyorum oyuncağını, bu sefer elinden bırakmıyor. Mırıl mırıl bir şeyler söylemeye çalışıyor. İmrenerek bakıyorum. Hiç sözcük bilmediğim zamanları özlüyorum onun gibi; o bebeksi mırıltıları... Bir atölyenin sesi geliyor dudakları arasından; tıkır mıkır... Sözcük yapmaya çalışan bir sanatçının tatlı kıvranımları... İşte tam da bu, diyorum, olmak istediğim, tam da bu! Kurşun askerin alnındaki ıslaklık kaşlarına doğru akıyor, kahve gözleri git gide büyüyor; işte tam da bu korktuğum, diyor, tam da bu; gözlerim ıslanacak ve ağlamış gibi olacağım, üstelik göz kapaklarım da yok oysa ben korkusuz bir askerim!

Ufaklığın tombul parmakları arasından bir kütürdeme sesi geliyor. Kurşun asker, önce kollarını iki yana açıyor, ufaklığın parmaklarını gevşetiyor sonra tüfeğini çıkarıp omzundan, bir baston gibi dayanarak ona, ufaklığın dizleri üstünde ayağa kalkıyor. Sonra tüfeğini kavırıyor. Tek ayaküstünde ne de güzel duruyor, diyorum içimden sempatiyle... Tüfeğini alnıma doğrulttuğunu fark etmemle geri geri gitmem bir oluyor. Sırtım asansörün kapısına sürtünüyor o telaşla. Daha da korkuyorum. Alnımın ortasında simsiyah, kanlı bir delik açtı açacak... Ruhum tam oradan çıkacak sanıyorum, aslan soluğu gibi. Kendimi dışarı zor atıyorum.

Kapının önünde asansör bekleyen, yan komşum yaşlı bir teyze, omuz başımı, sırtımı nazikçe sıvazlayarak beni selamlıyor. “Sabırlı güzel kızım benim”, diyor. Demesi pek kolay. Ağlamamış gibi olmak için gözkapaklarımı indirip kaldırarak, gözyaşlarımı dağıtıyorum birkaç kere... Betim benzim atmış olmalı. Nerdeyse boynuna sarılacağım. Çocuk arabasını yavaşça eşikten geçiriyorum. En iyisi eşikten geçerken sadece geçmek’i düşünmek. Geçtin gitti.

Kapıyı kendi anahtarım ile açtım. Kapıyı açınca içerden vuu, vuu diye bir ses gelmiş miydi? Her zaman gelirdi ve yine mi gelmişti? Aklımdan bir an, onun yattığı yerde derin bir sessizliğe gömülmüş olabileceğini düşündüm. Kaskatı. Dudakları öne doğru uzamış, tam vuu, vuu diyecekken birinci vuu’da kalmış gibi. Bu düşünce ürkünç olmakla birlikte rahatlatıcıydı. Sırtımdaki taş çuvalını yere bırakmış, omuzlarım hafiflemiş hatta kanatlanmış gibi. Tam doyuma ulaşmış kıvamda... Altan alta o düşüncenin ki hangi düşünce olduğunu söylemek istemiyorum, içimde tuttuğunu fark ettim yoksunlukla. Fakat düşünmeyeyim artık bunu. O şeyi ya da bu şeyi düşünme deyince sanki düşünmüyormuşuz, o şey ya da bu şey kabak çiçeği gibi alnımızın çatında açmıyormuş gibi... İnanayım şimdilik buna.

İçerden bir ses gelmiş miydi? Eğer ölmüşse ve ben bir anlığına bu düşünceden rahatladıysam ki rahatladım, korkunç kötü biriydim. Gün gün onun ölümünü bekleyen, ikiyüzlü biri... Çünkü ona sürekli gülümsüyorum, hiç ölü-

münü beklediğimi bilsin istemiyorum. Ölümünü beklediğimi... İşte, neler de söylüyorum! Onun ölümünü beklemeyen ve sırf iyilik olsun diye ona bakan biri olursam gerçekten iyi biri mi olacağım? Ona kendi iyiliğim için baktığımı unutabilecek miyim? Çünkü ona bakmamanın, onu başımdan atmanın rahatsızlığını vicdanımda taşımam mümkün değil. Bu ne kadar karşılıksız bir iyilik olur ki? Onu başımdan atamayacağımı biliyorum. Buna dayanamam. Dayanamayacağım bu durumu yaşamamak için mi yapıyorum ne yapıyorsam?

Annemin sözü zihnimde dönüp duruyor: “Allah’tan gelene ne diyelim?” Önce gerçekten ondan gelip gelmediğini öğrenmeliyim. Sonra babamın yargısı üzerinde düşüneceğim. Düşüncelerimi yazarak geliştirmeye karar veriyorum. Fakat önce duygularımı dile getirmeden düşünce üretmem mümkün değil. Face’yi kapatmaya uğraşıyor, bir türlü başaramıyor sonra “sevişmek” isteyenleri engellemekle yetiniyorum. Ardından boş bir word sayfası açıp her şeyi tek tek yazıyorum:

Kapıyı kendi anahtarım ile açtım. Uzunca bir süredir zile basamıyorum. Dolayısıyla kimse diafondan; “Kim o?” diye sormuyor. Ama “benim” işte gelen...

Yazdıkça kelimeler gözyaşlarımla birlikte aktı. Ufaklık ellerini yüzüme sürdü. Babası, bu esnada komodininin üzerinde duran bir bardak suya uzanmış almaya çalışırken olduğu gibi devirdi, yetişemedim. Ufaklık “Buu, buu” dedi, babasına bakarak.

Tatlı, minik dudaklarını uzatarak tekrar; “Buu, buu...”

İlk sözcüğünü bulmuştu.

Gözbebeklerinde minik bir ışık...

Babası da ona bakarak; “Vuu, vuu” dedi.

İlk konuşmaları böyle oldu.

İçimden sessizce, başımı yaslarım ben sana, dedim. Seviştiğim olma ne çıkar ama sevgilim ol. Daha güvercin. Daha sessiz. Ama ol.

İçim boşalır gibi oldu. Karnımdaki plasentaya bir iğne saplandı. İçindeki jölemsi sıvı, tortulu, kıvamlı poff diye aktı. Sonra bir rahatlık... Onunla konuşmayalı uzun zaman olmuştu. Bütün bedenimle ona doğru döndüm. Boşalan bardağını doldurup uzattım. Hafifçe gülümseyip; “Vuu, vuu” dedim.

HASİBE ÇERKO

SADE İÇ DÖKMELER

Bin yıllardan süzölen yaşamın taş aydınlığıdır bu hisar. Anayurdun serin ve esrarlı rüzgârları altında hafif çalkantılı, alt üst olmuş yurttur o da; bahçeleri şafakla büyülenir, vızıldar, coşar, nehirlerin saf arınmışlığına erişir toprağı. Bu yüzden acı verir bütün yemişlerin mevsimleri kokan bağrında masalsı, narın yaratığın solgun, çaresiz, ateşli sızı içindeki dönüşümü.

Ayağımı kentin bahar toprağına bastığım sabah, içimde karanlık, derin korkular boşandı yine. Göze görünmeyen yüz, bir anda açtı peçesini öz güzelliğinin yasla çevrelenmiş, içinin en derin noktasındaki saydam varlığını çok doğal bir çıplaklık hâlinde sergileyip paylaştı: taşıp aktı kalbinin ışıktan pınarları, serpilip yayıldı Benliğime, koyaklara, zirvelere. Görölmedik bir şey oldu: iç dünyamı eliyle tutup sarmaladı, yatıştırdı, eylem için hazırlayıp genişletti ruhumu. Başta özgün kokusunu ve kişiliğinin bütün zenginliklerini verdi bana.

O, dünyanın en derin sınırındaki gülümseme, dingin ve berrak başlangıçların ve kendi manzarasının uçsuz bucaksız kesitlerini doğuran kucaklayış, sonsuz uzak aydınlıkların hasretiyle dolu kanatlarla gökyüzüne değecek kadar uzanmış, yalnız ve anlatılmaz çiçek. Onu saran canlılık deviniminin yoğunluğundan bağımsızlaşmış, düşen ve dağılıp gidenden çözülmüş ve ayrılmış, yüreğı yağmur damlalarıyla görünmez olmuş sürgünlerin üstündeki ıslak bir gonca gibi irkilen, zamanın olgunlaşmasının uğultusuyla yüklü. - Çiçek, acılı sesler çıkarıp iç döküyor bazen. Bağrından neşeli yıldızlar kederlerle yağıyor belki de.

Evet, sılaya dönüş yolunda içine girdiğimiz kalenin huzur soluğı hayatın solmayan erişilmez çiçeklenişini müjde veriyor ve bizler harika soluğun hiçbir yerdeliğı içersinde tutkulu sesler duyuyoruz. Dolgun bir ezgi gibi serpiliyorlar yamaçlardan: güçlüler ama sessizliğin dilsiz yankısıyla örölü, meçhul ıslıltı yağmurları halinde serpilip yağıyorlar kaleye, serpintilerden öte, bir çınlayıştan da öte doğrudan anlam olarak fıskırıyorlar. Yer ve gök arasına geril-

miş, gökyüzünde saklı duranları gözyaşından yapılmış sonsuz iç çeperleriyle örten saydam kubbe ağır ağır kayıyor arkasındaki görünmez geceye. Güneş o saydam kanatların üzerine eğilene kadar kubbeye bakıyoruz. Elbette artık her yöne açılmış bakış, ihsana nail olduğunun bilinciyle yayılarak dönüşen masalsı yaratık, yankı duvarlarıyla çevrelenmiş sertlik ve soluksuzluk mekânından mekânsızlığa doğru dalgalanarak ışıklar ve gölgelerin birbirine aktığı şekilsiz okyanusa, yalnızca özsellikler ve yalnızca ifadelerden oluşma, örneğin çiçeksiz çiçeklerden, tatlılıklardan oluşma okyanusa vardı, her saniye daha da saydamlaşan örtü üzerinde tedirgin, bekleyip dinledi, dinledi, sade kulak kesilerek hissetti evreni, varoluşun boşuna olmayışının sezgisine erişti, kavradı çemberlerin hüznünlü dönüşünü. Yavaş yavaş beliren ve kendilerini sunan adlarla şekillere yöneldi özler kalabalığı içinden. Adları ve şekilleri seçti, çıkardı ipek ve mercan ağaçlardan yemişleri... Sayısız görünüşle gölgelenerek yansıtıldı mekâna, iç dünyası olan. Kendini yansıtarak uyum ve hafifliğe erişti. Hepsine birden bağlanıp zahmetsizce ruhunu paylaştığı bu yansıtma imgeleri bile di bakışını, içinde taşıdığı tohumlar ve aralarından geçip gittiği öz varlıklarının birleştiği, onların adsız derinlikleri olan kendi ruhunun derinliklerine inerek o anlatılmaz derinliklerde saydam ifadelerle dönüştüğü ânın mekânsız ayna imgesi daha bir yasladi onu elin huzur serinliğine. *Çiçeğin* ta saklı denizde dinlenen damarlarına indi o da. *Onun* kalbinden ışığını içti, içti, dünyevilik - dışı pınarlarında yıkanarak yeni görünüm, dostlar, çehreler yarattı, gittikçe, gittikçe daha da genişledi imgeleri melek evreninin; - ah, bu evrenler ki, nasıl da o güvercinlerin içine atıldığı olağanüstü ince, gümüş dalgaların gelgitlerini doğururlar, zamanın ıslak fırtınaları, ateşin ve buzun acılarının tufanı yıkar, dağıtır onları ve örter sonra, ama sonsuza dek vardırırlar, verilmişlerdir bize, çünkü yüreğin ve alnın hasretidir her biri, unutulmuş bir görünmeyen ışığa batmış, şimdiye karışmışlardır.

İşte huzur sarhoşluğundan ayılmanın gerçekleştiği yerde mekânsız ayna imgesi kendini tekrar yeryüzü gerçeğiyle açığa vuruyor. Bu zümrüt kalede rüya gibi bir karşılaşmanın sersemletici huzuruyla, aynı anda dünyevi oluşumların saklı filizleri, köklerindeki o esrarengiz güneşin yankısıyla donatıyor, bu çaresizce solgun, çocuksu varlığı.

Uzun süre kulak kabartmaya gerek kalmadan duyuluyorlar, yitip giden sevgililerin titreşimleriyle dolu her yer. Yalnızca görünmez derinliklerine çekilmişler, sanki ışıyan cennet ağızlarla dünyevi mesajlar fısıldıyorlar, - yine de duyulmamış.

Fakat ey analar, duygulandırır mı sizi geriye bakıp duruşum, şarkılaştırılmış güzelliğinizin dağılıp gitmiş, alacakaranlık havayla sıvanmış mezarlıklar halini aldığı, yavaşça görünmezliğe bürünen gövdenizin titreşimler yaydığı

topraklara, boşluğa asılı, günler, geceler boyu yıldız tüten. Sizler ki, biricik simgelerisiniz talihimin. Kapalı, sarışın bahçelerinizin serinliğindeki yaşamın renksiz arınmışlığı dünyadaki aksine harıl harıl işler benliğimi. Çünkü sınırlar boylarında erişilmez aşka yükselmiş solgun yüzü ancak siz içinize alırsınız, - dokunaklı, korunmuş hayvanı.

Ben, şaşkın, ürpermiş, ellerimle kalenin bedenine değişiyorum. Gözkapaklarımı ıslatıyor yağmurlar, tatlı serinlik alt üst ediyor, ağırlaşıyor vücudum. Beyaz bir bulut kadar hafiftim oysa. Gezgin beyaz bulutlar kadar hafif. Okşuyorum artık görünüşlerle ayırt edilmesi imkânsız dokuyu.

Büyülerin o şeffaf gölünden kaynakayan sevimli *buğu* her yanı sarmalamış, artık tamamen yayılmış vadiye, dağların tepelerine.

Ve *onun* çeşmelerine gark olmuş bakışlarımla adlarından ayrılanlar, bir anda serpiliyor yeni bir varoluş yüzeyinde birleşecekleri, içimde öylesine kesintisiz duyduğum gözden ırak dünyanın rüzgarları önünde.

Ah ne korkunç tükeniş! Alevlenen kederli ateş tekrardan uç verdi.

Canlılıklar, pırlıl pırlıl çizgiler, kederin iki kat yoğunlaştırdığı o derin seslerle yükselen gümüşü deniz doldurdu havayı - belki duyulur oldu zaman. Yeryüzünün topraklarından öteye dalgalanmış, doğallık halinde akıp giderken, ta eski sahillerin taşlarına, kumlarına ıslak tuz lekeleriyle hafif ve dingin, dokunuyordu. Sevecenlikle okşuyordu sirayet halinde, fidanın yaprağındaki gençliğe nasıl dokunursa özlü su. Dünyevi çeşitliliğin ve zenginliğin de ötesinde bir hareketlenmeyle.

Ve kader, ah, kader! Rüyanın erişilmez sınırında taş taş üstüne konularak imlenen çehreyle dağılıp can verdiğimiz kanlı burgaç! Geçip gidiyor mu yoksa ardımız sıra dönüş yolu, derin mi derin içimizin ayırt edilemezliğinde evrenle.

Buğular, nasıl sevinç oluyordu, arttırıyordu ayırt edilemez kanını. Bilemiyorum. Damla damla sızıyor muydu, daha büyüğün yöresinden. Fakat yakınlaştıkça suları olmayan o denizden estiği kesinleşiyordu, alıkonulamaz sesler denizinden fişkırmaktaydı. Yeryüzünü eritecek, yakacak gibiydi dalgaları. Her şeyi sarıyor, tutuyor, kıvrıp topluyordu ayrıca. Artık mekânla henüz - varolan çok, çok derin bir sessizliğe gömülüyordu, isteğin karşılanmasıydı bu sessizlik hâli. İhtiyaç duydukları loşluk temelindeki dinginliğe ulaşmışlardı. Mutlak bir dilsizliğin egemenliği altındaydılar. *O saydam* çiçek de, altın sarısıyla bezeli meyvelerini sergilemiş, hep meyve vermiş o *yer* de feda edilmişti, aşılmıştı. Boşluğu dolduran denizin dehşetli dokunuşunun kokusu üzerindeyken, eriyen şimdinin ihtiyaç yüzünden sarsıntılı bağrına yıkılıverdi dağ gibi. Böylece dönüşüme uğramış, yeni, suskunluğa bürünmüş bir varlık kazanmıştı yurt, emanet alınmıştı: gece karanlığıyla deniz, üzerinden geçip gidiyordu, kendi içinde varoluşun özünün kaynağıyla - uçsuz bucaksızlıktan coşup gelen dam-

lacıklar nehri - toparlayıp birleştirerek yitip gitmemesi için koruyordu onu.

Hava ve kale çevresinden vadi: soluksuz genişleyen yerle içli dışlı, yeşil örtüden ve tozlarından arınmış insanoğlunun.

Ve tarlalar vardı, gri ormanların kuşattığı doruklardan çukur alanlara dek, ıslak, buhar salan.. tutkulu *incelikle* sarmaş dolaş... Daha demin bu göl yeşil açıklık, ihtiyaç halindeki başka her şeyle birlikte gecenin karanlık atmosferine gömüldü ki, herhalde yaşanan olay canlılık niteliklerinden soyunup çıplak kalmış bir dünya zamanı hatırasıydı.

Oh, yeryüzünde sınırları belirsiz şeffaflık, doruklardan aşağı kaleyi firdolayı kuşatan olgunlukla yeniden döldedi havayı. Etrafımı çevirdi, etimi tazelen-dirdi güneşin yansımaları.

Toprak ümitlerle dolup özüksedi ışığı. Baharın yumuşak ateşinde terleyen tohumlar, Göksu'ya öykünmüş, dinmez bir bollukla yağın yağmurun ve dönüm yerlerinde çok güçlü kollarla akan güneşin sevgiyle getirdiğine, insan ötesine açılmış, bin bir çeşitlilikteki el değmemiş biricik dilin suskunluğunda çatlayıp sürdürdü gelişimini.

Gökyüzü maviliğe doydu, aşınası olduğum eski yoğunluğuna kavuştu. Yurdun her noktası uzaklıklarla dolup tekrar yansıtmaya başladı uzaklıkları. Aynalar birbirlerini ve ruhu, ruh da aynaları yansıttığından uzak - yakın arasındaki sınırlar kalktı, dünyanın sınırının en derin noktasındaki ışığın paylaşılmasının sevimli ortaklığı gerçekleşti.

İşte kar kaynaklarından boşanmışçasına yoğun temizlik kokusunu yayarak ortasından geçtiği kalede, türküler çığırıyor, tutuşup sazlar fışkırtıyor nehir; - ve bu, Göksu, kesin bir gürleyişle süt beyaz taşları yarıp akan, ayrıca güvercinli kalenin en yakın çevresi, gökler ve yerle kaynaşmış gümüş sütunlar gibi sevenlerin varlık bulduğu, doymuşların; bu arada toprağın yükselen parlak yörüngelerinde yapay kemerler oluşturan kadim güvercinin yansımalarıyla, o uçsuz bucaksız yansıma imgesiyle ağaran ufukların suyu.

İlkin bu çevrede görünüme büründü sonsuz yakıcı kuş, donup kalmış dev damlalarını ve tutulamaz kırılğanlıktaki çiğini en uzak kıyılara ulaştırmıştı. Su kenarındaki servi ağaçlarının koyu yaprakları üzerinde beyaz güvercinler taklalar atıp nazlı nazlı süzülüyordu. Havadaki kristalleri canlandırarak uçmuş, uçmuş, engin maviliğe gömülmüş, fakat yitilmesi ve unutulması imkânsız biçimde bende kalmış, bakışlarımda çökelmişler.

...

Anlıyorum, tinsel duvarların dibinde, otlar arasında, tuhaf, suya batmış meyve ağaçları gibi sönmüş fenerleri özleyen Benim gösteriyor; dinmeyen şu ince yağmurun ötesinde hep yalnız, dönüşüme uğrayan cennet kucağındayken asıl olduğum şeye atıf yapan, tükenmiş ve güç dolgunlaşan doğa var. - İçimde

bulunuşunu bendeki tükeniş yiğitliğine borçlu.

Bir de, şu, taş beyazlığının süttü duvarları ki, - kentin kalbinin her yerini sarmış şelale görünüşüyle çağılıyor - geçmişe ait dingin bir *yaşamı* kucaklamam için çağırıyordu.

Kentin yükseklerinde taşların ezgili akışı sürüyordu. Hareketsiz yayılan bu taşların ortasından geçen nehir de dinmişti. Yüceliğin, genişliğin, derinliğin girdabına kapılmaktan yorgun mu düşmüştü? Çünkü ışığın serin parıltısıydı. Yıldız nefesleri ve güvercin nefesleriyle sırlıslıklamdı kale yolu. Yeri saran şekilsiz yıldızların soluğu ayaklarımı okşuyordu, tatlı hüznle bakan güvercinlerin dost yüzleri bahar çağrışımları göndermekte zorlayıcıydı. Oluş özlemiyle gerilen yurt, bağrında çoktandır uyanmış canlı ve ılık boşluğu fırlattı havaya. Eski meyve bahçeleri boy atıp yayıldı göz alabildiğince dağların zirvelerine, derele-re. Güvercinler sonsuzluk için havalandılar, aktılar, aktılar damlalar halinde. Körpe aydınlıkla doldu göklerin ve nehrin parıltıları. Fakat aydınlık öylesine her yanı kuşatıcı ve körpe ışığını her yerde hissettiriciydi ki ak güvercin selinin hangi yöne aktığı artık anlaşılamıyordu. Saydam inci tozları, damarcıklar, telciklerle yağıyordu aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya. Sonra yumuşak bir esintiyle yan taraflara savruluyordu. Aslında herhalde savrulma bile denemezdi, hafifçe bir yuvarlanma ve kayma denilebilirdi.

Tutkularını bana açan ilk güvercin gök kubbeyi böyle yumuşak bir esintiyle sarsarak tavanın açılmasını istemişti. Sonunda evren ışıklarıyla sarılımış olarak uçsuz bucaksız göğü kaplamıştı yüzü. Unutulmaz bir ifade edilemezlikti o. Benimle ağır ağır hafif bir tonla konuşması arındırmıştı. Sade neşeydi beni tutup damarlarının akkorlar köpüğüyle sarmalayışı.

Yine bütün çeşitliliği ve çokyönlülüğüyle yokluğu alevlere buladı gölge loşluklar oluşturup; ulu bedeninin varlık kokusunu bahçelere yayarak toprak yolda tutuşturdu kanatlarını, çekirdekleri uyardı, mekânı büyüledi yaratılmışlarla. Sevgiden harap biçimde bir bu omzuma bir öteki omzuma kanatlarını sürükledi, yüreğimi ısıttı, dinlendirdi kanının buğusuyla. İnceliğinin, görkeminin dayandığı nihai nokta ölçülemezdi. Tek başına gökler boyu uzanıp gitmekteydi.

Onun bu kentin sevgi dolu temelini üzerinde gelecek günleri şakıyışı melek geçimi fırtınasıydı, şeylerin yataklarını devindirip yönlelere boşandıran.

...

Sessizce doldurdu vadiyi insanlar, ılık havanın altında eski köprüünün üzerinde belirmeye başlayarak çoğaldılar, baş ve omuzları birbirine karışmış, mutlu bir seyre dalmışlar. Kıyı boyundan pazar yerine gitmekte olanlar da görünüyor. Yukarı kirazların ağaçlarından dökülen çiçekler gitgide çoğalıp şiddetli akıntının, köpüren dalgaların arasında pembe pembe yuvarlanıyor suda.

Nehrin hafif engebeli bir araziden geçtiği bir uzaklıkta koskoca, böğürlerine dek suya batmış atlar meyve yüküyle kumları ezip, suları ezip, üstüne bitki lifleri, yapraklar, iç bayıltıcı güller örtülmüş şeftali sandıklarını taşıyor. Bütün resimler eşzamanlı olarak kendi mevsiminin nabzını atıyorlar.

Suyun yüzeyinde ürkünç bir hızla devinen incilerin yıkadığı atların yüzleri ince, pırıl pırıl. Caminin altındaki bir sürü kubbeli kapısı bulunan pazar yerinin oraya doğru yöneliyorlar. Kentin hudutlarına dek uzanan patikalara çevrelediği küçük pazar böyle onlarca hayvanın durağıymış meğer.

Devrilen bir sandığın ufak, tüysüz yemişlerini dalgalar getiriyor aşağılara. Köprünün çevresinde yığılan insanların bakışları yakalıyor suya batıp çıkan narın yemişleri.

Az aşağıda birkaç ıvecen çocuk, kumların yükselteler oluşturduğu bir kıyı kütlesinden yarı beline dek nehre sarkmış, milyarlarca damlacığın sardığı elle-ri bomboş, bakakalıyorlar ürünlerin kurtarılmaz biçimde kayıp gidişine.

Bazen süt tenekeleri tıngırdıyor toprak yolda, ve tanrılığın çeşit çeşit mühreboncuklarıyla tozlar uçuşuyor. Köylüler, atları çalkandırmadan izlerini bırakıp derin yarlarda kayboluyor. Çünkü Manzaranın çizgileri başka bir mevsimin havasıyla siliniyor. Güvercinin birden aşırı uzak pırıltıları. Hayır, korkmuş, kaçmışçasına değil. Dünyevi sınırsızlığa ait güzelliğinin yansıma imgelerine özlem duymadan aşır gitmek için şaşırtıcı hızla uçuyor.

Eski zamanın insanlarına ait eziyet verici güzellikteki manzaralar, ta öte-leri duyumsatan çekiç sesleri, bağlar, ezgili bal arıları, sıcacık çiçek kokularıyla şeftaliler, atların, insanların parlayan yüzü, sesler, sandıklar, bir anda tozlaşı-veriyor.

...

Kaleyi görmeye gelen gezginler dolanıyor yağmurla çevrilmiş, uzak, renklerin titrediği öbekler halinde. Oradayım ve oradayız. Onu yitirmiş değilim hayır. Seziyorum, nehrin öbür yakasındaki insan dalgasını aşır bahçeleri bölen ıhlamurun altında aşka ve ölmeye uzanıyor. Bodoslama girdap uçuk pembe şemsiyeyi kapıp götürüyor çocuk ellerinden kumlara kaçır gitmiş.

Tepelerinden yağmur bulutu sarkmış söğütlerin oralarda gezinen insanlar var, vadinin genişlediği yerde her adımla korkunçlaşıyor sessizce dolanmaları.

Kocaman taş binanın pencere üstlerinde *Plava Voda rastoran* yazılmış. Kemerli pencerelerinden hiç kimse görünmüyor. İçerisi bomboş, vazgeçilmiş sanki.

Mavi *Plava Voda* yazısı neden içimi burkuyor veya bu yazının mavi boyayla yazılmış şeklini neden garipsiyorum!

Oradaki söğütler, bacalar, eğimli çatılarla dükkânların önü ıssız. Neden bilmiyorum. Sezinliyorum yalnızca. İnsanlar dolaşırken ve ağaçlıklı kıyıda

yürürlerken bile olağandışı sessiz her şey.

Güzel pencerelerle taçlanmış sarı ve mürdüm evler. Taşlık alanı boydan boya belirleyen kavisli, eski bir köprü ve alanda yapraklarından sular damlayan ağaçların altında kenarları dikine çatılıp yana devrilen masalar.

Ak saçlarının bukleleri omuzlarına düşmüş, üzerindeki erguvan moru perileriyle güzel varlık, ayrılıyor boğucu topluluktan. Yalnız, iğreti ve görgülü, büyükçe kırmızı tenteler gerilmiş bir salaş kafenin önündeki hasır iskemlelerden birine somut bedeniyle oturuyor. Zeytuni kahverengi gözlerini dikeyor saf açıklığa, unutuş uzayının renksiz ama anlatılmaz parlaklıktaki yıldızının esin-tiler yayarak yükseldiği.

SAFİYE GÖLBAŞI

SIRI DÖKMEK

Bu sabah, uykudan uyanıklığa geçilen o tekinsizlikte aklıma korkunç bir ihtimal geldi. Yoksa o mektupları kendime ben mi yazıyordum? Bir an çocukluğuma dair hiçbir şey hatırlayamadım. İlk aşkım kimdi, ablam var mıydı, arkadaşlarım beni sever miydi, annem bana hiç vurmuş muydu, babam bana kızarmıydı? Yataktan dehşet içinde fırladım. Kalbim deli gibi atıyordu. Bulduğum ilk kâğıda sol elimle bir şeyler yazmaya çalıştım. Bir iki satır karaladıktan sonra çantamdan mektupları çıkartıp karşılaştırdım. Alakası yoktu, ben değildim. Yavaş yavaş sakinleştim.

Ablam yoktu. Biri erkek biri kız, iki baş belası kardeşim vardı. İlk aşkımin hatırlanmaya degecek bir hatırası yoktu. Beni sevip sevmediklerini hiç düşünmedim ama ilkokuldan fakülteye kadar arkadaşlarımın çoğuyla hâlâ görüşüyordum. Annem bana bir fiske vurmuş değildi sadece benim babaanneme, kardeşlerimin anneanneme benzediğini nedense çok sık vurgulardı. Babam kimseye bağırmazdı hayır onun yöntemi herkesi zekice aşağılamaktı. Sabahın köründe bütün bunları tek tek hatırlamak zorunda kalınca kendimi o kadar kapana kısılmış hissettim ki hüngür hüngür ağladım. Belli oldu, bu işin altından tek başıma kalkamayacağım.

Çünkü beş yüz yetmiş dokuz öğrenciden biri, çıldırmak üzereyim hangisi, son üç aydır, ama sanki yıllardır sürüyor gibi, haftada en az bir kere olmak üzere, ikiye üçe çıktığı da oluyor, düzenli bir şekilde, çalışkan biri olmalı, renk renk kareli kâğıtlara yazılmış, bir defterden koparıyor galiba, mektuplar gönderiyor bana. Ama neden bana? Nöbetçi öğrenciler ellerinde mektuplarla çıkıp geliyorlar: “Hocam birisi bunu sizin için nöbetçi masasına bırakmış.”

Sevgili öğretmenim,

Annem bana geri zekâlı aptal deyip terlikle vurdu. Ne hakaret etmesi ne de vurması mesele. Sorun şu ki bunu neden yaptığını anlamadım. Şöyle söyleyeyim. Biraz karışık anlatıyorum kusura bakmayın. Bizim eve bir misafir teyze geldi. Çocuğuyla güzel güzel oynadık. Giderken başımı okşadı ve sen de bize

gel tamam mı dedi. Bu bir davet değil miydi? Gel dediğine göre misafir teyze beni beklemiyor muydu? Ben de birkaç gün sonra kalkıp biraz uzaktaki evlerine gittim diye annem bana niye kızıp vurdu?

Bu ilk mektuptu. Konusu, üslubu ve eciş bücüş yazısı bana alt sınıftaki öğrencilerden biri tarafından yazıldığını düşündürdü. Ama konular çeşitlenip derinleştikçe kafam karışmaya başladı.

Sevgili öğretmenim,

Size onun adını söylemeli miyim? Benden bir yaş küçük, bir alt sınıfta okuyor. Sol kaşının üstünde n şeklinde bir yara izi var. Bir gün ona olan duygularımı açmaya karar verdim ve bence muhteşem bir plan yaptım. Bir kâğıda adını ve soyadını yazdıktan sonra başına da iri harflerle LOVE yazdım. Sonra kâğıdı yere atıp iyice ezdim. Teneffüs bitiminde sınıfının kapısında oyalandım. Gelince kâğıdı ona gösterdim. Yerde buldum dedim, bak adın soyadın yazıyor dedim, bak bir de love yazıyor dedim, love seni seviyorum demektir dedim. Ne yapıyor musunuz? Kâğıdı elimden alıp yırttı. Ayaklarımın üzerine attı. İyi yaptın, dedim hangi terbiyesiz yazdıysa artık. Koşup sınıfına girdi. Ben ilk onu sevdim. O beni sevmiyor. Beni ömrüm boyunca kimse sevmeyecek ya da ben kimsenin beni sevdiğine inanmayacağım değil mi öğretmenim?

Bu çocuğa, insan psikolojisinden anladığıma dair, bir öğrenciyle sırdaş olabileceğime dair nasıl bir sinyal verdim acaba? Sandığımdan daha mı sıcak bir insanım, daha mı anlayışlıyım? Benim bir öğretmen olarak “kazıkçı coğrafyacı”dan başka ismim var mı öğrencilerin arasında? Allah’ım neden ben?

Şu da bir başkası:

Sevgili öğretmenim,

Bir gün annemlerin odasına girmiştim. Annemin bir iki tane makyaj malzemesi vardır. Süslü bir metal kutunun içinde. Ben de onları inceliyordum. Birden bire içeri ablam girdi ve bana senden tiksiniyorum, senin gibilerin yaşamaya hakkı yok, dedi. Beni korkuttun, dedim. Senden de korkularından da nefret ediyorum, dedi sonra da. Yüzünde müthiş bir öfke vardı. Olay tastamam böyle oldu. Sizce ablam haklı mı? Ben tiksinc ve yaşamaya hakkı olmayan biri miyim? Ve bir insanın korkularından nefret edilmesi ne demektir, bu söz benim canımı neden acıtıyor?

Ah yavrum, ablam bir zorba mı demiyor da acaba haklı mı diyor. İşte yazıdaki eciş bücüşlüğü bu mektuptan sonra çözdüm: Sol el beceriksizliği. Uyanık, yazısı tanınmasın diye sol eliyle yazıyor.

Bir ara nöbetçi öğrenci masasını göz hapsine aldım ama ne fayda. Ders programımı ve gerçekten derste olup olmadığımı mükemmel bir şekilde biliyor. Çünkü mektuplar her seferinde bir dersten çıktığımda geliyor.

Ya şuna ne demeli:

Sevgili öğretmenim,

Babam, geçenlerde ona tuhaf tuhaf baktığım için üzerime yürüdü, nerdeyse beni dövecekti. Araya giren annem çocuk hasta bırak, dedi. Hâlbuki hasta değildim, yoksa annem hasta dediğine göre hasta mıydım? Evet babama tuhaf tuhaf baktım. Çünkü ona nasıl bakmam gerektiğini bilmiyorum. Bir keresinde ne diye gözlerini belertip bakıyorsun dedi. Bir keresinde niye gözlerini kısıp bakıyorsun dedi. Bir keresinde niye öyle yan yan bakıyorsun dedi. Bir keresinde ne bakıyorsun suratıma dik dik dedi. O zaman hiç bakmayayım dedim. Bu sefer de hayırdır yüzümüze bakmaya tenezzül mü etmiyorsun dedi. Gerçekten zor durumdayım bana yardım edin. Söylediğim gibi bakmamak da çare değil. Sizce babama nasıl bakmalıyım?

Babana nasıl bakmalısın? Babalara nasıl bakılmalıdır? İşte yavrucuğum bunu ben de bilmiyorum. Çünkü ben, yaptığım her şeye karşılık, daha iyisini yapabilirdin diyen bir babanın kızıyım. Şimdiye kadar hiç düşünmemiştim ama sen de bir kız çocuğusun değil mi?

Bir de bu var:

Sevgili öğretmenim,

Önce ben ve B vardık. Sonra Ö geldi. Üç arkadaş olduk. Beraber gezip sohbet etmeye başladık. Ö bizi biraz bozdu. Sürekli küskünlük çıkarıyor. Geçen gün kim kimi daha çok seviyorsa söylesin dedi. Ben korkumdan seni seviyorum Ö dedim. Hâlbuki B'yi seviyordum. B de eminim bana inadından ben de seni seviyorum Ö dedi. Ö de ben de B'yi seviyorum dedi. Ben öylece kalakaldım. Şimdi B'ye aslında onu daha çok sevdiğimi söylemeye çekiniyorum. Ya inattan değil de gerçekten Ö'yü benden daha çok seviyorsa? Sizce beni kimse seviyor mudur öğretmenim?

Dediğim gibi bu işin altından tek başıma kalkamayacağım. Bunun için okulumuzun rehber öğretmeniyle görüşmeye karar verdim. Sırma hoca genelde kendisi için ayrılan odada öğrencilerle yahut velilerle meşguldür ama arada öğretmenler odasına geldiğinde sohbetlere katılır. Narin, güler yüzlü, sıcak-kanlı bir kadın.

Öğle tatili zili çalınca odasına gittim, çıkmak üzereydi. Beni görünce hem şaşırdı hem sevindi. Dostane bir şekilde buyur etti. Nedense bir utangaçlık bir çekingenlik geldi üstüme. Bu odaya ilk defa giriyorum. Ne kadar farklı bir havası var. Sanki okulda gibi değil de başka bir yerde gibi. İçeride sarı yumuşak bir ışık, duvarlarda çiçek tabloları, kitaplıkta cicili bicili objeler, masa düzenli... Sırma hoca, çantasını masanın üzerine bırakıp karşımdaki sandalyeye oturdu. Sürdüğü hoş koku odasını doldurmuş. İnce bir vücudu var. Kısa sarı saçları kıvrır kıvrır. Alyansı uzun parmaklarının arasından parıltıyor. Ona ilk kez böyle dikkatle bakıyorum. O da içtenlikle bana bakıyor. Sakin bir göl

kenarındayım sanki. Bir an kocasının ne kadar şanslı olduğunu düşünüyorum. Her gün bu güzelliği seyretmek çok dinlendirici olmalı. Sırma hocanın psikoloji merakı nereden gelmiş acaba, neden rehberlik? Bu hoşlukla müzik veya resim öğretmeni olmalıydı. Çok mu klişe? En fazla İngilizce o zaman. İngilizce deyince aklıma “love” geldi, göl kenarından ayrılıp konuya girdim. “Hocam,” dedim “bir öğrencimiz son üç aydır bana mektuplar yazıyor.” “Nasıl mektuplar?” dedi, şaşırmıştı. “Kendisiyle ilgili, daha çok psikolojik mektuplar. Sadece içini mi döküyor, yardım mı istiyor, başka bir şey mi yapmaya çalışıyor anlamıyorum. Ayrıca neden mesela size değil de bana yazdığını bilmiyorum ve bu durumdan gerçekten çok rahatsızım.” “Neden rahatsız ediyor bu durum sizi?” dedi sakince. Bir an ne diyeceğimi bilemedim. “Yani böyle ince işlerden pek anlamam.” gibi bir şeyler geveliyordum ki telefonu çaldı. Çantasına uzanıp çıkardı. “Ah,” dedi “uzun zamandır ulaşamadığım bir velim arıyor, müsaadenizle.” “Tabi tabi.” dedim. Telefonu alıp telaşla odadan çıktı.

Neden rahatsız oluyorum, buna ne cevap versem? Bu koku çok hoşuma gitti. Markası ne ki, sorsam mı acaba? Çantasında var mıdır şişesi? Ben böyle büyük çantalar takamıyorum, yakışmıyor. Kendimi çaresiz hissediyorum galiba bu mektuplar karşısında. İnsanın çantasında parfüm taşıması da değişik bir şey olmalı. Hiç taşımadım. Bakmak istemediğim bir şeye bakmaya zorluyor bu mektuplar beni, neye? Çantaya baksam mı acaba, içi bayağı görünüyor zaten. Şimdi odaya girerse kadıncağıza ayıp olur ama. Benim bir şeklide yardım etmem lazım bu çocuğa. İşe bu mektupları neden bana yazdığını değil de neden yazdığını anlamaya çalışmakla başlayabilirim mesela. Her koku her tende aynı kokmazmış gerçi. Çantaya dokunmadan şöyle bir başımı uzatsam? Bir cüzdan ve bir defterden başka bir şey görünmüyor. İster misin defter kareli olsun, yarısı koparılmış üstüne bir de sayfaları renkli olsun. Güya o mektupları bana... Yok artık daha neler.

Kardeşlerimden biri mi yoksa? Bak bu olur mu olur. Başımın belası sersem.

AYŞE ALDEMİR

ELMANIN KIRMIZISI

Güz elması dalında, kırmızı, kıpkırmızı! O duruş, iştaha ve hevese güçlü bir çağrı! Öte yandan, al yanaklarından havaya pervasızca yayılan kokuda huzursuzluk! İyiliğin umudunu yavaş yavaş öldürür gibi. Duydu bunu Zeliha, yemin edebilirdi. *Kutsal alacakaranlık*'ta, havada dönenip duran kuşlara baktı, baktı; sonra derin bir iç geçirdi. Taşlıkta oturmuş bir uzun kızarıştta deliren elmaları seyrederken, kurumuş dudaklarını kemirdiğinin farkında bile değildi. Ne vakit acı duydu, o saat kanayan dudağından kopardığı şeffaf deriyi tükürdü çıplak, tozlu ayaklarının dibine. Kopardıkça parçaları, erinç gelmişti yüreğine.

Elma ağacı, o dolgun haliyle anneyi anımsattığından beri kesmeye yeltenemiyor Zeliha! Kendiliğinden kurusun diye göğe bakmıyor. Duaya durduğu gecelerin sabahında avluya parıltılarla koşuyor, gözleri daldan düşen elmaları, kuruyan dalları arıyor ama boşuna. Kurumayacak! Güz geldiğinde, elma ağacına karşı ölü taklidi yapmaktan usanmıştı ama! Son hasattan sonra yalvarmamış mıydı? “Asla kesmem,” demişti kızgınlıkla Cemal. “Asla... duyuyor musun beni! Boşuna bekleme be kadın!” Öfkeyle Zeliha'nın elindeki süt dolu bakracı fırlatmıştı avluya. Ortalık süt gölüne dönmüştü de viran! Cemal'in yüzü, tıpkı kızarmış elmalar gibi, tek sözcük düşmemiştii ağzından Zeliha'nın. Hayır, asla kıpırdayamazdı dili. Nasıl konuşulurdu, Cemal'in dağ gibi öfkesine karşın. Hem ağaçla arasında genç kızlığından beri süregelen gizli düşmanlığı nasıl dökerdi öyle ulu orta? Gücüne gitmez miydi bu diriliğin? Dargınlığı ele güne yaymak hem uğursuzluk getirmez miydi?

Ağaçla arasındaki mesafenin gittikçe açıldığı, içindeki zehrin şiddetlenmediği bir gecenin sabahında uykusundan uyanıp, keskin bir baltaya sarılmıştı. Tan ağartısında, tıpkı rüyasındaki gibi hışımla kaldırdı baltayı. Tam gövdeye isabet edecekken, Cemal'in güçlü, korkunç bilekleri kavradı Zeliha'nın sıksa bileğini. “Çıldırılmışsın sen!” dedi güç bela nefes alarak. “Senden kurtulmaktan başka çare yok kadın! Ahdim olsun!” Düşlerinde bile kendisine rahat vermeyen, karabasan gibi ağzına tıkanan elmaların yavaş yavaş ruhunu ele geçirme-

sine, akıyla arasına gerilen mesafeye bakılırsa çıldırıyor muydu Zeliha? Ya sahiden koparsa aklının netameli ipliği? Bu yüzden ertesi sabah, Cemal'in soğuk yokluğu onu karşılamamış mıydı gelinlik odasında?

Belli belirsiz çekilmiş tül perde gibi gökte asılı güz bulutlarına baktı, iyice baktı. Cemal'in aylardır yokluğuna bir çare aradı durdu bulutların arasında. Avluda kararsız adımlarla gezindi. Mavi emayede kadife çiçekleri, yıldız patı, akşam sefası, sardunyalar... solmuşlar. Avludaki küçük havuza yürüdü, ekmek kırıntılarını balıklara attı, hepsi topladı bir anda, nasıl kedersiz, nasıl dingin! Eskiden şendi gönlü, efsunlu sesiyle türküler söylerdi balıklara! Ama şimdi? "Cânım çekildi," diye fısıldadı. Balıkların sağa sola doğru yüzüşlerini seyretti. İçlerinden kırmızı olanı yüzeye çıkı, başını kaldırdı, tekrar daldı. "Beni tek sen anladın herhal," diye fısıldadı. Sesinde bir yalvarma, uzun bir ağıt gibi yükseldi havaya. Balıklar yüzmüyordu artık, hepsi kara bir leke gibi öylece orada! Sessizlik, öldürücü bir darbe... Eline aldığı yassı bir taş attı suya, yüzeyde geniş dalgalar oluştu, sonra yumuşak dalgaların soluğu tükendi, tükendi. Öyleyse başka bir taş daha. Neyi ummuştı Zeliha? Kımıldılar içinde dalgaların, kısa süre de olsa yatıştıracağını mı yüreğini? Dalgalar söndü işte yavaş yavaş; taşlar battı dibe doğru, en dibe!

Batışın dalgası, Zeliha'nın ellerine, oradan yüzüne doğru yükseldi ateş kıvılcımlarıyla. Saçlarının arasında deli bir rüzgâr gibi esti. Hışıldadı ardıc ağacı gibi; gövdesinde bir titreyiş, büzüşen yaprak samyelinde. Üşüdü, yere düşen hırkasını uzanıp aldı, kararan göğze baktı, bir uzun baktı, bulutların kanat çırpışına, o kanat çırpış içindeki serin yola... "Yağacak," diye mırıldandı. Olacak olandan kaçılmaz, hayır. Bulutlar sanki bir anda gözlerine inmişti. Zıvanadan çıkan dünyaydı, tabii! Zeliha değil. Öyleyse dik durmalı bu hayatta. Söz vermişti anneye, kimseye eğmeyecekti boyun! Vurguyla bastırarak söyledi, dişlerini geçirdi dudağına. Kanattı. İyiydi bu kırmızı. Şükürler olsun kırmızıya! Şükürler olsun onu doğuran anaya! Tükürdü. Ama birden, batan güneşin kızılığında! Vazgeçiş duygusunu uyandıran o dalışta! "Batmalıyım," dedi, esrik bir gülümseyişle! Ölesiye batmak istedi, neredeyse yanakları kırmızıdan ölecekmiş gibi duran elmaları anımsayarak!

Elinde resim defteri, Leyla belirdi başucunda; güz, neredeyse Zeliha'nın bağını kesmişken yeryüzüyle! "Anne bak! Elma ağacımızı çizdim, güzel olmuş mu?" Resme bakamadı Zeliha. Kazanlar kaynıyor içinde, köpük köpük buhur! Kabaran dalgalar işte yine geliyor, şölen gibi, sarı porselen çiçekleriyle! "Dünya kara," dedi annesi, "Kara bir kazan! Ona sakın yüz verme!" Küçük kızın, zarif, yumuşak, boğumlu parmaklarını aldı eline. Avucunun içindeki çizgileri parmağıyla adımladı, kurtuluş bu avucun içinde olsa. "Bu kadar yakın!" Dokunuşlarıyla yok etmeye çalıştı sanki içine düştüğü yalan dünyayı! "Çok güzel

olmuş,” diyebilirdi sonunda. “Balıkları da çiz hadi.” Kestane saçlarını eliyle savuran Leyla, heyecanla balık çizmeye koyuldu; Zeliha bir deli koygunluğa.

Genç kızlığından beri, kokusuna katlanamadığından, -çünkü ne zaman kokuyu alsa, kafası oyulurcasına kütür kütür sesler- yiyemediği, tadını unuttuğu, anımsamak da istemediği elmalar! Oysa Cemal için öyle mi? En sevdiğidir elma! Belki de Cemal ile aralarındaki huzursuzluğun tek sorumlusu... Elma'ya yürümek, Cemal'e yürümek miydi? Isırmalı. Bir parça... Bir parça alabilse, *dün-yayı solduracak* mıydı? Yürüdü ağaca doğru. Uzandı, tereddüt içinde kopardı dalından bir tane.

Isırdı elmayı al yanağından Zeliha! Öyle bir ısırdı ki ve iştihâ ile. Dudağının kenarından elmanın ekşi suyu, -hazla karışık öç almanın suyu- sızdı çenesine doğru. Cemal'in en sevdiği meyve, dişlerinin arasında eriyor. Cemal de eriyordu sanki, Cemal diye biri hiç olmayınca kadar yemeli, elmayı yok etmeli! Ama bu koku! Teninde ve ağzında dolaşan, elbisesinin kıvrımlarında gizlenen! Gözlerini kapatıp, kendini var gücüyle sıktı. Bir daha ısırdı, kuvvetle. Dişlerinin arasında sulu parçaları ezdikçe, Cemal'i anımsadı. Öldürücü tutkuyla çiğnediği elma değil de Cemal'in kanlı eti. İçi bulandı, tiksinti duydu. Şeytanın işiydi bu! Saçma sapan düşüncelerin ipini uzatarak Zeliha'ya... Isırdığı parçaları çıkarmak için zorladı kendini. İçinde ne varsa düştü toprağa. Havuza koştu... Defalarca çalkaladı ağzını, yıkadı yüzünü tekrar tekrar. “Su-yaa sı-ğın-ı-ı-rım,” dedi kekeleyerek. Tulumbaya bastı, derinlerden gelen soğuk suyu içti.

Bir zamanlar yüzünde bir şölen vardı, şölen havası... At sırtında Cemal'e geldiğinde, ırmağın üzerindeki köprüden geçerken, ziyade neşenin neredeyse onu delirteceğini düşündüğü zaman! Rüzgâr, yüzündeki duvağı uçurup da ırmağa sürüklediğinde, bir korku dalgası! Neredeyse yüreği koparılmış gibi bütün bağlardan! Kimileri bunu bir uğursuzluk olarak yorumladığında, nasıl da karaydı dünya! O kem fısıltıların, köpük köpük havada uçup kaybolmasını dilemişti.

Demek düşen bir dua, şimdi avucunda! Öyleyse suya gitmeli diyor! Çarpıyor yüzüne suyu. Bir avuç su sanki deniz oluyor da boğuluyor suyun içinde Zeliha, patlayan dalgalar içinde kesiliyor soluğu. Tam o sırada avlunun dışındaymış Gülbeyaz. “Zeliha, kız Zelihaaaa!” diye bağıyor. Bütün pencereleri kapalı bir ev gibi, uzaklarda Zeliha. Çömeliyor. Her yanı su içinde. Kendini bir uzun sağanağa bırakıyor. Elini, vura vura bağrına... “Yapma, Leyla'yı düşün,” diyor Gülbeyaz. Sözün yarayı iyileştireceğine iman etmişçesine, tekrar tekrar söylüyor. Zaten kendisi yoktu ki şimdiye kadar, Leyla vardı! Ama şimdi kendini düşünerek yapmak istiyor, ne yapacaksa yalnız kendisi için! “Bak beni şimdi iyi dinle, ne duydum. Aşağı köyden bir koca karı söylemiş bizim Filiz'e! Cemal'in

gözünün sana tekrar dönmesini istiyorsan eğer, bir yılan bulup öldürmeliymişsin. Ancak o zaman gelirmiş eve...” Sanki zaman durmuş gibi, gözlerini kocaman açıp, bu durma noktasına ket vurmak için belki de “Yılan mı öldürmem lazımmış?” diyor. Çareden korkuyor, yılanı öldürme düşüncesini öldürmek istiyor o saat! Kadın, Zeliha’nın kulağına daha bir yaklaşıp, fısıldıyor. “Kasabanın dışına çık, orada bulursun. Sen Cemal’i istemiyor musun, biraz cesur ol!” Yüzünde kirli, yapışkan bir sırıtiş Gülbeyaz’ın. Zeliha’nın gözlerinde koyu, lanetli gölgeler! Nasıl severdi Cemal’i bir geyiği sever gibi. Geyiği ürkütmemek için neler yapmadı ki? Ama şimdi kaçan geyiği geri getirmeli, yoluna koymalı her şeyi... Yılan öldürmek, öyle mi?

Derdi neydi Zeliha’nın? Niye böyle yükselir... Yükselirdi dalga dalga içinden kor? Konuşuyor insanlar arkasından, ucundan bucağından geçerken. Duyuyor köşe başlarında, “Cemal, kaptırmış gönlünü! Bunca zaman sonra, ayıp! Taş yağmazsa başımıza iyi! Yazık oldu Zeliha’ya da çocuğa da!” Size yazık demek istiyor, asıl size! “Dağ bile dayanmaz da ufalanır! Yazık değil mi bana, Eyüp değilim ben!” diyor. Bu kahrını nereye koymalı, bu diz boyu perişanlık akıp gider mi? Bir تنها da yok ki kalayım bir başıma. Başka başka sesler... tortop olup düşüyor Zeliha’nın kucığına. “Erkek değil midir istediğini yapar. Niye bunca dövünür Zeliha? Sahip çıksaydı ya kocasına! Zeliha iyi olsaydı, kaçır-mazdı kocayı.” Doğru muydu bu duydukları? İnsanı derdi öldürmez bu *tuzru-hukasabada*, ancak sözün büyüü öldürür.

Çirkin miydi Zeliha? “Çirkin yoktu oysa, güzel görmek vardır, güzel de yoktur hem.” diyordu Zeliha. Kalp çok karanlıktı, kimse bilemezdi kime, niye aktığını. Bu söylenebilirdi yalnız! Aynanın karşısında taradı saçlarını. “Kara, uzun, kalın bir ip işte.” dedi öfke içinde. “Bu ipi dolamalı başıma, kördüğüm yapmalı!” Cemal, “Saçların niye böyle sert, hırçın, beni boğacakmış gibi?” derdi. Ne deseydi ki? “Kör talihimin elleri de sert.” diye mırıldanmıştı. Birdenbire bir şölenin ortasına düşen, felaket ateşini açıklayacak başka bir çözüm yoktu. “Anamdan miras, çünkü ben anamdan doğmuşum.” demişti. “Beni ardıc ağacı doğursa daha iyiydi; batmazdı saçım tenine diken diken.” Zarafetten, alımlılıktan eser yoktu gövdesinde. Ayakları nasır tutmuştu, ellerinden tozlu buğday kokusu yükselirdi havaya, hasat zamanı. Çekirgeler bilirdi Zeliha’nın geldiğini, tanırdı çatır çatır yarılan kara topuklarından.

“Nasıl böyle çoraklık Allah’ım,” dedi, “İyi mi ettin beni buraya yazdın da...” Açık pencereden göğe doğru konuştu. Sesi kırmızı bir buhar olup dağıldı alacakaranlıkta. Böcekler vızıldadı, akşam yeli esti inceden, söğüdü dalı titrediydi, bir kedi hızla tırmandı akasyanın dalına, uzakta bir yıldız... kaydı. Kasabanın dilinde sakızdı, çiğnendikçe pespaye bir şeye dönüşüyordu. “Bu sakızdan kurtulmalıyım,” dedi birden. İçinde kabaran ateşli suyu bıraktı bir çırpıda. “En

iyisi, en iyisi mi bir engerek bulup bozkırın karnında...”

Sabah günün diri soluğunu esmer teninde duyduğunda, yola çoktan koyulmuştu. Kuş ötüşlerini işitiyordu, çiy düşmüş otlar sabahın ilk ışıklarında pul pul görünüyordu. Hasat mevsiminden sonra altın rengi tarlalar, ıssız, korkutucu bir boşluğa dönüşmüştü. Tüyleri erguvanî parıltılı ekin kargaları bozkırda karşıliyordu Zeliha’yı. Yavşan otları, kenger dikenleri, gelinciklerin arasından geçti. Kasabalının *Öküzöldüren* dedikleri mevkiye geldiğinde, rüzgârın şiddetlenmesiyle sarsıldı Zeliha. Korkunç bir rüzgâr, tozu toprağı havaya kaldırdı. Duraksadı. Yabani otların rüzgârda sağa sola devrilişini gördüğünde bir zamanlar göz kamaştıran altunî başaklar belirdi gözünün önünde. Cemal tırpanla biçerken, tıpkı bir kurban gibi rüzgârda boyunlarını eğiyordu olgun başaklar. Bir celladı anımsatan Cemal, bulgur bulgur terledikçe, Zeliha yüzünü siliyordu, kenarları oyali mendiliyle. O tarla işte şimdi gözünün önünde. Cemal yok ama, Cemal’in yokluğu zalimce belirmişti Zeliha’nın karşısına. Öyleyse aramalı yılanı. İçinden şu zalim öfkeyi kaldırıp atmalı. Tren yolunda rayların arasındaki çakıl taşlara batan yalın ayağına –terlikler çoktan bırakmıştı ayaklarını- aldırmadan tepeye doğru yürüdü. Herhalde bulurdu orada düşmanını. Koştı Zeliha, deli gibi, çığlıklar içinde. Yalnızca duyması gereken bir tıslama sesiydi. Ondan sonrası kolaydı. İçinde ılık bir rüzgâr esecekti, az sabretmeliydi.

“Vursa da yüzüme, yüzüme! Ne yandan geleceğı belli olmayan fırtına! Kuşatsa da her yanıma, oklarıyla delik deşik etse de ruhumu, yine de kurtaracağım kendimi. Asla yenilmeyeceğim. Ben Zelihaaa!” diye haykırdı.

Hayatı boyunca etmediğı sözler, diline dolandı Zeliha’nın! Tuhaftı! San-ki rüyadaydı! Ne dediğini anlamıyordu, kim konuşturuyordu böyle onu, kim? Ama şimdi bunları düşünecek zamanı yoktu. İlk tıslayan bir yılan bulmalı, Cemal’i yeniden diriltmeliydi! Bir türkü dolaştı dilinde, dolaştı akrep gibi! *Gidip başka dala sarıldığıma...* Türkü söyleye söyleye bozkırın karnında, çeşmenin yanına geldiğinde. Yosun tutmuş yalağı doğru yanaştı, ayaklarını soktu suya. Susamıştı, hem de çok. Eğildi, pembe avucunu açtı, soluk soluğı içti suyu. Üç yalak vardı birbirine ulanmış. Yalakların en sonuncusunun yanına geldi. Su taşıyordu yavaş yavaş. Taşarken sesi, ne güzeldi ama ne hoş! Orada çeşmenin yaşamla ölüm arasındaki ezgisini dinleyebilirdi. Bu dinleyiş ona talihinin oyunlarını da unuttururdu hem, öyle ya! Kuzuların meleme sesleriyle kendine geldi. Uzaktan bir çobanın çeşmeye doğru yaklaştığını gördü. Yaşmağının ucuyla ağzını kapatıp hemen tepenin ardına doğru yöneldi.

“Kara ağızlarından dökülen her şeyi sileceğim. Yerin dibine geçsinler, yok yok, yerle gök arasında asılı kalsın ömürleri boyunca kötü ruhları, her kim ağzında döndürüyorsa adımı...” Nefes almıştı biraz, günlerce içinde biriken ne varsa atmıştı, genişlemişti yeryüzü, duydu bunu Zeliha! Tepenin biraz aşağısı-

na çalılıkların oraya yöneldi. Dolaştı durdu cansız cansız. Sağına baktı, soluna. Ondan başka kimse yok ürkütücü bozkırda. Öğlen güneşi tepeden, çıplak arazide başıboş dolaşan gövdesine doğru. Yakıcıydı. Aramaktan yorgun düştüğünde artık! Çıplak ayaklarının üzerinden, bir dokunuş rüzgâr gibi geçti. Ürperten bu... Eğildi, baktı iyice! Işıl ışıl yanan kırbaçtan bir gövde havada dönmekte. Sallanıyor sanki bir ceset gibi... O gövdeye baktıkça, bir zamanlar elma ağacının dalında asılı duran an-ne! Elma kokusuyla ölüm kokusunun karıştığı, ağacın gövdesiyle insanın gövdesinin bütünleştiği o bahçede *an-nee-nin-ce-see-dii!* Cesedin iki tarafından aşağıya sarkan dallar. Dallardan yuvarlanmış sanki *el-ma-nın-kır-mı-zı-sın!* Bir vuruşta kesilen ağaç! Zeliha'nın gözünün önünde yuvarlanıyor elmalar teker teker, dere yatağına doğru. Kıvrılıyor yılan.

Sonra... tiz bir çığlık attı! Bozkırda çınladı sesi. Geniş başı, kalın gövdesiyle kara bir yılan, tam karşısındaydı! Siyah zikzaklar içindeki şeritli sırtında, yaprak yaprak desenler... Karnı boyunca uzanan sarı siyah benekler... Buğulu gözleri parlıyor yılanın. Başını indirip yere, kıvrılarak ilerliyor, döne döne hem. Zeliha'yı efsunlu bir çember içine alır gibi. Hayranlıkla karışık dehşet içinde izlerken, yılanı nasıl öldüreceğini bilemiyor... Korkudan elleri titriyor, kımıldamayan gövdesine, yürümeyen ayaklarına, uzanamayan eline söz geçiremiyor. Şimdi katil olmak zamanı mıydı?

Cemal aklına gelince ama... Birden uzanıyor uğursuz boşluğa, eliyle asılıyor başına yılanın. Sıkıyor bütün gücüyle. Neredeyse parmak kemikleri birbirine geçecek. Bırakmıyor, istiyor ki o kalın kırbaç kendi kendini bıraksın. Bir çıtırtı duyuyor. Nasıl sıkıysa Zeliha, yılanın dişleri parmaklarının kemiğine mi dayanmış?

Kırmızı bir tül uçuyor, gözünün önünde. Her yer alabildiğine kırmızı. Dünya, demek kırmızı! Bozkırda tıslayan, delirmiş bir kadının bağırtısı duyuluyor. Çığlıklar içinde gittikçe yükselen sesi, gözyaşları içinde kahkahaya dönüştüğünde! Cemal'e böyle bir ceza vermeye, nasıl cür'et etmişti? Cinnetin cür'etle olan akrabalığını seziyor o saat!

Çıldırılmış mıydı Zeliha, güz elması gibi? Canını bağışlamış mıydı yılanın, kendi canı pahasına? Bunu kimse bilmedi. Bilemedi.

ZEYNEP SATI YALÇIN

SOMBAHAR NİNNİSİ

Kınası solmuş elini karnına koydu, binlerce yılın hiç değişmeyen şefkatiyle karşılık verdi kımiltıya. Bu dokunuşla varlığını çoktandır unuttuğu bir sıcaklık duydu, elinden karnına karnından eline doğru sızan anlık bir akım...

Ormanın ıssızlığı, katmanlar hâlinde çoğalıyordu derinlere doğru yürüdükçe. Evler, taşıtlar, insan ve insana ait her ses, her koku, her nesne usul usul geride kalıyordu. Bu ıssızlık; içinde yer tutmuş eski sesleri, kokuları, görüntüleri önce ortaya çıkarıyor, sonra usul usul siliyordu. Zil sesi, çocuk gülüşleri, hızlı yavaş adımların pat patları, merdiven gıcirtısı, kalın bir kadın sesi ve ona karışan bir is, kolonya, kavrulmuş soğan, acı tütün kokusu kesifleşip siliniyordu sarı yeşil çimenlerin güdük otların arasında. Korku da keder de merak da umut da değildi şimdi duyduğu. Güz ikindisinin solgunluğu içinde, ağaçların oynak gölgelerine sarınan bütün duyumsamaları eriyip kayboluyordu. Birazdan gün batacak, önünde gittikçe büyüyen gölgesi de yitip gidecekti.

Sarı hindiba ve mavi yıldız çiçekleri, son günlerini yaşadıklarını bilmeden, üstlerine ölgün gözlerle vuran güneşe masumca gülümsüyorlardı. Kış koku havaya düşmüştü bile, üç beş güne kar yağacaktı, kar her şeyi örtecekti, belki burada bir mumya hâlinde aylarca kalacaktı. Kim arardı acaba kendisini, kim ağlardı ardından? Ağabeyi? Ağlar mıydı, korkunca ağlaşıp sevinince gü-lüştükleri çocuklukları hatırına? Ağlamayacağına karar kıldı. Adam? Adamın gözleri dolardı kesin, bir tek bundan emindi.

Yemyeşil cılız suyun üstüne bir vakitler özenle çatılmış olan tahta köprüye geldiğinde, bütün ıssızlık aniden sustu. Eski sesler ve kokular geri çekildi. Gölgele biraz daha uzadı. Saman sarısı ve gece karası karışımı bir renge bürünmüştü tahtalar, biraz da küf yeşili vardı boşluklarında. Suyun cılız sesinde ninnimsi bir tını duydu, eli karnına gitti. Durup baktı aşağıya, yüzeyinde üç beş yaprakla sarılı çer çöp döne döne akıp gitti. Bir vakitler gümrak aktığı, köprüünün uzunluğundan ve yan oyuklarının derinliğinden belliydi. Tahtaların, bazı adımlarında çıkardığı gıcirtıyı dinledi. Üst kata çıkan merdivenin

beşinci veya altıncı basamağı da böyle gıcırdardı. Sabah adamın uyandığını, basamaklardan inmekte olduğunu bu gıcırtıdan anlardı. Bahara yakındı son geldiğinde, böyle yumuşacık gıcırdayan bir sesi var mıydı köprünün? Esmer bir yüzün akımına kapılıp da bastığı yerden habersiz, birkaç defa üzerinde gidip geldiği tahtalar, bu sarı kara küflü tahtalar mıydı? Böyle olmalıydı mutlak, şimdi anımsayamıyordu.

Adamın dişleri gibi dizilmişti önünde tahtalar; kara, sarı, yeşil. Yağmurda yumuşayan ıslak tahtaların kadifemsi yumuşaklığıyla konuşmuştu adam son kez, “Evin bura değil çocuk, git hadi!” demişti. Bağırılmamıştı, sormamıştı, sıkıştırmamıştı, zaten hiçbir şeye kızmazdı, ne iyi adamdı. Birlikte hazırladıkları kahvaltıdan sonra, kaşe yeleğini sırtına geçirip dışarı çıkarken “Bir şey lazım mı?” demekten başka soru sormazdı. Kızın şöyle bir bakıp hiç takmadığı, konsolun çekmecesine bıraktığı boncuklu kolyeler getirirdi bazı günler. İki bileklik, kolyelere uygun metal yüzükler... Bir kere de çiçek mavisi ipek bir sabahlık takımı getirmişti.

Kış yeni bitiyordu, havaya bahar kokusu düşmemişti daha, türkülerle ağılatılmaya çalışıldığı ama ağlayamadığı, kısa süren bir kına gecesinden sonra, düğünsüzce götürmüşler, adamın evinin önünde indirmişlerdi arabadan. Yengesi sıkı sıkı tembihlemişti, artık evin burası, demişti. Bir küp kırılmıştı ayaklarının önünde, etrafa bayram şekerleri ve bir dolu bozuk para saçılmıştı. Koluna girip kapıdan geçirirken kızın kınalı küçük ellerini öpmüştü adam, kızın tuhafına gitmişti. Kanepeye, yanına oturmuş saçlarına değmişti, kız irkilince kolonya kokan elini çekmiş, kalkıp sandalyeye oturmuştu. Kanepede kıvrılıp uyuklamasına ses etmemiş, üstünü örtüp kızı izlemişti, ne iyi adamdı.

Sonraki günlerde de adamın kalın parmaklı eli, titrek titrek uzanırdı kızın gece dalgaları gibi akan saçlarına, korkardı kız, adam kızın korkusuna gülümser çekerdi elini, konuşup yormazdı, ne iyi adamdı. Akşam haberlerini izlerken, tavşankanı çayını sarma tütününe meze ederken telefonuyla meşgul olan kıza göz atardı. Kaçamak bakışlarının ölgün ışığı taze bir çiçeğin üstüne değer geçerdi çabucak. Kız bakıldığını bilirdi, minicik bir çiçek şimşek hızıyla açılıp kaybolurdu yüzünde, sevinirdi içinden, bir sevgi dalgası akıp geçerdi midesinin çevresinden, ama bunun ne olduğuna karar veremez, kafası karışır, kalbi kendine küser, içindeki kement bir esmer yüze takılır kalır, yine kanepeye sererdi yatağını.

Bahçedeki eriklere dadanıp, sabah öğürtüleri başladığı haftaydı, adam bunu görünce gel demişti kıza, gel yanıma... Sesi yine yumuşaktı, ama ilk defa “gel” dediğinden olsa gerek endişelenmişti bu çağrıdan. “Evin bura değil çocuk, git hadi!” demiş, çayını çorbasını içerken de tütün sararken de bir daha bakmamıştı kıza ve gece dalgaları gibi akıp giden saçlarına. Kız, yazın bile

üşür olmuştu o günden sonra.

Üzerine değen ölgün ışık, saçına ürkekçe değip kayan dişsiz tarak geri çekilmişti ama hemen gitmedi kız. Kaç gün geçtiğini saymadı, bekledi. Neyi neden beklediğini bilmeden bekledi. Öğürtüleri yaz ortasında kesildi, irileşip güzelleştiğini fark etti kız. Adam, bu güzelliğe dönüp bakmadı hiç.

Kız, bir gece çiçek mavisi sabahlık takımının paketini açıp giydi, üst kata çıktı, bir kez bile yatmadığı büyük yatağa ilk defa uzandı, adam arkasını döndü. O zaman, şu kış kokusuna bulanmış soğuk günlerde “Burası gerçekten benim evim değilmiş!” dedi, aşağı indi, hep uyuduğu kanepede son kez uyudu.

Sabahın, biraz daha soğuk olmaktan başka bir farkı yoktu diğer sabahlardan. Kaşe yeleğinin üstüne kaşe bir palto giyip çıktı adam, her zaman sordüğünü sormadı çıkarken. Kız, televizyonu açtı, çocuk programına baktı bir süre, Sümbüllü Bağlar ninnisi çalarken yatakları topladı, bulaşıkları yıkadı, toz aldı, ağaçlara su verdi, çorbanın altını kapatıp çıktı.

Yengesi kollarını kavuşturmuş eşikte demirden bir heykel olmuştu, geçemedi. “Git” dedi içeriden ağabeyinin sesi, “Git, bura senin evin değil”

Ev...

Ev?

Evi bellediği iki yerin de evi olmadığını öğreniyordu. Evi olmayan ne yapardı, bilmiyordu. Sümbüllü bağlar, diye bir ninni tutundu diline. Öylesine, amaçsız, ayaklarına uyup yürüdü, bir ev bulmak arzusundan bile mahrumdu.

Kemikli, zayıf, esmer yüzü belirgin kılmaya, bir evin içinde hayal etmeye çalıştı. İçinde bir gölge gibi asılı kalmış o yüz, inadına silikleşti. Her gün aranan, “ulaşılamıyor” dan başka ses vermeyen, sıfırla başlayan sıralı sayılardan ibaretti. Karnından kopup gelen bir çırpınısla ıssızlığın ortasına doğru, esmer yüzün adını ünledi, kuytulara yitip gitti sesi. Bu soğuk mu soğuk güz ikindisi, tokluk hissi olmayan bir dev olmuştu, her sesi yutuyordu.

Islak tahta köprünün bitiğinde bir namlu dayandı sırtına. İrkildi. Adını ünlediği esmer yüz, sesini duymuş da sayılardan sıyrılıp gelmiş miydi? Arkasına döndü.

Orman ne kadar büyük, orman ne kadar ıssız, orman ne kadar derin, orman ne kadar evsizlikti...

Kimsenin aramayacağından, kimsenin ağlamayacağından emindi şimdi. Kendisi, kendisine ağlayabilseydi bari... Gelenekti, böyle durumlarda ağlanırdı, ağlanmalıydı. Yine de ağlayamadı.

Arkasını döndü yeniden. Beklerken, dirseğini tahta korkuluğa yaslayıp yarınki haberleri düşledi. Sosyal medyada üzülüp ağlayan belirsiz yüzler, televizyonda katilini arayan programlar gördü. Belki üç gün, belki altı ay sonra haber olacaktı, belki de hemen yarın...

Kanepede haberleri izlerken tütün sarardı adam. Tütün sararken mendili- ni sererdi dökülmesin diye, yine sermişti. Adamın gözlerinin, dalga dalga akan saçlarına aniden düşüp kaybolan ışığını aklına getirdi. Son kez ekrandaki ölü saçlarına düştüğünü gördü ölgün ışığın. Gözleri nemliydi, üzülyordu kıza, ne iyi adamdı.

Ağabeyinin kollarıyla yüzünü kapatıp da ağlayamayışını örtmeye çabaladığını gördü, neden ağlayacaktı ki... Kollarının altında gözlerine sinmiş memnuniyeti kameralar görmedi, ama kız görmüştü.

Yengesinin erkek keşiği saçlarını acıtmadan, ama acıtıyor gibi çekme çabasını, arada kameralara bir bakış atıp kafasına vurur gibi ama canını yakmadan vurduğunu gördü, gülümsedi. Kalın sesinden düşen ağıttaki yapaylığı kameraların da gördüğünü gördü.

Öğretmeninin sızıyı ok gibi duyan kalbini, telefona uzanan elindeki çaresizliği gördü. Arayabilirsin beni demişti, aramak yetmezdi, ev olabilir miydi? Ama artık çok geçti, haberler biter bitmez, hatta birazdan kendisi de “ulaşılmıyor” olacaktı.

Esmer yüzü, çok net gördü televizyonun karşısında. Hiçbir vaatte bulunmadığı bir gecenin, aylar sonraki haberini hiç üstüne alınmıyordu. Ayaklarını uzatmış, haber umurunda değilmiş gibi, kumandayla oynarmış gibi yapıyordu, bunu görünce gülümsedi kız. Esmerliğinin içinde görünmez olmayı başarmıştı, kızın su gibi akan saçlarının hayalini kıyısına vuran bir dalga gibi ara sıra hatırlardı belki.

Arkasını döndü, “Beni buraya gömsenize, evim burası olsun.” dedi, ayağıyla tahta köprünün bitişiğini işaret etti.

Sarı hindibalar, mavi yıldız çiçekleri, gün batımında uykuya hazırlanıyordu, sarı yeşil otların koynunda iyice mahmurlaşmıştı renkleri. Ev olmaya uygun en güzel yeri seçtiğinden emindi kız, gülümsüyordu.

Sese pek aldırış eden olmadı, arada duyulurdu böyle sesler. Sülün mü keklik mi, belki bir domuz vurmuştu avcılar, belki bir ayı.

Gün battı, çiçekler uyumaya durdu. İnsanlar evlerine çekildi, sonbahar üşümelerini giderdiler sıcacık evlerinde, Allah ne verdiyse yemeklerini yediler. Çaya tütüne sıra geldiğinde telefonlarını, televizyonlarını açtılar, kızdaki haber yoktu henüz.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

SET

“Neden eve dönmekten ibarettir hayat?”

Sahi Kiraz Hanım, herhangi bir ayrıntının peşine takılıp günlerce aynı düşü gördüğünüz oldu mu hiç? Aynı köşeyi dönerken, kilometrelerce yol gittiğinizi sandığınız? Yoksa siz de diğerleri gibi bunun bir saçmalık olduğunu mu düşünmektesiniz? Diğerleri de kim mi? Onları, zihninizle kalbiniz arasında dolaşırken yakalamıştınız. Kimini canlı, çoğunu ise ölü olarak ele geçirdiğiniz o günü, bilmem hangi sebepten “zafer günü” ilan etmiştiniz. Ölüleri kalbinizin derinliklerine gömerken, bu savaştan sağ çıkmayı başaranları gün yüzüne çıkarmak için zihninizde çoğalttınız. Birer karbon kâğıt gibi çoğalarak üst üste binip, zihninizin dar koridorlarına sığamaz hâle geldiklerinde, taşmalarını engelleyecek bir set arayışına giriştiniz. Ölü toprağı kalbiniz ve diri sığınağı zihninizden medet ummak boşunaydı, biliyordunuz. Diri çılgınlıklar kapılarınıza dayandığında zaman olduğundan daha hızlı akmaya başlamıştı sanki.

O an bir ağaç olsaydınız, devrilir miydiniz?

İnsanlar birbirlerine en fazla ne kadar benzeyebilirlerdi sizce? Gerçekleri ölçüsünde mi? Sahi, neydi gerçekler? Zihninizde çoğalan, büyüyen ve taşmaması için verdiğiniz mücadele sayesinde hayatta kaldığınız yalanlarınız mı? Hadi itiraf edin, hepsi yalandı. Kimin tarafından uydurulduğu belli olmayan masallara inanmayı bırakmadınız gitti. Hepsi sonlu, dediniz. Sonu güzel biten masalların başını ıskaladınız. Bunu öyle çok yaptınız ki, sonun arzusuyla yanıp tutuşan ruhunuz, kabaran bir iştiha ile mutluluğa doğru ilerlerken, kalın tabanlı ayakkabılarınızla, yola serilmiş olanca hissi ezip geçtiniz. Dikenleri tabanlarınıza batmadı diye, acıyı görmezden geldiniz. İpleri sahibinin elinde bir kuklaydınız belki.

O an canlanacak olsaydınız, sevinir miydiniz?

Oysa bir ip bile değildiniz Kiraz Hanım. Kendinizi ona bağlayamıyordunuz. Sahi, o kimdi? Kâğıttan kalbinizin sayfasını çevirdiğinde, orada neyle karşılaşacağını tahmin edemezdi elbette. Kâğıttan bir kalbi okumak zordu. Kanlar içinde bir organı elinizde tutmaya çalışmaktan daha zor. Bir kâğıt parçası gibi uzattığınız eliniz, onun

avuçları arasında kırıştırılıp çöpe atılmadan önce ne hissetmiştiniz? Korku mu? Hayır, doğrusu bu çok sıradan olurdu sizin için. Korkularınızın üzerine yürümeyi ta çocukken öğrenmiştiniz. Bir yurt odasıydı orası değil mi? Akşam saat on dedi mi kapanırdı ışıklar. Gözlerinizi sımsıkı yumunca bir ışık huzmesinin içinde bulurdunuz kendinizi.

O an evinizde olsaydınız, uyuyabilir miydiniz?

Bir gece ama tek bir gece kapanmayacak bir ışığı dilediniz. Karanlığın sizi ürküten sesini bastıracak tek şey buydu çünkü. Göz kamaştırıcı bir ışık demeti. Göz bebeklerinize yerleşmek için sabırsızlanan bir görüntü. Karanlığın yüzünde yankılanan güçlü bir tokat. Önce kulağınıza doluşacaktı sık adımlarının sesi. Sonra kalbinizde bir gümbürtü başlayacaktı. Sessiz olmasını isteyecektiniz, ama nafil! Kalbiniz de gözleriniz kadar hasret kalmıştı ışığa. Belki en çok o arzulamıştı da sesini sürekli bastırmıştınız. Başarabildiğinize inandığınız tek şey bu değil miydi? Kalbinizde kalanı, aklınızdan geçenle ezmek. Aklın cı-lız müziğini, kalbin güçlü ritmine tercih etmek. Bir kez olsun onu dinleseydiniz ne kaybederdiniz? Denemeye değer, dedi ilk kez cesur yanınız. Gözlerinizi sıkıca yumup, karanlığa kalbinizi açtığınız o geceyi hatırladınız mı?

O an ayağınıza kadar gelen fırsatı tepip, nasıl da delirmemiştiniz, hayret!

Arada kalmak, hangi yöne gideceğini bilememek, bir seçim yapamamak, yapamadıkça batmak, battıkça çırpınmak, çırpındıkça dibe vurmak, kelimeleri yutup içine hapseden o kara deliği görmek, görüp de mecalsiz düşmek, düşüp de doğrulamamak, kelimesiz, harfsiz bir dilin kıyısına vurmak, orada yaşamak, orada yaşlanmak, orada olgunlaşmak, orada acı çekmek, orada ölmek. Orada olmak, arada kalmak demek değil miydi sizin için? Buna rağmen mi gitmiştiniz oraya? O gece arzu ettiğiniz ışığın, gözlerinize değil kalbinize düşecek bir yıldırım olacağı aklınıza gelir miydi?

Atmosfer içerisinde bir yürüngede karşılaşıydınız, buluttan yere doğru birlikte atlar mıydınız?

O gece de sabah olacaktı nasılsa. Işığa açılacaktı gözleriniz. Gecenin şaşkınlığını çabucak unutturacak bir hamle değil miydi uyanışınız? Ya içiniz uyuyorsa Kiraz Hanım? Ya o hiç uyanmamışsa? Işığa hasret bir kalbi, kalın giysiler altına kapatabilecek kadar maharetliydi elleriniz. Kâğıttan bir kalpti nasılsa sizinki. Kim buruşturulup atılmış bir kağıdı yerden alıp içindekini okumak isterdi ki? Sorunun cevabından nasıl da emindiniz. Hayatın satır araları dardı çünkü. Taşırmadan yaşamalıydınız. Bir kez olsun taşacak olsa ölmezsiniz ya! Diyelim ki öldünüz, o gece uyanmamış olsaydınız mesela. İçinizden çıkamasydınız. Bir defacık atlayabilseydiniz o setin üzerinden.

Açıkta kalan yaralar için birinin kabuk bağlaması gerekiyor, denildiğinde yine öne atılıp aynı cevabı verir miydiniz?

Ben!

GÜLHAN TUBA ÇELİK

AÇILAN

Vedide Baha Pars Ortaokulunun karşısındaki sokağa hızlıca girdi. Bu semte geldiğinden beri orada olan bisiklet tamircisini, kâğıt toplayıcısının karıştırdığı çöp tenekelerini geçti. Bahçeli kahvehaneyi görünce yavaşladı. İçinde düğümlenen her şeye karşı, bir umutla ilerlediği eve rağmen burayı görmek onu sakinleştirmişti. Akşama kadar sandalyelerde zamanı yavaş yavaş öldüren, zamanla kavga etmeyen bu insanlar onu her seferinde şaşırtıyordu. Kadın olmasa ya da adamlar kendisine garip garip bakmasa burada günlerce oturmak isterdi. Korkarak, fazla oyalanmadan ama yine de hiçbir şeyi kaçırmamaya çalışarak baktı masalara. Kars Garı'ndaki koca kazanın başında duran adamlardan Unkapanı Kemerî'nin dibinde kaçak çay bekleyen adamlara kadar, sabırdan ve beklemekten oluşan bardaklarla örülüydü bu ülke. Çınar altlarından söğüt diplerine, at kestanesi önlerinden cami duvarlarının gölgelelerine uzanan bir coğrafyada; hiçbir kadının sahip olmadığı o büyük sırrı paylaşıyordu erkekler. Böyle elinin kolunun kırıldığı anlarda, o sırrın azıcık bir kısmından nasiplenmek isterdi. Kafasını kaldıracak, ayağını oynatacak dermanı yoktu bugünlerde. Kendini işe yaramaz, kendini beceriksiz, kendini yenilmiş hissediyordu. Akşamı zor getiriyor; hava kararınca, erkenden, unutmanın uyumayla karıştığı o dipsiz boşluğa düşüyordu. Gözleri aynalarda kayboluyor, gözlerini aynalardan çekemiyordu. Fırat, Dicle, Murat apartmanlarını geçti. Duygu'nun oturduğu sitedeki bu isimleri çok seviyordu. Bahar gelince canlanmaya başlıyordu bu apartmanlar da. Fırat'ın, Murat'ın, Dicle'nin kenarı gibi yeniden yaratılıyordu. Ağaçlar tomurcuklanıyor, yapraklar büyüyor, çiçekler göğe açılıyordu.

Eylül'ün başlarındaydı, mahalle ve zemin katlardaki bütün uzun balkonlar, camlardaki bütün aralıklar baharı ve yazı güzelleştirmek için elinden geleni yapmıştı. Hepsinin içinden hiçbirine dokunamadan geçti. Böyle anlarda bir betonla kaplanıyordu ruhu. Güzel olan hiçbir şey onu güzelleştiremiyordu. En çok Nurgül fark ediyordu onun bu halini. Annesinin, kendiyile aynı yaşta

olduğunu öğrendiğinden beri ayrı bir seviyordu onu. Hiç evlenmeden, çocuk doğurmadan menopoza girmişti. “Ulan bir kızım olsaydı senin yaşında olacaktı ha.” diye anaç bir sevgiyle bakıyordu otuz yaşındaki kadına. O söylemişti, “Duygu biyoenerji eğitimi aldı yazın, gitsene birkaç seans.” diye. Onun annesi Samatya alemlerinin erkek kadını Nurgül’e hiç benzemezdi. “Maneviyat eksikliğinden bunlar hep; abdest al, namaz kıl, Kuran oku, bir şeyin kalmaz.” derdi. Böyle şeylere kendini çok kaptırmazdı ama yine de Nurgül’ü kıramadı. İçten içe korkuyordu onun gibi olmaktan. Kendine iyi gelecek bir şeyler istiyordu. Bahçeli kahvehaneyi solunda bırakıp sağındaki ilk sokağa girdi. İkinci apartman Duygu’nun apartmanıydı. Biyoenerji desteği alacağı evin tam karşısında Sümbülefendi Kız Kuran Kursu, Zihgirci Kemal Camii ve Zikirci Sokak yan yana sıralanmıştı. Bu tezat ve adımını attığı taraf annesini yeniden anımsattı.

Duygu’nun evini çok severdi. Zaman zaman Nurgül’le zaman zaman tek başına bir şeyler içmeye gelmiş; her seferinde büyük bir huzurla ayrılmıştı bu evden. Zemin katta, bahçenin devamının ev, evin devamının bahçe olduğu sessiz bir sığınaktı burası. Şehrin ortasında önce binalar sonra ağaçlarla kaplanmış şirin bir sığınak. Oturma odasındaki koltukların kalanı bahçede, bahçedeki taşların gerisi oturma odasıdaydı. Banyodaki kocaman tuvalet masasının üzerinde yapraklar, bahçedeki otların üzerinde aynalar dururdu. Bu eve onlarca kez gelmiş, asla apartman kapısından geçip dış kapı eşliğini görmemişti. Yine arka bahçeye yöneldi. Her zamanki gibi, bahçeye açılan kapıdan girecekti. Seansa başladıklarında “Sırtüstü uzan, kollarını iki yana al, avuç içlerin yukarı bakacak.” dedi Duygu. Oturma odasıdaydılar. “Tamam oldu. Diyaframdan nefes almaya başla. Bilmiyor musun? Nefesi burnundan al, al, al. Bak buran şişecek, evet. Şimdi burnundan yavaşça ver. Yeniden dene. Yanlara doğru doldurmaya çalış, yine ver. Şimdi ben bunu yaparken aklına kötü şeyler, olumsuz düşünceler gelebilir. Açacağım melodiye odaklan. Nefesine yoğunlaş. Başka bir şey düşünme. Kafanda bir yoğunluk, bir baskı hissedebilirsin; bu normal.”

Diyafram nefesi alıp vermeye çalışırken şakaklarında, kafasının üzerinde, boynunda o baskıyı hissetti. Gözlerini kapattı. “Sana hiç dokunmadan yapacağım bunu.” demişti ama dokunsun istiyordu. İnsan dokunmadan başka bir insana nasıl iyi gelecekti. Gözlerini kapatıp telefonda gelen müziğe bıraktı kendini. Baskın bir su sesinin gerisinden gelen piyano. Bildiği ve sevdiği melodilerden birini, Chopin’in bilmem kaçınıcı konçertosunu hatırladı. Hafızasında kalan ezgiler çalmaya başladı içinde. Soğuk bir odası, parçalanmış bir sevgisi ve dayanılmaz bir yalnızlığı vardı o günlerde. Kafasındaki baskı ağırlaşırken gözlerini iyice kapattı. Başında biriken her şey patlasın, dağılsın istiyordu ne zamandır. Bu sabah fark etmişti. Şampuanlar ne kadar pahalıydı öyle. Her gün 05.45’te uyanıp 06.15 otobüsüyle 06.37 metrosuna giderken, her akşam bezmiş

bir kalabalığın gerginliğiyle kendini eve zor atarken bir şampuanın fiyatını düşünmemeliydi. Geçen gün bir hesap, kalıp sabundan sıvı sabun yapmanın yollarını yazmıştı twittere. Alınmıştı. Birinin uluorta bunu yazıyor olması, bunu yazmaya ihtiyaç duyulması canını sıkıyordu. Aşure yapan bile olmamıştı bu sene doğru düzgün. Ya da yapılan az sayıdaki aşure ona ulaşmamıştı. İçki içenler kaç yıldır kendileri yapıyordu alkollerini. Sigara içenler ne zamandır tütüne abanmıştı. Kafasında biriken tüm bu düşünceler, Duygu'nun baskısıyla ufaldı sanki. Tepesinde biriken her şeyi alıp omuzlarının arasından beline doğru giden mor bir yol açılmıştı şimdi. Daha önce orada olmayan ışıklık bir yol. Düşünceleri o yoldan çıktı açığa. Dağıldı.

Ne zamandır başının yukarısında duran eller, şimdi boğazının biraz üzerinde gibiydi. Gırtlığına doğru bir okşama, bir büyüme, bir birikme hissetti. Gırtlığının iki yanına gidip geldikçe o enerji; uzun zamandır tıkalı kalan bir boru açıldı sanki. Burnundan nefes alıp vermeyi bırakıp ağzını açmak, daha önce hava girmemiş boğazına doğru tüm aydınlığı doldurmak istedi. “Boğazındayım, hissediyor musun? Gırtlak çakrası aileyi simgeler.” dedi Duygu. “Ailedeki ilişkiler, söylemek isteyip de söyleyemediklerin seni baskılamış.” Aile. Konuşmak da düşünmek de istemediği bir şeydi. Artık sadece merhamet etmesi gerekiyordu onlara. Bunun üstesinden de geliyordu. Aile olmak; Erzurum'dan Erzincan'a, Erzincan'dan Kemah'a giden o tren yolu, o otoban ve o ırmağın uzanışı gibiydi. Zaman zaman birbirlerinin sağına soluna geçseler de yan yana akmaları gerekirdi. Bunu Fırat Nehri'nden öğrenene kadar, söyleyemediği çok şey biriktirmişti.

Gözlerini kapatıp bir başkasının kanepesinde uzanıyor olmak onu rahatlatmıştı. Duygu, vücudunun bazı noktalarına enerji yollamaya devam ederken alnında bir öpücük hissetti. Sıcak, sevgi dolu, arkadaşça. Sonra parmağını bastırdı o öpücüğün üzerine. Sağa ve sola hareket ettirirken konuşmaya başladı. “Apartmanın karşısında Zikirci Sokak var ya. Enerji olaylarında bu kadar profesyonelleşmeden önce, inanca daha kapalıyken bir arkadaşım dolunay ritüeline çağırdı. Geceydi, saat on ikiye gelmek üzereydi. Beyaz bir elbise giyip tam on ikide bende ol dedi. Vazgeçme/ bırakma/ terk etme/ bağ kesme seansıymış tam adı. Kurtulmak istediğimiz her şeyi dolunayın yansıdığı bir aynaya yazacaktık. Sokakta tek bir ışık, tek bir insan, tek bir ses yokken bembeyaz bir elbiseyle geçtim orayı. Sokak boyunca uzanan Uzun Yusuf Ortaokulunun koca ve karanlık pencerelerinden korktum en çok. Beyaz elbisemi kapacak gibi gelmişti belli belirsiz sallanan o panjurlar. Şimdi o sokağa ne zaman baksam inancımın altının bir kat daha çizilip kalınlaştığını hissederim. Bak tam burası üçüncü gözün. İnanç çakran kapalı. Uzun zamandır bu konuda da rahat değilsin.” Haklıydı. İnsanlara kızdıkça üzerini o nefretle kapattığı eski bir anıya dönüş-

müştü şimdi inancı. Önce tek tek hepsiyle hesaplaşması, hepsinin kıymıklarını beyninden çıkarması ve onlardan kurtulması gerekiyordu. Belki böylece ulaşabilirdi insanların altında kalan inancına. Eskiden, evrenle uyum içinde döndüğünü hissederdi bazen. Ne zamandır bu duyguya benzeyen bir şeyin tadını alamamıştı. Hayat hayvancaydı. Ona iştahla, içgüdüyle, burun delikleri genişleyerek ve avına kitlenerek inanmalıydı.

Duygu'nun evinden çıktığında geldiği yoldan gitmek istemedi. Yürümeyi sevdiği sokaklardan birine girecekti. Bu şehirde; o kadim, o gizemli kitabesinin üzerine saygısızca Latin harflerinin karalandığı yüzlerce susuz, eski çeşmeden birinin önünden geçti. Sokak; yürüdükçe genişliyor, yürüdükçe açılıyordu sanki. Apartmanların boyları küçüldü. Güneş kendini iyice belli etti. Yüz yıl önce de büyük bir meydan olduğu her halinden belli olan aydınlık bir boşluk çıktı önüne. Vani Dergâhı Semt Konağı adı verilen bina yüzlerce yıl orada konaklayan dergahın adını alsa da aydınlığını alamamıştı. Birazını doldurduğu boşluğun bir kısmında çocuklar koşturuyor, başları türbe yeşiline boyanmış mezar taşlarının solgunluğu bir duraksamanın başlangıcını oluşturuyordu. Batmaya hazırlanan güneş semt konağına vuruyor, duvar dibinde kara köpekler uyukluyor, nasıl olduysa kentselleştirilememiş iki eski gecekondü, baca deliklerinin birer boru ile göğe uzanmasını bekliyordu. Kim bilir kaç asırdır buralı olan fakat şimdi küçük bir alana sıkışmış incir ağacından sonra yeniden daralıyordu meydan. Bir anlık koca güneşten ve aydınlıktan sonra yine birbirini gölgeleyen, birbirinin yolunu kesen, birbirini üşüten sokaklara dönüşüyordu yol. Birdenbire kendini güzel ve güçlü hissetti. Hayattaki sıralama da bu aydınlıklar, bu gölgeli sokaklar değil miydi. Biyoenerji filan komple hikayeydi. Vani Dergâhı'ndan kalan tek şey olan mezar taşlarına bir kez daha baktı. Güller daha solmamış ama bazı yapraklar sararmaya başlanmıştı. Yaşamının üstesinden gelinebilir, diye düşündü. Karanlık sokakların açıldığı aydınlık meydanlar daima olacak nasılsa.

SONER OĞUZ

BU ÖYKÜ NEYİN OLUR?

*“Güzel sevmek bir sarı kale
Ya alınır ya alınmaz”*

Geçen yaz mıydı yoksa yüz yıl önce mi? Tütün mü sarıyordum kahvede, bir sahafta kitap kokusu mu çekiyordu içim? Belki de yüzbaşıya tek mil veriyordum içtima alanında. Parmaklar bitişik ve gergin! İşsiz miydim o zamanlar, işli mi? Son soru önemlidir evlilik çağındaysan. Belki gözlerimi kanatıyordum; babam ölmüştü. En mutlu günümdü de gençliğin son dayaklarını yiyor, ardından Zuhâl’le evleniyordum ya da. *“Her şey lezzetliydi ucunda Nuran bulunmak şartıyla.”* Dayak bile tadından yenmezmiş o vakit. Çocuktum. Traktör römorklarına takılıyor, bulutları koca burunlu Sadiye’ye benzetip gülüyordum. Parmaklarımdan bir sonbahar boyu silinmiyordu ceviz karası. Sen kışın geldiğini ellerimden anlıyordun. Kopya çekiyordum. Sınıf atlatılıyordum üstün başarılarımdan ötürü. Disiplin kurulunca okuldan uzaklaştırılıyordum sonra. Ve usul usul şiire bulaşıyordum. Kurgunun merkezinde her şey mümkün! Sistemin kurbanlarına acıyor yasa dışı eylemlerde tutuklanıyor, hizmet madalyaları alıyordum. Ya da babam az dövüyordu da ben öyle zannediyordum. Sen, Allah’ın dağında ürkek bir ceylandın. Ben, avcı sanıyordum kendimi. Çocuktun. Asfaltta yalın ayak koşuyordun da annen kızıyordu. Ben, düşman oluyordum anne. Bilmiyordun daha aşkı. Belki de büyümenle alakası yoktu bunun. Ve hiç bilmeyecektin. Birden saçların ağarıyordu aynı pencerede. Durup durup ağarıyordu. Torunun oluyordu kucağındaki oğlan. Dün kızdı bu çocuk ve senindi. Ne çabuk! Peki, ben neyin oluyordum senin? O gün bükülmüştü belin. Ya da ben öyle gördüm. Lakin yine güzeldin. Bir gül fidanı gibi güzeldin. Birinci tekil şahıs iyelikli akrostişlerimdeki gibi. Çünkü ben öylece inanmıştım sana. Sokağınızdaydım. Dışarı çıkmayı bekliyordum üç gündür. Karanfil satan çocukla konuşuyordum. Ki o çocuk büyüyor, yaşılanıyor, sonra kırmızı güller ve “Namaz Hocası” satan takma dişli bir kadın oluyordu. Kırmızı güller ölüyordu kal-

dırımında. “Gülü gül ile tartarlar” idi. Ya seni hangi ölçüyle ve ne kadar sevmeli? Sen gülüyordun pencerede. Evinizden bir cenaze çıkıyordu derken. Belki kocan ölüyordu. Yahut baban. Ben bekliyordum. Elimde susuzluktan ağlayan bir top papatya... Erkekleri kadınlardan önce öldüren kederi anlıyordum, ölen her erkeğe rağmen hayatta kalan her kadına hak verirken. Dağlar oluyordu aramızda, çatılar ve kiremitler. Dört yanını yüksek binalar kuşatıyordu pencerenizin. Hiçbir güvercin haber getirmeyi bilmiyor ve hiçbir rüzgâr o eski rayihasıyla esmiyordu. Gazeteci çocuk dışında sokak bir mutasyona uğruyor, bütün kimliğini yitiriyordu sanki. Koltuk altında bir dünya taşıyordu o garip. Sanki başka bir dünyaya havadisler getiren bir ulaktı yine bir başka dünyadan. Aşklı cinayetli üçüncü sayfalar, dolarlı marklı ekonomi haberleri... Ben gazeteye mi çıkıyordum gözlerim siyah şeritli? Babaannem “Tırnağına taş değmesin”e âmin diyordu benim için. Tırnaklarım sökülüyor, bir dünya yıkılıyordu üzerime oysa. Sanırım ölüyordum. Ne çok ölüyor, ne çok sanıyordum. Ölüyordum ve hâlâ sanıyordum. Sonra yeniden doğuyordum araştırma hastanesinde. Songül Hemşire’nin kucağında ağlıyordum o günden beri. Manisa’da mıydı eviniz, Tatvan’da mı? Ağabeyin mi dövmüştü sokak lambasının altında beni? Baban mıydı kemiklerimi kıran? “Seviyorum ulan!” Fır fır eteğinle geçiyordun. Bir demet kırmızı gül uzatıyordum. Hayır! Sağ omzum ve sol bileğim kırıktı. Sızısı hiç iyileşmeyecekti. Sen büyüyordun. Ah, serpildikçe serpiliyordun! Ne güzel gelinlik çağın! Sözcükler oturuyordu içime. Yıllar sonra şiir şiir fışkıracak yeşilli mavili sözcükler... “İnandım, alınız al sizin; morunuz mor” ey sözcükler! Kırlangıçlar bir gökyüzünü çığlıklarıyla cınlatıyordu. Çığlıklarla cın cın... Cın cın çığlıklarla... “Çin çiri kuşlar/ Evleri taşlar/ Kendisi kazanır/ Ele bağışlar” Tüm bilmecelelere cevap, tüm cevaplara bilmece oluyordum yitirdikçe. Yüzbaşı: “Bu nasıl tek mil ulan!” diyordu. Nesini beğenmiyordu düşen fotoğrafının, alıp da yırtıyordu Süheyla Hoca? Yoksa din kültürüne mi aykırıydı seni cebimde gezdirmem? Sınıf panosundan fotoğrafını çalmam mı bağışlanmaz günahı? O zamanlar bir gölgem var mıydı ayaklarını sessiz sürüyen? Eylül müydü? Bir çocuk armuttan mı düşmüştü? Pazar mıydı yoksa salı? Armut dalı mı gevrekli, çocuk mu tedbirsiz basmıştı ayağını? Belki bir delikanlıyım. Bir kadından şair doğmuş, başka bir kadını şiir eyliyordum kendime hukuksuzca. Bir ayağı sallanan masada... “Masa da masaydı ha!”. Bir kadın bir şaire şiir oluyor ve bilmiyordu hiçbir şeyi. Kadınların umuru şiirdir zahir. O yüzden ötesiyle ilgilenmez çocukları. Ama bir sokak lambası çok şeyi bilir bazen. Komşu çocukların aşkları, geceleri sobelendikleri lambalardan sorulur... Sor istersen. İnanmıyorsan bir şaire! Tüm ihtimaller üzerine bir kader kara’lıyordum kendime. “Onbaşı Suat, Elazığ emret komutanım!” İliksiz cebimde çavuş pırpırları gün sayıyordu. Tüm ihtimaller dâhilinde bir kader çiziyor; beş yüz elliden bir düşüyordum her ak-

şam altıda. Oysa gün altıda bitmiyordu hiçbir hesaba göre. Olmuyordu bir türlü. Hesap ayırırdı. Ev ayrı. Çarşı ayrı, lakin sayılı gündü. Biterdi. Koca yüzbaşıydı hem. Döverdi. Severdi. “*Ellere nesi?*”. Babaydı. Ölürdü. Hiçbir babaya sunulmamıştı ölümsüzlük çünkü. Öyle de oğlu askerdeyken niçin yapardı bunu? İki yılda iki kardeş nasıl ölür? Acılar, acılara bir alyansla nasıl eklemle-nir? Siyah bir Mercedes nasıl çoğaltırdı yıkımı? Nasıl yakılırdı üç asırlık askerlik? Nasıl kıyılırdı bir cana? Kan, tutamaz mıydı aşktan gözü döneni? Oysa sen, yaşlanmış ama güzelleşmiştin bunca zaman. İçini kurtlar kemirmeden vicdanın nasıl boğmamıştı gözlerindeki saadeti? Perdeyi aralamıştın. Işıl ışıl. Bir matlaya mazmun olmuşsun yine. Gülüşün müydü o gün kuluncumun yanında sancıyıp duran? İki parça bir fotoğraf olmak nasıldır? Anlatsana! Cüzdanında yırtık bir fotoğraf varsa ömründe bir gedik olurmuş insanın ve hiç dolmazmış. Fahri Amca demişti bunu bana, yıllar önce. Ya da şimdi ben uydurdum. Ne çok şeyi unutmuşsun; sana, bana ve sokak lambalarına dair. Bir şiire ilk mısra nasıl düşer? Nasıl kanatılırdı bir şairin sesi? Acemi birliklerinde herkes bilirdi bunu. “*Ellerin mektubu gelmiş okunur*”du; sen umursamazdın bir şiire bir mısra nasıl olunur, nasıl ölünür dil sapmaları arasında. Bana pahalya patlayan tek şey sendin. Ucuz tütün, korsan kitap ve delik ayakkabılarla idare ettim fakat... Bir armut dalı daha nasıl kırılabilir, köprücük kemiğime sebep bir sesle? Bir sınıf dolusu öğrenci... Belki yan sınıftan eklenmeler var. Bir hastane koridorunu geçerken ilaç kokuları soluyup da tiksinen onca insan, suskularıyla odama doldu-ğu zaman sen saçlarını -ki bu ilk defaydı- toplamamıştın. Öğretmen ya vardı ya yoktu. Saçların kıvrır kıvırdı o kesin. Lakin omuzlarında mıydı, beline kadar mı, yoksa küt mü kesilmişti moda gereği? Peki, bir mektup yırtılır un ufak da nasıl bir zaman zarfında geri döner sana? Şimdi, bizi çiğneyip de geçecek olan zaman mıydı yazgılarımız mı? Kader mi zamanın içindeydi, zaman mı kadere tabi? Hangisi büyüktü bilemezdik. Henüz o konuya geçmemişti hiçbir öğretmen. Kırk sene bir yazgıda neleri değiştirir? Ya da bir kader kırk yılı nasıl mahveder? Sen saçlarını toplamış mıydın o gün? Pencerede miydin, sokak kapısının da mı evinizin? Ben nasıl ölmüştüm, sen nasıl olur da gülerken? O ev, şu ev miydi? Sokağınız burası mı, o sokak bu şehirde miydi? Bir gerçek kadar hayal miydin; yoksa hayal kadar bir gerçek mi? Ben sokağınızdan mı geçiyordum da ne ara ölmüştüm? Sen yine yeşil mi giymiştin serin yaylalar gibi? Torunların parkları ne çok seviyordu? “Sedat” mı demiştin sen? Allah’ım. Kalbim. Var. Çarpıyor. -du. “Suat” mı dedin sen? Benim adım mıydı ağzında, yıllar sonra en güzel ritmine kavuşan? Belki komşu çocuklarına sesleniyordun bir sanrıda. Benim olan bitenle alakam yoktu. O gün mü ölmüştüm sen hatırlar mısın? Nerede? Benim hatırlayamadığımı sen mi... “Komik” denir burada. Ama esasında acıdır bu. Kelimeler bağlam içinde anlamlandırılıyor bak. Ekrem Hoca’yı anımsar-

sın en azından. Mefûlü mefâilü hani! Nasıl bir yalnızlık getirmiştin de cinnet gibi bir şeyler kalmıştı bana senden? Yüzbaşı dövmüyordu artık. Hani, babam ölmüştü ya! Botlarımı Tahir boyuyordu kendi ölülerinin hayrına. Bilmezsin, bir kelime nasıl çoğalır insanın içinde. Bir dili çok anlamlılık olgusu zengin yapar. Olgu ve olay hep karışır bende. Mecazlar işlenmişlik emaresi sayılır da bir mecaz kaç yangına patlar kimlere? Kelime ve anlam... Ya bendeki hudutsuz anlamların? Anlama dair senin bilmediklerine değinmiyorum burada (bkz. sonraki paragraf). Camda bir gölge gidip geliyordu. Çekiniyordun. Belki bir halüsinasyondur. Belki görmek istediğimi görebilmek için kafayı sıyrıyordum. Olman gereken yerde oluyordun benim istememle. “Zuhal” diyordu “Artık bu evde oturmuyor.” Peki, ben kimin istemesiyle kuluncumun yanında eş zamanlı sancıyıp duran bir bıçak darbesi duyuyordum ayrıca. Belki de sevmek bu sancıyla öldürüyordu adamı? İlk sevmekliğim olduğundan anlamıyor, sadece ölüyordum. Bir sokak lambası kuru soğukta ne yapar geceleri? Sobelenmeyen o çocuklar tümünden yitirilmişse şehirde? Hepsini baban mı dövdü, ağabeyin mi bıçakladı yoksa? Ne olayım sen bu ironiyi anladıysan eğer! Tüm mavileri torununa giydirmiştin. O haylaz, uçarı mavileri ona yakıştıırıyordun demek artık. Bana maviyi mi yakıştıırıyordun da ben hep maviler giyiyordum? Yoksa bir ihtimal mi yetiyordu buna? İleri ve geri... Bir salıncağı itiyordun içindeki çocuğu düşürmekten kaygılanarak. Ahenkli ve usul... Salıncağın ve senin içindeki çocuk, diyorum. Nasıldı, diyorum. Sana. Boşuna! Bir çocuğu sallıyordu ellerin. Bardak tutarken titreyen ellerin gibiydi aynı. Çiçek suladığın, kâğıtları ufalayıp da zarflara doldurduğun ellerin, suratıma tokat tokat çarpan ellerin... Ne güzel ve ne korkunç avuçların! Yaşamak gibi. Yahut hiç ölmemek... Hiç tanımadığım bir buğu gibi hatırımda, aynı zamanda berrak! Bu nasıl oluyorsa! Ve nasıl oluyor da kara bir Mercedes’le -önünde bir top çiçek- rengi hâlâ meçhul bir kadere gidiyor yahut götürülüyordun. Hem ne fark ederse? Mühendis, diş hekimisi, tüccar... Belki bir dünyayı bir oğlanın başına yıkacak mimar! Sahi kimdi kocan? Yüzbaşı izmaritleri toplatıyordu içtima alanından. Sonra atışa gidecektik. İki derece miyop gözlerle iki yüz metreden Kâmil’i vuracak ve firar edecektim ardından. Yazık. Yanacaktı üç asırlık askerliğim. Kâmil’den sanırım kocan? Zonguldak mıydı memleketi, Konya mı neydi? Neydi seni Samsun’a... Yat içtimainda belki sövmüştü yüzbaşı ardından. Belki baban biraz da bu yüzden kırdı kemiklerimi. Kuluncumun yanında saplı bıçak bu yüzden sancıyor hâlâ. Adın kanla çıkmasın diye tükürmedim o gün, bilesin. Kâmil neden “Suat” koyacakmış torununun adını? Sen olsan neyse! Ne ev ne sokak ne Kâmil ne sen... Bir sokak lambası biliyor her şeyi. Mekanik bir cızırtıyla vahlanıyor durmadan. Kalbi senden de Kâmil’den de büyük. Suat, hiç bilmeyecek adını kimden aldığı. Kâmil, anlamayacak asla kimden, neyi çaldığını. “Bir ses yarım kafiye, iki

olursa tam.” “Hocam, ya uzun ünlüler?” “Aferin, Zuhal. Aferin!” alaycı bir aferin de benden sana. Ekrem Hoca’dan kırk sene sonra! Yüzbaşı, o dayakları nenden iştahla yediğimi ve askerden niye kaçtığımı bir ay kalası hiç bilemeden öldü zahir. Hangimiz önce öldük acep? Babam mı oluyordu ölürken, hani o da “Oğlum” diyordu ya! Yoksa ben mi acılar aranıyordum kendime? Dedim ya sokak lambaları her şeyi bilir. (Önceleri “çok şeyi” bilir sanıyordum. Şimdi son cümleye inanıyorum.) Cızırdar da anlamazsınız. İki bin on yedi doğumlu bir karanfil, seni hiç görmeden solacak şimdi. Bir yağmur çiseleyecek sokak lambalarının üzerine. Toprak sen kokacak. Sen. Toprak. Mezar. Toprak! Neler diyorum ben! Nasıl? Tövbe! Dua kapısı mı açık acep Allah’ın, tövbe kapısı mı? Göreceğiz, kim kaç kere ölecek! Belki elektrikler gidecek ve sancısı dinecekti bir lambanın. Olmadı. Ben, bir iç ağrısına ve senin açından sebepsiz olduğu kadar lüzumsuz bir hüzne tutulacaktım. Hangi kapıyı çarpacaktım, kimin yüzüne? Kâmil sormayacaktı. Mı? Bir şey anlamayacaktı ki sorsun. “Suat” diyecektin defalarca. Demeyecektin de ben öyle sanacak, öyle inanacaktım. Ben bir sokak lambasının altında, seni görüp de -az daha oynamak için- sobelemediğim yere gömülmüşken sen, ölsem de büyüyecektin içimde. Kamil, ya ağlayacak ya ağlamayacaktı.

Aşklardan geriye bir eksik hikâye kalır. Yaşananla yazılan asla örtüşmez. Aşka dair öyküler bu yüzden tehlikelidir kanımca. Cüretimi bağışla! Peki, bir mezarlığın hangi sokağına düşeceğiz nihayet? Ben ne vakit “Adamın biri bulvarda ölüyordu” olacaktım, bir sokak lambası öksürüp sönecekti. Sen anlamayacaktın. Biraz “Sisler Bulvarı” biraz “Ben Ruhi Bey Nasılım” -İyiyim. -İyiyim, sorarsan. Öyle işte. Anlarsan, kırk yıl içip kapına dayanmak gibi bu öykü.

FİKRİ ÖZÇELİKÇİ

SUYUN SOĞUK YÜZÜ

Bir kalabalık meydanındaydı şehrin. Günün şu saatinde ve yanında tanıdık kimse olmadan burada ne aradığını düşünüyordu yüzünde eğreti duran şaşkınlık ifadesiyle.

Böyle düşünmesine şaşmamalı çünkü burada olması gerçekten de tuhaftı. Yadırgatıcıydı. Bunu yadırgayacak başkaları da vardı belki ama hiç kuşkusuz ki en çok yadırgayan kendisiydi.

Bu yadırgatıcılıktan kurtulmak için öncelikle burada neden ve niçin bulunduğunu kendine açıklayabilmeliydi. Bunu kendine açıklayamaz, kendini bu konuda ikna edemezse ne olacağını kestirmesi mümkün değildi.

Bunu açıklayamazsa ruhu huzura ermezdi belki, belki de bir tufan kopardı. Öyte yandan, hâlini tuhaf kılan sadece bu değildi.

Alışlagelen hâlinin aksine, tarifsiz derecede yorgun, tuhaf bir şekilde suskundu. Ömrünün terk edilmişliğe mahkum edildiği şu deminde, daha önce hiç olmadığı kadar bakımsız hatta perişan bir hâldeydi üstelik.

Yaşadığı şu garip durumun adı neydi, bunu bile bir türlü adlandıramıyordu.

Bir yönden bir hırçın rüzgâr esmiş, kendisini bir yerlere sürüklemişti. Şu gününe dair bildiği bir buydu. Ama kendisini bu hâle sürükleyen rüzgâra ve sürüklendiği yere dair anlayamadığı birçok şey vardı.

Üstelik çok ama çok yorgundu.

Evet, kabul etmeli ki tarif edilemeyecek kadar tuhaf bir hâldeydi ve hâlâ bir anlam veremiyordu içinde bulunduğu şu hâle. Sadece, bazen şaşkın bazen boş bakışlarla bakıyordu çevresine. Hiç bitmeyeceğini düşündüğü bir kararsızlığı yaşıyordu iç dünyasında.

Yalnızdı. Yapayalnızdı.

Yüzüne oturmuş bir tarifsiz yorgunluk vardı. İlk anda pek belli olmasa da iri kahverengi gözlerinin süslediği beyaz yüzüne dikkatle bakıldığında, geçip giden zamanın bıraktığı tortular görünüyordu o beyaz tene nakşedilmiş mahrem çizgilerde. Başka hiç kimse değil, ruhunun ve duygularının ne hâlde

olduğunu ancak bu tortuları okuyabilenler anlayabilirdi.

Aslında bu tortuları okuyup kendini anlayacak birine ihtiyacı vardı şu anda ama onları kim, neden okusundu ki?

daha önce hiç olmadığı kadar yalnızdı.

günün şu saatinde, şuradaydı. meydanda. kalabalıkta. yalnızlıkta.

her şey yitip gitmeye ayarlıydı sanki. kaybetmeye...

Kendisini fazlasıyla yorgun, fazlasıyla sıradan, fazlasıyla kınayıcı bakışlara açık hissediyordu üstelik şimdi. Yıllar boyunca başkalarına yakıştıırıp kendisine yabancı kıldığı bu duygular, bir sağanık olmuş, omuzlarından aşağı süzölüyordu.

Üşüyordu. Bedeni, kalbi, duyguları ve ruhu üşüyordu. Hem de fazlasıyla üşüyordu.

ömrünü tüketen bu yorgunluğın ardından, biraz soluklanıp dinlenmek için cılız gövdesini iştiriverdi geniş meydanın kenarındaki kirli kaldırım taşının soğukluğuna. bugüne kadar hep sıradan birilerine yakıştırdığı bu eğreti oturuş, yüzündeki asil ifadeyle çelişecekmiş, bundan ötürü üzerine ok gibi kınayıcı bakışlar yağacakmış, bunları hiç düşünmedi bile.

sonra, bugüne kadar emrivakinin her türlüüne itiraz etmiş bedeni, usul usul kendini kuşatan rahatlamaya teslim olmayı yeğledi en itaatkar haliyle.

iyi ki de böyle yaptı. daha önce ömrünün hiçbir anında rahatlamadığı kadar rahatladığını hissetti çünkü. üstelik bu öyle bir rahatlamaydı ki bir yerlere yetişmek için telaşla yanından yürüyüp geçenlerden birinin, oturduğu kaldırım taşının hemen yanındaki su birikintisine hızlıca basarak üzerine kirli su damlacıkları sıçratacağı ihtimalini bile hiç düşünmedi.

başka zaman olsa ilk önce bu ihtimali düşünür, sonra da bu düşünceyi kafasında kurarak büyütür, büyüttüğü bu kurgu onu hırçınlaştırıp delirtmeye yeterdi. ama şimdi bu durum, onu bir türlü terk etmeyen yorgun ruhu için hiçbir anlam ifade etmiyor, üzerinin kirlenecek olmasını umursamıyordu bile.

hem kirlenen onca şeyden sonra, üzerindeki şu pahalı giysi, birkaç damla çamurlu suyla kirlense ne olacaktı ki?

Yanından yöresinden bir sürü insan geçiyordu. İçlerinde kendisini tanıyan var mıydı, varsa bu kişiler kendisini bu halde gördüklerinde ne düşüneceklerdi, bunları hiç aklına getirmiyordu bile. Kendisini öylece koyvermiş, sakince oturuyordu kirli soğuk taşın üstünde. Türlü çeşitli yüz ifadelerini takınmış insanlar sağından solundan, önünden ardından akıp gidiyordu anbean.

Suskun ve durgundu.

Yanından geçip giden bu insanlar, bugüne kadar tanıdığı diğer insanlardan farklı olsa da kendilerinden başka hiç kimseyi umursamamaları, çevrelerinde olan biten her şeye alabildiğine kayıtsız kalmaları ve yüzlerinde

yüzlerce yıldan beri birikmiş gibi görünen yorgunluk izleriyle, tuhaf bir biçimde birbirlerine benziyordu yine de.

Birbirlerine tuhaf biçimde benzeyen bu insanların her biri, bu insan kalabalığının arasından, ancak kendilerinin geçebileceği güvenli bir koridor açarak bir an önce evlerine yetişme telaşındaydı günün şu saatinde. Bu telaş, şu an için onların varlık sebebi gibiydi. Bu yüzden de kendilerinden başka herkesin hallerine cehennem kadar uzaktılar. Bu yüzden ona da kayıtsız kalmışlardı. Yine de bu insanların her biri, nasıl yapıyorsa yapıyor, bir şekilde kalabalıkta yitip gitmeyi beceriyordu.

sadece gözle görülebilen bir kalabalığa teslim olmamıştı bu koca şehrin koca meydanında. kalabalığa eşlik eden bir gürültü, kulağının başka sesleri net olarak algılamasına engel olan derin bir uğultu, en kötüsü de kendini bir hiçmiş gibi hissetme hali... en çok da bu kendini bir hiç gibi hissetme hali vuruyordu ruhunu.

“Hiç!” dedi kendi kendine ve durup düşünmeye başladı bu sözcüğün anlamını.

tuhaftır, daha önce bir sözcüğün anlamı üzerine hiç düşünmemişti. şimdi, şu en olmayacak zamanda, hiç olmayacak bir yerde, oturmuş bir sözcüğün anlamı üzerine kafa yoruyordu.

Ve ilk kez bir sözcüğün hayatı nasıl kuşatabildiğini fark etti. “Hiç” sözcüğünün anlamını derinden ve canı yanarak idrak etti bir anda. Sarsıldı. Omzuna tonlarca keder yükü bindi. Ama uzun sürmedi bu sarsılış. Ruhunun ve bedeninin yorgunluğu baskın çıktı ve o sarsılış derin yarılmalara yol açmadı.

Yorgun, çok ama çok yorgundu. Bu yorgunluk, bir şeye uzun süre esir olmasını engelliyordu. Canının daha fazla yanmasını engelleyen de işte bu yorgunluk oldu. Çünkü bu yorgunluk, kendisinden başka hiç kimseyi umursamamayı getirmişti beraberinde. Bu umursamazlık, aklının ve ruhunun kurtarıcısıydı belki şimdi.

Başkalarını umursamadan nefes almak, başkalarını umursamadan adım atmak, başkalarını umursamadan ruhunun kirleriyle yabancı gözlerin karşısına çıkmak, başkalarını umursamadan bir kirli taşa otururmak, başkalarını umursamadan bir kenarda düşüp ölüvermek... ne kadar da güzelmiş, bunu anladı bir de.

Yaşadıkları, dalgalara uyararak sallanan bir geminin güvertesinden kıyıya bakıp hayaller kuran bir denizcinin gerçeküstü hayalleri gibi geldi bir an kendine. Gerçek olamayacak kadar tuhaftı her şey. O güne kadar yaşadığı hayatla, çevresindeki insanlarla, bulunduğu çevreyle örtüşmüyordu olan biten. Bu anlamsız, bu yıkık, bu yorgun halinde hayatın bir başka boyutuna tanık olduğunu seziyordu: Şu an çevresinde bulunan hiçbir şey tanıdık değildi. Herkes bir yabancıydı. Bir hayalin ortasına düşmüştü. Hayal bitecek ve her şey eskiye dönecekti. Böyle olmalıydı.

Yabanisiydi bu yeni hayatın çünkü.

Her şey yanlış gidiyordu şimdi. Her olan bitende bir sakillik vardı. Bir eğ-retilik...

gül, erguvan ve iğde dolu bir bahçede hissetti bir an kendini. bu hissedişin verdiği rahatlama duygusuna bıraktı kendini.

haz aldı bu durumdan, rahatladı bir de.

bu rahatlama hissini sürdürmek için zorladı kendini sonra.

tenini ürperten bir serinlik, genzini yakan iğde kokusu ve üzerine bastığı anaç toprakla bir bütündü neredeyse şimdi.

Bu haldeyken bile bir an çevresinde olan bitene ilgi duyuyor, sonra yine kendi dünyasına dönüyor, kendinden başka hiçbir şeyi düşünemez oluyordu yine.

Alabildiğine avare hissediyordu kendini bir de. Hiçbir şey kontrolünde değildi. Bir anda bir halden başka bir hale geçiyor ve buna şaşmıyordu bile. Her anı delidolu bir medcezirdi.

Avarelik, şu anını tarif etmeye en uygun sözcüktü.

Şimdilerde şahit olduğu bu hal, damarında yüzen kanın her damlasını tatlı tatlı kuşatıyordu. Bu kuşatmaya, yıllarca beklediği ölüme en sonunda teslim olan bir derviş gibi, kayıtsızca teslim olmayı yeğledi.

Rahatlamış ve huzur dolmuştu. Bu rahatlık ve huzuru hemen yitirmek istemiyordu. Son zamanlarda çok yorulmuştu çünkü.

Şimdi yine o sarsıcı yorgunluğunu hissediyordu. Yeniden hissettiği bu yorgunluktan ötürü bulunduğu yere iyice yapıştı. Oturduğu yerin neresi olduğunu umursayacak hali bile yoktu.

Öte yandan, öyle sakin, öyle huzurlu bir oturuştu ki bu oturuş, ömrünün tüm yorgunlukları bir anda kendisini terk edecekmiş gibi, geride kalan tüm dertlerini bir anda unutuverecekmiş gibi, kendisine ne sorulursa sorulsun hiçbirini umursamayacakmış gibi rahatlık veren bir oturuştu. Oturuş ne kelime, binlerce yılın yorgunluğunu birden atıverecekmiş gibi bir gürültülü çöküvermişti bu.

İnsan, kendi evinde en rahat nereye oturursa, en rahat neye oturursa o da öyle oturuyordu o kirli, soğuk kaldırım taşına.

Şimdi rahatça çöküp oturuverdiği o kirli taşın üstüne daha önce birilerinin bastığı, o birilerinin soğuk taş a basıp da o taşı ayaklarını altına alıp kirlettiği aklının ucundan bile geçmiyordu.

O anda aklına gelen tek şey, kendi kirleriydi: saçının, tırnaklarının, giysisinin, yüzünün ve en çok da ruhunun kiriydi.

şimdi taş serin, toprak serindi. akşam serin, mevsim serindi. en çok da senin kalbin serindi.

sıcak havanın insanlara verdiği o ferahlatıcı rahatlık bitmiş, serinliğin tedirginliği yürümeye başlamıştı sokak aralarına doğru.

çalışacak işi, gidecek evi olanlar telaşlı adımlarla belirli bir istikamete ilerliyordu. kavuşacakları vardı belli ki onların.

herkesin adımları telaşlı, bir senin adımların ürkekti.

istikametini belli değildi. kıyıya vuracak sarsak bir gemi gibi yalpalıyordu bedenini.

Daha önce olsa asla böyle bir şey yapmazdı. Ama şu an daha önce hiç yapmadığı şeyleri yapıyordu. Şimdi, daha önceyi düşünecek hali de yoktu, imkânı da. Bir süredir umursamaz olmuştu bunları.

Umursanacak şeyler sıralaması da değişmişti. İlk önceleri karmakarışık bir sıralamaydı bu sıralaması hatta belki biraz da anlamsızdı. Ama akıp giden zamanla beraber, değişen her şey gibi, bu da değişmişti. Şimdi her şeyi olabildiğince açık ve netti.

Kendine gelip son zamanlarda yaşadıklarını yeniden düşünüp olan biteni kavrayacak kadar soluklandı orada, o kirli taşın üstünde. Nefesi düzene girince de üstüne başına bir baktı hızlıca. Hızlı bakışta bile gördüklerini beğenmedi. Yine de kafasını takmadı buna. Sonra yavaşça bakınmaya başladı dış dünyaya.

Bir etrafına baktı, bir oturduğu yere, bir kendine...

Gördüklerini yadırgadı. Kendini yadırgadı. Ömrünü yadırgadı.

birden daha önce sahip olup da kaybettiklerin geldi aklına. deli gibi özledin onları. bir muhacirin sılayı özlemesi gibi özledin. çorak toprağın yağmuru özlemesi gibi özledin. devasa bir özlem birikti içinde. geçmiş günlerden neden hasretle söz edildiğini anladın birden. bu kavrayış içini doldurdu. eskisi gibi kendine güvenmeye başladın birden. bir an eski kendin oldun. şöyle hükmeder gibi baktın çevrene yeniden.

Taşın üstünden güç bela doğrularak “İnadına!..” dedi kısık ama kararlı bir ses tonuyla ve sonra bedenini biraz da zorlayarak ve adımlarını zorlayarak sarsak sarsak ilerlemeye başladı.

Tek kelimelik bu “İnadına!” cümlesi, ona yeniden bir direnme, yeniden bir hayata tutunma isteğinin kapılarını açtı.

Çok değil, daha az önce dizleri titreyip adımlarını sarsak sarsak atarken şimdi o adımlar bir karara kavuşmuştu.

Şehri kuşatmaya başlayan akşamın alaca karanlığı, önce sokaklara sonra da sokakların yorgun kalbine yavaşça iniyor, karanlık, sokaklara inip yayıldıkça onun kalbindeki hayata dair duygular da teker teker ölüyordu. Çaresizliğin kara yüzüyle hiç bu kadar yakından karşılaşmadığını fark etti birden.

o yüz, o güne kadar karşılaştığı en soğuk ve en korkutucu yüzdü.

Dermanını toplayıp yekindi ve ilerlemeye başladı.

Yılgınlık terk etmişti omuzlarını.

Dikleşen omuzlarını daha da yukarı kaldırarak yürümesini sürdürdü. Bir

tuhaf olayın kahramanı olduğunu düşündü ve gülümsedi. Hep başkalarının başına gelir sandığı bir şeyi yaşamak tuhafına gidiyordu.

sanal dünyanın aşklarına güler geçerdi hep. «gerçeklik duygusundan kopmuş insanların tuhaf halleri bunlar.» deyip küçümserdi onları. bir suretin başka bir surete, bir fotoğrafın başka bir fotoğrafa ilgi duyması nasıl imkansızsa sosyal medya üzerinden birisinin başka birisine ilgi duyması da o kadar imkansız geliyordu ona. imkansız şeylerin peşinde koşturmayı öğretmişti hayat ona. aklının ve mantığının duygularını yönetmesiyle övünürdü hep. “duygulara gem vurulmaz!” diyenlere gülüp geçer, bir başka dünyanın insanıymış gibi bakardı onlara. ama artık “insanmış onlar da bizim gibi, bu dünyanın insanıymışlar.” diye mırıldanır olmuştu.

Taştan kalkıp da yürümeye başladığında, adımlarının kendisini ne yöne götüreceğini bilmiyordu. Ama çok sürmedi bu. Kararlı adımlarla yürüyordu artık. Hedefini belirlemişti. Menzil biliniyordu.

Bir taksi durağına yaklaşmıştı. Az daha ilerledi ve kaldırımda sıra bekleyenlerin arasına karışıp o da diğerleri gibi sıra beklemeye başladı. Sırası gelen, dolmuş taksiye binip gidiyordu.

Sırası geldiğinde o da bindi taksiye. Yolcularını alan araç hiç acele etmeden hareket etti, yavaşça ilerleyerek yolu tüketmeye başladı. O, arka koltukta oturup yolun bitmesini beklerken bir yandan da araç sürücüsünü izliyordu. Araç sürücüsü, yavaş ve telaşsızdı. Araç sürücüsünün sinir bozacak kadar rahat tavırlı olduğunu düşündü ve bir an ona özendi. Hayatı yavaş yaşıyordu bu sürücü. Dünyanın akışını kavramış, yaşanacak her ne varsa onların gerçekleşmesini bekliyordu sanki sakince. Bir bilgelik buldu sürücüde nedense. Ömrünün hiçbir anında böyle insanlarla tanışmadığını düşündü ve hayıflandı.

herkesin gıpta ederek baktığını sandığı hayatı delik deşik olmuştu şu son zamanlarda. hayata dair bildiği ne varsa hepsi sarsılmış, tüm doğru bildikleri geride derin bir boşluk bırakarak gitmişti. ve bugün de o boşluğun, daha önce tepeden ve küçümseyerek baktığı insanların hayatlarına özenmekte olduğunu fark ediyor, buna hem şaşıyor hem de yitip giden ömrüne içten içe yanıyordu.

ömrü yitip gitmiş, ruhu yaralanmıştı. geride kendinden ne kaldığını bilemiyordu bile.

Bunları düşünürken aracın köprüünün üstünde seyrettiğini fark etti. Bir arkadaşının kendisini birazdan alacağını söyleyerek kendisini uygun bir yerde indirmesini rica etti şoförden. Şoför, hoşlanmamıştı bu istekten. Köprüünün çıkışında indirebileceğini söyledi ona önce ama ıstıttığı buyurgan sese de daha fazla direnemedi ve aracı sağa yanaştırarak durdu.

Kapıyı açıp indi ve derin bir nefes alarak Boğaz'ın havasını içine çekti.

Yavaş ve sakin adımlarla ilerliyordu. Sosyal medyada bir mesajla başlayan o tuhaf olayları düşünmeye başladı ilerlerken. Kendisine beğeni ve hayranlık ifade eden o mesajı şaka olsun diye yanıtlamasını, bu mesajı diğerlerinin takip

etmesini, olayın ciddileşip buluşmaların başlamasını, bu buluşmaların ihanete dönüşmesini, kendisine duyulan hayranlığın zamanla küçümseme ve öfkeye dönüşmesini, günden güne değersizleştiğini hissetmesini, buna rağmen bir türlü itiraz edememesini ve en sonunda bir hiçe dönüşmesini hatırladı sırasıyla.

Bu hatırlayış, aklının derinliklerinde saklı o kararın gün yüzüne çıkması-na, gün yüzüne çıkıp uygulanması için fırsat aranmasına sebep oldu.

Birden, zaten o kararı uygulamak için köprüye geldiğini fark etti.

“Bir hayat böyle son bulacakmış demek ki.” diye düşünüp köprünün korkuluklarına tırmandı ve hiç tereddüt etmeden suyun soğuk yüzünü öpmek için boşluğa bıraktı kendini.

MESUT DOĞAN

BİR ADAMIN ÜÇÜNCÜ EŞİNİN OĞLU

*Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseydiniz,
sizleri de kuşları rızıklandırırdığı gibi rızıklandırırdı.*

Hadis

Her gün öğle sonu (bazen ikindiye bulurdu) uyanırdı. Önce bir duş alır sonra traşını olur ve robdöşambrını giyerek hafif bir kahvaltı yapardı. Sonra kendine yüz maskesi yapar, kremlerini sürer, rugan ayakkabılarını boyar, kolları manşetli kolalı gömleğini özenle ütüler, giyinir kuşanır, aynada kendini uzun uzun seyreder ve o gün kendisini nasıl hissettiğini düşünürdü. Kendisini o gün bir yüksek bürokrat gibi hissediyorsa o role uygun giyinir ve bir parfüm kullanır, bir vali gibi hissediyorsa bu role uygun bir parfüm seçerdi. Beş altı çeşit parfümü vardı. Kendini iyi hissetmiyorsa, giydiklerini beğenmezse veya başka sebeplerden dolayı o gün asla dışarıya çıkmazdı. Öyle ki aynanın karşısında uzun zaman saçlarını tarar, beğenmez bazen bir tek saç teliyle yarım saat uğraşır ve onu istediği yöne yatırıp rahatlardı. Gömlek ve pantolonunu uzun uğraşlarla ütüler, jilet gibi oluncaya dek bıkmadan çalışırdı.

Genelde çevresi onu valiliğe yakıştırdığı ve öyle bilindiği ve kabul edildiği için o role uygun giyiniyordu. Çünkü daha önceden sık sık farklı roller denemiş ve sonunda çevresi onun tıpkı bir valiye benzediği ve hatta ondan hiç bir eksiği olmadığı konusunda haklı bir mutabakata varmıştı. Aslına bakılırsa onu birçok şeye benzetmek son derece kolaydı. Çünkü o giyiniş, o ağırbaşlı duruş ve derin derin uzaklara doğru bakış, sayısız önemli unvanı içinde barındırıyordu. Bu yüzden kendisini ilk kez gören birisi ona mesleğini sorduğunda zaman zaman “sizce ben neye benziyorum” diyerek önce muhataplarının bahislerini toplar, sonra içinden duruma en uygun ve en iyisini seçerek karşı tarafa o mesleği yaptığını bir ödül verir gibi söylerdi.

Her gün ucunu sabahdan kaçırmış olduğu günlük hayatın içine karışması, öyle acelesiz ve sakindi ki, adeta bir ırmağın akmaktan yorulup, suyunu tüke-

tip, son bir nefesle kalan son birkaç damlasını da suya hasret toprağa öylesine salıvermesi gibi bir şeydi.

Gonçarov'un Oblomov romanında Ştolts için yaptığı "sevinçleri de yoldan çiçek toplar gibi koparır ve daha solmadan atardı; böylece her zevkin dibindeki acı tortuyu tatmazdı" tasviri, onda âdeta kendini zora sokarcasına muğlâk bir hal alırdı. Çünkü o ne acıları ne de sevinçleri gördüğünde almak istemez, alsa bile öyle usturuplu alırdı ki, elinde ne olduğunu kimse anlamaz, izi de kalmazdı.

Haşlanmış yumurtanın kabuğunu soymaktan, nar yemekten, bir olaya takılıp kalmaktan, dünyevi işlere kafa yormaktan ve gönül işlerine girmekten hoşlanmazdı. Konuşurken etrafına sessizce yayılan filozof tavırları insanı her zaman faka bastıran usturuplu bir ciddiyet ve kendinden emin olmaya çok benzeyen gururu ile birleşerek insanları bazen sıkılganlığa sevk ederdi. Sevinçlerini ve duygularını kullanırken aşırı cimrileşir, bu ise karşı tarafa bir bencillik olarak yansırdı. Kendine aşırı derecede güvenmesi ve bunu sözlerinin yanı sıra zaman zaman davranışlarıyla da açığa çıkarması, bir ideali ve önemli görevleri olan birçok insanın kendine güveninden daha fazla etkiye sahipti. Bu yüzden o konuşurken, bütün önemli insanların o bilinen ve nesilden nesile aktarılan tesirini aşan, âdeta kendine ait çok üst bir gezegenden dinleyici ortamına dökülen bu sesler, herkesin tüylerini diken diken yapar, onları kolaylıkla kendi sınırlarına katardı. Bu gizemli ve asla kalıba girmeyen etkinin onu yaşamda nasıl bir yükseklığe taşıyacağı ve bu girdilerin nasıl bir çıktıya dönüşeceği sorusu herkesi tedirgin eder, ama kısa vadede asla net bir sonuca dönüşmeyerek insanların onu anlayıp rafa kaldırmalarına da asla müsaade etmezdi.

Onun ağzından sakince dökülen sözler, derin bir hayat tecrübesinin ve şairane bir ruhun içinden geçmiş gibi nice sanat ve tecrübelerle sarmaş dolaş, insanların şaşkın bakışlarına ayar verirdi.

O konuşurken, etrafındakiler onu yalnızca kulağıyla değil gözleriyle, el ve ayaklarıyla da dinlerlerdi. Dinleyici konumundaki kişi bir bayan olduğunda bu uzuvları sayıp yorulmak yerine "tulum çıkarmak" deyimini kullanmak ve tüm vücudu ile dinlediğini söylemek herhalde abartı olmazdı.

Bazen hiç kimsenin aklına gelmeyen, gelse de ince hesaptan kafayı sıyırma noktasına gelmesi işten bile olmayan konularda öyle hikmetli ve çetrefilli laflar ederdi ki, dinleyenler günlerce etkisinden kurtulamazdı. Bir gün kahvehanede nezih ve seçkin bir grupta otururken söz dönüp dolaşıp dünyanın geçiciliğine geldiğinde, bir anda trans haline geçmiş ve sonradan kendisinin de kendi ağzından çıktığına asla inanmadığı derin sözler söylemişti.

"Galileo Galilei 'sayılabilir olanı say, ölçülebilir olanı ölç, sayılamayanı sayılabilir hale getir, ölçülemeyeni ölçülebilir hale getir' diye söylemiş. Bence

halt etmiş. Sayılabilir şeyler insana nasıl bir azap verir bilseydi keşke. Kim bilir dişlerimi kırk yedi bin dört yüz ellinci kez fırçalarken, buzdolabına üç bin beş yüz on altıncı kez yumurta dizerken, yedi yüz seksen beşinci kez saç traşı olurken, yirmi dört bininci kez uyanırken, bin elli beşinci kez otobüse binerken, elli beş bin yedi yüz onuncu kez parfüm sıkarken, eşim bana otuz sekiz bin iki yüz on altıncı kez kahvemi uzatırken dediğinde hüznle susup bir süre yere bakmıştı. İşte ben bu rakamları da azaltıp yaşamı yavaşlatıyorum. Sizler bu rakamları arttırarak daha uzun yaşayacağınızı zannediyorsunuz ama yanılıyorsunuz. Yaptığınız iyilikleri sayıyorsunuz. Kötülüklerin çetelesini tutuyorsunuz. Düğününüze gelenin düğününe, hastalıkta sizi ziyaret edenin ziyaretine gidiyorsunuz. Size çay ısmarlayana çay ısmarlıyorsunuz. Yakınlarınızla ilgili de sürekli bunları sayıyorsunuz. Rakamlara dökülen şeyler ne fenadır oysa. Asla fedakârlık içermez. Tıpkı dilenciye para verirken göstere göstere büyük paraları sayıp arasında işe yaramaz küçük bir parayı arar gibi. Bencillikle doludur. Bunları saymak bile insana korku veriyor ve her şeyi önemsiz hale getiriyor. Rakamlar insanları kandırmak, bir yalana inandırmak içindir. Artık herkes rakamlarla yalan söylüyor. Biz güneşin çocuklarıyız azizim ama öleceğiz sonunda. Güneşin olmadığı bir yere gideceğiz” dediğinde bütün okumuş zevat ağzı bir karış açık öylece kalakalırdı. Dinleyiciler sözlerinin etkisini henüz atlatmadan hemen “acele işim var” diyerek usulca uzaklaştırdı.

Konuşurken tıpkı bir saat tamircisi (ustası demek gerekir) gibi konuya önce helikopter bakışla yaklaşır sonra en ince parçalarına, detaylarına ve bağlantılarına kadar onu açar, muhataplarının olayı bir resim gibi görüp anlamalarını sağlardı. Herkesin hayranlık dolu bakışları eşliğinde büyük bir ustalıklı sözleri toparlar, özetler ve sonunu mutlaka bir yere bağlamayı ihmal etmezdi. Bu sözleri süslemek değildi. Konuya derin bir hâkimiyetin göstergesiydi ki, insanları da şaşırtan ve kendisine hayran bırakan buydu.

O, bir Oblomov gibi hiçbir zaman işe giremeyen ve işsizlikten zevk alamayan, içinde tıpkı bir kütüğün suda başıboş sürüklenirken küçük bir engele takılıp kalması gibi uyuyan yetenekleri olduğuna inanan birisi değildi. Kendisini baştan itibaren diğer insanlara göre üst bir segmentte görüyordu. Bilakis işe girmek istemeyen ve çalışmaktan zevk almayan birisiydi. Onun yaşamına bakıldığında bunca yıl insanlara kendi yaşamını gıpta ile karışık bir merakla seyrettirdiği gerçeğinden hareketle, tüm yeteneklerini sonuna kadar kullandığı bile söylenebilirdi. Daha önemli bir söyleyişle, işsizliği iş mertebesine çıkarabilen nadir şahsiyetlerden birisiydi. Öyle ki, hiçbir insan günlük işlerinde ve koşturmalarında onun kadar yaşamına bir ahenk, düzen ve süreklilik katabilmiş değildi.

Hangi işe elini atsa yaptığı işler birbiriyle anlaşmış gibi “sen yatmak için yaratılmışsın, kendini dünyanın işleriyle yorma, rızkın ayağına gelir” diyerek

onu oyun sahasının dışında, yedek kulübesinde tutuyordu. Belki de müşfik annesi ölmeden önce son kez şu gölgeler âleminde, hiç yorulmadan, risk alıp başını ağrıtmadan, güzelce yaşayıp gitmesi konusunda okkalı bir dua etmişti.

Yaşamda, Oblomov'u rahatlıkla sollayan bir işi gücü olmaması ile düzenli bir hayatın zorlu çizgileri arasında durabilmeyi başarmış ve bu iki zıt çizgi arasının hakkını vererek o alanı boşluk bırakmadan doldurmuştu.

O kadar koşturmanın ve hedeflerin içinde bile zaman zaman hayatın anlamı kalmadığını düşünerek boşluğa düşen ve enerjisi biten sayısız insana rağmen onun bu yavaşlatılmış, hedeflerinden ve koşuşturmalarından arındırılmış basit hayata her gün yeni bir heyecan ve katlanılabilirlik eklemesi, ne kendisini ne de hayatı fazla örselemeden geçinip gitmesi olacak şey değildi.

Babasından kalan yüklü mirası bir çırpıda dağıtması ve dünyanın geçici nimetlerine önem vermemesiyle diğer insanlara mal ve paranın ne kadar sıradan şeyler olduğunu gösteriyordu. Zaman zaman konuşmalarında “önemli olan asalettir, bu ise insana doğuştan verilen bir şeydir” diyerek kendine pay çıkarması boşuna değildi.

Dickens'in romanlarındaki insanlar gibi her zaman etrafını saran bir huzurla, mutluluk çemberi içinde, genelde güzel rüyalar gören, yaşama her zaman bir İspanyol gibi tüm vücuduyla değil (çünkü bu durumda yaşamın şımarması olasıydı) tıpkı bir İngiliz gibi bıyık altından belli belirsiz ince bir gülümseme ile giren, güneşin bile ilk önce onu okşadığı (tabi ki yatakta iken) bir yaşam sürmekteydi. Kendisini hep haklı ve yaşamda huzuru bulmuş gibi gösteren bu ince tebessümün arkasında kim bilir hayatının hangi görünmesini istemediği parçalarını saklıyordu. Diğer insanlar gibi makam ve mevki sahibi olmayı, başarıyı, hayatın içine bir elma kurdu gibi yerleşmeyi ve ince hesaplar yapmayı sevmez ama buna rağmen suyu herkesin içtiği yerden değil de kaynağından içmek isterdi.

Bir memuriyet veya makam mevki tutmasını salık verenlere her zaman cevabı hazırды. “Kardeşim olunca en iyi memur olmak lazım, en iyi makama gelmek lazım ama ne ürettiğin de önemli değil mi? Bir sürü insan bir sürü makamları dolduruyor ama ürettikleri bir şey, arkalarında bıraktıkları bir eser yok. Böyle olamayacağıma göre ne diye bir makamı da ben işgal edeyim” diyerek muhataplarını ebediyete kadar susturdu.

Dostoyevski'nin “fiziken kendini yoran insanlar akıllarını daha etkin kullanır” sözü de üstat için geçerli değildi. Onu tanısaydı mutlaka bu tespiti tekrar gözden geçirme isteği duyardı. Çalışmanın öneminden bahsedenlere bir filozof edası takınarak “O zaman Stephen Hawking nasıl bilim adamı oldu bakalım?” dediğinde bir anda ortalıktaki sesler kesilir ve herkes içinden çıkılmayan tuhaf bir düşünceye dalarды.

Kendisini çalışma konusunda çok sıkıştıran eşine ve yakın dostlarına ise bazen çok derin ve felsefi laflar ederdi. “İnsan doğar doğmaz dünyayı ve etrafı kirletmeye başlıyor. Başka bir canlı var mı bu kadar doğayı kirleten? Sürekli bir şeyler atıyoruz, çöpler, atıklar, dışkı, deri, kıl, tırnak, kan, gözyaşı ve en sonunda cesedimizi. Dünya ve toprak ne yapsın kardeşim, şu insanlara can olmuş da dayanıyor, ıhh bile demiyor. Yiyip içtiğiyle kalsa iyi, bir ömür usanmadan bir şeyler biriktiriyor. Arkalarında dağ gibi bir miras ve öteberi bırakmak için çırpınıyor. Önce ailesi için çalışıyor. Bir ev alıp başını sokuyor. Sonra çocuklara sıra geliyor. Çocukların okuması, evlenmesi, onlara da birer adet ev alma ameliyesi. Borçlar, haramlar, yalanlar. Daha bitmedi. Sonra torunlara başlıyorsunuz. Onları okutmak, ev almak. Ne bitmez bir işkence. Ben belki çalışmıyorum ama işte bu saydığım aşırılıkları, dünyayı ve toprağı yoran perişan eden pek çok şeyleri de yapmıyorum. Hırs sahibi değilim. Biriktirip saymıyorum. İnce hesaplar yapmıyorum. Verileni yiyorum, fazlasını bırakıyorum. Siz insanları geçici olan makamlar, paralar ve biriktirdikleriyle tartıyorsunuz. Bu şekilde tartılırsa elbette o insan ağır gelir. Oysa insanın kendi şahsiyeti, amelleri ve kalıbı dışındaki her şey onun darasıdır. Tartıya çıkmadan darasını almak gerekir. Bir de böyle tartılın bakalım, ensesini birkaç kedi dolansa bitiremeyen kelli fellî adamlar kaç kilo gelecek”. Bu garip sözleri dinleyen eşi bile öyle ikna olurdu ki, onun çalışmamasına uzun süre ses çıkarmazdı.

Yaşadığı ev eski olmasına rağmen her zaman yeni olan ve evde itibar gören tek şey onun elbiseleriydi. Bir köşede sürekli tedbir ve teyakkuza halinde bekleyen ütü masası ve ütüyü saymazsak diğer eşyalar da son derece bakımsızdı. Becerebildiği tek iş herhalde ütü yapmak ve iyi giyinmektir. Şık giyinme uğruna yapmayacağı fedakârlık olmayan üstat, giyinme işini adeta bir ibadet haline getirmişti.

Takım elbiseleri, manşetli ve kolalı gömlekleri evdeki en imtiyazlı yeri işgal eder, her gün mutlaka kendileriyle bir şekilde ilgilenilirdi. Takım elbiseleri her zaman ütülü, gamboşunda ceviz kaplamalı gardrobun en torpilli bölmelerinde dururdu. Gardropta kaplanan yere bakıldığında eşinin birkaç parça giysisine nasıl bir üstünlük kurduğu hemen göze çarpardı. Aslında bencil babaların neredeyse tamamında gardrop bize aynı görüntüyü sunar. Bayanlar burada da bir köşeye sıkıştırılmış şekilde sessizce katlanarak varlıklarını sürdürürler.

Durumu iyi olduğu zamanlar hazır takım elbise alır, durumu bozuk olduğu dönemlerde ise terziye diktirirdi. Terziye verdiği her takım elbise siparişinde mutlaka iyi bir marka etiketi bulur ve bu etiketi ceketin iç tarafına diktirirdi. Hatırlı çevrelerde elbise ile ilgili meraklı sorular gelmeye başladığında gayet mütevazı bir şekilde ceketinin iç tarafındaki markayı göstererek konunun daha fazla uzatılmasına müsaade etmezdi.

Üstadın aşırılığa varan giyinme merakı, gömleğinin, kravatının, kravat iğnesinin, rozetinin, ceketinin sol küçük cebine kondurduğu ipek mendilinin, kemer ve ayakkabılarının, çantasının, parfümünün ve daha sayamadığımız bir sürü aksesuarın, yumuşak ve uyumlu geçişlerle birbirini tamamlayarak mükemmel bir bütünlükte buluşması, her objenin bir orkestradaki çalgılar gibi görevini eksiksiz yaparak sayısız bir ritim ve armoniyle bir sanat seviyesine yükselmesiyle son bulurdu. Ama bunun bir sanat eseri olduğunu, Schubert'in "Bitmeyen Senfoni" adlı eserini icra eden bir konsere gittiğinde, orkestradaki birçok çalgı ve kişileri fazla bularak birçoğunu işten çıkarıp yapılan sanatı belediye bandosu seviyesine düşüren personel müdürü mantığıyla düşünen insanların anlaması elbette mümkün değildi.

Onun yaşadığı yerdeki insanlar, seri üretimden çıkmış gibi bir ortama girdiklerinde çok iyi karşılanırlar, bir toplantıyı yönetseler sonuna kadar mutlaka iyi götürürler, ama tam bitirecekleri sırada mutlaka bir çam devirirler, önceki tüm iyi intibaları agresif bir biçimde silerlerdi. Bu çam devirme ya uygunsuz bir örnek vermeleriyle kendini gösterir ya da tuhaf bir davranışla ortaya çıkarıldı. Çam deviremeyenler ise mutlaka bir masayı, sürahiyi ya da bardağı devirerek genlerine olan bağlılıklarını mutlaka gösterirlerdi.

Genellikle gittiği kahveler, ortalama insanların üzerinde müdürler, iyi bir meslekten emekli olanlar ve saygın esnafın takıldığı bir yer olurdu. Bu kahvehaneler sıradan insanların doldurduğu mekânlar gibi havasız, sayısız nefesin sıcaklığından, nem ve yaşlı insanların çürüyen yaprakları andıran gürültüsüz, tuhaf görüntüsünden ortama ebruleşmiş bir hava yayılan, insanı usulca içine alan, uyuşturan ve saatlerin nasıl eriyerek, insanlara sıvaşarak geçtiği anlaşılmayan yerler olmazdı. Yaşamın ağır temposunda uyuklayan, gevşeyen ve birbirinin sıcaklığına kürnekteki koyunlar gibi sokulan insanları burada bulamazdınız. Buradaki insanlar, yaşamdaki mevki ve otoritelerini de sanki yanlarında getirmişler, ara sıra onu çıkarıp birbirine gösteren ya da usulca eliyle yerinde mi diye yoklayan bir atmosfer oluşturlardı.

Alain'in "Düşünmek için durmak lazımdır" sözünü üstat, adeta bir filozof gibi hayatın o günlük ve sıradan koşuşturmasına katılmadan, hayatı ve en basit olayları sıra dışı bir tecessüsle derinliğine yoklayan, didik didik eden, o derinlikte her zaman bir şeyler bulan bir anlayışa dönüştürmüştü. Kahvede, çarşıda, otobüste ve her yerde insanları uzun uzun tetkik eder, bu gizli ya da açık tarassutlar neticesinde elde ettiği bilgileri yalnızca kendisinin bildiği ve tatmin olduğu garip ve gizemli bir iç huzuruna ve zenginliğe dönüştürerek bunun yaşamın kendince en gerekli yerinde bir tecrübe yığını halinde, doğal bir şekilde ortaya çıkmasına müsaade ederek, insanların kendisine olan önyargı ve alaylarını azaltırdı.

Eli boş insanların diğer insanlar gibi zamanın kuyruğuna teneke bağlayıp onu çatlatana dek koşturacak işleri ve güçleri olmadığından, zaman onlar için bir türlü geçmek bilmez, her gün adeta ağır çekimde hareket eder. Üstat, yaşamın ve insanların sırrını bu ağır çekimlerde defalarca izleyerek çözmüş olabilir miydi? Tıpkı bir dedektifin kamera görüntülerini defalarca ağır çekimde izleyerek hırsız teşhis etmesi gibi. İnsanların zaafalarını, itiyatlarını, öfke ve taşkınlıklarını bu kadar iyi tahlil ederek, her zaman bu duyguların kendisine asla zarar veremeyeceği güvenli bir mesafede durmak ve balık misali yaşamak başka türlü başarılamazdı herhalde.

Onun yaşamına genel olarak bakıldığında; bu içsel ve dışsal mutluluğu yakalamış görünen adamın sanki hazırlığı yıllar süren büyük bir işe giriştiği ve onu tam da neticelendirmek üzere olduğuna inanan insanların sayısı az değildi. Bu kadar sağa sola gidip gelmeler, çanta taşımalar, giyinip kuşanmaların bir yere varacağı muhakkaktı. Ama nereye? İşte herkesi huzursuz eden ve heyecanlandıran şey bu olsa gerekti. Herkes ondan bir “son günlüğü”, bir eser bekliyordu. Yıllar geçtikçe yakın çevresindeki insanlarda merak ve gerilim son safhasına varmak üzereydi. Acaba üstat bu büyük sır küpünü kırabilecek ve kendisini yıllarca izleyen gözlerden onların beklediğine değen birkaç damla mutluluk gözyaşını akıtabilecek miydi?

Oysa üstat başarı ya da başarısızlığı anlamak için insanın toplam ömrüne hatta öldükten sonra arkasında ne bıraktığına bakmayı savunurdu. Hayat tuvaline iki fırça darbesi vuran kendini bilmezlerin başarı sarhoşluğuyla kısa mesafe koşuculuğuna soyunması ve uzun yaşam koşusunda yarışı kaybetmesi işten bile değildi. Kendisi bu anlamda, henüz büyük resmi tamamlamamış, yaşam çerçevesine son fırça darbesini indirmemişti.

Onun tekdüze, inişi çıkışı olmayan yumuşak ritimli yaşamı ve rahatı, onun çok merak edilen bundan sonraki yoluna belirgin işaretler koysa da, bu tuhaf adamın geçmişte irtifa farkı oldukça yüksek olaylara maruz kalması, bu rahatlatıcı işaretlerin kesinliğine gölge düşürüyor ve işi içinden çıkılmaz hale getiriyordu.

Üstada ne mi oldu?

Büyük şehirlerin birisine gidip geldiği dönemlerde onu çeşitli ortamlarda gören ve uzaktan ince ince tetkik eden varlıklı bir kadın, birçok zengin insanların evlenme teklifini kulak arkası yapmış, onlara garip bir hor görme eşliğinde ironik cevaplar vermiş ve karşı koyamadığı garip bir rüzgârın etkisiyle üstada doğru yaklaşmıştı. Ondaki ortalamanın üzerinde bir ilgi göremeyince çok şaşırarak bu kadın bir gün “Kuzum söyler misin sen nasıl bir adamsın, herkes benim peşimde koşarken seni tutan şey nedir?” diye sormuştu. Üstat kendinden gayet emin ve vakur bir şekilde uzaklara doğru dalıp gitmiş ve dudakları ince

bir gülümseme eşliğinde, önemsizce Cyrano de Bergerac'ın sevgilisi Roxane'ın kollarında can verirken söylediği şeyi söylemişti. “Bütün günahkârları sonsuz bir derinlikte eşitleyen o şey” dedi hüznle başını yere düşürerek. Kadın bu sözden hiçbir şey anlamadı. Üstat kendinden emin “gururum” diye fısıldadı. Kadın ne kadar uğraşmışsa kayadan daha sağlam bu gururu kıramamış ve geriye dönüp kalan diğer talipleriyle (ne kaldıysa) ilgilenmeye başlamıştı.

Tanpınar'ın bir hikâyesinde geçen “Burada her şeye bu kadar basit bir gözle bakan insanların arasında yaşamak bana güç gelecek. Bunlar için ölüm, hayat, günün her hadisesi, saadetler ve felaketler o kadar tabii şeylerdi ki... Hâl-buki ben masalı olan adamdım” sözünü bilmeyerek bir yaşam düsturu haline getiren Vali Ahmet Beyin kendi yaşadığı yerden ve basit gördüğü insanlardan nefret etmesi, yaşadığı yerlere sığamaması ve sürekli bir şeyden rahatsız olan kişilerin yaptığı gibi sağa sola dönüp durması, insanlardan yüz çevirmesi belki de bu yüzdendi. Ona, sayısız insanı bir ömür boyu oyalayacak bir şey lazımdı. Belki de bir masal. Ya da hayatın içini dolduracak, her gün onu canlı tutacak sıradan şeylerin dışında her şey. İşte bu her neyse Vali Ahmet Bey tam da bunu bulmuştu. Eşi mutfakta kendisine saygıyla otuz sekiz bin iki yüz on altıncı kez kahvesini uzatırken. O günden sonra kendisinden haber alınamadı.

MUSTAFA UÇURUM

RESEPSİYON

Elindeki davetiyeyi evirdi, çevirdi. Zarfın üstünde yazan ismini birkaç defa daha okudu. Okudukça heyecanlandı. Biraz da mutlu oldu. Zarfın içini açmaya bir türlü cesaret edemedi. Zaten zarfın gelişi bile dillere destan bir geliştii.

Önce siyah bir araba yanaştı. İçinden siyah gözlüklü, uzun boylu, kulağında telsiz kulaklık olan ve her halinden sivil polis olduğu belli olan biri indi. Elinde zarflar vardı. Kapıdakilere bir şeyler sordu. Sonra içeri girdi. Adını söyledi. “Benim.” dedi heyecanla. Zarfı uzattı siyah gözlüklü memur. Geldiğı gibi gitti.

Zarfı aldım. Baktım ismim yazıyor üstünde. Bir süre zarf elimde öylece kaldım. Odaya girip çıkanlar oldu. Hayrola ne var o zarfta diyenler, yine mi düğün davetiyesi diye soranlar, o siyah gözlüklü kimmiş diye meraklananlar konuşmaya devam etti. Bütün soruları geçiştirdim.

Daha fazla dayanamayıp açtı zarfı. Oldukça havalı bir davetiyeydi. Şehrin en üst makam sahibinin adı ve eşinin adı, altında da davet metni. Birkaç defa okudu yazılanları. Resepsiyona davet edildiğini anladı. Kafasında; frak, kuyruklu ceket, papyon, yelek... ardı ardına uçuştu. Kafasında oluşan hayal balonunu “pıt” diye kapatıp işine döndü.

Gelen gidenler oldu. Çaylar geldi çaylar gitti. “Ben çayı bıraktım.” dedim. Misa-firlere çay istedim. “Nasıl bıraktın?” diyenler oldu. “Hani sigarayı bırakanlar oluyor ya ben de çayı bıraktım.” dedim. “Son zamanlarda iyice anlamsız geldi çay içmek bana. Ben de bıraktım gitti.”

İşler bitip de eve gidecekken çantasını topladı. Kitaplar, notlar, dergiler doluştu çantaya. En son zarf kaldı masanın bir kıyısından. Alıp almamak arasında kaldı bir süre. Sonra alıp çantanın bir köşesine hafifçe bıraktı. Yürürken resepsiyonu düşündü. Hiç gitmediğı resepsiyonun hayalini ancak televizyonda gördükleri sayesinde kurabilirdi. Herkes ayakta, kalabalık, çok kalabalık, şık kalabalık, ışıltılı tavanlar, sarkan balonlar, çalan hafif müzik ve bir köşede kendisi. Her zamanki gibi kirli sakal, kot pantolon, mont.

Öyle olmaz dedi whatsapp mesajları. Gitmemiz gerek ama dedi bir başkası. Ben hemen çıkıp yeni bir elbise aldım bile dedi öteki. Benim siyah takım var dedi gitmeyi düşünen. Bir girip çıkarız dedi diğeri.

Hiç gitmek istemiyorum. Benim takım elbisem bile yok. Sivil itaatsizlik kararından sonra bütün takım elbiseleri kaldırdım dolaptan. İhtiyaç sahiplerine verdim. Sakal da desen hak getire. Jilet görmedi üç yıldır. Ben olmuşum resepsiyon. Zaten orada ne yapılır onu da bilmem ki.

Saat yaklaştıkça gidecek olanların sayısı arttı. Takım elbiseler, siyah elbiseler bulundu. Whatsapp mesajlarında buluşma yerleri tayin edildi. Benim kıyafet uygun değil demedi, hiç gelesim yok dedi. İşlerim var dedi. Yetiyecek yazılar çoğaldı diye daha da ciddiye bindirdi işi.

“Kardeşim sen gelmezsen olmaz, gözler seni de arar. Ben alırım seni.” deyince Ali; “Takım elbisem bile yok.” dedim. “Benimkilerden birini uydururuz.” “Senin takımlar olmaz ki bana.” dediysem de dinlemedi. Eve gidip bir takım alıp geldi. “Ama sakalı kesmem, ona göre.” dedim. “Tamam kesme. Sivil insiyatif her yerde.” dedi.

Takım elbiseyi giydi. Saçını, sakalını düzeltti. Dışarı çıktı. Ali kapıda bekliyordu. “Yakışmış.” dedi. “Uzun zaman oldu seni takım elbise ile görmeyeli.”

Resepsiyonun olduğu yere gelince kalabalığın dışarılara taşıtığını gördüler. Arabayı uygun bir yere çekip içeri doğru yürüdüler. Herkes ordaydı. Tanıdık yüzler arasında ilerlerken arkadaşlarından biri yanaştı yanlarına. “Vay, geldiniz demek.” dedi. “Geldik.” dediler. Takım elbiseye şöyle bir baktı. Baştan aşağı süzdü, süzdü. “Ali Hoca’nın takım elbisesi bu.” dedi.

Cümlelerin sonunu duymadım bile. Önce ceket, sonra kravatı ve gömleği çıkarıp uzaklaştım oradan. “Senin neyine resepsiyon.” dedim. “Senin neyine...”

YILDIRIM TÜRK

BİR MAKAM RÜZGÂRI

Mehmet Mustafa Erdal'a

Ağır adımlarla içeri girince birkaç kişi etrafını sardı. Yılların soğukluğu üstüne sinmiş eski binanın koridorlarında ilerlerken çevresindekiler samimi tavırlarla işlerinin hallolduğunu, onun gibi daire başkanları olduğu için kendilerini çok şanslı hissettiklerini söylediler. Sezgin Bey, insan yutan bu koridorlardan daha önce kim bilir kaç kişinin, hangi hayallerle geçip gittiğini düşündü. Şimdi eskilerden ne bir hatıra ne bir iz vardı. Böyle sözleri kanıksamasına rağmen yine de engel olamadığı bir mutluluk yayıldı yüzüne. İnce bir tebessümle memnuniyetini belirtti. İç içe geçmiş koridorları adımlarken personelin ayağa kalkıp selam vermesi, özentiyle bakması, güler yüzle kapıyı açmasıyla biraz daha büyüyordu sanki. Makamına geçip rengârenk güllerle bezemiş bahçeyi seyrederken sabah kahvesi geliverdi önüne. “Alışamam, masa başında yapamam, tekrar dönerim!” dediği yerde beş yılı sessizce geride bırakmıştı. Bu yeni hayatı, yavaş yavaş kanına karışıyordu; damarlarında dolaştıkça kontrol edemediği bir yola götürüyordu onu. Masanın kenarındaki gazetelere göz gezdirirken özel kalem müdürü dün kararlaştırdıkları randevularını, il dışındaki pilot okulların ziyaret edileceğini hatırlattı. Proje kapsamında pilot okul seçilen liselerde yapılan çalışmaları değerlendirmek, bu uygulamalar için farkındalık oluşturmak amacıyla yerinde incelemeler yapılması gerekiyordu. Sezgin Bey, arkasına yaslanarak kendince önemli bulduğu kişileri ve programları not aldı. Acil yazıları imzaladıktan sonra “Nereye gidiyoruz?” dedi.

Gidilecek şehri duyunca içi bir tuhaf oldu. Hatıralarında küllenmeye yüz tutan günler gözünün önünden geçti. Yıllarca görev yaptığı yerdin burası. Ayırılınca hiç gidememişti. Önceleri birkaç arkadaşıyla telefonla görüşmüş, sonra bu aramalar azalmış; ardından arkadaşlarıyla da şehirle de bağlantısı tamamen kesilmişti. Acele işleri dolayısıyla şehir merkezine uğramadan çevre yolundan kıvrılıp başka yerlere uzanmıştı kaç defa. Güzel günlerini bıraktığı,

türlü hayallerle göreve ilk başladığı yere gitmenin heyecanı vardı şimdi içinde.

Yanı başındaki başkenti çok gerilerden takip eden şehre doğru yola çıktılar. Makam arabasıyla biraz daha kalabalıklaşan yollardan, eciş bücüş alt geçitlerden, üst üste yığılan binaların arasından geçerken yaşadıkları uzak bir hayal gibi geliyordu. İrili ufaklı yerleşim yerlerinin ardından dumanlı fabrika bacaları göründü. Yaklaştıkça hayalinde kalan şehir biraz daha soluklaşıyordu sanki. Evle okul arasında kafasını kaldırmadan bu küçük şehirde yıllarca nasıl yaşadığına hayret ediyordu. “Geldik başkanım!” sözüyle istemsizce önce şoföre, sonra dışarıya baktı. Zaman ağır ilerliyordu burada, her şey yıllar öncesinde bıraktığı gibiydi. Arabadan indiler.

Mahallî gazetedeki köşe yazılarımla birçok sorunu çözeceğime inanıyordum. Gencecik öğretmendim. Sabahlara kadar düşünüyor, yazıyor; uykusuz geçen günlerin ardından yeni fikirlerle umudum biraz daha artıyordu. Küçük dokunuşlarla hayat daha yaşanabilir oluyordu. Eğitimden kültüre, tarım ve hayvancılıktan sanayiye kadar birçok konuda kalem oynatıyor; şehrin çehresini ilmek ilmek işliyordum kendimce. Zaman zaman belediye başkanı, kültür müdürü dostane bir şekilde karşılayıp bir çay içimi sohbetle gayretlerimi takdir ettiklerini söylüyorlardı. Böylesi anlarda içim içime sığmıyor, yaptığım işe inancım artıyordu. Korunaklı kaleleri yerle bir etmenin sevinci büyüyordu yüreğimde.

Şube müdürünün güler yüzüyle kapıda karşılaştı. Hafifçe eğilip emre hazır duruşu, aralarında ulaşılmaz mesafeler varmış gibi değişik hareketlerle hayali sınırlar çizmesi Sezgin Bey’in ruhunda ılık rüzgârlar estirdi. O, farklı âlemlere dalıp gitmişken şube müdürü bir adım daha öne çıkmak istercesine seçilmiş cümlelerle faaliyet fotoğraflarını tek tek göstererek yaptığı çalışmalarını uzun uzun anlatmaya koyuldu, eserlerini sergilemenin verdiği hazla biraz daha kendini göstermeye çalıştı. Sezgin Bey, dinlerken sıradan insanlardan hemen ayrılıyor, yüksek bir yere konduruyordu kendisini. Aslında bu tavrından rahatsız olsa da yine de bir türlü kendini alamıyordu. Şube müdürü, dolaptan dosya dosya evrak çıkarmaya yönelince “Kâfi bunlar, hep böyle devam edin!” dedi. Ardından ziyaret edeceği okula gitmek üzere toparlandı.

İnsana değmedikten, bir cana dokunmadıktan sonra ne işe yarar evraklar, projeler, soğuk yazışmalar? Taşa değil başa yapılmalıdır yatırımlar! Kaç öğrencinin gözündeki hüznün sevince dönüştürüldü? Kaçının puslanan bakışları parlatıldı? Kaçı kitapların o büyüklü dünyasıyla tanıştırıldı? Herkes kendi reklamını yapıp durdu. Başarıyı kendisinden, başarısızlığı başkasından bildi. Bütün bunlar vitrine çıkma isteğinden başka neydi?

Okulun bahçesine girince bakımsızlıktan boyalarının dökülmüş, basketbol potalarından birinin kırılmış, kale direğinin ise eğilmiş olduğunu gördü. Burası yıllar önce bıraktığı okul muydu? Öğrencilerin sönük bakışları altında

yaşadıklarından bir iz bulabilmenin merakıyla sağı solu inceledi. Uzaktan bakınca bir masal dünyası düşlerken yanına gelince büyü bozulmuştu sanki. O dünyanın renkleri solmuş, insanın içini ısıtan hatıralar, düşünceler uçup gitmişti. Duvarları biraz daha yükselmiş bahçenin diğer ucunda öğrencilerle konuşan öğretmenler vardı. Akan zaman aşına yüzleri önüne katıp götürmüştü. Birçok törende coşkulu konuşmalar yaptığı basamakları birer birer çıktı. Giriş kapısının iç tarafında bir köşeye asılmış duvar gazetesi gözüne ilişti. Yine ren-gârenk sayfaları, samimi yazılarıyla kim bilir şimdi de hangi hülyalı öğrencilerin yüreğine yazma sevdası düşürüyordu!

Her yıl biraz daha ağırlaşan içi kitap dolu çantamla gelirdim. İlk ders zili çalmandan arkadaşlarım birer ikişer toplanır; sıcak bir çayla başlardı sohbet. Çoğu zaman gündemden açılırdı konu, sonra eğitimin bitmek bilmeyen sorunlarıyla devam ederdi. Her konuda arkadaşlarımın ilgisini canlı, sözünü yüksekte tutmaya çalışırdım. Konular farklılaşır derinleştikçe çevremdeki kişiler de değişirdi. En çetrefilli konuları siyaset üstü bir bakışla ele alır, çözümsüz gözüken meselelere açıklık getirmeye çalışırdım.

Ders zilinin çalmasıyla elimdeki kitabı çantama koyarak sessizce kayıp giderdim sınıfa. Derslerim öğrencilerin neşesiyle dolup taşar, silinmez izler bırakırdı üzerimizde. Onlarla yaşar, onlarla çoğalırdım.

Okulda günler öncesinden bütün hazırlıklar yapılmış, öğrenciler bilgilendirilmişti. Sezgin Bey, kocaman masanın etrafına sıralanmış öğretmenleri selamladı. Okullarının söz konusu projeye kura yoluyla seçildiğini, uluslararası alanda ülkemizi temsil edeceğini belirterek öncelikle okul yönetimine ve öğretmenlere yapacakları çalışmalar için teşekkür ederek başladı konuşmasına. Çağın öğrencilerini yetiştirecek gerekli enerjiyle gücün bu idareci ve öğretmenlerde bulunduğunu vurgulayarak okulların niteliğinin artırılmasına yönelik faaliyetlerin çok önemli olduğunu anlattı. Tekrarlana tekrarlına artık kalıplaşmış cümlelerle dolu bir konuşma yaptı. Mekân ve kişiler farklı olsa da sinir uçlarına dokunmayan sözler değişmiyordu. Her cümleden, her bakıştan sonra tasdik ediyordu öğretmenler. Sezgin Bey anlattıkça coşuyor, sığmıyordu okula.

Çocukların eğitim sisteminin çarkları arasında ezilip yok olmalarına göz yumulmamalıdır. Başkalarının çizdiği rotayla kendi sahilimize ulaşamayacağının farkına varılmalıdır. Sürekli bir yerlerden görülüp beğenilen eğitim modellerinin ufak tefek değişikliklerle bize uyarlanma çabaları hep başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Eğitimde söylenen ile yapılan birbirini tutmuyorsa söz ne kadar doğru ve güzel olursa olsun bunun suya yazı yazmaktan bir farkı olmayacaktır.

Sezgin Bey, görevini sorunsuz bir şekilde yerine getirip dönüyordu. Görüldüğü ilgi ve hürmetten memnun olmasına rağmen yine de adını koyamadığı bir sıkıntı vardı içinde. Bulunduğu noktada kendi kendisine yabancılaşmıştı

sanki. Yıllardır karşı çıktığı bozuk sistemin bir parçasına mı dönüşmüştü? Değişen zaman mı, yoksa kendisi miydi? Tanımadığı ne çok kişi vardı etrafında! Nasıl da hayatına sessizce girip dev aynası tutmuşlardı kendisine. Güç, imkân, tanınmak isteği ruhuna ilk kıvılcımı düşürmüştü. Hep daha fazlasını isteyerek harlandırıyordu içindeki ateşi. Daha dün sınıflarda öğrencilerin gözlerindeki ısıltıların yolumuzu aydınlatacağına inanırken bugün içi boş söylemlerin taşıyıcısı mı oluyordu?

“Sen okuyup yazan adamsın Sezgin Hocam, niçin kabul etmiyorsun bu görevi?”

“Öğrencilerimin gönlüne taht kurmaktan daha büyük makam mı olur?”

“Koltuk sevdasının özgürlüğümüzün önünde bir engel olduğunu söyleyip duruyorsun. Herkesin elde etmek için can attığı makamı elinin tersiyle itiyorsun, yapma Allah aşkına!”

...

Şehrin kenarından kıvrılarak akan yorgun ırmak bir süre kendisine eşlik etti. Kim bilir kaçınıcı defa yol düşleriyle geçiyordu buralardan. Aniden çalan telefonun sesiyle uzayıp giden ırmaktan, kesik kesik yol çizgilerinden gözlerini aldı. Telefonun ucunda kaygıyla konuşan kişiyi dinledikçe yüzü renkten renge girdi. Genel müdürün değiştiği haberine inanamayıp tekrar tekrar sordu haberin doğru olup olmadığını. Ayağını sağlam bastığı zeminin kayıp gitmesiyle gözleri karardı, bir anda boşluğa düştüğünü hissetti. Titreyen elleriyle telefonu bırakırken belki son kez bindiği makam arabasında tutunacak yer bulamadı.

RECEP KAYALI

ÖNCE DAĞLAR KAR TUTAR

“Yirmi sene. Beraber büyüdüğümüz yirmi koca yıl. Seni, üzerinde mavi önlük, ortadan ayrılan saçların toplamış kara tahtada üçle yediye çarpmaya çalışırken hatırlıyorum. Üniversiteyi kazandığımızı öğrendiğimiz gün yaptığımız boğaz turunda kurduğün gelecek hayallerini, ilk kitabım çıktığında onu ilkokul öğretmenimize beraber götürdüğümüz günü. Sana âşık olduğumu kendime kabul ettirmenin zorluğunu, gece uykularımın seninle sürececek bir ömür umuduyla bölündüğünü, her şeyi sana itiraf ettiğim o pazar akşamüstünü, kopmalarımızı, sonra tekrar bir araya gelmelerimizi... Yirmi yıl be kuzum. Yoruldum. Tek kelime etmedin bana. Bir cümle ya, bir tane yüklemi falan olan bir cümle istedim senden. Başlarım ben böyle işe. Harfler birleşip tek kelime olamadı. Ben de kabul ettim zaten. Bir şey olmayacak. Olacak olan şeyler bekletmez zaten insanı. Ama umut dedikleri şey en fenası. Umut şeytanın içime attığı bir tohum. Yalvarırım tek kelime et ve bitsin bu adsız duygu.” Hiçbir şey korktuğum gibi olmuyor. Dün gece ayna karşısında, bu sabah minibüste çalıştığım gibi eksiksiz tamamlıyorum konuşmamı. Konuşma boyunca dikkatim dağılmasın diye kızın gözlerine de bakmadım hiç. Bakınca sonumuz kötü oluyor çünkü. Ne kadar döksem de içimi rahatlayamıyorum. Çünkü kız kaya gibi duruyor karşımda. Tek bir umut ışığı yok hâlinde, tavrında. Canım fena sıkılıyor. Böylesi duygular, sizin başınızdan bastırıp yalnızlığa gömüyor. Karşılıksız aşk en çok hayalarınıza yediğiniz bir tekmeye benziyor. Konuşmam bitince sessizlik kaplıyor ortamı. Anlayamıyorum. Kızın yüzüne bakıyorum. Mimik bile yok. Öylece susuyor. Çileden çıkıyorum o an. Masayı sandalyeyi sağa sola fırlatıp kıza kocaman bir... Kıza kocaman bir... Ah hiçbir şey yapamam ki ona. “Bütün gece bu konuşmaya hazırlandım. Minibüste bile tekrar ederken millet bana deli gözüyle baktı. Ama sen susuyorsun. Bir cümlecik hatırım yok mu?” diyorum. Cevap yok. Allah’ım delireceğim. “Allah belamızı versin o zaman. Ne anladım ki ben bu işten. Ne işimiz var o zaman bizim birbirimizle?” “Telefonun çalıyor.” diyor kız. Arayan annem. Açıyorum. Ağlamasından anlaşılmıyor

söyledikleri. Meraklanıyorum. Anneme hemen yanına geleceğimi söyleyerek kapatıyorum telefonu. “Benim gitmem lazım.” “Ne olmuş Meral Teyze’ye?” “Bilmiyorum.” diyorum. “Öğrendiğinde mutlaka bana haber ver.” diyor. “Hayır. Ne haberi arkadaşım. Niye haber veriyorum sana? Ben gidiyorum. Sana da yalvarıyorum. Ben ararsam bile açma bak. Güvenemiyorum çünkü kendime. Görüşmeyelim. Eğer bulabilirsen seni benden çok sevebilecek bir adam bul. Sen de git onu sev. Mutlu ol”. O an garip oluyor kız. Gözlerinin dolduğunu görüyorum. Sarılmak istiyor. Yavaşça uzaklaştırıyorum kendimden. Kokusu sinmesin üzerime. Ağlamak ne güzel olurdu şimdi. Yeri değil ama. Hem daha annemin yanına gideceğim.

Annemin evine geliyorum. Öyle köşede tek başına oturuyor annem. Durumu kötü görünüyor. Burhan Bey, bir yandan bulmaca çözerken bir yandan da kaçamak bakışlarla annemi izliyor. Burhan Bey, annemin ikinci eşi. Tekel emeklisi. Saf, temiz bir adam. Beni görünce ayağa kalkıyor. Elini omzuma koyup “Başın sağ olsun evlat.” Hemen anlıyorum durumu. Ne hissedeceğinizi bilmediğiniz anlar vardır ya hani işte o anlardan birini yaşıyorum. Annem ayağa kalkıyor. Aslı’nın odasına geçiyoruz. Bırakıyor kendisini. Bir süre sessizce ağlamasını bitirmesini bekliyorum. “Telefon geldi.” diyor. “O kadından.” Biraz duraksayıp nefeslendikten sonra bitiriyor cümlesini “Baban ölmüş.” Sesi kış akşamlarında sarhoş serseriler gibi dolaşıp kuru dallara çarpan, uğultusuyla bizleri rahatsız eden hastalıklı bir rüzgâr gibi giriyor kulağımdan içeri. Yüreğimi üşütüyor. Ne yapacağımı bilmiyorum. Öfke. Yalnız öfke duyuyorum içimde. Sanki tanımadığım birinin salası tam da kulağımın dibinde okunuyormuş gibi. “Allah rahmet eylesin. Ne yapayım? Hem sen neden ağlıyorsun ki bir tanem?” diyorum. Susuyor. Kadınlar sustuğunda ne yapılır? Neden susar kadınlar? Aklim almıyor. Çıldıırıyorum. Sadece bu durumda ne yapacağımı bana öğretmediği için bile kızgın olabilirim babama. Sakinleşen annem “Seni bekliyormuş kardeşlerin.” diyor. Şahane. Peder Tema Vakfı gibi çalışmış, tohum saçmış her yere. Arkasında kaç kadın bıraktı acaba? “Ara, gidemeyeceğimi söyle annem” diyorum. “Babandır oğlum o senin.” diyor. “Ne babası gülüm. İçerdeki bile daha çok babalık yaptı bana.” “Oğlum” diyor, “ölmüş adam işte. Ölmeden önce bunu istemiş,” derken yarıda kesiliyor konuşması. “Ölmüş” dediğinde tekrardan ağlamaya başlıyor çünkü. Ağlarken yumruk yaptığı elini ısırtıyor Burhan Bey duymasın diye. Ona cenazeye gitmek istemediğimi söyleyecekken kapı çalıyor. “Aslı geldi okuldan. Sen aç kapıyı böyle görmesin beni”. Kapıyı açıyorum. Aslı, pembe yağmurluğunun içinde, okul çantası elinde ayakkabısını çıkartmaya çalışıyor. Kapıyı benim açtığımı fark edince yüzü çiçekleniyor. Sarılıyor bana. “Yemeğe kalacak mısın abi?” “Yok kuzum, gitmem gerekiyor.” Elinde Kafka’dan *Dönüşüm* var. Ödeviymiş, seviniyorum. Öğretmenine söylemiş abisinin

de kitaplarının olduğunu ama ilgilenmemiş kadın. Gülümsemiş sadece. Keşke benim kitabımı ödev verseymiş. “Boş ver kuzum,” diyorum, “hem Kafka ben-den daha iyi.” Annem toparlanıp çıkıyor odadan. Gözleri kırmızı. Aslıyla göz göze gelmeden kuru bir hoş geldin diyerek mutfığa geçiyor. Aslı da babasının yanına gidip gününün nasıl geçtiğini anlatıyor. Kapının önünde kalıyorum öylece. Ne içerideyim ne dışarıda. Hâlime üzülüyorum. Dünyadaki durumumu anlatacak daha iyi bir kare olamazdı. Annem yanıma geliyor. Telefonuna gelen mesajı gösteriyor. Babamın adresi. Mesajı bana yönlendiriyor. “Hatırım için git” diyor. “Onu affettiğimi de söylersin”. “Tamam” der gibi kafa sallıyorum. Çıkarken daha önce hiç sarılmadığı kadar sıkı sarılıyor bana.

Sol omzumdan kalbime doğru bir sancı, bir ağırlık çöküyor. Ucu alevde kızdırılmış mızraklar sokuyorlar bedenime. Saat daha erken ama uyumak istiyorum. En ağır yorganımın hani şu beton gibi olanın altına girip nefesimle ısınmak geçiyor içimden. Üstüm örtülmeli. Eve giriyorum. Kaçıyor uyuma isteğim. Salonda oradan oraya voltalar. Babamın yüzü canlanıyor kafamda. Maça gittiğimiz günkü hâli geliyor bir tek gözümün önüne. Hagi topu alıyor rakip yarı alanda, Suat, Okan arkasından koşuyor. Ümit, sağdan bindirmiş, uzun dalgalı saçlarını savura savura iniyor çizgiye doğru. Hagi kafasını kaldırıyor, iki adım daha attıktan sonra bam. Otuz altı numara ayaklarıyla sihir yapıyor Sami Yen’de. Babam sarılıyor bana. İlk defa değil ama hatırladığım en içten sarılışı bu. Sonra omzuna alıyor beni. “La la la lala la la la laay aaaa Cim bom bom” diye avazımız çıktığı kadar bağırıyoruz. İndiriyor babam beni omzundan. Keyiften bir sigara yakıyor. Sonrası yok. Zihnim onu otuzlu yaşlarının sonunda bıyıkları devletin izin verdiği uzunlukta ve ağzında Maltepe ile kaydetmiş. Sonrası yok. Babam gittikten sonra bazı geceler aklımda kalan son görüntüsünü yaşlandırırdım. Neye benzediğini merak ederdim. Sonra bir sürü program çıktı internette ama cesaret edip bakamadım. Onun bizi terk ettiği geceyi hatırlıyorum. Ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi devam etmeye çalışmamızı. El sürmediğimiz bir yarayı unutacağımızı sanışımızı. Patronu arıyorum. Açıyor. Babamın öldüğünü söylüyorum. Bunu bu kadar rahat söylemiş olmama şaşırsa da hemen izin veriyor. Annemin yönlendirdiği mesajın içinde bir numara var. Kardeşimmiş. O numarayı arıyorum. Çalışıyor. Çalana kadar cesurdum ama birazdan duyacağım sesin üzerimde yaratacağı hissi kestiremediğimden heyecanlanıyorum. Açıyor telefonu kardeşim. “Alo. Buyrun kimsiniz?” Sesi ağlamaktan yorgun düşmüş. Kendimi tanıtıyorum. Yani en azından deniyorum. “Ben” diyorum, “babanın İstanbul’daki oğluyum. Yarın beni otogardan alır mısın?” Nedense seviniyor çocuk. “Tabii abi “diyor. Ne abisi. Şimdi cenaze diye sövemiyorum. Neyse. “İyi geceler” diyerek kapatıyorum telefonu.

İnternette bilet alıyorum. Gece birde otobüsüm. Tüm gece uyurum.

Sabaha oradayım. Cenaze falan akşama dönerim. Bitti gitti. Annemin hatırı kalmamış olur. Babamın artık nerede olduğunu da bilirim. Bilirim o gittiği yerde benden başka çocukları sevemeyeceğini. Çantamı hazırlıyorum. Gece soğuk olacağından sıkı giyiniyorum. Saati yaklaşıncı çıkıyorum evden. Otogara gidiyorum. Soğukmuş cidden. İyi ki sıkıca giyinmişim. Bir çay istiyorum. Yarısını içmeden otobüsüm geliyor. Cam kenarı. Otogardan çıkarken bir sokak köpeği çarpıyor gözüme. Bir süre takip ediyor otobüsü. Sonra vazgeçip geriye dönüyor.

Planladığım gibi gitmiyor yolculuk. Beni gıdıklayan bir şey var içimde. Telefonum titriyor. Bir mesaj. Kızdan. *“Hep o cümleyi merak ettiğin için yazıyorum. Veda ettin ve haklısın. Bir cümle bile olsa hak ediyorsun. Nasıl güzel seviyorsun. Farkındayım. Hissettirdiğin o maneviyatı burada sana anlatamam. Ama yetmiyor işte, yetmez. Bu değil. Bu benim elimde olan bir şey değil, bile isteye yapılmaz ki. Birini zorla sevemezsin, zorla âşık olamazsın. Kendine iyi bak”* diyor. Sağa sola bakıyorum. Yanımda bir dayı var bebekler gibi uyuyor. Koridorun karşısındaki koltukta bir anne ile bebeği oturuyor. Bebek uyuyor. Kendimi tutuyorum. Yutkunuyorum. Gözyaşımın tuzunu hissediyorum genzimde. Peder arkasında kaç kadın bırakmış bir de bizim yaşadığımıza bak. Tövbe tövbe ölünün arkasından konuşuyorum. Bu ne şimdi. Nasıl cümle bu? Yani durumumla alay ederek mi çıkacağım için içinden. Kendime kızıyorum. Otobüs dağların yanından geçiyor. Tepelerde kar. Gece içinde bile belli ediyor kendisini. Önce dağlar kar tutuyor. Kar örtüyor tepeleri, yamaçları. Demek ki dağların gizleyecek şeyleri daha fazla. Aklım bulanıyor. Babam Maltepe’sini içip seyreliyordur beni. Ama dağların içinden seyretmesi gerekir. En çok onun bir şeyleri gizlemeye ihtiyacı var ne de olsa. Sıkıntı var içimde. Otobüsü durdursunlar. Koşayım kesilene kadar. Bir şeyleri parçalamam lazım. Dayı ne güzel uyuyor. Nasıl yapıyor acaba? Ağlamak zahmetli iş. Uygun mekân gerekiyor. Otobüs virajı alırken uyanıyor koridorun karşısındaki koltukta annesinin kucağında uyuyan bebek. Ağlamaya başlıyor. Nasıl ağlıyor ama. Ciğeri yırtılırcasına. Yanımdaki dayı hariç uyanıyor herkes. Bebek ağlayınca başımı montumun içine sokuyorum. Ben de ağlayabilirim artık. Birkaç damla dökülebiliyor ancak. Biraz olsun rahatlayınca sızıyorum. Muavin uyandırıyor beni. Gelmişiz.

Köksüzlük

Otobüsten inince arıyorum dün geceki çocuğu. “Geldin mi abi?” diyerek açıyor telefonu. “Geldim” diyorum. “Hani neredesin, el sallıyorum bak görecek misin? Taksilerin o tarafa bak.” Bir çocuk, çocuk dediğime bakmayın nasıl tanımlayacağımı bilmiyorum, benden ufak, yirmili yaşların başında bir adam el sallıyor bana. Kırmızı bir Broadway’a yaslanmış zayıf bir adam. Ona doğru yöneliyorum. Hemen elimdeki çantaya uzanıyor. Gerek olmadığını söylüyorum.

Ağır değil zaten. Bana bakıyor. “Aramasaydın, sadece bu tarafa yürüseydin bile tanırdım seni abi. Babamın aynısısın.” diyor. Cevap vermiyorum ama rahatsız oluyorum söyledikinden. “Yorgunsundur şimdi.” diyor, “biraz dinlen, karnını doyur, sonra konuşuruz istersen.” Otogardan eve gidene kadar tek kelime etmiyorum. Dün gecedan geriye hafif bir baş ağrısı kalmış. Kaçırdığım yarım uyku mu yakalamak için sürekli gözlerimi kırıştırıyorum. Ama bir işe yaramıyor. Asfaltın bitip tozun toprağın başladığı bir yola giriyoruz. Gri bir gökyüzü. Bu griliğe hiç de yakışmayan ağaçlar. Yol daralıyor. Bir köpek karşılıyor bizi. İniyoruz. Tek katlı ancak köydeki diğer evlerle karşılaştırdığınızda daha temiz, bakımlı bir eve giriyoruz. Kapının önünde onlarca ayakkabı. Erkeklerin olduğu odaya giriyorum. Ayağa kalkıyor millet. “Abim” diyor çocuk “İstanbul”dan geldi.” Açıklamadan sonra sırayla baş sağlığı diliyor herkes. Lavabonun yerini soruyorum. Yardım ediyor beni buraya getiren çocuk. Lavaboya giderken kadınların bulunduğu odanın önünden geçiyoruz. Kapı aralık. Baş köşeye bir kadın oturmuş dövmüne dövmüne ağlıyor. Bileğini ovuşturuyor kızlar. Kolonya döküyorlar. Çocuğa dönüp “Annen mi?” diye soruyorum. Her şeyden habersiz “Evet abi” diyor. Kadının o hâli hoşuma gidiyor. Ağlaması, fenalaşması biraz olsun rahatlatıyor beni. Yaşlı kadını izlediğimi fark eden kadınlar odasındaki bir kız aralık kapıyı kapatıyor. “Buradan abi” diyerek lavaboya götürüyor beni çocuk. Sırı dökülmekte olan aynaya bakıyorum. Berbat görünüyorum.

Toprağın Beynini Çıkartmak

Az önce yediğim kıymalı pidenin de ağırlığından dolayı sızıyorum. Kısa bir uyuklama. Erkeklerin oturduğu odadaki sessizlik yerini güncel siyasete bırakmış. “Kimi seçeceksin abi, yok ki başka adam.” diyor adamlardan biri. “Ulan başkasını seçmedin ki nerden biliyorsun diğerlerinin kötü olduğunu.” Benim kim olduğumu öğrenen köyün adamlarında büyük bir merak. Bugüne kadar babamı neden görmeye gelmediğimi sorgulayan gözler üzerimde. Cenaze namazı için evden ayrılıyor. Helallik istendiğinde annemin Burhan Bey’le kıydığı nikah geliyor aklıma. İkinci helallik istendiğinde yanımda babalarından bahseden arkadaşlarımın içinde hissettiğim duygu yürüyor beynime. Hiçbirinde açmıyorum ağzımı. Defin başlıyor sonra. Mezar kazılıyor, babam içine koyuluyor, üzeri örtülüyor yavaş yavaş. Küreği bana veriyor bütün gün yanımda olan babamın diğer oğlu. Başta almak istemiyorum küreği ama o kadar yol geldik en azından gerekeni yapalım diye istemeye istemeye atıyorum üzerine toprağı. Ağlamalar, dualar derken son kez baş sağlığı dilemeye geliyor insanlar. Ben uzaktan izliyorum onları. Babamın karısı ve oğlu, gelini karşılıyor insanları. Çocuk beni arıyor. Annesini ve karısını bırakıp yanıma geliyor. “Abi neden uzaktasın, gelsene.” “Yok ya, eyvallah. Gerek yok.” “Gerek yok olur

mu ya, sen de oğlusun.” Son cümlesine çok sinirleniyorum. İmkânım olsa oracıkta boğacağım ama adam iki gündür acısına rağmen ilgilendi, kibar ve efendi davrandı diye açmıyorum ağzımı. “Sen git canım benim, sen daha oğlusun.” diyorum. Başını eğip gidiyor ailesinin yanına. Bir sigara yakıyorum. Dayının biri geliyor yanıma. Sigarasını yakmak için sigaramı istiyor veriyorum. Kim olduğumu soruyor, çocuğu gösterip onun arkadaşı olduğumu söylüyorum. “İyi adamdı.” diyor babam için. “Yani, şu andan itibaren kötülük yapamaz artık.” Anlamadan öylece devam ediyor. Kalabalık dağılınca yanıma geliyor babamın diğer oğlu. “Hadi abi gidelim.” diyor. Ondan beni çarşıya götürmesini istiyorum. Dönüş bileti işini geç olmadan halletmem gerekiyor. “Olur mu abi bu gece buradasın, birkaç işimiz var.” diyor çocuk. Gitmek istediğimi söylesem de dinletemiyorum. “Dinlenemedin hem. Bu gece dinlen yarın gidersin.” diyor. Sinir bozucu ama haklı. Eve geçiyoruz. Misafirler, yemekler, koşturmacı derken geceye dönüyor gün. Herkes dağılıyor. Evde dördümüz kalıyoruz. Kadınlara göz göze gelmemeye özen gösteriyorum. O da benim bu özenimi anlamış olacak ki iletişim kurmaya çalışmıyor bile. Çıt çıkmıyor evde. Haliya, tavana, büfeye bakıyorum. Çocuğun karısı annesini yatmaya götürüyor. “Kötü oldu da biraz, sizinle ilgilenemedik kusura bakmayın.” diyor kibarca. “Sorun değil” anlamına gelen bir baş hareketi yapıyorum. “Gel abi kapı önünde oturalım.” diyor çocuk. Abi demesi ilk duyduğum kadar rahatsız etmiyor. “Evli misin abi?” “Hayır” diyorum, “bekarım.” “Nasip bu işler.” “Sen erken evlenmişsin ama.” “Çok sevdiğim abi. Vermiyorlardı kaçırdım. Babam sahip çıktı toparladı çok şükür. Şimdi iyi ama herkes mutlu yani.” “Sevindim.” diyorum, içimden küfrede küfrede. Bu âlemin tavşanı biziz anasını satayım. Adam babamı almış, sevdiği kızla evlenmiş daha ne ister. Bir de bana bak. Çocuğu kıskanıyorum. Bana ait her şey gasp edilmiş gibi hissediyorum mutlu insan görünce. “Senden bana hep bahsedirdi.” diyor kısa bir sessizlikten sonra. “Valla kardeşim benden bana bile bahsetmedi.” “Hep seni örnek gösterirdi. Tabii yalnızken. Evde bahsetmezdi hiç. Hatta tüm kitaplarını şehir merkezine indirtip aldırması bana. Bu sonuncu çıkarttığını da istedi ama gelmemiş senin kitap oraya. Zaten gelse de artık okuyacak hâli kalmamıştı.” diyor. Çok şaşıyorum. Buraya geldiğimden beri belki ilk defa canım yanıyor. Ağlamak geliyor içimden. “Ben kafayı çalıştırmadım abi. Çok dedi oku diye. Okumadım. Topçu olacağız diye uğraştık, o da olmadı. Şimdi işte şeker fabrikasında iş bulduk. Orada devam edeceğiz. Ama vallahi bak sen bilmiyorsun tabii ben de okurdum kitaplarını.” Teşekkür ediyorum. Gökyüzünde yıldız yok. Kendine bile hayrı olmayan bir yarım ay ve sokak lambasının uyuz bir sokak köpeği gibi titreyen ışığı da olmasa göz gözü görmeyecek. “Çok mu kızgınsın?” diyor çocuk. “Bilmiyorum. Nefret ediyorum ondan. Sizden, annenden. Ama senin de bir suçun yok. Öyle olmuş işte.” Baba-

mızın ölmeden önce onu çağırdığını, beni buraya getirmesini istediğini söylüyor. En iyi şekilde ağırlaması gerektiğini ekliyor sözlerine. Bir süre sustuktan sonra çekinerek “Babam bu evi ikimize bırakmış. Araba da ikimizinmiş.” diyor. Gülümsüyorum. Hepsini alabileceğini söylüyorum. Nereye ne imza atmam gerekiyorsa hemen atabilirim. Teşekkür ediyor. Eder tabi. Baba, eş ikilisine bir de ev eklendi. Sigara içiyoruz. “Çok benziyorsun babama.” Serinliyor hava. Bana gösterilen odaya geçiyorum.

AGI

Yorgunum ama tutmuyor uyku. Bilmediğim bir hissin esiriyim. Sahipsiz bir uçurtma gibi ruhum. Her yerin yabancı, kendi hikâyesinde bile ana karakter olamayan bir hikâyeci, sevdiğini alamamış yarım bir adam. Sinirleniyorum. Nasıl oluyor lan bunlar. Evdekiler bile horul horul uyurken neden benim kafamda geziyor bu düşünceler. Okumuş tüm kitaplarımı. Okurken ne hissetti acaba. İki gündür ayığım yine de gözümü kırıpamıyorum. Kafam kazan gibi. Sabah oluyor. Yalandan da olsa ısrar etmelerine rağmen kahvaltı etmeden çıkıyorum evden. Sadece babamın diğer oğlu ile vedalaşıyoruz. Kuru bir teşekkür ediyorum. Dönmeden önce mezarlığa uğruyorum. Annemin onu affettiğini söylemem gerekiyor. Annemin yalanını bir ölüye söyleyebilmek için sekiz saatlik yol tepmiş olmamı anlayamıyorum. Mezarın yanına çöküyorum. “Annemden sana haber getirdim. Ondan yana problem yok. Helal etmiş hakkını. Gerisi Allah’la aranda.” diyorum. Nedendir bilinmez onun mahcup olmasını istiyorum. Yerin kaç kat altında bile olsa annemin yaptığı bu erdemli davranış karşısında kızarmasını görmek için neler vermezdim. Yakasına yapışmak için ya da. Böyle kolay sıyrılması, şu son isteğim zırvalıkları, şımarıklıkları aklıma geliyor. İki gündür yaşadığım şeyler. İki lokma uyuyamamak. Çıldırıyor beni. O çocuk nasıl da tamamlanmıştı. Devam edebilmesi için ihtiyaç duydukları yanında olan bir adama dönüşmüş. Aklımdan bunlar geçerken yumrukluyorum mezarını. Yaptığımdan utanıyorum sonra. Vurduğum yerden bir koku sızıyor. Rahatlıyorum. İki günün uykusu yerleşiyor gözlerime. Kalksam devam edeceğim ama hiç halim yok. Kendimi ayağa kalkmak için zorluyorum. Olmuyor. Çözülüyor dizlerimin bağı. Kapaklanıyorum mezarın üzerine. Teslim olmuşum. O garip, hafif şekerli kokuyu daha da çok alıyorum şimdi. Mezarın nefes alan bir insan göğsü gibi yükselip alçaldığını hissediyorum.

Akşam ezanında uyanıyorum.

Annemi arayıp istediğini yaptığımı söylüyorum.

İBRAHİM HALİL ÇELİK

ŞEKERSİZ KAHVE

Başımı cama yasladım. Yol tersten akıyordu. Dünyanın tersten akması dedikleri şey buydu demek. Buğday ekili tarlalar, kırlara akan sular, ağaçlar-ağaçlar, ufukta kızılılaşıp kaybolan dağınık bulutlar, lacivert bir karanlığa gömülen dağlar, evler- evler –evler, insanlar ve taşlar-taşlar ne diye tersten akıp duruyorlardı. Ne olurdu sanki beni uğurlamaya gelseydi! Çok mu zordu bir el sallamak ardımdan. Yeterdi bana yolculuk boyunca. Hatta o anı dondurur bir ömür kendimle taşıyabilirdim. Herkese bunu söyleyebilir, şiirini yazabilir, öyküsünü anlatabilirdim bu anın. Resmini çizemezdim. Resim dersini hep başkaları sayesinde geçerdim okul hayatım boyunca. Ama gelmedi korkak! Gölge! Hayatı boyunca bir gölge olarak yaşamaktan başka ne yaptı? Beni bir intikam hırsı ile hınca hınç doldurdu yine. Korkaklardan da intikam alınırdı çünkü. Aynı korkaklıkla, aynı yenilmişlikle alınabilirdi. Kaçabilir, yüzüne tükürebilir, görmezden gelebilirdim. Hiçbirini yapamadım.

“Hanımefendi ne içersiniz?” diye bir soru ile başımı camdan kaldırıyorum. Muavin servis arabasındaki içecekleri sayıyor yüzümdeki kedere aldırmadan.

“Kola, fanta, çay, kahve, meyve suyu.”

Kahve diyorum. İçime bir sıcaklık yayılıyor. Yüzümdeki keder kahvenin kokusuna karışıp kayboluyor. Koltukta kaykılıp kahvemi yudumluyorum. Muavin arka koltuklara doğru aynı durağan sesiyle sıralıyordu içecekleri.

“Kola, fanta, çay, kahve, meyve suyu.”

Bu ses koridor boyu dolaşıyor. Camlara sürtünüp bir buğunun içinde eriyor. Sonra muavinin iki eliyle açtığı mavi çöp torbasına çöpler atılıyor. Keşke en güzel anılarımı da atabilsem çöp torbasına bu kadar kolay. Çünkü en çok onlar üzüyor.

“Sadece çöpleri mi atıyoruz?” diye soruyorum muavine. Sorduğun da soru mu, der gibi yüzüme bakıyor. Gözlerinde öfkenin parıltısı. Başını öne doğru hafif sallıyor evet demek yerine. Çok sonra ışıklar kapanıyor. Muavin şoförü konuşurmaya gidip öne oturuyor. Asıl görevi bu. Yolcular için uyku saati artık.

Kafalar gömülüyor omuzlara. Benim yaslanacağım bir omuz yok. Ben tekli koltuğa aldım bileti. Cama yaslıyorum başımı. Kör karanlığa dalıyorum. Tersten akan bir şey yok. Bu durağanlık tedirgin ediyor beni. Canım sıkılıyor. Önümdeki koltuğa gömülü ekrana dokunuyorum. Ekran açılıyor. Gözüm kamaşıyor. Film, müzik, oyun ve çeşitli klasörlere göz atıp çıkıyorum. Klasörlerin içinde boktan şeyler. Kulaklarımda bütün geçmişin ağırlığıyla bir uğultu. Lastiklerin çıkardığı boğuk bir ses. Muavine sesleniyorum.

“Pardon, bakar mısınız?”

Geliyor.

“Lastikler çok ses çıkarıyor da acaba bir çözüm bulabilir misiniz? Fen bilimleri dersinde öğrenmiştik hani, sürtünme az olursa hem hız artar hem de daha az ses çıkar! Bunu şoföre iletir misin?”

Yüzüme öfkeyle beslenen bir bıkkınlıkla bakıyor muavin. Sonra gayet sakin soruyor.

“Çözümünüz nedir hanımefendi?”

“Uçurun bizi.” diyorum.

“Uçağa binseydiniz.” deyip sabır çeke çeke öne doğru seğirtiyor. Başını sağa sola sallıyor. Küstah, dedim içimden. Espriden hiç anlamıyor.

Lastiklerin ve motorun sesi kulaklarımda uğultuyla dönüp duruyor. Gece pul pul dökülüyordu her şeyin üzerine. Otobüsteki herkes uykuya dalmış, tek tük telefon ışıkları cılız bir parıltı olarak karanlığın içine akıyordu. Ne zaman tanımıştım onu? Düğünde mi, nikâhta mı, baba olduğu zaman mı, üç yaşındaki kızım öldüğünde mi, boşandığımda mı? Korkak olduğunu, bu hayatta gölge olarak yaşamayı seçtiğini ona 15 yılımı verdikten sonra anlamış olma aptallığını göstermiş biri olarak şimdi neyden şikâyetçiymdim? Hiçbir şeyden. Belki yüzlerinden. Evde ayrı, dışarıda ayrı, kalabalıkta ayrı bir yüzü olmasından. Evet evet. Bundan. Buldum. Ah ben! Neden bu kadar geç idrak ediyorum her şeyi? Çolpa olan ben miydim, o muydu? Çolpa ve budala!

Tırnaklarımı keserdi. Saçlarıma bigudi takardı. Kıvırcık saç sana daha çok yakışıyor, derdi. Beni incitmezdi. Ev işlerine yardım ederdi. Yardım etmediği zamanlar bir gölge gibi yanımda dururdu. Bundan nefret ederdim. Evde dalkavuk bir gölge, dışarıda silik, kalabalıkta pısrık bir gölge olurdu. İstemiyordum. Ne bana ilgi göstermesi ne de evde her işime koşturması yetmedi onu sevmeme. Bir gün kalktım, istemiyorum seni, boşanacağım, dedim. Neden diye sormadı, bağırıp çağırmadı; soğuk ve iniltisiz bir peki çıktı ağzından. Öfkelendim. Ne biçim erkeksin, dedim tüm hıncımla. Bana bağır çağır, her şeyime tamam deme. Sustu. Doğru ya gölgeler susardı. Dilsizdi.

İnsan dediğin yanında şansı olandır. Kimisi şansa Tanrı derdi kimisi kader. Ben yalnızca şans diyordum. Şans bana hep en buyurgan haliyle geldi. Ben

hep kapı dışarı ettim. Ahmak.

Gün ışırmış. Alanya sahillerine sabahın şavkı düşmüş. Denize paralel uzanan dağlara aynı paralellikte ilerliyor otobüsümüz. Dağların da yolların da sonu yok. Otobüs Antalya'ya yaklaştıkça anılara, yaşanmışlıklara yaklaştığımı sanıyordum; kocamdan, yani eski kocamdan, ah evet eski kocam artık, uzaklaşırsam geçmişe de uzaklaşacağımı sandığım gibi. Ben, baştanbaşa yanılğı. Baştanbaşa pişmanlık.

Otobüs otobanda ilerliyor kayıtsızca. Benim içimde yine aynı ukde. Ne olurdu sanki beni uğurlamaya gelseydi. Boşandıktan sonra, mahkeme kapısında bir daha çıkma karşıma, şeytan görsün yüzünü, dedim diye mi gelmedi, ardından bir el sallamayı çok gördü bana. Gölge. Gölge. Gölge. Pısırik gölge.

Kulaklarımdaki uğultuya karışan bir ses.

“Kola, fanta, çay, kahve, meyve suyu.”

Muavine, boşanmakla hata mı ettim, diye sordum. Sesim bir fısıltı olarak çıkmıştı.

“Anlamadım hanımefendi, ne dediniz?”

“Kahve” diyorum “şekersiz olsun.”

Yüzümde aynı keder. Muavin arka koltuklara doğru ilerliyor. Sesindeki durağanlık değişmiyor.

“Kola, fanta, çay, kahve, meyve suyu.”

Sesi otobüsün camlarından çıkıp dalgalara karışıyor.

AYŞE HİCRET KARAKAYA

GECE

Baştan aşağı simsiyah giyinmiş, tüm bakışları üzerine topluyordu Gece. Uçuşan saçlarını ensesinde toplarken gökyüzüne bulaştırıyordu karanlığını. Arada bir göz altlarına birikmiş sürmelerini silmeye çalışıyor, ellerine bulaşan siyah tortuyu izliyordu. İncirburnu sahilinde sakızlı dondurma yiyen, gülüşen insanlar vedalaşıyordu güneşle. Gün batımını kim sevmezdi ki!

Oturdu bir banka. Sigarasını yakarken bir şarkı mırıldandı.

“Mor bir karanlık gibi başlar birden gözlerine Özlem senin kadar kimsesi-ze ne desin En iyisi bir şarkı”

Yanına birinin oturmasıyla donmuş bir hece olarak kaldı dudaklarında şarkısı. Cemal, denizde balık gören, perdeli ayaklarını dalış pozisyonuna geçiren ve yiyeceğini başkasına kaptırmama telaşındaki bir martı gibi karşısındaki billur suya daldırdı bakışlarını.

Cemal’in yer yer soyulmuş parmaklarına baktı Gece. Bir insanın aynası elleri miydi? Nasırlı ise ağır işler yaptığını düşünürdük. Acıma duygusu gezinirdi damarlarımızda. Bakımlı eller ise gördüğümüz “zengin” olabileceğini varsayardık.

İnsanın iç dünyasını anlayacağımız ne vardı peki? Gözler olabilir diye düşündü.

-Gözler de yük taşır, onları bir gece yarısı uykusunda boşaltır belki. Ağır yalnızlık çeker de diline vuramaz. Deniz bile daha şanslıdır gözlerin yanında; çer çöple doldurduğu zihnini bir gün ansızın vurur kıyılarına. İnsan öyle mi ya, taşır bir ömür; soyutlaşır yükü, feri gider, lal olur gözleri.

Gözlerine baktı Cemal’in. Bir akşamüstü denizi seyre dalan hiçbir insan mutluluk yüzdürüyor olamazdı o sulara.

Az bir vakit sonra Gece’nin zamanı gelecekti; dünyanın üzerine parlak, siyah bir çarşaf gibi gerilecekti. Sokak lambaları titreyerek birbirlerine bakacaklardı. Korku yapışacaktı dünyanın böğrüne. Yakamoz sessiz bir türkü tutturacaktı, ağaç dibinde sigarasını ciğerlerine doldurarak dakikaları kovalayan

gece nöbetindeki bir asker edasıyla.

Gece hayıflanarak sarkıttı dudaklarını: oysa tüm insanlık ve bin bir çeşit börtü böcek, taşlara yağın yağmur ve kaynayıp duran, her bir uzvundan taşın, sayısını tamamlamaya çalıştığı bir zikir gibi aklının kıvrımlarından akıp geçen düşüncelerini ak göğsüne bastıranlar neden korkar benden?

Gece, bugün mü konuşmaya hevesli yoksa bir bakışın, bir duruşun sarsıcı etkisine kapıldığımızı hatırladı mı? Derin bakışlarını akıtarak Cemal'in göz-bebeklerine, ona doğru yönelme arzusu belirdi içinde, "Ben Gece" dedi narin elini uzatarak. Şaşkınlıkla ona baktı Cemal. "Konuşabileceğini düşünmemiştim.", kollarını çözüp elini uzatması zaman aldı. "Ah" dedi Gece, gözlerini yerdeki beyaz bir taşla dikerek, "Sürekli çocuklarının sorunlarını dinleyen ama kendi fırtınalarından söz edemeyen bir anne gibiyim."

Cemal gülümseyerek baktı, yorgun gözleri geçip giden günün ardından koparılan bir takvim yaprağı gibi ayrılığı anlattı Gece'ye. Gece izledi Cemal'i, yüzünü kazıdı hafızasına ince ince, şairler gibi sessiz. Sessizliği ve şairleri sever Gece. Cemal temkinli. Gece cüretkâr. Saçlarını açtı, parmakları notalar üzerinde gezinen usta bir piyanist gibi telaşsız. Kırmızı ojelerine yansıyan yıldızlar, sahili aydınlattı.

"Biz insanlarsa karanlığa dökeriz içimizi. Gürültülü bir çöp kamyonu gibi dalarız ıssız bir sokağa, vakit gecedir. Son bir kere döner bakarız, işimize yarayacak bir şey bırakmış mıyızdır?" cümlesiyle böldü Cemal geceyi.

Gece, koynunda beslediği insanları iyi tanırdı; onlar hiçbir şeyden emin olamazdı. Telaşla toprağı eşeleleyen bir köpek gibi eşeler dururlardı geçmiş; bir gönül serinliği ararlardı elbet, aradıklarını bulamayınca kadar ararlardı, bulmak istediklerini unutuncaya kadar.

"Ben balıkçıyım, insanları tanımam belki ama denizi iyi tanırım." dedi Cemal. "Denizle farkımı iyi bilirim. Sonsuz olmadığımı hatırlatır bana. Ufuk çizgisine bakarım her gün, bu derinliği yaratılmış hiçbir şeyde bulamayacağımı da orada görürüm."

İnsanlar dağıldı birer birer, kuş tüyü yastıklarına sığınmaya gittiler. Yataklarına demir atacaklar, gördükleri rüyalardan sorumlu olmayacaklardı.

Gece, Cemal'in de gideceğinden korktu. Gözlerindeki kalın çizgiler, seyrekleşmiş saçları, kir tutmuş elleri Gece'yi karanlıktan sıyrılıyor oysa. Çevresini duyumsadı, yüzünde dolaşan tatlı meltemi hissetti.

Cemal sardı Gece'yi; sahil darmadağın, toz bulutu altında ikisi kaldı, deniz süzülerek şahitlik etti. Gece sardı Cemal'i, elleri sabah serinliğinde kor, bir oya gibi işledi zamanı çaresiz.

Her gün binlerce ses duyardı Gece; yakaranlar, söz verenler, sözünden cayanlar, kırık kalbini onarmaya çalışanlar, daktilo sesleri, âşıklar, şairler, an-

neler... Oysa balıkçı Cemal farklı; geceyi konuşmak için değil sessiz kalmak için beklerdi. Onun için gece, asırlık bir ağaçtı, başını dayadığı. Kayığında yol alırken ansızın, tüm yumuşaklığıyla yüzüne değen yaz yağmuruydu.

-İşine yarayacaktın bir insanın. Geceyle bile bir antlaşma vardı aralarında. Sessizce dinlenmeyi bekliyorlardı. Yıllar sonra buluştuklarında bile bir sü-tanne gibi göğsüne bastırmalıydı onları gece. Anlatırlar, anlatırlar; ne iç sesleri susar ne ağızları. Bir şelale olmuştur dillerinden akanlar; kaynağını bilemezsin, “yaratılış böyle” der susarsın. Dinlersen seni severler; dinler ve hiç konuşmazsan daha çok severler.

Gece’nin işi zor ama kim düşünmüştür ki geceyi! Kendi başına gelmeden hiçbir şeye ses çıkarmayan insanoğlunun başına her şey gelebilirdi ama Gece’nin yerinde olamayacaklardı.

Gece artık yorgun. Mor halkalı gözlerini usulca kaldırdı yerden, gözlerine baktı Cemal’in. Cemal “rüyada mıyım” diye düşündü. Gece’nin gözleri kop-koyu. Seher vakti geldikçe siluet hâlini aldığını fark etti. Havada tuzlu deniz rayihası. İçi ürperdi. Ayrılık vaktinden mi, sabah serinliğinden mi anlayamadı.

Ayrılık böyledir işte; gün doğar da gölgesini göremez insan.

“Gün ağarıyor ve sen gidiyorsun. Her sabah kaybolmaktan korkmuyor musun?” dedi Cemal, bakışları titreyerek.

“Ne yapalım, yazgım böyle.”

Son sözlerini duyamıyor balıkçı ama silik gölgesinden dudaklarını okuyabiliyor.

“Ya sen” diyor Gece, “Yazgını bilmeden her sabah uyanmaktan korkmuyor musun?”

AYSUN BAHAR ASAR

TOPRAĞIN KARASI

Nurhayat... Ellere geçmeyecek kızdı bir zaman. Her fırsatta konuştu kalbinin başka söylediğini. Çeşme başında, tarlada kadınlara haykırdı durdu.

Benim Cevherlere varmam isteyerek olmadı. Tatillerde Ankara'ya halama yollardı babam. İş her yerde. Köyü, kenti yok. Halam, hazırda birini bulunca işleri bana yıkardı. Babam göndermese onlarda kalacağım yoktu. Oturdukları binada Araplarla tanışmıştım. Çok severlerdi beni. Her gelişime hediye verirlerdi. Gezmek, herkesi görmek isterdim. Akay ne kadarcık yer, teyzemlere de giderdim. Meğer teyzem yanına almak istermiş beni. Niyeti yavaş yavaş Ankara'ya alıştırmakmış. Anneme de açılmış. "Okusun, iyi yaşasın," demiş. Halamlarda kalmama da pek kızardı. "İş tutturuyorlar orada sana. Gel bize, rahat et," derdi. Halamlarda kaldığım sıra düğüne gittik hep beraber. Bir kalabalık ki nasıl. Kadının biri beni yanına çağırırdı. Konuştu, yanındakilere gösterdi. Çocuğum tabi, dönüp oyuna daldım. Nereden bilirim yazımı yazarlar. Ta o zamandan çekeceği varmış ağırlı başımın. Köye dönünce bir akşam telefon geldi teyzemden. "Enişte haberin olsun, kardeşin senin kızı evlendiriyormuş." Babam durur mu saydı sattı halama. Bir daha Ankara yüzü göremedim. Canı sağ olasıca teyzem tahtımı yapmak isterken bahtımı öylece bozdu. Günyüzü göremedim. Ta ki Cevherlerin beni istediği güne kadar. O zaman da günüm kömüre boyandı ya, neyse. "Bizim oğlan okuyor. Kızın Ankara'ya gider rahat eder," dediler babama. "Ankara'nın rahatı batsın. Köyden çıkmasın kızım," dedi. İnandı tabii. Beni düşündü sözde. Rahat ederim sandı. Yalan yok, annem istemedi ama babam döner mi ki sözünden. Sekiz aylık nişanlıydım köyden göçeceğimizi öğrendiğimde. Bir kapıcı dairesi bulmuşlar. Cebimizde para olmadan düğün olmazmış. Gözümün önünde bahar dalları, ağızım gülmekten kapanmıyor. Babam beni vermekten caydı demek. Yoksa geçer mi toprağından, suyundan. Cevherler bekleyeceklerdi güz sonuna kadar. Sonradan akıllarını çelen olmuş. "Köyden giderlerse bu kızı size vermezler. Vazgeçerler," demiş biri. Bir hafta içinde ne olduğunu anlamadan düğünün içinde bulduk kendimizi.

Babam dönemedi sözünden. Bir perşembe benim düğünüm olduysa ertesi perşembe göçü toplayıp gideceklerdi. Ağladım da bittim, yine döndüremedim kimseyi. Gitmeden uğradılar. Annem ağlar, babam pişman. “İçinizde bir ben dikendim. Beni dağlara attınız,” dedim, girdim içeri. Saraycıklı şoför söyledi. “Varana kadar ağladılar hem vallah hem billâh. Yeter gayri ciğer koymadın dedim de öyle sustu.” Sonra koca ev bir göz kiler oldu bana. Yandım, tutuştum. Arkamdan annem ve babam da.

Senesine Taner oldu. Masumdu. Babasına hiç benzemiyordu. Yine de gözümün önünde hep Cevherlerin kara benzi. Kimlerin içine düşmüşüm. Akılları her türlü fenalığa sarardı. Kaç kere evden kapı kaçak götürdüler, üzerimde kaldı lekesi. Akrabalarım taşırmışım oğullarının tuttuğunu. Ev köy olmazmış benden. Büyücülük desen, anası meziyet sanır. Oğlan doğmadan, şifa olsun diye çorbalar taşırdı bizim eve. Her seferinde erken ayıktım, kurtardım çocuğumu. Evlendiğimiz günden bu yana içim ılımadı ne yapsam. Duam tuttu da toprağına vardı kocam olacak. Allah’tan başıma bir ev bıraktı. Ama işte boş tencere kaynamayınca evi ne yapsın. Lokma koyamadım ki oğlanın önüne. Annemlerin yanlarına kattım. Kolay değildi yetim büyütme. Bu yaştan sonra baba ocağına dönmek hiç kolay değildi. Köyde durdum. Onun bunun tarlasını iş ettim elime. Taner’i uzun zaman sormadım. Babam, bana baktığı gibi bakardı ona. Bildim öyle koydum yanlarına. Gece vurdum başımı uyudum. Gündüz kulağım sağır. Kısaçlı Satı vardı bizim. Kapımı çaldı da ses olurdu. Bir uygun gördüğü olmuş bana. Tamam dedim, canıma yetti artık. Konuştular arkamdan. Yanlarından geçerken kısık sesleri bile bağırlı gibiydi. Ne kötü kadınlığını koydular ne analığını. İyisi gelmedi ki bana. Bilmediler. Ses soluk olmadan evleri bir ettik. Etmez olaydık. Sabaha karşı çekip gidişini gördüm. Bir daha da adını duymadım. Köy kısmında yalnız kadına uzanan çok olur. Tohumcuların başı iyi adamdır dedim. Ayağının bağı, yolunun taşı yok. Toprağın karası değmiş bir kere elimize. Meğer en bir hayırsızıymış. Şehre ne zaman gitse gözünü başka kapıda açarmış. Kaç kere yolumu şaşırtmak istedi de kaçtım. Benden kazanacaktı tenesire gelesice. Bir akşam arabaya attı da olmadıkların yanına götürmeye kalktı, kaçamadım. Ne yapsam derken, oduncuların Settari durdurdu arabayı. Buna kuvvetiyle sağdan soldan yedirdi sopayı. Yalnızlığa dayanmam ondan evlenirim sanırdı. Beni gördüğü yerde siniri tepesine aşardı. O zamandan varmış içinde adamlık. İçim soğumuştaki sevinçten gülüvermişim. Öyle bir baktı bana, ne işin vardı bu uğursuzla der gibi. Dünya benim için de varmış. Ne gördüm ne bildimse ondan sonra. Oğlanı da alalım dedim, vaktidir. Kendim hayırlıya düşememişken oğlanı nasıl atardım el kucaklarına. Ama Settari başkaydı. Ondan oğluma baba olurdu. Taner’i aldık bir yazın. Bana ana demeyen, üveye baba der mi hiç. Ağzını açmadı ilk günden. Haklıydı, olmaya-

cak zamanda bıraktım onu. Bilirdim ki Settar'ı severdi içten içe. Sonradan dili de çözüldü. Bir bana baharla gelemedi.

Babam beddua üflemiş olacak arkamdan. Erken gitti Settar. Sevdim. En çok onu sevdim. Beni yaşattı, nur gölünde yatsın. Oğlan biraz büyünce işi biz yüklendik. Bana yine söylemedi ama işine tutundu Taner. O kesime gidiyordu. Ben alım satıma bakıyordum. Ara ara döseğe düşüyordum ya, umursamadım. Akşama kalmadan kesim bitince ağır sancıyla yola çıktık. Böyle hayata karaciğer ne desin. "Vakit geçmiş," dedi doktor, çok geçmiş. Döşekten sırtımı çekemedim. Evin içinde görebildiğime iş dedim. Taşın ağırlığı Taner'de kaldı. Duydum ki arkamdan konuşurlarmış. Benim derdim, oğlan duyarmış bunları. El sözü kesilir mi? O da kesemedi. Para lazımdı. Elimizde bir orası vardı. Meğer kesimde dili durmuyormuş Tok Oğlu'nun. Dilinin dikenini batardı insana ezelden beri. "Anasının oğlu, ne olacak," demiş, çekmiş tabi. Katıp karıştırmış eskileri. Oğlan bilmez ne çektim. Bir yanı sağır olsa bir yanı kulak kabartırdı, bilirdim. Ona katılmadı, beni savunamadı. Yine de hep sustu, içine attı. Nerede biriktirdi bunca şeyi, şaştım durdum. Kader böyleymiş dedim. Bir gün başıma gelip "sen ne işlemişsin böyle" demedi. Ne duydumsa elden duydum. Beni sayıp karşısına almadı ki Taner. İki cümle kuracak olduysa, mecbur kaldığından. Onu doğurduğumu bile hatırlayamıyordum çoğunca. Yıllar var, yoldaki çocukların anne deyişlerine döndüm durdum. Aynı çatının altında iki ev kurdu bize. Ne benim evime girdi, ne beni evine koydu.

Öğlen mesaisinde, Tok Oğlu'nun "anan" diye başlayan bir cümlesinde, ateş düşmüş Taner'im başına. Milletin sesine çıktım." Almış intikamını. Tok Oğlu'nun soluğunu kesmiş." Ormana koşanların hesabı yok. Çoluk çocuk şenliğe gidiyor sanırsın. Bir geldim ki koca adam yerde yatıyor. Odunların arasında, öyle iki parça. Taner, baltayı sallamış başıyla gövdesinin arasına. "Sana dedim, anama laf etme sonun hayır değil dedim Tok Oğlu!" Ağzım elime gitti, bağırışımla nasıl iki dizimin üzerine çöktümse öylece kaldım. Haberin fenası tez yayılır, jandarmalar toprağa postal vura vura geliyordu. Elim eteğimde, bir şey edemedim. Taner, jandarmaların kolunda giderken bir kere olsun bakmadı arkasına. Giderken, bunca zaman konuşamadıklarını çılgık atıp koydu önüme. Bir ben duydum sesini. On iki yıl daha Taner'in annesi olduğumu hatırlayamadım.

CAHİT EFGAN AKGÜL

HAŞERE

Mutfağın sarı ışığını açıyorum. Tezgâhın üzerinde öylece duruyor. Suçüstü yakalanmış ve kaçamamış bir hırsız gibi. Ben de bulunduğum yerde put gibi duruyorum. Hemen mevzi alıyorum. Önceki tecrübelerimden yola çıkarak, kafamda hızlıca bir harekât plânı oluşturuyorum. Operasyonun adı belli: *Mutfak Kalkanı*. Slogan da hazır: *Bu tezgâhı ona dar edeceğim!*

Sol elimle kağıt havluya uzanıp, sağ elimle rulodan bir yaprak koparıyorum. Bunu yaparken ayaklarımı sabit tutuyorum. Olabildiğince temkinliyim ve gözlerimi böcekten bir an bile ayırmıyorum. Çünkü bir önceki operasyonda bu işlemi aceleyle getirmiştim. Elim kağıt havluya uzanırken, gözüm de kaymış ve bu sevimsiz haşerenin kaçmasına mâni olamamıştım. Şimdi ruhen ve bedenen hazırım. Elimdeki kağıt havluyla böceğe tepesinden usulca yaklaşıyorum.

Paatt!!!

Yine kaçırıyorum! Gölgeimin üstüne düşmesi nedeniyle, ilk muharebeyi kaybediyorum.

Son zamanlarda bütün evi istilâ ettiler. Banyoda, tuvalette, yatak odasında, oturma odasında. Tabak, çanak yetmezmiş gibi, diş fırçalarının, parfümlerin, Hacı Şakir sabunlarının üzerinde geziyorlar. Eskimiş tahta kapıların çerçevesinden sinsice ve istihzâ ile bakıp kaçıyorlar. Yaz başında ilaçlama firmasına onca para döktüm. Ona rağmen kurtulamadım şu illetten. Kimi kakalak diyor, kimi kalori-fer böceği. Bir paye vermek istemediğimden, ben ona *haşere* diyorum.

Çatı katında oturuyorum. Başka bir eve taşınacak ne param, ne de mecâlim var. Kirası ucuz. Başka bir yere taşındığım anda, iki katı kira ödemek zorunda kalacağım. Evet, Suriyeli göçmenler yüzünden yükseldi kiralara, diyorlar. Hayır öyle değil, kiralara evini göçmenlere iki katı paraya kakalamaya çalışan ev sahipleri yüzünden yükseldi. Zaten bekâr kiracılardan, cüzzamlı gibi kaçıyorlar.

İlk hamlenin ardından, kesme tahtasının altına kaçıyor sevimsiz haşere. Harekât plânını güncelliyorum. Önce silah tercihini değiştiriyorum. Kağıt havluyu atıp, Türk mutfağının resmî bayrağı olan sarı bezi elime alıyorum. Bö-

ceğin kaçabileceği bütün boşlukları tespit ediyorum. Tespitte hata olmamalı. Tüm kaçış koridorlarını tutmalıyım. Evyenin doğu cephesinde bulunan bulaşıklığı sağa doğru çekiyorum. Batı cephesinde herhangi bir değişikliğe gitmiyorum. Ezme harekâtını başaramazsam, süpürme harekâtını devreye sokup, onu en kötü ihtimalle, lavabonun içine doğru yönlendirmeliyim. Ardından tazyikli bir şekilde suyu açmalıyım. Suyun debisini ayarlayamayınca ordan bile kurtuluyorlar çünkü. Buna gönlüm râzı değil aslında. Çünkü bir haşereyi suda boğarak öldürmek vicdanımı yaralıyor. İşin kötüsü bunu her defasında tekrarlamak zorunda kalıyorum. Suyun girdabına kapılan böceğin öldüğünü düşünmüyorum gerçi. Büyük ihtimalle alt komşumun giderlerinden çıkıp yaşamına devam ediyordur. Bu düşünce vicdanımı biraz olsun yatıştırıyor.

Sarı bez sağ elimde. Sol elimle kesme tahtasını kaldırıp tepesine bineceğim. Işığa göre kendimi ayarlıyorum. Bu sefer gölgem akâmete uğratmamalı operasyonu. Kesme tahtasını, demir halkasından tutuyorum. Hızlıca kaldırıp, sarı bezi bütün gücümle tezgâha yapıştırıyorum.

Paatt!!!

Bu sefer yakaladım. Sarı bezi sağa sola kaydırarak bastırıyorum. İyice ezip, bir an önce ve acı çekmeden ölmesini sağlamalıyım. Emin olduktan sonra bezi kaldırıyorum.

Fakat o da ne? Bez tertemiz duruyor!

Gece görüşlü bir kamera hassasiyetiyle, sahayı tarıyorum. İşte, bulaşık makinesinin kapağından aşağı doğru hızla iniyor. Terliklerimin dibinden geçerek, mutfaktan hızla uzaklaşıyor bizim haşere. Emniyet şeridini ihlâl eden bir motosiklet misâli, süpürgeliklerin üzerinden oturma odasına doğru geçiyor. Arkasından büyük bir yenilgi duygusuyla koşuyorum ben de. Terliğimin tekini çıkarıp, güdümlü bir füze gibi fırlatıyorum. Terlik yere düştüğünde, kitaplığın üzerine çıkmış oluyor bile. Iskalıyorum.

Önce romanların ve şark klasiklerinin olduğu rafa yöneliyor. *Hâfız Divânı*'ndan, *Baharistan*'a, oradan da *Mantıku't Tayr*'ın üzerine gelip duruyor. Yerimde durup izlemeye başlıyorum. Antenleriyle yer tespiti yapıyor sanki. Gelen sinyaller onu şiir rafına yönlendiriyor bu sefer. *Büyük Saat*, *Gün Doğmadan*, *Çile*, *Menziller* üzerinde gezdiği ilk kitaplar oluyor. *Yort Savul*'da bir süre bekleyip, *Bu Yalnızlık Benim*'e atlıyor. Köşedeki koltuğa oturup onu izlemeye devam ediyorum. *Suç ve Ceza*'yı geçmesi zaman alıyor. *Gogol*'ün *Ölü Canlar*'ında bir süre dinleniyor. Derken öykülerin bulunduğu rafa geliyor. Bu rafta da ilk favorisi *O.Henry*'nin *Yeşil Kapı*'sı oluyor. Gittiği menzili tahmin ediyorum. *Dönüşüm*'ün üzerine gelince antenlerini tekrar havaya dikeyiyor. Sinyal iyice güçleniyor anlaşılan. Kitabın arka tarafından inerek kayboluyor.

Yerimden fırlayıp, *Dönüşüm*'ü ve o raftaki tüm kitapları yere indiriyorum. Aralarına bakıyorum. Haşereyi bir türlü bulamıyorum. Kitaplığı bana dar ediyor!

RUMEYSA KILIÇ

MUTLU AİLE TABLOSU

Hastane odası fildişi beyazdı. Bu renk; yanık tenli yüzü oksijen makinası ile kaplı yaşlı bir kadının, yüzündeki nohut büyüklüğünde bir leke ile orta yaşlı refakatçisinin ve yüzünün pürüzsüz parlaklığı ile tek başına genç bir kadın hastanın, bu aralar hayatlarındaki tek renkti. Hayatın, uğrar uğramaz sonsuza kadar kalacağına insanı ikna eden solukluğu odanın içinde bir ejderha gibi dolanıyordu. Bu ziyaretçi, refakatçisi olmayan genç kadının ayağa kalkmasını dahi engellemek istiyordu. Genç kadının eli sık sık ağrısını hissettiği sol böbreğine giderken uyku artık bir yaraya merhem olamayan tesirsiz ve çaresiz bir dost olmuştu. Genç kadın sol elinin üzerindeki serum girişini koruyarak yavaşça orta yaşlı kadına doğru döndü. Kadın tespihini bitirmişti. Boynuna astı. Bir sessizlikten ne kadar hızlı kopulabilirse o kadar hızlı koparak kaldığı yerden devam etti. “Doğduğunda gözlerine bakmışlar, bakar bakmaz da anlamışlar.” Genç ve yalnız hasta “yok canım” diyerek gülümsedi. Genç kadının inanmaması orta yaşlı kadını şaşırttı. “Büyük dayılarımda da var aynı illet.” diye devam etti. “Anneannem anlatırdı. Bir çocuk bunu taşıyorsa ilk önce bakışlarında taşırmış. İlk oğlu Mustafa, dayımdan sonra ikinci çocuğu teyzem Semiha doğmuş. Semiha teyzemden sonra 4 tane oğlan çocuğu olmuş, art arda. Dördü de doğar doğmaz vefat etmiş. Hısım akraba anneanneme senin bu Semiha’nın ayağı uğursuz geldi, ayağını dağla demişler. İnsan küçücük evladına kıyabilir mi?” Kadının etli dudakları kelimeleri büyük bir hızla öğütüyordu. Seksen yıllık bir hikâye bu, ağızda hızlı hızlı yeniden yaşanıyor ve fildişi beyaz odanın duvarlarında tüm hayaletler sıra ile adeta bir podyumda kendilerini gösterir gibi görünüp sonra aynı hızla kayboluyorlardı. Bazıları hariç. Onlar odaya yerleşiyordu. Genç kadının zihni çocukluğunun ıhlamur kokulu bahçesine doğru seğirtti. ıhlamur kokuları içinde akşamları salıncak sefaları, vızır vızır arılar gibi uçan kaçan kuzenleri, annesinin köyden götürülecek nevalenin hazırlıklarına daha gelir gelmez başlaması, yengelerinin daha o zamandan yetimliğinden olduğunu bildiği tuhaf sevecen bakışları... Anneannesinin toprağın,

suyun, insanın bereketli olduğu bu topraklarda, hayatı bir türlü bereketlendiremediği sevgisizliği ve kızının dul kalmasından ve bir daha evlenmemesinden sonra artık suskunluğa dönüşen küskünlüğünü gördü. Kanlı canlı bir kara tavuk gibi odaya girdi bu küskünlük. Zihni mahşer yerine dönmüştü. Odanın her tarafında bir hayalet vardı artık. Semiha'nın ayağını dağlamak isteyenler dahi buradaydı işte. Annesine sürekli öğretmenliği bırakıp köye dön diyen anneannesi oksijen makinasının başında oturmuş suçlayıcı bakışlar ile kendisini seyrediyordu. *"Bu azgın kalabalıkta seni tam duyamıyorum"* dedi bir hayalet. O tarafa bakmamaya çalıştı. Uzun zamandır bu sesi duymuyordu. *"Bu ses öyle benim öyle yabancı"* diye geçirdi içinden. Orta yaşlı kadın Pınar'ın dalgınlığını fark etti. *"Dinle kız."* diyerek devam etti. Uzun uzun diğer iki dayısının ve hasta yatan teyzesinin bu illet diyerek tarif ettiği rahatsızlıkla doğmasını anlattı. En son *"Gözlerinden anladık der anneannem. Her doğan çocuğunun önce gözüne bakmış içi yana yana..."* diye iç geçirerek örtüsünü düzeltti. O sırada odaya bir hemşire girdi. Pınar bakmamaya çalıştığı hayaletin *"Aman geç kalma erken gel, sakın geç kalma erken gel."* diye gülerek şarkı söylediğini, kendisini ölümler alemine çağırdığını duyuyordu. Muzipçe çağıran bu sese *"Biraz bekle Aliciğim."* diye içinden karşılık verdi. Orta yaşlı kadının hemşireye *"Aman, benim bakma sıramda iken ölüvermesin. Ben hiç ölüm görmedim."* diyerek hasta yatan teyzesi ile ilgili pazarlığa giriştiğini duydu. Gülmek istedi. Duvardaki saat insan olmanın kaçınılmaz bir acizlik taşıdığını, bu acizlik ile hayatın hemen hemen her merhalesinde karşılaşılabileceğini, tek çarenin bu acizliği kabullenmek olduğunu zaman denilen ritmik oyunun bir parçası olarak insanın yüzüne vuruyordu. Genç kadın yüzünden bu izi silmeye çalıştı. İz daha da derinleşiyordu. Köy daha da uzaklaşıyordu. Yine aynı sesi duydu. *Senin adım attığın her yerde bir ihlamur yetişirdi inceden. / Yerleşirdi köşelere çiçeksiz kadınlar/ Gurbet biterdi sokulduğunda göğsüme/ Biterdi içimdeki tüm savaşlar*

Orta yaşlı kadının suskunluğu 3 dakika sürdü. İnsanlar üçe ayrılır. İlki, hikâye anlatmayı sevenlerdir. Anlattıkları kimi zaman bir silah olur kimi zaman bir şifa. İkinci grup hikâye dinlemeyi sevenlerdir. Dinledikleri hikâyeleri kendi hayatlarında veya başkalarının hayatlarında bir rafa koyarlar. Bazen masum bazense zalim birer istifçidirler. Üçüncüsü ise hikâyesi merak edilenlerdir. Zararsız olduklarının kabulü gerekir. Genç kadın, üçüncü gruptan olduğundan habersiz bir şekilde orta yaşlı kadın refakatçinin hikayesine odaklanmaya çalıştı. *"Tabi doğar doğmaz ölen çocuklar, sonra dayılarımın ve teyzemin böyle olması..."* Böyle olması derken sesini alçalttığı genç kadının dikkatinden kaçmadı. *"Hepsini akraba evliliğinin bir sonucu olarak yorumlayanlar oldu. Bilemeyiz tabi ki. Rabbim imtihan etmek istediğinde önünde ne durabilir ki? Semiha teyzenin uğursuz ayağını da dağlasalar anneannemin yü-*

reği yine dağlanacaktı anlayacağını. Bir daha akraba evliliği yapılmadı bizim o tarafta. Korku işte. Neyse... “Genç kadın beyaz pikeyi boynuna kadar çekti. Yüzü küçüktü. Hiç evlenmiş miydi? Orta yaşlı refakatçinin kafasına bu evlilik meselesi takılmıştı. Devam etti. “Bu halinden dolayı tabi bekar kaldı teyzecağzım. Şimdi eli ayağı tutanlar, güzel güzel kızlar bekar. Eskiden böyle değildi. Evlenmeyen kadın sayısı azdı. Şimdi kızlar mükemmel koca bekliyor. Oğlanlar da mükemmel koca bekliyor. Anladın işte. İstiyorlar ki kadın erkek gibi çalışsın ekmeğini kazansın. Gerekirse çöpü atsın, faturayı ödesin. Üç çocuk değil de bir çocuk olsun. Benim kız da bekar. Boyuna fotoğraf çekiliyor iş yerinde. Bir sevenin yoksa o kadar fotoğrafı kim ne yapsın. Bir de çalıştım yorulduğum deyip duruyor. Evde de bir şeyin ucundan tuttuğu yok. Bakma sen. Benim lafım ona aslında.” Kadın neyse anlamında başını salladı. Açıp telefonda kızının fotoğrafını gösterdi. Genç kadın şallı bir kız ve gizli memnuniyetsizliğe seyirci oldu. Baktıkça annesini özledi. Başını çevirmek istediği açıktı. Fotoğraftaki kızı somurtkan bir kediye benzetti. Yüzü güldü. Bakmadığı taraftaki hayalet “*Süs iti hayatım, süs iti. Giyinip süslenip süs iti gibi geziyorlar.*” dedi. Pınar, sesi duymazlıktan geldi. Sesi öpesi geldi. Kadın devam etti. Anlattıkça anlattı. “Pıncıma sen dul bir annenin kızıymışsın. Bir kadının tek kalması ne demek iyi bilirsin. Hep düşünürüm. Teyzem evli olsaydı farklı olur muydu diye. Bir erkeğin varlığı güven verir kadına.” diye merakla hasta genç kadını yokladı. Pınar zaman zaman terden yüzüne yapışan saçlarını örtüsünün içine sokmaya çalışan, gözlerinin etrafındaki kırıklıklardan duygusal bir yapıya sahip olduğu açıkça belli olan bu kadına gülümsedi. Anlatmak istemediği her halinden belliydi. Pınar’ın annesi kendisinden altı yaş küçük bir adamla evlendiği için aslında tüm çevresi tarafından güvensiz bir alana itilivermişti. En çok da kendi annesi tarafından. Bir kadının tek kalması ne demek, bu yüzden en iyi Pınar bilirdi. Uzunca sustu. Hayalet de susmuştu. Bu sefer Pınar konuştu. *Sen uyurken yemek pişirmek bile ayrı bir huzurdu Ali. Hiç söylemiş miydim?*

Oksijen makinasına bağlı yaşlı kadın kıpırdandı. Yavaşça gözlerini açtı. Oksijen aletini çıkarmaya çalıştı. Namaz vaktinin geçip geçmediğini sordu. Yeğenin tüm ısrarlarına rağmen ondan destek alarak kalkıp abdestini aldı ve oturduğu yerde namazını kıldı. Pınar saate baktı. Hastane odasının beyaz ışığına gözlerini dikip bir süre bekledi. Acısı hafiflemişti. Demek hâlâ güzel bir hayata dair umudu acımayan yerlerden yeşerebilirdi. Yaşlı kadının da acı çekip çekmediğini düşündü ama anlayamadı. Yüzünde tek bir mimik bile şikâyet manasını bulacak bir kıpırdanmaya geçmemişti. Yaşlı kadın sakindi. Ara ara gülümsediği dahi oluyordu. Halbuki Pınar’ın rahatsız etmemek için bakmaktan imtina ettiği fakat temizlenirken birkaç kez gözünün takılmasıyla dehşete düştüğü açık yaraları vardı. Kamburundaki bu yaralardan kemikleri görün-

yordu. Acı çektiği kesindi. Tekrar aynı sesi duydu, aynı köşeden ve aynı sakinlikte. *Kadın acı çekmiyor. Ben de acı çekmedim. Acı umursamayacak kadar önemsiz olduğunda ona yer vermiyorsun.*

Pınar düşünmeyi bıraktı. Sol böbreğini sağ eli ile okşadı ve sevdi. Hasta kadın yattığı yerden sayıklamaya başladı. Refakatçisi yaşlı kadının başını okşayarak ve fısıldayarak teskin etmeye çalıştı. Doktorların dediklerine göre kanındaki oksijenin azalmasından dolayı sanrılar görüyor, sayıklamaya başlıyordu. Pınar odadaki hayaletleri onun da gördüğünden emin oldu. Hasta kadının sayıklamaları çocuklar ve namahrem erkekler etrafında toplanıyordu. *“Kapıda bir erkek var Zeliş, kapıyı kapat.” “Başıma bir örtü ver.” “Çocuklar, gelin size mendil dağıtayım.” “Bunlar kimin çocukları Zeliş.”* Pınar, dul kaldığında genç bir öğretmen olan annesinin hayaletini yaşlı kadının ayak ucuna gönderdi. Bir merhamet görmek istiyordu. Bir merhamet göstermek istiyordu. İkisinin ortak noktasından bir merhamet yeşerdi. Çocukları çok sevmek ve erkeklerden çekinmek... Zeliş'e baktı. Parmağındaki alyans âdeta parmağı ile bütünleşmişti. Gösterişsiz bir alyansı vardı. Zeliş, alyansa bakan Pınar'ı farkettti. *“Sende bir durum var mı?”* diye duraksamadan sordu. Hiç çekinmeden bir odaya hızlıca girer gibi sordu. Pınar afalladı ve başını salladı. Aslında var anlamında sallamıştı ama kadın hayır olarak yorumladı. Varlıkla yokluk iç içe geçtiğinden söylediği yalan sayılmazdı. Bir toprak parçasının altında yatmak yok olmak mı demekti? Anneler ve kızlarının kaderi hep birbirine mi benzerdi? Zeliş, Pınar'ın neden burada yalnız başına kaldığını bir anne şefkatiyle sormak istedi. Pınar'ın ağır bakışları bu soruyu sormasına tekrar engel oldu. Teyzesinden bahsetmeye devam etti. *“Teyzem çok zeki. Bu illeti taşıyan dayılarım da çok zeki. Neden bilmiyorum, Rabbim bir yerden alıp bir yerden veriyor herhalde. Mahalleye genç bir hanım hoca geldi. Biz hep dünya sıkıntıları ile doludur falan diye öğrenmişiz ya. Hayır diyor. Dünya güzellikler ile dolu. Görün şükredin. Allah kulunu eziyet çeksın diye niye göndersin diyor. Haklı. Millete bir dokun bin ah işit. Ama şu hastanenin bahçesine bile çıksan, şu gökyüzü, ah bir nefes... Dünyan canlanır. Şimdi sen de hastasın, canın sıkın tabi, bu dediklerimin tesiri olmaz. Başını kaldır aynaya bak. Bahçeye çıkmaya bile gerek yok.”* Pınar bu iltifattan mahcup oldu. *“Estağfurullah.”* dedi. Zeliş'in hoşuna gitti. İçinden *“Ne güzel kız. Hem utanıyor da.”* diye geçiriverdi. Pınar'ı doktor yeğeni ile tanıştırmaya oracıkta karar verdi. Hayalet gülümsedi. *Hep böyle olur.*

Yaşlı kadın kalkıp örtüsünü düzeltti. Tekrar yattı. Pınar bu yatışı çok iyi tanıyor. Bir daha kalkmamaya niyet edilerek yatıldığını iki kez gördü. Refakatçisi habersiz *“Maşallah bir edep timsali.”* diye noktalarıp çay doldurmaya kalkıyor. Pınar yaşlı kadının kapalı gözlerine, ter içindeki alnına bakıyor. Akciğerlerini ve kalbini iyice sıkıştıran kamburundan kurtulmak üzere. Kambu-

runda kan sesi var.

....

Bu kadın “Hastanenin Kasveti” konulu tablomu çalmaya çalıştı. Şikayetçiyim.

Hanfendi neden beyfendinin tablosunu çalmaya teşebbüs ettiniz?

...

Kadın cevap vermiyor beyefendi. Kaç paraydı bu tablo?

Bu bir sanat eseri memur bey. Sanat eserine böyle yaklaşamazsınız. Ne demek kaç paraydı? Biraz saygılı olun. Bugün bu ülke geri kaldıysa bu zihniyet yüzünden geri kaldı. Sanat hayat damarıdır hayat. Hayat damarına bir değer biçilebilir mi?

Ya bırak Allah aşkına hocam ya. Mor bir ağacın içine iki hasta bir refakatçi birkaç tane ne olduğu belli olmayan hortlak nevinden yüzler çizmişsin, kibrinden yanından geçilmiyor. Hastanenin kasvetiymiş, valla ben kasvet olarak sadece resimde şişko bir teyze görüyorum. Neyse... Bacım son kez soruyorum, niye çaldın bu sanatçının tablosunu?

- Tablodaki hayaletleri tanıyorum.

Kim var tabloda?

Ailem.

Haydaaaa.

Bir metni güçlendiren en önemli unsurlardan biridir samimiyet. İnsanın aklından geçenleri ya da yapıp ettiklerini hangi düşünceyle metnin dışında tutarsanız tutun metne zarar verirsiniz.

ETHEM BARAN İLE DÖNGEL DÜNYA ÜZERİNE

Konuşan: **Sema Bayar**

Taşra bazen sınırları kalemin ucuyla çizilmiş mekân, bazen çoğalıp duran imge, zaman ve uzamdan bağımsız bir “can sıkıntısıdır”. Taşra sizin için nedir, neresidir?

Taşra, her ne kadar coğrafi bir alanı işaret etse de benim nazarımda yalnızca bir imgedir ve ruhsal bir ortaklığa vurgu yapar. Taşra kavramı ile benim adım/yazdıklarım yan yana getiriliyor uzun zamandır ve ben, bu “dar alana taşınmayı” anlamakta güçlük çekiyorum. Bir yerde söylemiştim, burada da tekrar edeyim: Edebiyatın tek bir mekânı vardır, o da dil. Taşra, bir sınırlama, çerçeve içine alma anlamında kullanıldığında ben orada olmak istemem. Kahramanlarımın yoksul bölgelerde yaşadıkları, merkezin –neresiye orası- dışında kaldıkları, kenarda köşede kalmış, gözden kaçmış hayat parçacıklarına tutundukları doğrudur. “Can sıkıntısı” tanımlaması ise kendi boyunu aşan bir sözdür ve kendini başka bir yerde gören bir anlayışın yakıştırması gibi durmaktadır. Her yer birbirine benzemiş, dünya herkesin avcunun içine sığmışken can sıkıntısına başka mekânlar, yaşam alanları aramanın gereği yoktur.

Son kitabınız Döngel Dünya, mekânın taşrasından insanın taşrasına yol alan bir atmosferin içinden konuşuyor. Yarattığınız bu atmosfer nelerden besleniyor, okuduklarınız ya da gözlemleriniz metne sızıyor mu?

Ben insanın ruh atlasında dolaşıyorum. Benim için mekân orasıdır. Öykülerimdeki karakterler, içinde bulundukları mekânla bir problem yaşamazlar; onların derdi kendileriyledir. İnsanın her yerde aynı olduğunu göstermek isterim yazdıklarımda. Öyküde atmosfer en başta gelen unsurlardan biridir elbette; bu nedenle daha ilk cümleden itibaren okuru dili, tekniği, zamanı, mekânı, konusu, ana düşüncesiyle birlikte oluşan o atmosfere sokmak, orada yaşatmak isterim. Öykünün ilk kıvılcımı da atmosferi ve diliyle birlikte düşer içime. Sonra karakterlerimi ve onların hikâyesini hayalimde yarattığım mekâna (kasabama,

mahalleme, sokağıma) taşırım. *Döngel Dünya*, yalnızlık, içe kapanma, zamanda kayboluş ve inziva gibi birbirinin üzerinden geçen, zaman zaman da birbirine karışan yolların öne çıktığı bir kitap oldu. Bende yazma isteği uyandıran metinleri severim. O yüzden okuduklarımın gölgesi bambaşka şekillere bürünerek yazdıklarımın üzerine düşüyor, renkleri ve kokuları sızıyordur. Okuyarak birden çok, hem de pek çok hayata tanık olup pek çok insanla yüz yüze geldiğimize göre bir yazarın kitaplardan uzak durması düşünülemez tabii. Gözlem konusuna gelince, bir yazar, hayatın içinde bir yazar gibi dolaşmalıdır diye düşünüyorum. Hayat hikâyelerle dolu ve bir öyküye dönüşmek için bekleyen çok hikâye var.

Öykülerinize daha çok erkek karakterleri buyur ediyorsunuz? Unuttuğum Bütün Akşamlar'ın Derya'sını dışta tutarsak -ki Derya orada olumsuz bir karakterdi, öykülerde kadınlar genellikle arka planda ve edilgen- bunu, öykülerinizin bütününe hâkim olan taşra/kasaba ruhuna bağlayabilir miyiz? Taşra erkeğin elinde mi şekillenir?

Hayatı yoğuran, ona şekil veren insandır, kadınıyla erkeğiyle. Benim ele aldığım karakterler gerçek hayatta nasıl yaşıyorlarsa, dışarıdan nasıl görünüyorlarsa öykülerimde de öyleler. “Yerini Yadırgayan” gibi birçok öykümde ve *Emanet Gölgele Defteri* romanımda kadın karakterler baskındır. Kadın ve kadınlık hâllerini geri planda bırakmak gibi bir düşüncem hiçbir zaman olmadı. Yazmakta olduğum roman da kadın karakterler üzerinden yürüyor.

Kadın karakterler üzerinden devam etmek istiyorum. “Essahtan Değil”in Fındıkanne’si, “Eylülünden Önce”de torununu “anarşik”lerden koruyan nine ya da “Üzerlik”in Hasibanne’si... Her biri saf ve bir o kadar doğal Anadolu kadınına simgeliyor. Öykülerin içinde doğaya ve doğal olana sığınmayı remz ediyor sanki. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Bunlar gerçek hayatın öyküdeki izdüşümleri. Bu topraklarda yaşanılan ha-

yatların, sürdürülen kültürel değerlerin öykü kişilerindeki yansımaları. Gerçek dünyada nasıl yaşıyor ve konuşuyorlarsa kurmaca dünyada da aynı biçimde boy veriyorlar. Öykü karakterlerim temsil ettikleri gerçek kişilerin hayatını yaşar, onların zihnine girerek dünyaya bakar ve kendi gerçekliklerini yaratmaya çalışırlar. Gerçeklik duygusunu artırmak için yaratılan karakteri iyi tanımak lazım. Yaşadıkları hayatın, içinde bulundukları kültürün neresinde durduklarını, algılama biçimlerini, hayallerini, beklentilerini, kırgınlıklarını... “Essahtan Değil”in Fındıkanne’si hasta bir kadın; avludan dışarı çıkamıyor. Hayatına renk katan tek kişi torunu. Torun, izlediği filmleri ve filmlerin içine katık ettiği hayallerini ninesine anlatarak kendi hayatını da renklendirmeye çalışıyor. Dipsiz bir yalnızlık ikisinininki de. Sözüünü ettiğiniz öykülerdeki Hasibanne de öyle. Olanca doğallığıyla öyküdeki yerini alıyor, aksi mümkün değil. Hemen hemen bütün öykülerimde ve romanlarımda doğa metne sızmıştır. Doğayı inkâr etmek mümkün olmadığına göre yağın yağmurları, her yeri örten karı, saçlarımızı uçuran rüzgârı, hışırdayan yaprakları vb. satırlarımızdan kovamayız; insana baktığımızda doğayı da görürüz çünkü.

Okurlarımızın dikkatinden kaçmayacak bir şey daha var; o da türkülerin, şiirlerin yahut okuduğunuz bir kitaptan altını çizdiğiniz satırların gelip öykülerinizde kendine yer açması. Bu durumu neye bağlıyor ve bu yolla okura ne vermek istiyorsunuz?

Türküleri, özellikle bazı türkülerin sözlerini çok severim; o sözlerin ışığını, derinliğini, anlamını kendi metinlerimde de yaşatmak isterim. Gözümü kamaştıran, gönlümü zenginleştiren o ışık, harflerimi de parlatsın, sımsıkı kucaklayıp kendi dünyalarının kokusunu, rengini ve anlamını satır aralarında dolaştırsın diye çırpınırım. Önce beni sonra yazdıklarımı besler tüm bunlar. Okurlarım için de bir tanıdıkla karşılaşmanın verdiği sevinç ve mutluluk hissini yaşatmasını arzu ederim. Tabii bilmeyenler için de keşif duygusunun bitimsiz çırpıntısını. Aynı şey altını çizdiğim satırlar için de geçerlidir. Ben böyle şeyleri seviyorum, bunlarla yol alıyorum demenin başka türlü izahı...

Kahramanlarınızın öyküden öyküye gezindiğini görüyoruz. Bu bazen Cihangir, oluyor bazen Foto Şeyda bazen de Küp Hüseyin. Kahramanlarınız sizi terk etmiyor anlaşılan?

Çok haklısınız, öykü karakterlerimi seviyorum. Bir öyküyü kafamda oluşturmaya başladığımda bazı kahramanlarım anlatacağım hikâyenin çevresinde dolaşmaya başlıyor. Sözgelimi “Ankara Hatları Vapuru” öykümde bir kuşçuya ihtiyacım vardı; çok eskilerden, “Kuş Yüzü Görmek” öyküsündeki Küp Hüseyin’i o öyküde bıraktığım kahvede okey oynarken buldum ve yeni öyküme çağırdım. Aynı şey *Döngel Dünya*’daki “Göğün Yenisi” öyküsünde oldu. “Minareden Düşeni Herkes Hatırlar” öyküsünün Minareci Memet’i “Ata Binmiş Ali Ağa’yı Tahmis”te karşımıza çıktı, çünkü minareden düşeni herkes hatırlardı ve Ali Ağa

attan düşerken onu hatırladı. Yine bizim Ali Ağa, atının anlatıldığı “Bir At Bindim Başı Yok”da kendinden söz ettirdi. Bazen de bir öyküde anlattığım bir karakterin o öyküye sığmayan başka bir hikâyesi oluyor (Foto Şeyda gibi) ve başka bir öyküde kendine rol buluyor. “Ata Binmiş Ali Ağa’yı Tahmis”, “Kıymet” ve “Bir At Bindim Başı Yok” öykülerinde Tarık Buğra, Şükrü Erbaş ve Kafka’nın metinleriyle metinlerarasılık oyunu oynamıştım, aynı oyunu kendi metinlerimle de yapıyorum.

Kuşurdayan taklacı güvercinler, çıtkırdımlıklıklarıyla serçeler öykülerinizde geniş yer tutuyor. “Göğün Yenisi”, “Kuş Yüzü Görmek” ve “Kuşları Yolunan Gökyüzü” ilk akla gelenler. “Bir kuş uçuşunda yeni bir gökyüzü mü yaratılır?” Öykü mü?

Çocukluğumda güvercin besledim. Onların dünyasını iyi bilirim. Gökyüzünün en ücra köşesindeki bir kuş bile gözüme takılır; kanat seslerinden onları tanırım. Şimdi yerim olmadığı için özlemine çektiğim güvercinleri öykülerimde besleyerek kendimi teselli ediyorum galiba. Evet, bir kuş uçtuğunda gökyüzü yeniden yaratılır ve bu bir öyküdür. Öykü bazen tek bir cümleden doğar, bazen de tek bir cümledir.

Öykü kitaplarınızın yanı sıra yayımlanmış iki de romanınız var. Bu iki türü birbirine yaklaştıranlar da, aralarına derin kırmızı çizgiler çekenler de var. Siz ne düşünüyorsunuz? Öykü diye başlayıp sonra romana dönüşen ya da roman olarak yola çıkıp nefesi kesilerek öykü olmaya karar verenler var mı?

Edebi türler arasındaki sınırlar bir hayli geçirgen, hatta siliktir. Öyle uzun öyküler vardır ki romandan hacimli, öyle romanlar vardır ki bir uzun öyküye kıyasla daha kısadır. Konuya yaklaşım, ele alış tarzı, yazarın duruşu, tekniği, anlatım biçimi vb. pek çok unsur metni roman ya da öykü olarak tanımlamamızın yolunu açar. Hatta bazen tanımlama yapmamıza bile gerek yoktur. Evet, iki romanım var ve üçüncüsünü yazıyorum. Ayrıca iki roman daha var kafamda. Öykülerden hariç. Şunu demek istiyorum: Bir konu benim zihnimde ya öykü ya da roman olarak doğuyor. En baştan biliyorum yazacağım şeyin ne olacağını. Bir konuyu, hikâyeyi uzatıp, sündürüp roman yapmayı düşünmediğim gibi tersini

de denemedim, doğru da bulmam bunu. Bir metnin edebî niteliğine bakarım; derinliğine, kulağıma fısıldadığı ana cümleye, nereden gelip nereye gittiğine, yazılış nedenine, alt katmanlarına, anlam örgüsüne ve tabii ki diline. Hangi türe ait olduğunun, kendini nereye konumlandırıldığının önemi yoktur bu anlamda.

Öykülerinizde imgelerle aranız iyi ama onları ölçülü kullanıyorsunuz. Gerçeklik her şeyin üzerinde. Bu tavrı, edebî sonuçlarını düşünerek mi tercih ettiniz, yoksa üslubunuz kendiliğinden mi şekillendi?

Yazdığım her öyküde yeni bir teknik, anlatım biçimi ve o öyküye uygun dil bulmaya çabalarım. Her cümle üzerinde titizlikle çalışır, çapaklarından arındırır, ölçer biçer, tartarım; ses değerlerine bakar, kulağa nasıl geldiğini kontrol ederim. Gözden kaçanları kulağın yakalamasını isterim. Yazmaya başladığım ilk yıllardan itibaren üslup peşinde koştum ve hâlâ koşuyorum. Her türlü anlam, anlatım zenginliği, derinliği ve farklılığı dışında altı çizilesi cümleler yazmayı önemserim. İmge metni güçlendirir, zenginleştirir, anlam katmanlarını artırır. Ama dikkatli kullanılmalı, gerçeklik duygusunu zedelememeli, okuru metnin dışına atmamalıdır.

İnsana dair hemen hemen şey öykülerinizde yer buluyor. Kimi zaman onun mahrem alanına da kapı aralanıyor. Edebiyat ve mahremiyet ilişkisi üzerine neler söylemek istersiniz?

Söylediğiniz gibi insanı içi-dışı, aklı-ruhu, her şeyiyle görmeye ve göstermeye çalışıyorum. Kahramanlarım küfürlü, argo konuşuyorlarsa müdahale etmiyorum. Samimiyetin de bunu gerektirdiğini düşünüyorum. Bir metni güçlendiren en önemli unsurlardan biridir samimiyet. İnsanın aklından geçenleri ya da yapıp ettiklerini hangi düşünceyle metnin dışında tutarsanız tutun metne zarar verirsiniz. İnsanoğlu sadece bunlardan ibaret değil dersiniz. Ruhunun karanlık bölgeleri, dipsiz kuyuları, aklına bile getirmekten korktukları, kaçtıkları, özledikleri, engelleyemedikleri, yanılgıları, takıntıları vb. vardır. Mahrem alana ister istemez girilen durumlar... Ben bu tür durumları uzaktan işaret etmekle yetiniyorum yok saymak yerine. Sizin de söylediğiniz gibi yalnızca kapı aralıyorum. “Ata Binmiş Ali Ağa’yı Tahmis” öyküsünde türkü sözlerini olanca açıklığıyla yazdım ama kahramanların vuslat ânını “bundan sonrasını söylemek bize düşmez, okurlar hayal etsin” diyerek noktaladım. Ama sinemada açık saçık bir film izleyen delikanlının ruh dünyasını, inançlarıyla özlemleri arasındaki çelişkiyi hikâye etmekten de çekinmedim. “Düşleri Fattan Güzel”de, ramazan ayında gusül abdesti almak zorunda kalan gencin içine düştüğü çıkmazı anlatmak istedim. “Niyet Etti Kadir Efendi” öyküsünde, evlenmek üzere olan Kadir Efendi’nin namaz kılarken aklını karıştıran düşüncelere mercek tuttum.

Günümüz öyküsü ve öykücülüyle aranız nasıl, takip ettiğiniz dergiler ya da isim-

ler var mı? Bir de buradan hareketle genç öykücülere neler söylemek istersiniz?

Ben her şeyden önce bir okurum. Kitap delisiyim. Yeni çıkan kitapların he-men hepsini merak ederim ve okumak isterim. Özellikle öykü kitaplarını kaçırmamaya çalışırım. Dergileri eskiden olduğu gibi aksatmadan izleyemiyorum ne yazık ki. Daha doğrusu vakit bulamıyorum. Genç öykücülere önerim, okusunlar, çok okusunlar. Bu alanda iz bırakmış kim varsa onları didik didik etsinler. Bizden önce bu anlatı ormanında iz bırakan her kim varsa onların izlerine basarak yürüyüp kendi izlerini bırakmaya, kendilerine yeni yollar bulmaya çaba gösterebilirler. Bir yazarın bir kitabını sevdilerse tek kitabıyla yetinmeyip külliyyatını okusunlar. Öyküye tutkuyla bağlandılarsa okuyup yazmaktan vazgeçmesinler. Kimse yayımlamasa bile yazmayı sürdürsünler. Kapıdan kovulurlarsa bacadan girmeyi denesinler. En önemlisi, “olmadan” “ben oldum” demesinler ve eleştiriye açık olsunlar.

Beni yazmaya iten dürtünün temelde “hayret” duygusu olduğunu söyleyebilirim. Hayret etmek, en çok çocukların sahip olduğu, yetişkinlerin zamanla yitirdiği bir bakış biçimi.

HÂLE SERT İLE ÇOCUKÇA BİR DİRENİŞ ÜZERİNE

Konuşan: **Handan Acar Yıldız**

Öncelikle kitabın hayırlı olsun. Ses getirsin ve devamıyla ilgili seni teşvik edecek bir kaderin kapısını aralasın... Bunu hak ediyor, çünkü. Çocukça Bir Direniş, isminin aksine kurgu ve betimleme itibarıyla olgunluğa ulaşmış bir yapıt. İlk kitabın bu kadar geç gelmesini yazarın titizliğine mi bağlayalım?

Samimi dileklerin için çok teşekkür ederim ve haklısın ilk kitabını henüz yayımlamış biri için en güzel temenni devamının gelmesi. Bazı insanlar gündelik hayatı sözlü ya da yazılı hikayeleştirmekte çok mahirdirler, gözlemlerini, başlarından geçenleri uzun uzadıya anlatabilirler. Konuşurken, yazarken az ve öz bir anlatımı tercih ediyorum, aslına bakarsan tercihten ziyade ancak bunu becerebiliyorum. Bunun üzerine bir de “neden yazmalıyım?” sorusunun cevabını kendime geç verebilmemi, yazı evreninde serbestçe ve keyfimce dolaşmaktan beni alıkoyan uğraşların çokluğunu da koyduğumda ilk kitabın geç gelmesinin seyrek yazmamdan kaynaklandığını söyleyebilirim.

Bu sıkıcı soruyla muhakkak karşılaşacağını ön görerek seni herkesten önce sıkayım dedim: Akademisyensin ve edebiyat hakkındaki kuramsal yaklaşımlardan haberdarsın. Hatırlıyorum, bir defasında sana kaynak sormuştum. Okuyabileceğim dört beş kitabı sıralamıştın. Öykü yazarken, bu bilgiler bir kenarda köşede duruyor mu yoksa hepsini unutuyor musun ya da unutmayı mı tercih ediyorsun?

Öyküye ve doktora biraz geç ve eş zamanlı başladım. Belki bunu söylemem yadırgatıcı gelebilir ama Türk Dili Edebiyatı alanında doktora başlamak isteminin ardındaki asıl neden iyi metinlerle en doğru adreste buluşabilme ve onları nasıl okumam gerektiğiyle ilgili bilgiye kavuşma iştiağımdı. Derslerden fırsat buldukça öykü yazıyor ve Ankara’da Hece dergisindeki toplantılara

gidiyordum. Öykü yazmak, öykü üzerine düşünmek derslerde aldığım tarihi, kuramsal bilgiyle eş zamanlı geliştirdi. Bir metnin yapısını çözmek, ona farklı açılardan bakılabilecek pratiğini kazanmak yazarken de dikkatli yazmamı sağlıyordu. Şimdi geldiğim noktada yazarken, bu altyapının beni beslediğini düşünüyorum, sadece bazen yazmaya ket vuruyor bu bilgiler, yazmaya rahatça başlayamıyorsun, karalama yapma, yırtıp atma lüksün yokmuş hep en iyi ilk cümleyi kurmak şartmış gibi...

Neden Çocukça Bir Direniş?

Beni yazmaya iten dürtünün temelde “hayret” duygusu olduğunu söyleyebilirim. Hayret etmek, en çok çocukların sahip olduğu, yetişkinlerin zamanla yitirdiği bir bakış biçimi. Yazarlar, içindeki çocuğu yaşatan insanlardır diye bir klişe vardır. Ben de içimdeki çocuğun en çok bu yanını koruyabildim sanırım. Ne var ki, bu hayretlerimi yüksek sesle dile getirmekten çekinirim, çoğunun sıradan bulduğu, görüp geçtiği olaylarda, meselelerde bulduğum gizli kovuklar, sığındığım baloncuklardır bu hayretler. Ve bu hayretlerimle duyar-sızlığa ve sıradanlığa direnmeye çalışıyorum.

Çocukça direniş deyince savaş öyküleriyle ilgili iki ayrı soru sormak istiyorum, ilki şu: Kitaptaki en güçlü anlatımlı öyküler arasında yer alıyor savaş öyküleri. Fakat bunların içinde de kadın ve çocuk dramı iç halka olarak belirginleştiriliyor. Bu tutumu yazarın kadın olmasına mı bağlamalıyız yoksa yazarın, savaşın kadın ve çocukları daha fazla etkilediğini bir düşünce olarak vurgulamak istemesine mi?

Kadın olduğum için savaştan etkilenen kadınlarla ve çocuklarla daha yakın temas kurabildim, onların hikayelerini birebir dinleyebildim. Savaş mağduru erkeklerin hikayesini yüz yüze dinleme şansım olmadı. Göçü, mağduriyeti erkek, kadın ya da çocukların hikayelerini haberlerden de izleyebiliyoruz

elbette, ama kalpten kalbe ve bakışlarla geçen hikâyenin etkisi daha sahici oluyor. Kadın ve anne olmak, savaş öykülerini yazarken özellikle taze bir anne olmak da beni onlara daha yakın ve belki de daha duygusal kıldı. Bu durumdan hiç şikayetçi değilim.

İkinci olarak; Ortadoğu coğrafyasında yaşamamıza ve zaman zaman bu minvalde metinler okumama rağmen, bu kitaptaki birkaç öykünün başarısına ulaşmış öykülere çok sık rastlamıyoruz. Yakın/sürekli tarihi anlatmanın şekli ve şemaii hakkında kuramsal bilgilerinizden de yola çıkarak neler söylemek istersiniz?

Yaşananlara birebir bağlı kalmama özgürlüğü sanırım bizi tarih yazıcılığından ayırıyor. Tarih yazan, yapana sadık kalmak zorunda. Yaşananı anlatırken olabildiğince duygularını, önyargılarını bir kenara koyması ilerde referans alınması için şart belki. Öykü yazarken özgürsünüz. Aynı tarihi bağlamı, belki aynı olayı yaşıyor anlatıyorsunuz ama kimse size objektiflik kelepçesi takmıyor. Bu belki sizi bilimsellikten uzaklaştırıyor ama bana sorarsanız bu özgürlük aslında ne olduğu hissini bir tarih metninden çok daha güçlü verebilme imkanını bahşediyor.

Kitapta kurgu ve betimlemesiyle dikkat çeken iki öykü “Gölge” ve “Üçgen Şerit”. Kadın kimliği ve varoluş sorununa risk alarak değinen bu öyküler, varlığın aslı ile gölgesi arasına gerilimli bir hat çekiyor. Varoluşsal öykülerde sembolik dilin gücü hakkında birkaç cümle kurmak ister misiniz?

Gölge, toplumsal bilinçaltını yansıtabilen en güçlü arketiplerden biri. İnsanın öteki-beni, bilinçdışı, yönetemediği karanlık yönü ve ölümle ilişkisini içerisinde taşıyor. Cevabını bulamadığımız pek çok soru gölge’de, gölgemizde yatıyor. Belki de doğumdan ölümle hayat hikayemiz önce bu gölgeyi farkında olmadan büyütmemiz, yaptığımız hatalardan dolayı duyduğumuz pişmanlık ve utançla birlikte gölgemizden kaçmamız ama bir yandan yine onu arayışımız ve sona doğru gölgemizle bütünleşmemizden ibaret.

Semboller metne bazen tasavvufi bağlamda çözümlenebilecek kimi zaman da psikanalitik düzlemde okunabilecek katmanlar kazandırıyor, bu sayede hikâye kadim anlatılarla bağ kurabiliyor. İlk insandan bu güne sorulan benzer soruları ve cevapları içinde sıkıştırmış farklı tohum taneleri gibi semboller, metne ektiğinizde okurun zihninde filizleniyorlar.

“Yayın Balığı”nı çok sevdim. Üstkurmacadan yararlanılmış gibi ama okuru hızla içine çekiyor. Bir anlatım imkanı olarak üstkurmacaya yaklaşımınız nedir?

Teşekkür ederim. Metakurmaca tekniği bize daha girift ve katmanlı metinleri okuma yazma imkanı veriyor. Hikayeyi ve hikaye edilme sürecini birlikte görmek metne daha fazla soru sorabilmemize imkan sağlıyor. Metakurmaca daha demokratik bir anlatı ortamı sunuyor da diyebiliriz.

“Yayın Balığı” kendini metakurmacayla yazardıran bir öykü oldu. Bir gazete

haberi ve fotoğrafıyla sınırlı bir çerçeve içerisinde karşılaştım bu hikayeyle. Bu sınırları aşmayı, metinde atlanmak zorunda kalan kısımları açmayı, muhabirin haberi yazış aşamasını hayal etmeyi bu teknikle deneyimledim. Gerçekliğe biraz daha yakınlaşabilmeyi umut ettim.

“Nazarları Ayarlama Enstitüsü”ne değinmeden olmaz. Kitaptaki tek ironik öykü. Genel olarak Tanpınar, özel olarak Saatleri Ayarlama Enstitüsü ile aranız nasıl?

Ahmet Hamdi Tanpınar’la ilgili ilk yakın okumam romanlarından önce denemelerinin yer aldığı *Yaşadığım Gibi* adlı eseri idi. Sonrasında *Abdullah Efendi’nin Rüyalari* ve *Yaz Yağmuru* başlığı altında toplanan hikayeleri, bu hikayelerdeki rüyalar ve hikayelerin rüya olarak kurgulanması beni yazara biraz daha yakınlaştırdı. *Huzur*’un ardından tanıştım *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*’yle. Her okuyuşumda beni şaşkınlığa düşürdüğünü söyleyebilirim. Günlükleriyle birlikte düşündüğümde ise Tanpınar, birey, düşünür, aydın ve sanatçı kimliğiyle çektiği düşünsel, uhrevi ve maddi sıkıntılarıyla sadece yaşadığı yılların Türkiye’sinin bir portresini değil öncesinin ve şimdinin de kendi deyimiyle “medeniyet çekişmesi”ni ve “iç insani”ni yansıtıyor.

Fakat, “Nazarları Ayarlama Enstitüsü”ndeki ironi *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*’nün yanı sıra tezimde ilgilendiğim konuya dayanıyor. Dil devrimi üzerine çalışırken *Heceöykü*’de “Naftalin Kokulu Kelimelere Hikaye” başlığı altında, Osmanlıca kelimeler için öyküler yazmaya başladım. Tasavvufi bir terim olan “Nazar Ber Kadem” için yazılmıştı bu öykü. Dilimizde ve toplumsal hafızamızda yaşanan travma ironiyle en rahat anlatılabiliyor sanırım.

Deniz, su, balık öykülerde o kadar sık karşımıza çıkıyor ki... Dipte veya kıyıda. Huzur ararcasına... Öte yandan boğulmak fiilini hem gerçek hem de mecazi anlamıyla öykülere yayılmış haliyle hissediyoruz. Gaston Bachelard’dan alıntıyla aralanıyor kapak: “Suyun acısı sonsuzdur”. Suyun acısı sonsuz mudur?

“Sanat doğaya eklenmiş insandır” diyordu, Vincent Van Gogh, kardeşi Theo’ya yazdığı mektuplarda. Su, yaratılışın temel unsuru, doğanın ve bizim de. Genel olarak suya, doğaya, ağaçlara, bitkilere bir düşkünlüğüm var. Onlarla aynı mayadan geldiğimi, toprağın bir parçası olduğumu ve ona geri döneceğimi iliklerime kadar hissediyorum. Doğadaki devinimler beni çekiyor, etkiliyor. İnsanın huzuru, çözümleri de doğada saklı diye düşünüyorum. Doğanın

kurallarını, adaletini kavrayabilirsek kendimizi de daha iyi çözümleyebilir ve insanlar arasındaki huzuru tesis edebiliriz. Ağaçlar yanında, yöresindeki diğer ağaçlara alan açarak büyüyor, gövdesinde kovuğunda börtü böceğe kuşa yuva sağlıyor. Okyanuslar, denizler ısrarla kirletmemize hâlâ direniyor kendilerini temiz tutmaya çalışıyor.

Acıya gelince, doğanın, suyun bir hafızası var. Su, doğuma olduğu kadar ölüme tanıklık ediyor. İnsanların iç dökmelerini, renginin kırmızıya bulandığı dönemleri, son nefesini ona teslim edenleri hatırlıyor. Su bizi en iyi yansıtan ayna.

Dört bölümden oluşuyor Çocukça Bir Direniş. Her bölüm epigrafla başlıyor. İki bölümlü kitaplara alışkınız fakat dört rakamı bana ilginç geldi. Sebebini merak ettim, doğrusu...

Öyküler uzun yıllara dayanan bir süreçte yazıldı. Tema, üslup ve biçim olarak birbirinden ayrışan bu öyküleri okura derli toplu sunmak istedim. Mümkün olduğunca benzer temaları yakalayan öyküleri gruplamaya çalıştım. Temaları yakalayan, bende iz bırakan yazarlardan epigrafları her bölümün başlığı gibi düşündüm. Bu gruplama ikide de kalabilirdi, beşe de çıkabilirdi, dört olmasının özel bir nedeni yok doğrusu.

Kitaptaki en başarılı alanlardan biri, seçilen son cümle. İyi bir kurgu ve gidişat yakalandığında metin nasıl biterse bitsin anlayışı yazın dünyamızda çok hakim. Çoğunlukla editör de bunu zihninde tolere edebiliyor. Son cümleden kastım sürprizli/şaşırtıcı son değil. Son cümleyi, öykünün en başında düşünenlerden misiniz?

Açıkçası sen sorana kadar son cümleye, ayrıca bir özen gösterdiğimi düşünmemiştim. Senin dikkatini çekmesi ve son cümleleri başarılı bulman beni ayrıca mutlu etti. Öyküleri genellikle bir fotoğraf karesi ya da kısa bir film gibi düşünüyorum. Bu bir fotoğraf karesi ise, kadrajdaki her unsur yerli yerinde ve anlamlı bir bütün oluşturmali, o halde son cümle de öyküdeki her cümle ya da bakış kadar yerinde ve sağlam olmalı. Öykünün kurgusu kısa film gibiyse filmin girişile, öykünün başıyla bir ilintisi olmalı, açık uçlu bitse bile öykünün bütünlüğünü tamamlayan, öyküdeki duyguyu perçinleyen bir son olmalı.

Kitaba bütüncül yaklaşımın, farklı bakış açılarından getirdiğin detaylı soruların için çok teşekkür ederim Handan.

Öykülerin üzerinden bize tattırdığın duygu durumları için bir okur olarak ben teşekkür ederim.

NECATİ MERT

ABDULLAH HARMANCI VE BEHÇET BEY NEDEN GÜLÜMSEDİ?

Abdullah Harmancı, 1974 Konya doğumlu. 1996'da Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirir; aynı üniversitede "Selim İleri'nin Edebi Kişiliği ve Öykücülüğü" adlı teziyle yüksek lisansını (2006), "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü" adlı teziyle doktorasını (2010) tamamlar; 2011 yılında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyeliği başlar, 2013 yılında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesine atanır, *Yazının Yüğü / Nuri Pakdil'in Edebiyat Dergisi Üzerine Bir İnceleme* başlıklı çalışmasıyla da doçent unvanını alır (2015); bugün de aynı üniversitededir.

Fakat öykü yazmaya akademik çalışmalarından önce başlar. İlk öyküsü 1995'te *Dergâh* dergisinde, ilk öykü kitabı *Muhteris* de 2002'de Timaş'tan çıkar. Çalışkandır yazar. İkinci kitabı *Ertesi Dünya* 2003'te Birun'dan çıktığında yüksek lisansını henüz tamamlamamıştır. *Yerlere Göklere* 2007'de Ebabil, öğretim üyeliğinin başladığı 2011 yılında dördüncü kitap *Seni Ne İhtiyarlattı* Profil Kitap etiketiyle yayımlanır. Bunları 2016'da İz Yayıncılık'tan *Melek Kayıtları*, 2019 Şubat'ında da altıncı öykü kitabı yine İz Yayıncılık'tan *Behçet Bey Neden Gülümsedi?* izler.

Edebiyat tarihi biçim tarihidir. Abdullah Harmancı, bu tanıımı fazlasıyla doğru bulur; özellikle ilk öyküleri, kitapları biçim arayışları bakımından pek zengindir. Şiire, günceye, denemeye benzer bu öyküler. Mevcut yazım ve noktalama kurallarına uymayanlar vardır içlerinde. Kimisinde sözcükler birbirine artı (+) veya yıldız (*) işaretiyle bağlıdır, kimisinde de bazı bölümler sırf büyük harflerden oluşur. Korkmaz yazar. Cümleleri özgürce eğip bükür, öykünün işlevini asgariye indiren minimal, hatta tek paragraflık öyküler yazar; kendini dilin ve öykünün imkânlarını artırmakla görevli kılar âdeti.

Behçet Bey Neden Gülümsedi? yazarın, bu tür öykülere en az yer verdiği kita-

bıdır. Yirmi beş öykü vardır içinde; bunun ancak on, on biri, hatta sıkı elenirse ancak üçünün veya dördünün minimal öykü olduğu görülür –ki ikisi: “Ve Ma Edrake...” ile “Ressam Yorgun”, yoksa son öykü “He” ile birlikte üçü mü? Zaten birer paragraftır. Öteki minimaller, kitabın ilk on beş kadar öyküsü gibi türün tanımına uygun öykülerdendir ya da şöyle: yapıcı klasik öyküye daha yakın dururlar. Kitabın ilk yarısındaki öykülerden de sadece ikisinde, mevcut yazım ve noktalama kurallarına uyulmaz: “Desidoro” ile “Sokak Çocukları Paneli”. Büyük harf hiç kullanılmaz bunlarda. Noktalama da ilkinde soru işareti (?) ve noktayla (.) ötekinde ise sadece virgülle (,) sınırlı tutulmuş, o kadar ki öykü bile noktayla bitirilmemiş, yerine devamlılık duygusu vermesi için üç nokta (...) kullanılmıştır. Abdullah Harmancı, biçim arayışlarında ısrarın öyküye yararı olmayacağını görmüş sanırım.

Harmancı’nın öyküsü günlük hayat öyküsüdür. Dahası yazarıyla da hayli ilişkilidir. Şöyle ki pek çok öyküde kitap okuyan, şiir yazan, dergilerde görülen, festivallere, panellere katılan, babası öğretmen, öğrencileriyle haşır neşir bir üniversite hocası vardır. Kimi öyküde başkişidir bu, kendini anlatır, (“Yol Arkadaşı”, “Fenomen”, “Çıkış”, “Sokak Çocukları Paneli”) kiminde de figürdür, yani yan kişi, hem içerikte yer alır hem de tanıklık yapar. (“Üç Çivi”, “Otopsi”, “Kalender”, “Derbent Yeşili”) Bunlar “ben” zamirli öykülerdir. Yazarın ilahi anlatıcılığı (üçüncü tekil) öyküsü galiba daha az (“Çağrı”, “Emekli Öğretmen Suphi Durup Dururken Elini Masaya Neden Vurdu?”, “Güvercin Kanadı”...) ikinci tekil anlatıcılığı da sanırım bir tek (“Yıldızlı Çokomel Kâğıtları”).

Anlatıcısı ister birinci, ister üçüncü, ister ikinci tekil olsun, Harmancı’nın hemen her öyküsü de Konya’ya çıkar, nasıl ki her yol da Roma’ya. Camilerinden Sekiz Köşe, Asrî, Şems; mahallelerinden Tatköy, Şeker; çarşılarından Çıkrıkçılar İçi, Nalçacı; sonra Kayalı Park, kalesiyle bilinir Gevale; ilçelerinden Derbent, bağlarıyla Meram, şifalı sularıyla Ilgın, barajıyla Sille akla ilk gelenler. Konya mutfağının “bıçak arası” (s. 74) da unutulmaz elbette; hatta bir başka klasik, yerel ağızla sokulur öyküye: “etlemek” (s. 48).

Abdullah Harmancı, yerel dilin kelimelerini de kullanır: kabala (toptan, götürü, s. 18), pinçik pinçik (parça parça, s. 25), hümermek (karşı koymak, s. 35), gönüllemek (gönül almak, ağırlamak, s. 79), ovcalamak (ezmek, ufalamak, s. 86) gibi. Genel dilin kelimelerini de halktan kişileri konuştururken veya onlardan söz ederken sentaksla birlikte değiştirir, dönüştürür: “Tamam gızım, demişti.” (s. 29). “Gece vakti dokduru nerden bulacan... Hay Fadim...” (s. 31). “...bu okumuş gısmısı hökela mı hökela oluyor, derlerdi.” (s. 33). “Bu ne gidinin gurrasıymış bacanak...” (s. 35). “Dün zabah galktıydık daaa...” s. 44). “...içinde casır casır yanan bir acıyı dindirmişti Şair.” (s. 96).

Nedense deyimlere yüz vermez Harmancı; rastladıklarım sayısı: Ev yanar,

yosma taranır (s. 21), tekeden süt sağmak (s. 27), façayı düzeltmek (s. 33), hatır kırmak (s. 34), pert olmak (s. 127), parça pinçik (s. 135). Sıkı bir çalışma sonunda daha çok deyimle karşılaşılabilir şüphesiz ama sonuç değişmez: Yazar deyimlere mesafelidir. Atasözlerini de hemen hiç kullanmaz.

Ancak iki söz öbeğine ayrı değinmek isterim. Biri “kim o deliği” ki kapı gözü/dürbünü anlamında kullanılmış –çok hoş, güzel (s.100); öteki de şu: “Fırt” bir solukta veya bir yudumda içilebilecek miktar anlamında bilinen bir sözcük. Harmancı, fırt’ı bileşik fiil veya deyim olarak kullanıyor şu cümlede: “Bir kakhaha daha attı. Sigarasından bir fırt daha çekti.” Böylesi olmaz gibi geliyor bana. (s. 25)

Abdullah Harmancı –evet- cümleleri eğer büker ama bunu biçim arayışlarının baskın olduğu ilk öykülerinde yapar daha çok. Klasik öyküye yakın duranlarda, özellikle *Melek Kayıtları*’nda ve son öykü kitabı *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*’de kullandığı dil, mevcut dildir. Okuru zorlamaz, şaşırtmaz. Ama işlenmiş bir dildir de. Edebidir. Ya da şöyle: Hünerini verili dil içinde kalarak gösterir Harmancı. Var olan dili terk etmez; dile ihaneti yoktur. Sözcüklerin kökenleriyle ilgilenmez örneğin: “matruş”u, “jile”yi kullandığı gibi “anımsamak”ı da kullanır; sözcüklere sıkça kullanılmayan kimi ekler de getirir: “belirsiz-ce”, “ikbal-li”, “gıdık-lı”, “gölge-lik”, “herkes-ler” gibi.

Edebiyatta “tekrir” diye bilinen bir sanat vardır; anlamı güçlendirmek için bir sözü, sözcüğü aynen yahut yakınıyla yineleme sanatıdır –ki “tekerrür”le arasındaki fark, kıl payıdır; diyeceğim: yazar için risklidir; hele bunun peş peşe anlamdaş yahut yakın anlamlı sözcükler getirilerek yapılanı hiç mi hiç kabul görmez. Abdullah Harmancı, “tekrir”i paragraf düzeyinde yapar –ki daha risklidir- altında da kalmaz.

Bu sanatın en sağlam örneği, yazarın, “kendine âşık Nergis” efsanesini referans alan “Fenomen” adlı öyküsündedir: “*Aynaya baktıkça* kendimi seviyor, *aynaya baktıkça* kendime olan güvenim artıyordu. / *Aynaya baktıkça* kendime ve hayata ve dünyaya heyecanla bağlanıyordum. / *Aynaya baktıkça* orada dünyayı ve ahreti başarmış bir adamın sükûnetini görüyordum. / *Aynaya baktıkça* bunca sene bu kadar güzel bir hayat yaşamayı nasıl başardığımı düşünüyordum...” (s. 53-54). Ve ardından gelen “*aynaya baktıkça*”lı sekiz cümle daha.

Bu soy örneklerle doludur *Behçet Bey Neden Gülümsedi?* İşte bunlardan bir avuç: “İnansam rahatlardım diye düşünürdün hep. İnansam bu kadar çalışkan olmazdım belki de. İnansam bu kadar çok istemezdim istediğim şeyleri...” (s. 108).Ve ardından gelen “*inansam*”lı dört cümle daha.

Bir de “ise”li örnek: “Olan biten her ne ise, bana ne oluyor ise, hangi melek geçerken kalbime dokundu ise, hangi duaya denk geldim ise, bilemem. Bildiğim, beni bir sesin çektiği idi.” (s. 40).

“Tekrir”, Abdullah Harmancı’nın “alameti farika’sı” adeta.

Harmancı farklılıkları seviyor. *Behçet Bey Neden Gülümsedi?* adlı öyküsü, bu adı taşıyan son kitabında değil, bundan önceki kitabı *Melek Kayıtları* içindedir. İki sayfalık bir öyküdür. Kimdir Behçet Bey? Anlatıcının, gözleme ağırlık vererek anlattığı kişi midir? Galiba. Adı öykünün başlığında geçer sadece, tereddüdüm bundan. Ama öyküde de gülümseyen biri anlatılmaktadır, ilginç bir kişidir de. Şöyle ki: Gedavet Gayrimenkul’ün önünden geçerken birden durur gülümser. “Gedavet”, Karaman-Konya ağzında bir rüzgârın adı: Batıdan esen bir rüzgâr. “Gayrimenkul” ise ‘gayr-i menkul’.” Yani ev, dükkân, arsa, han, hamam gibi taşınmaz değerler. Öykü kişisi düşünür ki: “Biri ‘durdurulamaz’. Öteki ‘taşınamaz.’” İşte taşınmazlar alıp satan bir işyerine “gedavet” adının verilmesidir onu güldüren. Bu zıtlığı, işyerinin değil de öykü kişisinin bilmesi ve okurla paylaşması da ironi.

Şöyle çözülür: “...vitrindeki ilanlara iyice yaklaştırdı gözlerini. Halbuki aklı onlarda değildi. Sonra kendi kendine itiraz etti. Ciddi bir hata yapıyordu. Zannettiğinin tam tersine, bütün gayr-i menkuller durmadan akıp gidiyorlar, yok oluyorlar, un ufak oluyorlar, ufalanıyorlar, toza toprağa bulanıyorlar, nakl-olunuyorlar, yerlerinde yellere esiyordu. Hangi ‘taşınmaz’ taşınmamış ki! Hangi ‘taşınamaz’ yerinde kalmış? Bütün taşınamazlar rüzgârda ufalanıp gitmişler. Kaç saray kalmış, kaç köşk kalmış? Kılıçarslan Köşkü mü, Kubadabad Sarayı mı, Bizans Sarayı mı kalmış?” (s. 139).

Abdullah Harmancı, *Melek Kayıtları*’nda yer alan öyküsünün adını sonraki kitabına vermekle daha nice sabitenin sabit bırakılmadığına, talan edildiğine yirmi beş öykünün hemen yirmi beşinde de dikkat çeker.

Örneğin, “Otopsi” öyküsünde, yıkım işleri yapan Kemal Usta’nın çalışanı Aslan anlatılır. Çocukluğunu, gençliğini geçirdiği mahallenin yıkımında çalışmak, Aslan’ı perişan eder; final şöyle: “Hamit abiyle karısı Züleyha’nın gerdeğe girdikleri oda yıkıldı. Ben okey oynamaya gittiğimde namazlarımı o odada kılardım.’ Kemal Usta önce şaşırdı. Sonra tatlı bir kahkaha attı. ‘Yak Aslan’ım bir cigara...’ dedi, ‘Bu işin de ucuna geldik hamdolsun...’ Bir kahkaha daha attı. Sigarasından bir fırt daha çekti.” (s. 25).

Aslan’ın niçin dertlendiğini Kemal Usta anlamaz. Nasıl ki Gedavet Gayrimenkul de bilmez. İronik olanla trajik olan bir aradadır öykülerde. Kitabın ilk öyküsü “Yüreğime Üç Çivi” iç içe üç hikâyeden oluşur. İkincide, bir üniversite hocası yirmi beş yıl öncesine gider, ölen büyüklerini, dağılan evlerini hatırlar acıyla, Üçüncüde, aynı hoca, “en fazla üç haftası” kalmış annesinden bunu nasıl sakladıklarını, annesinin ise iyileşip Ilgın ve kaplıca hayalleri kurmasını anlatır yine acıyla. İlk hikâyede iki belediye zabıtası, her nasılsa belediyede iş bulmuşluğun verdiği güçle, belediyede iş bulamamaktan başka eksikliği olmayan bir

sokak satıcısını hırpalara, arabasını götürür. Yıkımlar sadece gayrimenkulleri değil, yanı sıra geçmişin değerlerini de yok etmiştir: Vicdan bunlardan biridir.

“Kalender” adlı öyküde, beş çocuğu, altı torunu olan, otobüsteki yolculara “Guzum!” diye seslenen, genç kaptanın bağırımlarını sineye çeken bir yaşlı muavin; “Derbent Yeşili”nde yirmi beş yıl önce ayrıldığı mahallesindeki bir düğüne giden okumuş biri anlatılır. Ki eski komşularının kendisi hakkında içinden geçirdiklerini kestirmek zor değildir okumuş için: “Onlar bana bakarken, semirmiş, şişmanlamış, façayı düzeltmiş, avradı da çalışırdır bunun, namazı niyazı bırakmasaydı bari, diye geçiriyorlar.” (s. 33).

Kültür değişimleriyle gelen ama az ama çok bir yabancılaşma vardır. Da bu genellenmeli midir? Galiba hayır! “Kalender”deki rindane muavin ile “Derbent Yeşili”indeki okumuş, bunu somutlar. Hele ki okumuşun finaldeki sözleri hayır’ı kesinleştirir: “Dindarlıklarına imrendiğim, yoksulluklarına üzüldüğüm, köylülüklerinden nefret ettiğim ey Şeker ahalisi... Haykırmak istiyorum... Ama kendimi tutuyorum, ben de sizlerden biriyim, iyi ki sizlerden biriyim, iyi ki sizlerden biriyim... İyi ki... İyi ki...” (s. 35).

Abdullah Harmancı; değişim, dönüşüm yıllarında toplumun uğradığı ikilemi, Konya özelinde hem ironik hem de trajik açıdan anlatmakta. Üstelik yerelin bütün imkânlarını kullandığı halde yerelliğe de düşmemekte. Konya, onun kaleminde İstanbul, Prag, Petersburg gibi edebiyat şehirlerinden oluyor. Çünkü Kagan’a referansla tikel’de tümel’i ya da şöyle: cüz’i’de küllîyi görüyor.

Kitapta bir öykü daha var, dikkatimi çeken: “Emekli Öğretmen Suphi Durup Dururken Elini Masaya Neden Vurdu?” Abdullah Harmancı, şakayı da seviyor. Gelecek öykü kitabının adını “Emekli Öğretmen Suphi Durup Dururken Elini Masaya Neden Vurdu?” koyarsa şaşmam. Bu Suphi, şikâyetini “Hayat üstüme olmadı Durmuş Abi!” diye dile getiriyor. Daha nice Suphiler var, durup dururken elini masaya neden vurduğu bilinmeyen.

ERTAN ÖRGEN

TAŞRADA ÖN KAMERA

Taşra uzaklaştıran ve yakınlaştıran taraflarıyla bir mercek, üzerimizden çıkaramayacağımız tersyüz edilmiş bir elbise gibi duruyor. Aynı zamanda kendimize nostaljiler uydurabileceğimiz bir kuyu gibi de derin. 1940'ların öykülerindeki uzak, nefes aldırmayan, boğucu, tozlu ve hatta kirli taşra bugün çeşit çeşit anlama ulaşmış durumda. Yeni kuşak öykücülerde taşra üzerine daha önce yazdığım bir yazıda içlere sokulup nefes alıp veren bir taşra anlatımı olduğu kadar çocukluk anılarının derlemesine dayalı daha nostaljik bir taşra olduğunu da kaydetmiştim. Yeni çıkan metinlerde de mekânın süregeldiğini fark etmemek imkânsız. Bu yeni kuşak olsalar bile taşra bağının hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Buna bağlı olarak taşranın mahrumiyetinden saflığına, doğallığından fantastiğine doğru bir geçişin olduğu tespit edilebilir. Başka bir ifadeyle mekânın doğallık ile fantastik arasındaki gelgitlerini ele almak mümkün gözüküyor. Özellikle bir yanda taşrayı içeriden, olduğu gibi kendi dünyası ile çizmek, postmodernin dayattığı melez problemleri dışarıda bırakmak tercihi belirgin iken diğer yanda onu bir yeşil perde ile kurmak tercihi öncelikli gibidir. Bunlar yazarların ön kamera ile aktardıkları detaylara veya uzaklaştırılan görüntülere benzemektedir. Şimdi üç öykü üzerinden bu tespitlerimizi sıralayabiliriz.

Hatice Kocabay, *Halaza* adını verdiği öykü toplamında taşranın kendi durağanlığı ve dramı içindeki kadını gösterir. Öykülerde yazarın acıklılığa izin vermeyen ironisi belirgin bir hedef gibi duruyor. Oysa anlatılan kişiler, kolay çıkışı olmayan hikâyelere sahipler. “Evvelahir”deki kadının konuşmasında yer alan “*Vay dünya vay! Dalyan gibi İfakat’ı bile çavdar çöpü yapıp бүктүн koydun öyle mi? Kubara kubara döndür gayrı!*” (56) üslubu, genel bir atasözleri toplamı gibi kitaptaki her öyküye sinmiş durumdadır. Bu açıdan bu olgunluk içeren sözler kişileri acıklılığa teslim etmiyor. Ancak yaşanan hayatın zorlukları da ifade edilmeden geçilmiyor. Örneğin, kameranın geniş objektif ayarı taşranın kendi içindeki acımasızlığını “Delik”te, beygirine her türlü cezayı reva gören Bilal’in

vicdansızlığını “Hödük”te, zorla büyütölmek istenen iri kızı “Dursun”da resme dâhil ediyor. Ancak yazar, araya giren bu darbimesel kullanımları ile yaşamak kadar katlanmayı da flaş patlaması gibi kullanıyor.

Ele alacağımız öykü ev ve tarla işine koşturan dört çocuklu Zeynep’in taşradaki zorlu hayatını işleyen “Kir”dir. Kış bitince evi temizlemeye girişen Zeynep, “kuzuluk gibi oda”sını ve toprak tabanını hem temizler, hem de atalar sözüyle kendisini tanımlar: “Başladığım iş olsun, kanatlıca kuş olsun”, “Kötü ev, iyi kadın istermiş” (94). Bu sözleri, hem kendisini hem işini tanımlar. Sobayı kaldırırken gün arkadaşı ile dertleşirmiş gibi konuşması ön kameranın açık olduğu bir sahnedir. Kocası bisiklet tamircisi, az biraz kumar oynar, gizlice erotik dergilere bakar bir tip olarak çizilir onun gözünden ama o eşini tıpkı çocuklarını sevdiği gibi sever. Avlulu evi, soğukta patlayan su sayacı, küçük kızı Gülşah’ın bakımı, iki oğlanın yaramazlıklarını kendisine vazife edinmiştir. Bunların üstüne bütün bir yaz “pancar çapası, nohut, mercimek, çemen, bağ bozumu, pancar kesimi...” işlerinde yevmiyeci çalışmak ve eve ek gelir getirmek zorundadır. Onun gözünden tarla işçileri kadınların sıkıntıları, çalışma saatleri, kadınların kendi aralarında şakalarla aktarılır. Burada Dudu Nene tipi çizilerek kadınların açıkça kendilerini ifade etmeleri sağlanır. “Daha ne davranalım Recep oğlum? Motor mu takacaksın ya da cereyana mı bağlayacaksın? Neremize ne takılacaksa söyle hazırlanalım.” (101). Elbette bu sözlerin canlı hayata dair oluşu herhangi bir ispata ihtiyaç duymaz.

Zeynep öyküde bütün bu zorluklara rağmen hayatı, geleceği hedefleyen bir temsil olarak “Günebakan” diye anılıyor. Ancak hayat, çoğu kez evden, işten öte sıkıntılar da getiriyor. Kendisine askıntı olan Fevzi Ağa’nın tarlasında çalışmaktadır ve bu adamın sözlü tacizlerinden çok rahatsızdır. Durumu kocasına söylese cinayet çıkacaktır, işi bıraksa gelirleri olmayacaktır. Hayat ona pek de rahat bir alan vermemektedir. Ancak o, fakirliği, çocukları ve yetişemediği ev işleri etrafında kendi sahiçiliğini yaşar. Finalde bebeğiyle sarıldıkları sahne her şeyi güzelleştirir. “Biri baş tutmuş, içlenmiş öteki daha süt taneli iki günebakan-dılar bozkır akşamlarının yaz bahçesinde. Günindiye bakan yüzlerini birbirlerine dönüp gülü gülüverdiler.” (104)

Bu öyküde nostalji, siyasi mesaj veya kimlik problemi üzerinden bir anlatım hedeflenmemiştir. Taşra kendi olağanlığı, iyilik ve kötölük, sitem ve sevgileri içinde neredeyse canlı yayın olarak gözümüzün önünden akmaktadır.

Füruzan’ın öykülerini hatırlatan ancak melodram havasına girmeyen saklı ironisiyle Gülhan Tuba Çelik’in “Kamera” öyküsü, Güleser’in çocuk yaşta icat ettiği bir dünya tasarımını anlatır. Bu, taşradan bir kaçış icadı olduğu kadar kendisini önemli göstermenin de aracıdır. Hayatın darlığını aşmasını sağlar ama bir o kadar da onu kararsız bırakır. Kendisini doğrudan göstermek

anlamında taşra, onun görüldüğü her yerde açıkça gözükecek demektir.

On iki yaşındaki Güleser'in öyküdeki çizgileri, ablası ile Ankara'daki dayısının bayram öncesi gönderdiği eski giysileri paylaşma, dayısının oğlu Orhan'la sekiz yıl sonra evlenme hayali ve gündelik işlerdir. Kendince bir kamera tarafından izlendiğini düşünür, bu kayıtlar onu mutlu etmektedir. Onun çalışkan, iyi bir kız olduğunu göstermektedir çünkü. Sadece babanın azarı, annenin paylaması anlarında kamera onu zorlar, o da sırtarak bu anları geçirir. Bu sevimsiz anlar onun gözden kaçırmak istediği yaşantılarıdır. Köyde her gün birbirinin aynısıdır ve Güleser, evin temizliği, bulaşığı, diğer işleri ile zamanını geçirir. Örneğin kamera buralarda devrededir: *"Kamburunu dikleştirip asma yapraklarını ayıklamaya başladı. Hem Orhan kesin sarma severdi."* (75). Taşrayı bu araçla aşmak, geride bırakmak ister. Burada ön kamera neredeyse hep açıktır ve mekân, kendisini Güleser'in etrafında bütün kirliliği, temizliği ile gösterir. Hatta onun hiç kaçıışı yoktur, havaya kalkan tozlar, kümes, köpeğin yal kabı, ördekler ve dağlar Güleser'i gerçek kılar. Şu satırlar mekânın ve çocuğun psikolojisini vizörden bakış olarak kuvvetlice öne çıkartır: *"Kışlık yufka ekmeğin çuvallardaki soğan ve patatesin, turşu bidonlarının, kullanılmayan minderlerin olduğu soğuk odada ürpererek geceliklerini giyerdi. Bu giyinip soyunma olayına çözüm bulmamıştı hâlâ. Şimdi burada ekmek sularken veya sofraya turşu çıkarırken kameranın kendini izlemesini istiyor da giyinirken mi kapalı olduğunu düşünmesi gerekiyordu."* (74).

Bir geniş birikim olarak taşra, Çelik'in "Sesler, "Kıran Artığı", "Çizgi", "Duman" gibi öykülerinde doğallığı, zorlukları ve sosyal tarihi içinde yerini bulur.

Taşrayı fantastik içinde kurgulayan Gamze Arslan'ın Çerçialan kitabındaki "Dudu ve Nimet" öyküsü ise kıskançlık teması üzerinedir. Birçok öyküsünde kadına şiddeti merkeze koyan yazarın, bu öyküde bir kadının bunca şiddeti yaratmasını kurgulamasının sebebi, öldüren sevgiyi göstermek olmalıdır. *"Dudu öyle sever çünkü, öldüresiye."* (12) cümlesi, Dudu'nun anne, baba ve kardeşi ve en sonunda sevdiği ineği öldürdüğünü desteklemek için olsa gerek. Bu açıdan öykü, fantastik uzantılarını açıkça gösteren bir metne dönüşürken olayın taşrada canlandırılması şaşırtıcıdır. Öyküde kırsal hayata ilişkin sıralanan unsurlar, kurgunun dekoru olmanın ötesine geçemez. Köy meydanı, kahvesi, dilberler çeşmesi, ağıl, bozlak isimleri geçse de kırsal öyle uzak bir fantastiğin basit görünümünün yapay parçaları gibi durur. Üstelik 70'lik rakı içen Dudu ve inek, uzaklaşmanın absürt tarafını da kabartır. Bu öyküde kamera birtakım görüntü kolajları için kullanılır gibidir. En canlı diyebileceğimiz kişi Cevat'tır. İlk aşkı ile evlenemeyip kendini çerçilik etmek için yollara vuran Cevat, Dudu'yu görünce çok beğenir. Finaldeki parça bütün bu fantastiği ve kötülüğü

özetlerken yine Cevat bir parça sahici kalır: “*Cevat, Nimet’le başbaşa, bir Han-zade’ye bir kaybolup giden anasına bakmış sanki. Nimet’in sarı kirpiğinden bir parça almış, sarı ölmez çiçeğin yanına koymaya. Ölmez inek Nimet’i öylece asılı kalmış bir evde yaşatmaya.*” (15). Arslan’ın “Kırk Bin Geyikli Derviş” öyküsü ise taşraya daha yakından baktığı bir metin olarak anılabilir.

Yeni isimlerin taşrayı kendi birikim ve duyarlılıkları etrafında işlemele-rinden doğal bir durum olamaz. Mekânın kurgulanması temanın kendi çerçe-vesinde iletilmesindeki ölçülerden biri olarak insan ve etkileşimlerinde yaza-rın durduğu yeri gösterir. İlk iki öyküdeki doğallığı yaşantıların desteklediğini elbette fark ediyoruz ve orada insanın kendi neşe ve hüznünü mekânın izin verdiği ölçüler dâhilinde ifade ettiğini tespit ediyoruz. Bunu bize ileten yazarın perspektifidir. Fantastiğe bulanmış öyküdeki taşra ise yansıtma bakımından yeşil perde gerilmiş film sahnelerini andırır. Çünkü taşranın fantastiği kendi geleneksel doğaüstü kabulleri ile var olabilir.

Kaynakça:

- Arslan, Gamze (2016), Çerçialan, Varlık Yayınları, İstanbul.
 Kocabay, Hatice (2019), *Halaza*, Eksik Parça Yayınevi, İstanbul.
 Çelik, Gülhan Tuba (2019), *Evsizler Şarkı Söyler*, İz Yayıncılık, İstanbul.

ALİ NECİP ERDOĞAN

ÖYKÜ'NÜN SONU

Öykünün en önemli vasfı kurgusudur zira uyandırdığı etki kurgu nedniyledir. Kurgu olay örgüsünü, dili ve karakterleri düzenlemeyi içerir. Öyküyle ilgili “estetik” kaygının belirdiği yer de burası yani kurgudur. Kurgu dil, üslup ve (olay örgüsünün kendisine doğru aktığı) finalle estetize edilir. Öyleyse kurgu başı ve sonu yani iki ucu olan ve bu iki uç arasında cereyan eden olay örgüsünü ve karakterleri yahut belirli bir dil örgüsü içinde anlatıcının duygu durumunu düzenlemeyi ifade eder.

Kurgu iki şekilde tecelli eder: 1-Başı ve sonu bellidir, bu ikisi arasındaki olay örgüsü ya da duygu durumu varyasyonel olarak düzenlenip anlatılabilir. J. L. Borges yazma deneyimini şu şekilde ifade ediyor: “Sokakta yürürken ya da evde bir odadan diğerine geçerken bir şey olmak üzere olduğunu duyumsarım, o şey bir dize ya da bir görünüş olabilir. Bu bir öykünün başlangıcı ve sonudur. İkisi arasında üretmem gerekir. Bu bana kalmıştır. Başlangıcı ve sonu her zaman bilirim. Benim kişisel deneyimim bu.”¹ Görüleceği üzere yazmaya başlamadan önce öykünün başını ve sonunu bildiğini söylüyor ve bunu kişisel bir deneyim olarak nitelemeyi de unutmuyor. Elbette her yazar için bu şekilde olması beklenemez ama nasıl olduğunun yani nasıl yazıldığının da bilinmesi gerekir. 2-Başlangıç bulunur, son (final) ise yazmayı sürdürerek keşfedilir. Ya da eğer elinizde bir “son” varsa, ki bunun nasıl olacağını çok bilmiyorum ama diyelim elinizde bir “son” var; o zaman bu “son”a ulaşmak için bir başlangıç kurgulamanız gerekecektir. Şu halde öykünün finali önceden bilinebilir veya yazılarak keşfedilir yahut bir finalin üzerine başlangıç inşa edilebilir. Nihai olarak şu da söylenebilir: İyi bir başlangıç cümlesi aynı zamanda iyi bir finaldir. (Açık uçlu finaller başka bir incelemenin konusudur.)

Şimdi nerede okuduğumu ve kimin söylediğini hatırlamadığım şu cümle, “hayat ölümle son bulduğunda anlaşılır hale gelir.” Yanılmıyorsam antik Yu-

¹ Borges Sekseninde, Sohbetler. Can Yayınları, 2017. s.34.

nan'dan bir filozof söylemişti. Bu cümlelerin ilham ettiği ilk şey, anlaşılabilirliğin değiştirilemezlikle olan ilişkisi. Yani bir kişinin hayatını anlayabilmenin yolu, o hayatın iki ucunun da kapanmış olmasının gerekliliğidir. Çünkü ölüm, kişinin hayatını olgusal bir gerçeklik olarak somutlar. Yani kişi hayatta olsaydı kendisiyle ilgili söylenecek bir tespiti inkâr edebilir, öyle değil şöyle olmuştu, diyebilir. Ancak ölüm bunu mümkün kılmayacağı için kronolojik olarak o kişinin biyografisi anlaşılır olacaktır. Ölüm, kişinin hayatını kendi üstüne kapatır. Öykünün finali için de aynı olgusal gerçeklikten söz edebilir miyiz? İyi bir final öyküyü kendi üstüne kapatarak başlangıç ve final arasında cereyan eden olay örgüsünü, karakterleri, duygu durumunu olgusal gerçekliğe dönüştürme gücüne sahip midir?

Kate Chopin'in Bir Saatin Öyküsü² isimli öyküsü bu yönüyle enteresan bir finale sahiptir. Öykü kısaca şöyle: Bayan Mallard kalp sorunu olan bir kadındır. Bu nedenle, trenle seyahate çıkan kocasının tren kazası geçirip hayatını kaybedenlerin listesinde olduğu yani kocasının öldüğü söylenecektir. Kalp rahatsızlığı nedeniyle onu tanıyanlar bir araya gelip haberi verirler. Elbette Bayan Mallard çok üzülür ve ağlar. Bir ara kendi odasına çekilir ve hem düşünür hem de içsel kısa bir sorgulama yapar. Sonunda dudaklarından “özgürüm, özgürüm, özgürüm!” sözcükleri dökülür. “Kendine hakim olan şeyin korkunç bir keyif olup olmadığını sorar kendine.” Kocasını hiç sevgiyle bakmamıştır ona. Bundan sonraki yıllar tek başına geçireceği için sevinir. “Bedenim özgür, ruhum özgür!” diye fısıldamaya devam eder. Sonra kız kardeşi Josephine kapının arkasından seslenir, “lütfen kapıyı aç, hasta edeceksin kendini.” İşte bu aşamadan sonra öykünün finali şu şekildedir:

Ayağa kalktı ve kız kardeşinin ısrarı üzerine kapıyı açtı. Telaşlı bir zafer vardı gözlerinde; muzaffer bir kraliçe gibiydi. Kardeşinin beline sarıldı ve birlikte merdivenlerden indiler. Richards aşağıda kendilerini bekliyordu.

Biri anahtarla ön kapıyı açmaya çalışıyordu o sırada. Giren, elinde çanta ve şemsiyesiyle bir parça yol yorgunu gözükten Brentley Mallard'dan başkası değildi. Kazanın olduğu yerden uzak kalmış hatta böyle bir kazadan haberi bile yokmuş gibiydi. Şaşkıncı bakakaldı Josephine'in içli ağlamaları karşısında. Onu, karısının bu görüntüsünden gizlemek için Richards'ın hızlı hareketleri de yetmedi.

Doktorlar geldiğinde, kalp krizinden öldüğünü söylediler – aşırı sevinç sebebiyle.

Bu, gerçekten çok etkileyici bir final. Anlatıcı bize bayan Mallard'ın, kocasını öldüğü için sevindiğini ya da en azından üzülmeyeceğini söylüyor ama kocasının ölmeyipte eve döndüğünü görünce (kalp rahatsızlığı da vardır ve öykünün başında özellikle belirtilir) düşüp ölüyor. Bu ölüm oradakiler ve de doktor ta-

² Bir Saatin Öyküsü, çev. Ahmet Çora, Karabatak Dergisi, 20.07.2016.

rafından “aşırı sevinç nedeniyle kalp krizi geçirdi” şeklinde anlaşıyor. Bayan Mallard öldüğü için artık bu hususu (sevinçten ölmediğini) oradakiler hiçbir zaman öğrenemeyecekler. Sadece okuyucular olarak biz, onun, sevinç nedeniyle ölmediğini bileceğiz. Final, öyküyü kendi üstüne kapatarak oradakiler için sevinç nedeniyle ölümü, okuyucular olarak da bizler için diğer nedeni kesin ve geri dönüşsüz olarak sabitler. Artık öykü için yapılabilecek hiçbir şey yoktur, öykü bitmiştir. Yazarı tarafından unutulmuş öyküye dönüşmüştür. İyi öykünün en önemli unsuru belki de yazarı tarafından unutulmuş olmasıdır. Unutulmak, yazarın zihninden bütünüyle çıkmayı ifade eder, yani o öykü için artık yapılacak bir şey kalmamıştır. Bu unutuş bir şeye daha neden olur ki, o da, tamamlanmışlığın etkileyciliğidir. Bu etkileme okuyucu için yeni anlamların keşfi demektir. “Yapıtın, yapıt olarak kendini unutturma, buna karşılık tohumunu bırakma gibi özel bir gücü vardır.”³ Bu bitiş okuyucular olarak bizlere yeni anlamlar ilham edecektir.

³ İtalo Calvino, Klasikleri Niçin Okumalıyız, YKY mart 2017,s.12

HATİCE BİLDİRİCİ

72. KOĞUŞ

72. *Koğuş*, yoksulluk ve çaresizliğin insanlık onurunu nasıl yere serebildiğinin hikâyesidir. Hem öykü hem de onun iki uyarlaması; insan, adalet, merhamet hatta devlet nedir sorularının karşısına âdeta fırlatır muhatabını. Bu metin ve iki film “İnsan hayvan değildir ama nedir?”e doğru uzanan, 20. yüzyılın başında “insan”ın kaybettiklerine dair işaretlerle örülü bir geçit aslında.

1938’de askerliğini yaparken “Maksim Gorki ve Nazım Hikmet kitapları okumak”, “yabancı rejimler lehinde propaganda ve isyana muharrik” suçundan Niğde’de 5 yıl hapis cezasına mahkûm edilen Orhan Kemal, 1940’tan itibaren Bursa Cezaevi’nde yaklaşık üç yıl Nazım Hikmet’le beraber kalır, yazmaya da orada başlar. Yazarlığının ilerleyen yıllarında 72. *Koğuş*’u ise 1952’de soğuk bir kış gecesi, maişet derdi ile kaleme alır. Bu bilgiyi, Orhan Kemal’in 100. yaşının kutlandığı 2014 yılında Everest Yayınlarından çıkan *Sessizlerin Sesi* adlı fotobiyografide oğlu Işık Ögütçü verir ve ekler: *Tüm ev halkı üşümemek için her zamanki örtülerin üzerine evde ne kadar battaniye, kilim varsa almış, birbirlerine sokularak çoktan uykuya dalmışlardır. Evin üç aydır kirasını ödeyemeyen babam ise uyanıktır. ... Sabaha kadar eski Türkçeyle büyük bir hızla yazar. Sabah ev halkına coşkuyla okur. Daha sonra öğleye kadar yeni harflerle temize çeker. Öğleden sonra bir derginin kapısını çalar. İçi içine sığmaz, havada uçuyordur. Hemen beğeneceklerini, hatta avans bile vereceklerini hayal eder. Dergi sahibi, “Bırakın eserinizi okuyalım. Mümkünse bize yarın uğrayın,” der Hayal kırıklığına uğrar. Çaresi yoktur. Eve döner. Bir gün sonra tekrar gider. Bu sefer karşısına dergi sahibi yerine odacısı çıkar, “Sanat müşavirimiz eserinizi müstehcen buldu, müsveddeleri-*

nizi buyurun..." Elinde müsveddeleri, dolaşan ayaklarıyla bitkin bir şekilde eve gelir ve şunu söyler: "Serde erkeklik olmasa ağlayacağım. Hem de katıla katıla..."

Bu şartlar altında yazdığı 72. Koğuş'ta Orhan Kemal, cezaevi ortamını, açlıkla imtihan veren mahkûmları ve onların kendi aralarındaki ilişkileriyle pek çok insanlık durumunu gün yüzüne çıkarır. Aynı bir incelemenin konusu olmakla birlikte romanla öykü olma sınırında duran bu eserde tutarlılık, dil ve anlatım hataları gibi bir takım teknik sorunların olduğunu söyleyebilirim. Ancak hem işlediği konu hem de realist bakış açısı ile okur için ve sonrasında oyun

ve sinema uyarlamaları ile geniş kitleler için; insan olmak, devletin iradesinin insan onuru için gerekliliği gibi konularda açılımlar yapar.

Dünya Savaşları özellikle de İkinci Dünya savaşı, insanlık tarihinde birçok alanda bir "düşüş"tür. Düşüşün en çok hissedildiği yer ise hapishanedir. Açlık ve soğuk, 72. Koğuş'ta yaşayanları hemen hemen insanlıktan çıkarır. Orhan Kemal'in adembaba diye tabir ettiği 8-10 kişi; çöpe düşmüş pırasa yaprakları, zeytin çekirdekleri ve devletin günde bir kere verdiği karatayın dedikleri kuru ekmekten başka bir şey yemezler. Ahmet Kaptan, pencereleri kırık; soba, yorgan ve yatak bulunmayan bu koğuşta insanlıktan çıkmamakta direnen bir mahkûmdur. Orhan Kemal, Ahmet Kaptan'ı "*İnsanların yüzde doksan dokuzunun karşılıksız, yaralı parmağa bile işemeyeceği bir dünyada o...*"(s.71) diye işaret eder. Her şey Kaptan'a annesinin 150 lira göndermesi ile başlar. Kaptan, bu 150 lirayla koğuştaki mahkûmları ihya eder. Tencere kaynatır, soba yakar. Ama bu çok sürmez, cezaevinde parası olan herkes gibi kumara bulaştırılır. Zaman içinde çok da kazanır. Bütün koğuşu giydirir, yedirir, içirir. Ancak tabii sonuç gerçekleşir ve kaybetmeye başlar. Arada bir çamaşırlarını para karşılığında yıkattığı mahkûm Fatma'ya sevdalanır. Yalanlarla onların arasını yaptığını iddia eden aracıya da elinde son kalanları yedirir. Onunla beraber bütün koğuş kaybeder. Hep birlikte tekrar açlıkla karşı karşıya kalırlar. Öykünün sonunda Kaptan, kara sevda ile aklını kaybeder. Koğuş ahalisi de soğuktan ve açlıktan yıllar içinde bir bir ölür.

100 sayfadan oluşan 72. Koğuş'u öykü sınırında tutan, onu bir roman değil de novella yapan; Ahmet Kaptan'ın hikâyesine odaklanmasıdır. Diyalog ve tas-

virler bu ana karakter etrafında şekil alır. Başta açlık olmak üzere insanın temel ihtiyaçlarından mahrum oluşunun doğurduğu vahamet, Ahmet Kaptan'ın naif karakterinin belirleyiciliği üzerinden işlenir. Olay örgüsü ve kişiler arası ilişkiler üzerinden onur kavramı irdelenir. İnsanın şerefi üzerine kahramanların günlük konuşmalarındaki kendilerini ve diğerlerini tanımlayışları ile kaybedilen değerler işaret edilir. Örneğin kendilerine küfredildiğinde ses çıkarmayan kahramanlar, şerefsizlikle ve serserilikle suçlandıklarında hemen bunu reddederler.¹ (s. 34, 51, 57, 61).

1954'te uzun öykü olarak yayımlanan 72. Koğuş Orhan Kemal tarafından tiyatro olarak da kaleme alınıp Ankara Sanat Tiyatrosu'nun 1967 yılında sahnelenir. İki kez de sinema izleyicisi ile buluşur. İlk önce Erdoğan Tokatlı tarafından 1987 yılında, daha sonra da Murat Saraçoğlu tarafından 2011 yılında sinemaya uyarlanır.

1987 uyarlamasında konuda genişlemeler varsa da öyküye hemen hemen sadık kalındığı söylenebilir. 2011 uyarlamasında ise metinden eksiltmeler yapılmadan olay örgüsünün bir roman gibi genişletildiğini söylemek mümkün. *Türk Sinemasında Orhan Kemal Uyarlamaları: Yedi Örnek* başlıklı doktora tezinde Funda Masdar², “Yazarın uzun bir süreci geçirdiği cezaevi koşullarının başarılı bir şekilde aktarıldığı 72. Koğuş adlı uzun hikâyesinden yapılan ilk uyarlamada eserin özü genel anlamda yansıtılmışsa da ikinci uyarlama günümüz sinemasının belli başlı ticari kaygıları yüzünden eserden ve Orhan Kemal'den önemli tavizler vermiştir.”(s.203) der. Kanaatimce bir uyarlamayı aslından taviz vermek şeklinde değerlendirmek ve bunu sadece ticari kaygılara bağlamak doğru olmaz. Her eser, döneminin maddi, sosyal ve siyasi şartlarında şekil alır. Yani sanat eseri, içinde bulunduğu dönemin zihniyetini taşır. Hem konu hem de konunun işleniş biçimi yapısal olarak kendi çağının yansımalarını içerir. 72. Koğuş öyküsü ve uyarlamalarının karşılaştırılmasında bu önemli bir çıkış noktası. Çünkü öykü 1954, ilk film 1987, ikinci film ise 2011 tarihli. Yaklaşık otuz yıllık aralarla aynı mevzunun ele alınışını zihniyet üzerinden izlemek bakımından bu öykü ve iki uyarlaması

¹ 72. Koğuş, Everest Yayınları, 2019.

² Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2011, Van.

dikkat çekicidir.

İlk önce öyküyü ele almak gerekir. Orhan Kemal'in toplumsal gerçekçi bakış açısı, mahkûmlar arasındaki ilişkilerde ve mahkûmların cezaevi idarecileri yani otorite ile ilişkilerinde kendini gösterir. Funda Masdar tezinde, 72. Koğuş'un, ülke genelini üç grupta temsil ettiğini savunur. İlki düşünmek ve yazmaktan başka gücü olmayan umutsuz azınlığı temsil eden aydınlar koğuşu; ikincisi ülkenin resmî ideolojisini çarpıtıp, kontrolsüzlüğün yarattığı boşlukları çıkara dönüştüren kaba güç ve erki temsil eden ağalar koğuşu ve hapishane yönetimi; üçüncüsü ise yoksulluk ve çaresizliği kadermiş gibi kabullenen dirençsiz yığınları temsil eden 72. Koğuş mahkûmlarıdır.³ Masdar'ın yaptığı bu tasnifteki grupları Orhan Kemal sade ve keskin bir realist üslupla anlatır. 1940'larda İkinci Dünya Savaşı'nın ülkeyi sürüklediği yoksulluğun ve imkânsızlıkların altını çizer. İnsanların niteliklerini; güçlüler ve zayıflar, zenginler ve yoksullar, ağalar ve onlara hizmet edenler şeklinde temellendirirken aşkı, bir çaresizlik halinde öykünün sonuna ekler.

1987'deki uyarlamada ise 1980 İhtilali'nin yaralarını saramamış Türkiye'yi okuruz. Bu bakış açısı ile filmin siyasi söylemi ağır basar. Kimsenin güvenilir olmayışına dikkat çekilir. Örneğin Berbat isimli karakter öyküde, menfaati tükenince Kaptan'a sadece arkasını dönüp giderken bu filmde Kaptan'a ihanet eden, onu bitiren kişi haline gelir. Film boyunca İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü sık sık hatırlatılır. Koğuşlara yapılan anonslarla savaştaki son durumdan mahkûmlar haberdar edilir. Açlıkla mücadele eden bu insanlar için savaşa dair ayrıntılı bilgi nerdeyse gereksizken, yönetmen tarafından kanaatimce yapay bir biçimde izleyici, dönemin siyasi şartlarından haberdar edilmek isteniyor gibidir. Hatta filmin sonunda camları kırık pencerenin önünde demirlere tutunup Fatma'nın yolunu gözlerken donarak ölen Kadir İnanır'ın başarılı oyunculuğu ile canlandırılan Ahmet Kaptan'ı koğuştakiler fark ettiğinde 1941 yılında Japonya'nın Hawaii'deki Pearl Harbor'da bulunan ABD'nin deniz üssüne düzenlediği baskının haberi anons edilir. Bunlar öyküde ve 2011 uyarlamasında bulunmayan ayrıntılar. Ayrıca Kemal (Halil Ergün) isimli bir siyasi mahkûm; hiçbir şeye müdahale etmeden, çaresizliği ve üzüntüsü yüzünden okunan, gözlemleyen, koğuşunda sürekli okuyan ve yazan bir siyasi suçlu olarak Orhan Kemal'i temsilen film boyunca varlığını hissettirir. Kemal'in koğuşuna gelen diğer mahkûm ise siyasi suçlu şair Arif'tir. -Burada Ahmet Arif'i düşünmemek mümkün değil.- Zaman zaman aralarında siyasi ve fikrî meseleleri tartışırlar; İkinci Dünya Savaşı, emperyalizm, düşünce özgürlüğü, adalet mevzularında konuşurlar. Filmdeki bu ikili, aslında Bursa Cezaevinde birlikte yatan Nazım Hikmet ve Orhan Kemal'e göndermedir. Ancak Nazım

³ A.g.e., s.91.

Hikmet'in filmde anılmayıp böyle ima edilmesi, filmin çekildiği yıllarda seksen öncesi gerilimlerinin hâlâ etkili olduğunu da düşündürür. Yönetmen, Kaptan'ı Kemal'le karşılaştırarak bir bakıma yazarı kahramanı ile buluşturur.

Senaryosu Ayfer Tunç tarafından kaleme alınan 2011 uyarlamasına gelindiğine adalet arayışında feminist ideolojinin ve bireyselleşmenin yansımaları fark edilir. Burada İkinci Dünya savaşına değinilmez. Filmde

Ahmet Kaptan'ın uzaktan sevdalandığı Fatma'nın hikâyesi neredeyse Kaptan'ın hikâyesinin önüne geçer. Öyküde oldukça ayrıntılı verilen Kaptan'ın kan davası ile cezaevine düşmesi hikâyesine bu filmde neredeyse yer verilmez. Yavuz Bingöl tarafından canlandırılan Kaptan'ın iyi niyetli hatta safdil bir adam olması, hiçbir şartta kimseye kötülük yapmaması dışında kişisel bir özelliğini öğrenemeyiz.

Öyküde ve 1987 uyarlamasında Kaptan'dan başka kimsenin hikâyesini bilmiyorken 2011 uyarlamasında özellikle kadınları birey olarak kavrama imkânı sunulur. Filmdeki bu açılım öyküde yer alan erkek dünyasına filmde kadının eklenmesi ile sağlanır. Öyküde ve ilk uyarlamada kim olduğu hakkında hiç bilgilendirilmediğimiz Fatma burada Hülya Avşar tarafından başarılı bir oyunculukla canlandırılır. Kayın babasının tecavüzüne uğramış, onu bıçaklayarak öldürmüş, bebeğinden ayrılıp cezaevine düşmüş dik başlı ve kinini diri tutan bir kadındır. Bu filmde kadınlar koğuşuna 72. koğuş kadar yer tutar. Bu koğuşta kadınlar arasındaki güç savaşı da ele alınır. Tacizin toplumsal düzlemde kapatılmaya çalışılmasına dikkat çekilir. Kadın mahkûmların çoğunluğu Fatma gibi, erkek zulmüne karşı koyarken suç işlemiş ya da iftiraya uğramıştır. Dikkati çeken, koğuşta diğerlerine zulmeden bir kadının bile geçmişinin böyle bir gadre dayandırılmasıdır. Bireyselleşme burada da dikkat çeker: Öyküde ve 1987 uyarlamasında Ahmet Kaptan'dan başka hiçbir mahkûmun hikâyesine odaklanılmazken burada birçok mahkûmu yakından tanırız. Filmdeki kişiler, tipten karakter olmaya evrilir; bir birey olarak varlıklarını fark ettirirler. Burada öykünün sonuna iştiriverilen, Kaptanın Fatma'ya sevdası, filmin başından itibaren işlenir. Bu filmde bireylere daha ayrıntılı yaklaşılması, insani hallerin açık seçik ortaya serilmesi, cinselliğin rahatça dile getirilen bir mevzu olması, kadınlık mağduriyetinin dikkatle işlenmesi de 2010'lar Türkiye'si zihniyetinin

esere yansımalarıdır. Bu filmde dönemin teknik imkânları da meselelerin derinleştirilmesine olanak sağlar. Daha iyi bir müzik, sahici bir dekor, ayrıntılara odaklanan ışık ve kamera, çeşitlenen renk kullanımı ile film çağının şahididir. Bu veriler maddi imkânların filmin temasına destek verebilmesine de iyi bir örnek teşkil eder.

Orhan Kemal'in hayatında bir dönüm noktası olan cezaevi yılları onu bir yazar yaparken, insan gerçekliğine olan dikkatini yerleşik bir üsluba dönüştürür. Bu üslubun bir ürünü olan 72. *Koğuş*'un ve Ahmet Kaptan'ın hikâyesi; bir kitap, bir tiyatro ve iki sinema eseri formunda unutulmaz bir insanlık dramını anlatır. Bu dram her ele alındığında insan olmak kavramı döneminin düşünce dünyasını ile yeniden yorumlanır. Kavram aynı kalırken bu kavramın sanat eseri ile irdelenme biçimi sosyal ve siyasi etkilerle oluşur.

TOPLANTI

OLMAYAN ŞEYLER YÜZÜNDEN ÜZERİNE

Yöneten: **Rüveyda Durmaz Kılıç**

Katılanlar:

Ali Necip Erdoğan, Emin Gürdamur,

Hatice Bildirici, Nagihan Şahin, Sema Bayar

Rüveyda Durmaz Kılıç: *Sevgili arkadaşlar, Betül Ok'un ilk öykü kitabı olan Olmayan Şeyler Yüzünden hakkında konuşmak üzere toplanmış bulunuyoruz. Bu eksende, Betül Ok'un öyküdeki kurgu gücünü, dilinin yeteneklerini, karakter oluşturmadaki başarısını ve öykü dünyasında kendisine açtığı yeri, okumalarınız bağlamında konuşmak istiyorum. Öncelikle, Olmayan Şeyler Yüzünden hakkında kısaca genel izleniminiz nelerdir? Sizin için, okuma doyumunu veren bir kitap oldu mu?*

Nagihan Şahin: Genel olarak kitabı başarılı buldum. Öyküler kendi başarılarına bir bütünlük ve akışkanlık yakalamış. Anlatımla ve dilbilgisi kurallarıyla ilgili bir sıkıntı yok. Başarılı bir ilk kitap.

Sema Bayar: Kitabı keyifle okuduğumu söylemeliyim. Kendini fark ettiren bir ilk kitapla karşı karşıyayız. Hayatı öyküye taşımadaki başarısı da aşikâr. Bir iki öyküyü dışta tutarsak akıcı anlaşılır ve sade bir dili var. Özel olarak ise benim ilk dikkatimi çeken kitabın adı. Yazar eğer öykülerden birini kitabına ad olarak seçerse o öykünün diğer öykülerden daha güçlü bir tarafı olduğunu hatta yazarın öykü evrenini yansıttığını düşünürüm. Bahsi geçen öyküyü bu dikkatle okumaya çalışırım. Eğer kitabın ismi, içinde yer alan öykü adlarından bağımsız olarak verildiyse bu defa da o ismin kitaptaki bütün öyküleri kucakladığına inanırım ve o bağı bulmaya yahut kurmaya çalışırım. Betül Ok, bu inancımı pekiştirdi. Hemen hemen bütün öykülerde olmayan şeylerin izini sürdüm. Ölümün kapısına vardım. Olmayan şeyler yüzünden hangi hikâyenin yarım kaldığını gördüm.

Hatice Bildirici: Betül Ok, gerçeklik etkisi yüksek öyküler yazıyor. Bazen sıradan bazen de sıra dışı insanların çıkmazlarını yorumlamış kitabında. Süslü büyük cümleler yerine sade ve kısa cümlelerle yarattığı etki, kahramanlarının halinden anlamamızı kolaylaştırıyor. İnsanların uzun hikâyelerini kısa bir zamanda önümüze seriyor.

Ali Necip Erdoğan: Betül Ok'un öyküleri, sizi rahatsız etmeye geldim diyen, yüreğinizi burkan, midenize yumruk atan öyküler. Seçilen konuların zorluğu, olaylara ve karakterlere yaklaşma biçimi durup düşünmenize ve kendinizi sorgulamanıza neden oluyor. Öykülerin kurgusu başarılı, özellikle "Solgun Atlar Ülkesi", "Cezayir Menekşesi" ve "Bruce'nin

Gördüğü" isimli öykülerin kurgusu etkileyici. "Cezayir Menekşesi"ndeki Lavinia ve "Suyun Çürüttüğü"ndeki ender karakterleri öne çıkıyor. Bir de "Yeşili Solmuş Perde"deki imam karakteri. "Nokta ve Değnek" ise imge yaratma ve metafor oluşturma açısından başarılı.

Emin Gürdamur: Betül Ok cesur öyküler yazıyor. Her şeyden önce bunun altını çizmek isterim. Bir yazarda en çekici yan bu benim için. Ne zaman, nerede, nasıl bir karakterle karşılaşacağıma dair öngörümüzü elimizden alan metinler, iyi metinlerdir. Bu açıdan öyküleri başarılı bulduğumu söylemeliyim. Öyküler, gerçek hayatın içine sondajlar yapıyor. Dil de hayattan besleniyor. Hatice Hanım'ın da altını çizdiği gibi her biri uzun uzun anlatılabilecek, neredeyse roman olabilecek durumları, kahramanları öykülere sıkıştırıyor.

Kılıç: *Yazarın dilindeki rahatlığın, akışın, sadeliğin, hikâye etme becerisinin hemen fark edilebileceğini düşünüyorum. Bu konuda düşünceniz nelerdir?*

Şahin: Evet. Bu sadeliğe bir lirizm de eşlik ediyor. Öykülerin konu seçimlerinden de kaynaklanıyor olabilir bu lirizm. Okurken insanı yoran uzun, dolambaçlı tasvir ve cümleler yerine kısa kısa cümlelerin, fiziki tasvirlerin daha çok kullanmış olması benim için bir artı nokta.

Bildirici: Cümleler günlük hayattaki gibi doğal bir akış içinde. Evet, dilindeki rahatlığı ve akışı ilk sayfalardan itibaren fark etmemek mümkün değil.

Erdoğan: Dil sade, akıcı ancak biraz daha özenli olabilirdi. Yinelemeler ve bağlaçların kullanımında tekrarlar var. Buna rağmen okumaya başladığınızda

akıp gidiyor. Tahkiyeye dayalı anlatım oldukça iyi. Seçilen konuların zorluğu dili de etkiliyor. Anlatım biçimleri ve ifade imkanları bakımından zorlukların yaşandığı göze çarpıyor. Betül Ok büyük oranda bunun üstesinden gelmiş.

Gürdamur: Bazı öykülerde şiirselliğe varan bir akış görüyoruz. Genel olarak akıcı, rahat bir dil var öykülerde. Bunun ilk kitap için değerli bir eşik olduğunu düşünüyorum. Çünkü ilk kitap okur için giriş kapısıdır. Yazarla karşılaşır. Sonraki eserlerine, o ilk kitaptan edindiği güçlü fikirler eşliğinde girecektir. İlk kitapta teknik açıdan bazı zayıflıklar olur, olabilir. Okur bunu tolere eder. Asıl mesele dilin ve kurgunun yorucu olmamasıdır. Betül Ok'un öyküleri, kolayca okunuyor, bir sonraki öyküyü merak ettiriyor.

Kılıç: Olmayan Şeyler Yüzünden'in sizin için en güçlü öyküsü ya da öyküleri hangileri oldu?

Şahin: "Suyun Çürüttüğü" adlı öykü, dinamik girişi ve içerdiği sahnelerin canlılığıyla bende yer etti. "Cezayir Menekşesi" de akılda kalıcı bir atmosfere sahip.

Bayar: Aslında cevaben "Bruce'un Öyküsü" derdim. O öykü kitapta farklı bir yerde duruyor. Fakat onu daha sonra konuşacağımız için ben beğendiğim diğer iki öyküden bahsedeceğim: "Yumru" ve "Yeşili Solmuş Perde"

"Yumru"da hakikatte değil ama zihninde kaybolan, hatıraları arasında aradığını bulamayan, bulduğunu tanımayan bir hastanın büyük yanıltmasına şahit olmak hoşuma gitti. Diğer öyküde ise ilk olarak gözüme çarpan anlatımdaki zarafet diyebilirim. Bir imamın gönül evine girmek, oradaki sancıları duymak, onun gözlerinden yeşili solmuş perdeli eve bakmak. Her ikisini de keyifle okudum.

Erdoğan: Beni en çok etkileyen öykü "Nokta ve Değnek" oldu. Bu öyküde imge yaratma ve metaforların kullanımı bilinenin dışındaydı. Anlatıcı kendi hayatını "nokta" üzerinden sorgularken bacağına temas eden değneğin "bir bacağın yokluğu"nu hatırlatması, bu yokluk üzerinden iletişime geçmenin yıkıcılığı, noktanın ve değneğin hayatı sorgulayan metaforlara dönüşmesi, yaşam içinde görmezden geldiğimiz her durumun nokta ile temsil edilişi gerçekten çok etkileyici. Beni etkileyen bir diğer öykü "Solgun Atlar Ülkesi" oldu. Bu öyküde de ressam babanın kimseye göstermediği, gizliden gizliye çizdiği bir resmin, anlatıcı tarafından merak edilmesi, babasıyla birlikte seyahat ederken kaza geçirmeleri ve anlatıcının belden aşağısının tutmaması arasında kurulan bağ bu öyküyü öne çıkarıyor. Çünkü herkesten gizlenen resim, kaybedilen geleceği temsil ediyor. Etkilendiğim diğer öykü ise

“Cezayir Menekşesi”. Bu öyküdeki Lavinia karakteri, onun babaannesi, çölün kıyısında yaşamaları, babaannenin şifacı olması ve Lavinia’ya el vermesi, Lavinia’nın çölde gördüğü adamın kapılarını çalması, babaannenin aşk için yaptığı merhem, bu merhemle iyileştirdiği bir alim... Bütün bu sürecin aslında kapıya gelen adamla Lavinia arasında başlayacak aşka yapılan gönderme olması çok etkileyiciydi.

Gürdamur: Buna nesnel değil de öznel bir cevap vermek istiyorum: “Yeşili Solmuş Perde” Öykülerde pek de görmeye alışık olmadığımız bir tipte karşılaşıyoruz. Ama bizi onun dünyasına fütursuzca buyur etmiyor. Dille oluşturulan bir tülün ardından olup biteni seyrediyoruz. Yargılamadan ama meşruiyet de kazandırmadan, doğal akışı içinde yaşamdan bir kesit önümüze seriyor. Detaylar çok gerçekçi.

Kılıç: *Çoğunlukla gündelik hayat öykülerinin içindeyiz. Yazarın hayata, yaşamışlıklara dair ilgi ve gözlem gücünü öykülerinde rahatlıkla görmek mümkün. Öyküler; aile, savaş, aşklar ve kendi coğrafyamızdan çoğalıyor. Konuları açısından kitabı nasıl buldunuz?*

Şahin: Belirgin travmaların kaynaklık ya da eşlik ettiği öykülerleyiz. Ölümler, organ kayıpları, savaş ve mecburi göç, sevip de kavuşamamak gibi. Bu taraftan bakıldığında eksiklik duygusu ve hüznün hâkim denebilir. “Modern kısa öykünün” tanımında yer bulan, kesitin, an’ın anlatılışına denk düşen öykülerle karşı karşıyayız.

Bayar: Duyarlı, gözlem gücü yüksek bir yazarın kalemıyla karşılaştığımızı söyleyebilirim. Kendi zamanına ait bir yazar. Bu etkileyici fakat riskli de. Konu ve aslında karakter çeşitliliği ise daha ilk birkaç öyküde kendini belli ediyor. Yatalak bir hastanın hayatından bir meczuba, sınırda yaşam mücadelesi veren bir anneden doğulu bir kıza gönlünü kaptıran bıçkın bir Karadeniz delikanlısına kadar bir sürü karakterle tanışıyor,

onların dünyalarına giriyorsunuz.

Bildirici: Benim en çok dikkatimi çeken, hüznün kitapta kol geziyor olması. Daha çok erkeklerden oluşan şahıs kadrosunda; alzaymır hastası, kumar borcuyla hayatı mahvolmuş suçlu, meczup gibi kişiler var. Bu dertli insanların hikâyeleri ile Betül Ok âdeta hayatın zor taraflarına dikkat çekiyor. Varoluşsal sıkıntılar, ayrılık, yoksulluk ve hastalık gibi nedenlerle kahramanlar kederler içinde. “Bir ayrılık, bir yoksulluk” ve tabii ki bir de “ölüm”... Ölümün içinde yer

almadığı öykü neredeyse yok. İntihar edenler de dikkat çekiyor.

Kılıç: *Yazarın, yazı tarzını, kimliğini çok net belli ettiğini düşünüyorum. Yazarın adını bilmeden öykülerini okuduğumuzda Betül Ok ismini söylemeyi mümkün kılan belirgin, baskın bir tarz var. Buna katılıyor musunuz? Bu durum yazıda bir kimlik oluşturma mı yoksa aynı sınırlar içinde kalma hâli midir?*

Şahin: Benim kitapta dikkatimi ilk çeken şeylerden biri anlatıcının genel-
de erkek ve öykünün kahramanı olması. Çoğu öyküde kahraman kendini tanı-
tıyor. Bu durum, kahraman karşınıza geçmiş sizle konuşuyormuş hissi veriyor.
Anlatımda da olayın ve kişilerin yakınında durup bize her şeyi kısaca gösteren,
şimdiki zaman ve geniş zaman kiplerinde çalışan bir gizli ayna var. Konular
da yukarıda belirttiğimiz gibi. Kitabın bir bütünlük hissi vermesi bakımından
bunlar gerekli ve bilinçli olarak yapılmış olabilir. Daha sonraki kitaplara baka-
rak bir sınırlılık halini sorgulayabiliriz bence.

Erdoğan: Baskın, diye ifade ettiğiniz tarz aslında yazarın konulara bakış
açısından, yaklaşma biçiminden kaynaklanıyor. Bu elbette ona bir kimlik veri-
yor ancak yazarın anlatıcıya müdahale etmesine sebep oluyor. Örneğin “Nokta
ve Değnek”te anlatıcı önce kendisiyle ilgili sorgulama yapıyor, bacağı olmayan
kadın yanına oturunca sorgulama onun üzerine yoğunlaşıyor, daha sonra tek-
rar kendi üzerine dönüyor. Burada yazarın örtük olarak araya girdiğini yön-
lendirmeye yaptığını görüyoruz. Anlatıcının zihninde cereyan eden sorgulamay-
la olay örgüsü arasındaki paralellik bir an için kaybediliyor ancak imgelerin,
metaforların kullanımındaki başarı bu hususları görünmez kılıyor. “Solgun
Atlar Ülkesinde”yse, anlatıcının trajedisiyle babanın dramı arasındaki ilişkiye
yapılan müdahalede ortaya çıkıyor. Gizlenen resim nedeniyle bu husus da gö-
rünmez kınıyor.

Gürdamur: Bu düşünceyi doğrulayacak
öyküler de var kitapta yanlışlayacak da. Bu-
nun için biraz erken diye düşünüyorum. Yani
adını kapattığımız zaman bu Betül Ok’un öy-
küsüdür diyebilir miyiz? Kitaba bütün olarak
baktığımda, bunun erken bir kanaat olduğu-
nu düşünüyorum. Ayrıca Rüveyda Hanım,
işaret ettiğiniz mesele çok önemli. Bende bu
oturumun sınırlarını aşan bir merak duygu-
su uyandırdı. Acaba kendi dili ve üslubu bir
yazar için sınır mıdır? Onu aşması mı gerek-
mektedir, koruması mı? Bu mesele konuştukça çatallanacaktır sanırım. Hepi-
miz için geçerli sorular ve ihtimaller bunlar. Ama şimdi bunlar Betül Hanım’ın
da önünde duruyor. Yani yazıda kimlik inşa ederken çevremize bir kafes mi

örüyoruz?

Kılıç: “Bruce’un Gördüğü” öyküsü, diğer öykülerden farklı olarak bir kurgu ve söyleşiye sahip. Felsefeye dayalı, şiire yakın anlatılar dikkat çekmekte. Bu öykü hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Şahin: Öykü, isimleri ve mekan-tabiat tasvirleri ile bir Amerikan filmi havasını çağrıştırdı bende. Parçalı şekilde kurgulanmış olması okumayı zorlaştıran merakı da beraberinde getirebildiği için başarılı diyebilirim.

Bayar: Dediğiniz gibi farklı bir kurgusu, işleyişi var. Hatta diğer öykülere nazaran merak uyandıran bir yanı. Şiirselliğiyle anlatım biçimi olarak da ayrı bir yerde ve tatta. Bir yazarın muhayyilesi neleri yoklayabilir, gidip hangi sınırdan çadır kurabilir? Etrafındaki insanları nesneleri neye dönüştürebilir? Öyküsüne kimi ne kadar katık edebilir? Bütün bunlara yine kurgusal bir metin üzerinden, bir öykünün içinden cevap vermek. Bence “Bruce’un Gördüğü”ndeki başarı burada gizli.

Erdoğan: “Bruce’nin Gördüğü”nde anlatıcı, Rilda, Valentina ve Sabastian var. Öyküyü anlatıcının dilinden, sonra Rilda’dadan ve Sabastian’dan okuyoruz. Rilda, Valentina’ya konuşuyor. Sabastian Rilda’yı ve Valentina’yı arıyor. Komşuları Bruce ünlü bir yazar. Sabastian önce yanlış eve Bruce’un evine geliyor. Bruce’nin elindeki deftere göz atıyor. Bütün bunların Bruce’un hikayesi olduğu anlaşılıyor. Öykü karakterlerinin birbirleriyle ve yazarla ilişkisi entere-san bir akış oluşturuyor ve öykü başa dönüyor. Betül Ok’un en sıra dışı öyküsü. Öykü, son cümlesi olan “elbette yazarım” cümlesiyle başa dönüyor. Kendini sürekli tekrar eden yapı niteliği kazanıyor. Şiirsel bir anlatım ve döngüsel bir kurgu.

Kılıç: Öykülerinde dikkatimi çeken bir ayrıntı oldu. Yazar, “büyüyor,büyüyor” ikilemesini sıklıkla kullanıyor. Birçok öyküde bu durum söz konusu.Teknik açıdan Olmayan Şeyler Yüzünden’in handikapları var mıdır ve nelerdir?

Şahin: Kahramanların, birkaç öyküde kendini tanıtıyor olması bana yabancı geldi. Şimdiki zaman formunun sık kullanılması da öyküyü fazla dinamik kılabiliyor, sürekli bir oluş hali okumama fazla hız kazandırdı, Eco’nun (genelde roman için söylediği) hızlandırma-yavaşlatma dengesini hız lehine bozduğunu düşünüyorum. Öykünün içindeki bir genleşmeyi azaltıyor. Ama bu hal, kısa öykü için ciddi bir kusur sayılmaz sanırım.

Bunun dışında birçok öyküdeki italik yazımları gereksiz buldum.

Bayar: Aslında bu konuya öykülerdeki dil hakkında sorduğunuz soruda girecektim. Fakat bu noktada dile getirmek daha uygun olacak. Bir yazarın biçimsel arayışı bitmez, bitmemeli diye düşünenlerdenim. Dilde gösterdiği titizlikle, neyi anlattığı kadar nasıl anlattığını da ön plana çıkararak edebiyat dünyasında bir yer edinmeye çabalayacaktır. Dergilerde yahut kitaplarda bir sürü deneysel yahut daha önce zaten denenmiş hareketle karşılaşıyoruz. Kelime oyunları, bilinçli tekrarlar, yapı bozumlar. “Güneşin İzleri” bunun bariz bir örneğini sunuyor. Ayrıca “Zamanlar” da ve “Yeşili Solmuş Perde”nin girişinde bilinçli bir tercihle yazarın bir üslup oluşturma çabasını görüyoruz. Kimi öykülerde vurgulanmak istenen kelimelerin büyük harfle yazılması da kitapta biçim açısından dikkat çeken unsurlardan. “Yumru”da olduğu gibi. Öykülerde gördüğüm bu detaylar bana yazar burada neyi amaçlıyor sorusunu düşündürdü. Çünkü bu tür hareketler büyük risk barındırır fakat yerini bulduğunda etkileyicidir de. Bu nedenle bir okur olarak kendi içime bakarım bendeki yansımaya. Bazen bunun hem okura hem metne güvensizlik taşıdığını düşünürüm. Metnin bu tür hareketlere ihtiyacı olmadığını. Şimdi öykü isimlerini sıralarken bakıyorum da evet bunu bir handikap olarak yorumlasam da verdiğim örnekler aynı zamanda sevdiğimi belirttiğim öyküler olmuş, demek ki bu biçimsel tavır öykünün bendeki izini göğlememiştir.

Bildirici: İki mesele var benim handikap olarak gördüğüm: İlki, öykülerde yazarla anlatıcı arasındaki mesafenin daralması hatta bazen yok olması. İkincisi yukarıda da varlığından söz ettiğim hüznün zaman zaman yorucu boyutlara ulaşması.

Kılıç: Olmayan Şeyler Yüzünden *başarılı bir kitap. Aynı zamanda bu durum, yazardan beklentimizi de yükseltiyor. Okur olarak, katkı sunmak adına Betül Ok’un öykülerinde görmek istedikleriniz nelerdir?*

Şahin: Başarılarının devamını dilerim.

Bildirici: Öykülerdeki konu yelpazesini, hayatın gerçeklerinden olan iyilik ve neşe ile genişletmesini isterim. Ve ironi... Zira bunca tuhaflığa ancak onunla tahammül edebiliriz. Bir de olayların özetinden kaçınarak âna odaklanmanın Betül Ok öyküsünü daha ileri taşıyacağını düşünüyorum.

Gürdamur: Onun ortaya koyduğu öyküler, daha ileri gidebileceğini gösteriyor. Ben bu dilin daha derinleşeceğini; öyküde zaman, öyküde son ve öyküde mesafe konularında daha yetkin metinleri bize okutabileceğine inanıyorum. Bu aynı zamanda görmek istediğim şeyler.

DOĞUKAN İŞLER İLE DÜNYA KIRACISI ÜZERİNE

Konuşan: **Esra Özdemir Demirci**

“Dünya Kıracısı” üçüncü öykü kitabınız. Dünden bugüne, yani ilk kitaptan bu yana anlatı çerçevesinde neler değişti sizin için? Ya da nelerin aynı kalmasına izin verdiniz?

Kurmacanın bizzat kendisi, benim için bir şeyler anlatabilmenin en önemli unsuru. İlk öykülerimde, hikâyeyi ıskalamak pahasına kurmacanın olanaklarını, edebi oyunları, postmodern unsurları daha fazla ön plana çıkarıyordum. Edebiyatın, dilin, yazının imkânlarının sınırlarını zorlayarak anlatmak istiyordum çünkü ne anlatacaksam. Bu, ancak bir sanat eserinin yapabileceği, yapması gerektiğini düşündüğüm etkiyi sağlıyor çünkü. Diğer türlü kuru, sade, belki yine anlamlı ama sıradan bir metin ortaya çıkıyor. Sanırım dünden bugüne tek değişen şey, anlatmak istediğim hikâyeyi bu oyun ve kurmaca olanın altında fazla ezdirmemeye gayret göstermek oldu.

Öykülerinizin genelinde kurmacanın ötesinde bir oyun dili hâkim âdetâ. Anlatı dili zaman zaman masalımsı bir şekle bürünüyor. Çocuk kitapları da yazdığınızı biliyoruz. Bu yönünüz öykülerinize de yansıyor diyebilir miyiz?

Çehov, “Büyükler ve çocuklar için ayrı ilaçlar var mı? Dozlar değişir yalnızca.” diyor, çocuk edebiyatı hakkında konuşurken. Yani, aslında ben de hep kendi dilimde ve üslubumda yazmaya gayret ediyordum. Edebiyattan ve kurmacaya olan bağlılığımdan ödün vermemeye gayret gösteriyordum. Sadece çocuklar ve gençler için yazdığım metinlerimin dozu/sınırları biraz farklı. Masallar, mitler, ya da ortaoyunu, meddah gibi geleneksel formları ve elbette “oyun” kavramı oldukça beslendiğim kaynaklar olduğu için yazdığım her metinde ipuçlarını da bırakıyor. Kurmaca metinler, hem yazar hem de okur olarak benim en büyük oyun alanım. Okurumu da bu oyunlara davet ediyor, hangi yaşta olurlarsa olsun, onların da bu oyunlarla benliklerinin ve dünyanın farklı yönlerini keşfetmelerini istiyordum.

Öyküleriniz okura kendiyle barışık, özgüveni yüksek, mizah yeteneği ön planda bir yazarla karşı karşıya olduğunu düşündürüyor. Yanılıyor muyum?

Metinlerdeki yazar sesiyle, yazar olan Doğukan arasında elbette bir bağ var. Ama ikimiz, biraz aynı biraz da ayrı kişileriz. Aslında söylediğiniz kendi-
sikle barışık olma meselesi, mizah ya da daha doğrusu ironiyle bastırılan özgü-
ven eksikliğinin yansıması da olabilir. Bunu benim söyleyebilmem zor elbette
birincil ağızdan. Orhan Pamuk'un deyiimiyle, *Saf ve Düşünceli Okur* vermeli bu-
nun yanıtını.

*İronik anlatıma öykülerinizde sıkça yer verdiğinizi görüyoruz. Bu yönünüz, bil-
hassa insanın gerçek karşısındaki vurdumduymaz tavrına değindiğiniz noktalarda
açığa çıkıyor. Sizce ironi bir tercih midir yoksa mecburiyet mi?*

Kierkegaard bir yerde şöyle diyordu *ironist* için: “Acısı, şakanın kendisine
has kimliksizliğinde gizlenir; mutluluğu ise nefretinde saklıdır.” İroni, bazen
farkında olmadan tercih edilen bir zorunluluk oluyor aslında. Nurdan Gürbi-
lek, Oğuz Atay için ironinin bir görevinin de “duygunun sınırlarını çizmek”
olduğunu söyler. Ben ve benim gibi yazarların kalbi ustası olan Atay’dan mül-
hem bir naifliği dengelemenin, sınırlarını belirlemenin, böylece insanı ve tabii
kendimizi anlatmadaki tehlikeli ve zor tarafları estetik hale getirebilmenin (bir
bakıma) mecburi bir yanı ironi.

*“Ala” adlı öykünüzde “Ne söylersek inanması güç, ne anlatırsak gölge kadar ger-
çek olabilir ancak.” diyorsunuz. Bu cümlede bir sınır koyma, nerede duracağını bilme
olgunluğu var. Anlatırken gerçekle aranızdaki mesafeyi nasıl koruyorsunuz? Bir öykü
anlatıcısı için kurgu, gerçeğin ne kadarını yansıtabilir sizce?*

Gerçek denilen şey, dile geldiği zaman basitleşir, kolaylaşır, hatta anlam-
sızlaşır. His, duyuş, yansıtma, gösterme ya da her ne derseniz, kurmaca kabının
içine girip aktarılınca bir anlam bulur bunlar ancak. Kurmaca da tüm gerçek-
leri bir araya, farklı bir bağla bir araya getirip, tüm bunları içinde barındıran
ama aslında bambaşka bir şey sunma fırsatı veriyor yazara. Mesafeyi koruma-
dığınız, kurmaca kabında tüm gerçekleri karıştırıp hamur etmediğiniz sürece,
ham gerçeklik tek boyutlu ve yavan kalıyor.

*Öykülerinizde gerçek ve gerçeküstünün iç içe geçtiği bir yapı göze çarpıyor. Yazı
serüveninizin uçlandığı noktalardan biri de budur diyebiliriz miyiz?*

Gerçek denen şeyin ne olduğu hakkında kesin bir kanaatim yok. Gerçeğin
ve gerçeküstünün iç içe olduğu bir hayatta yaşıyoruz aslında. Biz görmüyoruz,
algılayamıyoruz diye bazı şeyleri nasıl gerçekdışı veya gerçeküstü sayabiliriz?
Ya da bizim gerçeküstü olarak konumlandığımız şeyler, gerçek olamaz mı?
Özellikle sanat, tam da burada devreye girmiyor mu? -Yazmak bile çok ger-
çeküstü bence. Bazı anlamsız şekiller, ak kâğıt üzerinde yan yana dizilince
bambaşka anlamlar kazanıyor. Her okuyan, bu bambaşka anlamlardan yine
bambaşka anlamlar yaratıyor.- İşaret eden parmağı değil, işaret edilen yeri
görmeye gayret etmeli çoğu zaman.

Yazı hayatımızı destekleyen okumalarınızdan bahsetsek. Uzun uzadıya bir liste istemeyeceğim elbette ama yazınsal dünyanıza etki eden, okurken heyecanlandığınız bir ya da birkaç yazarı öğrenmek isterim.

Bu yazarlar ve eserler dönem dönem değişse de -sanırım söylememe gerek bile yok ama- elbette en başta Oğuz Atay ve özellikle de *Tehlikeli Oyunlar* romanı gelir. Yazı masamda durur hep *Tehlikeli Oyunlar* ve sürekli açar, rastgele bir yerinden bile olsa okurum. Dino Buzzati'nin tüm öyküleri de buna dâhil; gerçeküstü olmayı başarıp, yine de gerçek kalabilen nadir yazarlardanır. Sevim Burak, Onat Kutlar, Orhan Duru ve şairliğine karşın bir öykücü olarak kendisinden çok şey öğrendiğimi düşündüğüm Edip Cansever de dönüp dönüp sürekli okuduğum isimlerden. Ayrıca, yazdığım hemen her metinde, ister bir gönderme olsun ister epigraf, mutlaka sevdiğim ve yazı hayatımı etkilemiş yazarların/eserlerin adını anmaktan geri durmam. Böylece okuruma da kendi metnimi sunmanın yanı sıra bir yazar/eser önerisinde bulunarak, göz kırpmış olurum.

Doğukan İşler üretken bir yazar. Hazır bu yönünüzden söz açmışken soralım: Bir sonraki kitap için bir tarih tespit ettiniz mi? Yolculuğunuz öykü ile mi devam edecek? Başka bir türe meyledecek misiniz?

Öykü, dilimin en çok döndüğü tür. Ama bazı öyküler kabına sığmıyor, oturmuyor, taşıyor. Böyle taşan, romana doğru meyleden bir çalışmam var. Bu nedenle *Dünya Kiracısı*'na almadığım uzunca bir öyküm üzerinde çalışmaya devam ediyorum. Özellikle gençlere yönelik ama her yaştan okurun sevebileceğini düşündüğüm iki kısa roman -*Kekeme Hamlet* ve *Annemin Gölgesi*- kaleme aldım zaten. Bu romanların yanına bir yenisi daha gelecek. Yine bunların yanı sıra, çocuklar için şiir/düzyazı formunda birkaç öykü yazma çalışmalarım sürüyor. Yazmaktan yazmaya vakit bulursam, daha neler yazacağım ben de merak ediyorum.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

DÜŞ İLE GERÇEK ARASINDA DÜNYA KİRACISI

Dünya Kiracısı Doğukan İşler’in üçüncü öykü kitabı. Nisan 2019 tarihli kitap Dedalus Yayınlarından çıktı.

Kitap, gerçek ve gerçeküstü anlatımın bir arada sunulduğu, çoğunlukla eğlenceli bir üslupla kaleme alınmış on altı öyküden oluşuyor.

Düş ile gerçekliğin iç içe geçtiği anlatım, okurun zihninde tempolu bir yolculuğa dönüşüyor. İç dünyalardan yükselen seslerle örülü öykülerde birbirine ulanan imgeler, iki farklı dünya arasında özenle seçiliyor.

“İşimiz, hakikati anlatacak derecede kemal bir dilimiz olmadığı için, hakikat ışıklarının arasında gölge oyunu oynatıp hayallere yaslanmaktan başka ne olabilir ki? Ne söylersek inanması güç, ne anlatırsak gölge kadar gerçek olabilir ancak.”

Kitapta dikkat çeken noktalardan biri; Sadri Alışık’tan Borges’e, Georges Perec’ten Tomris Uyar’a kadar pek çok isme rastlamamız. Okuyucuda yazarın hayatında önemli bir yere sahip oldukları izlenimi uyandıran bu isimlerden kimine öykülerden bazılarının ithaf edildiğini görmekteyiz, kimine ise anlatı içerisinde rastlıyoruz. Yazarın güçlü hayal dünyasında yeniden hayat bulan bu isimler, okuyucunun belleğinde belirgin ve etkileyici birer fotoğraf karesi oluşturuyor.

Doğukan İşler öykülerinde, öykünün ne olduğundan ve kendi dünyasındaki karşılığından da söz eder. Kitap içerisinde ilerledikçe rastladığımız bu detaylar, yazarın çoğunlukla kendinden yola çıkarak anlatıcılığı tanımlayışını gözler önüne seriyor. Bununla birlikte kendiyi barışık, egodan arınmış bir üslupla oluşturulan samimi atmosferi de ıskalamamak gerekiyor:

“Yoksa biz anlatıcıların ne kadar geveze, ne kadar şehvetli olduğunu bilirsiniz: Binbir gece hiç susmadan anlatsak, yine de yorulmayız!”

Kitaba adını veren “Dünya Kiracısı” adlı öyküde, kiralık bir ev ararken karşılaştığı ev sahibinin şaibeli dünyasına adım atan bir adamın öyküsü anlatılıyor. Kiralık ev kavramı üzerinden dünya hayatına atıfta bulunan yazar,

insanın asıl kiracılığının dünyada olduğunu vurguluyor. Ona kiralık bir evden daha fazlasını vadeden ev sahibinin konuşmasında, içsel sorgunun devleşerek tüm evi ve hatta dünyayı içine aldığına şahit oluyoruz:

“Kiracı olmak için mi geldin bu dünyaya? Ev sahipliğinden bahsetmiyorum bile... Bu evin sahibi ben miyim sence? Ölüp gittim farz et bir gün, ölmem ya, kim olacak bu evin sahibi? İnsanoğlu bu dünyayı evi sanıyor, ama kira ödüyor, belki sadece dört beş saat uyuyup , bütün gününü aslında hiç oturmadığı bir evin kirasını ya da satın aldığına kredisini vs. ödemek için çalışarak geçiriyor.”

Öykülerin genelinde karşımıza çıkan karakterler her ne kadar hayatın içinden seçilmiş olsalar da anlatının ritmi içerisinde bu özelliklerinden sıyrıldıklarını söylemek mümkün. Hayatın dışına taşan, sıradanlıktan azade, tipik olmayan özelliklere sahip karakterler öykülerin vazgeçilmezi oluyor.

Anlatım boyunca yazarın bir tercihi olarak “ironi” ön plandadır. Öyküler çoğunlukla, ironinin gerçek ötesini zorlayan dünyası içinde kuruluyor. Yazar, sözel ve dramatik ironilerden yararlanarak dıştan bakıldığında şaşırtıcı gibi görünen bir olayı, okurun zihnine en yalın ve inanılır şekliyle yerleştirmeyi başarıyor. Bu görüş açısı içerisinde sıralanan öyküler âdeta okuyucunun düş gücünü uyarabilmeyi amaçlamaktadır:

“İletişim Fakültesinde okuyorum, ama insanlarla iletişim kurmaktan hiç mi hiç haz edemedim.”

“Aramızdaki sessizlik, biraz daha uzun sürseydi artık gözle görünmeye başlayabilirdi.”

Doğukan İşler, *Dünya Kiracısı*’nda okuru, alabildiğince yalın ve keyifli bir anlatımla buluşturuyor. Bunu yaparken öykü anlayışına dair imalar ve ipuçları vermeyi de ihmal etmiyor, demiştik. Bu yargıya nereden mi varıyoruz? Belki en çok şu cümlesinden:

“Benim öyküm, evveli olmayacak kadar düşsel hâlbuki.”

MEHMET AYCI

“SU GELİR ARK UYANIR”

Sekiz yaşına gelince saçlarını abisi gibi uzatıp arkadan bağlayacakmış, maviye boyatacakmış, öğretmen dese de kestirmeyecekmiş, sekiz yaşına gelince ona doğum günü hediyesi kedi almalıymışım, kediyle birlikte kediyi ısırmayan köpek almalıymışım, annesi kediye izin vermiyormuş, evimiz bahçeli olmadığı için köpeğe de izin vermiyormuş, ona tavşan almalıymışım, siyah da olabilirmiş beyaz da, beyaz olursa gözleri kıpkırmızı olmalıymış, tavşana havuç alırmışız, lahana alırmışız, odanın birinde ona tavşanevi yaparmışız, kuştan korktuğu gibi tavşandan korkmazmış, esasında köpekten de korkmazmış, sekiz yaşına geldiğinde uçağa binecek en sevdiği halasına gidecekmiş, havalar soğuyunca en sevdiği halasının ördüğü hırkayı giymeyi çok seviyormuş, sekiz yaşına gelince o hırka artık kendisine küçük gelirmiş, en sevdiği halası ona yeni bir hırka örer miymiş, sekiz yaşına geldiğinde ona bir de kamera almalıymışım, tavşanı, kediyi, kedi ısırmayan köpeği, başka şeyleri videoya çekip internete yükleyecek para kazanacakmış, onu çok izleyeceklermiş, sekiz yaşına gelince ona kuş almamalıymışım, yedi yaşında aldığım Maviş ölmüş, onu annesiyle hastaneye götürmüşler, gece yoğun bakıma alıp aynı insan gibi oksijene bağlamışlar, eve gelince ayakları titremiş, kanatları açılıp kapanmış, ölmüş, annesi çok üzülmüş, kendi de çok üzülmüş, bahçenin kenarına gömmüşler, mezarın kenarını çakıllarla çevirmişler, baş ucuna bir çöp dikmişler, Maviş'e Fatiha okumuş, o şimdi cennetteymiş, cennetteymiş ama bizi görüyormuş, hatta mezarının başına gelip ona Fatiha okuduğunu, üzüldüğünü bile görüyormuş, cennette de boncuk diyormuş, aşkım diyormuş, maviş diyormuş, hatta Beyza ötüncce cennetten ona karşılık veriyormuş ama Beyza onu duymuyormuş, Beyza'nın üşümesinden hasta olmasından korkuyormuş, cennette kafes yokmuş, orda kediler kuşları yemiyormuş, hatta kediler kuşlara gülümsüyormuş, birlikte oynuyorlarmış, sekiz yaşına gelince artık futbolu iyice öğrenecekmiş, hocası onu şimdi forvet oynatıyormuş, Ankara Demirspor Kulübünün bu formasını çok seviyormuş, antrenman formasına iki yüz lira vermişler, kendi

kumbarasından vermiş, ayağındaki topu kaptırmıyormuş, üç kişiye çalım atmış, top tam kaleye girecekmış ki kaleci son anda kurtarmış, sekiz yaşına gelince kaleciyi bile kaleye sokarmış topla birlikte, sekiz yaşına gelince kitapçı teyzenin oğlu Yusuf'tan daha güçlü olacaktı, boyu da onun boyundan uzun olacaktı, Yusuf'un saçları kıvrıkcıktı, istese de kendi saçları gibi olamazmış, Yusuf ona sarılıyormuş ama kendisi sarılmayı sevmiyormuş, sekiz yaşına gelince bir gün yine Yusuf'la dondurma yemeye gider miymişiz, hem Yusuf'un annesi her gittiğimizde ona kitap hediye ediyormuş, o kitapları okuyormuş, sekiz yaşına gelince daha çok kitap okuyacaktı, aslında o at almak istiyormuş, lojmanın bahçesinde de at kestanesi varmış, at kestanesi bulunan eve karınca böcek gelmiyormuş, at kestanesine niye at kestanesi demişler, atlar at kestanesi yer miymiş, sekiz yaşına gelince ona at alsak ne iyi olurmuş, at asansöre sığmazmış, biz de asansörsüz bir eve taşınırmışız, ata da bir oda yaparmışız, o ata binince ben yanında olurmuşum, atın başını tutarmışım, Altın Park'ta midilliye annesinin bindirip gezdirdiği gibi ben de onu gezdirirmişim, Yeni Hızlı Tren Garı'na gidermişiz, attan eski garın önünde inermişiz, atı garın önündeki mermer direklerden birine bağlarmışız, atımızı çalamazlarmış, orada kameralar varmış, çalan olursa polis bulur, hırsız hapse atar, atımızı bize geri verirmiş, Yeni Hızlı Tren Garı'nda o oyuncaklı menüden hamburger yermiş, ben de kahve içermişim, bir kahveyle üç sigara içiyormuşum, sigarayı böyle içersen ölürmüşüm, sekiz yaşına geldiğinde sigarayı bırakır mıymışım, o zaman beni daha çok severmiş, Berat abisi de sigara içiyormuş, Taha abisi içmiyormuş, sekiz yaşına gelince Berat abisi on sekiz yaşında olacaktı, Taha abisi yirmi yaşında olacaktı, çiçekleri çok seviyormuş, sekiz yaşına geldiğinde çiçekleri daha çok seviyor olacaktı, kendisi büyüyünce boyu gibi saçları gibi elleri gibi sevgisi de büyümüş, anneler gününde annesine öğretmenler gününde öğretmenine çiçek koparıyormuş saksıdan gizlice ama annesine ve öğretmenine kopardığı için çiçeğin annesi üzölmüyormuş, hatta seviniyormuş, çiçekler de sekiz yaşına gelir miymiş, pek çok çiçeğin küçükken solduğunu görmüş, onlara niye Maviş'e yaptığımız gibi mezar yapmıyor musunuz, sekiz yaşına gelince artık çocuk olmayacaktı, zaten şimdi de çocuk değölmüş, ama sekiz yaşına gelince hiç çocuk olmayacaktı, sekiz yaşına gelince...

SİĞİZMUND KRİJANOVSKI

Türkçesi: Birsen Karaca

KAÇAN PARMAKLAR^{1*}

(1922)

I

İki bin kulak kepçesi, uzun, beyaz parmakları yükseltilebilen taburenin örgüsüne sükûnetle yapışan Piyanist Heinrich Dorn'a² döndü... Fırağının kuyruğu tabureden sarktı, parmakları piyanonun siyah kutusuna zıpladı: Kemik klavyeden oluşan kaldırımlı düz yolda tempolu bir koşu başladı. Parmaklar, cı-lalı tırnaklarını parlatarak önce büyük oktavlı C'den ayrılıp kenardaki kristal sesli diskanta³ doğru yöneldiler. Orada, siyah tahta, klavye kutusunun kenarı bekliyordu: Parmaklarsa daha uzağa gitmek istiyorlardı –kenardaki iki tuşa net ve kesik kesik vurmaya başladılar (salonun sağında solunda gözler kapanmıştı: “harika bir tril”⁴)– ve aniden, ince derili sivri uçlarının üzerinde sertçe dönüp birbirinin üstünden atlayarak geriye fırladılar. Parmaklar, tellerin içine basan bir adımın sessiz ama tok sesini vermek için yolun ortasında kâh siyah, kâh beyaz tuşları düşünce düşünce seçerken koşularını yavaşlattılar.

İki bin kulak sahneye doğru hareket etti.

¹ Not: Sigizmun Dominikoviç Krjijanovski'yi fark etmemi sağlayan çok sevgili arkadaşım Prof.Dr. Sevinç Üçgül'e teşekkürlerimle.

^{*} Bu metin, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı - TEDA Türkiye'nin Çeviri ve Yayın Destek Programı kapsamında 3-10 Kasım 2014 tarihlerinde faaliyet gösteren TURUSÇAT grubunun ortak çalışma konusu olan eserin tarafımdan yapılan çeviri versiyonudur.

Not: Bu metndeki müzik terimlerinin doğru kullanılması için yardımlarını esirgemeyen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr. Nedim Yıldız'a teşekkür ederim.

² İhtimal ki yazar Alman kompozitör ve orkestra şefi Heinrich Ludwig Egmont Dorn'a (1804-1892) gönderme yapıyor. Heinrich Dorn'un eserleri arasında “*Ein Tag in Russland*” (1856; *Rusya'da Bir Gün*) adlı bir komik operası vardır.

³ Diskant. *Müzik terimi*. Piyanoda bölüm, bölge, ince seslerin bulunduğu bölme.

⁴ Tril. Müzikte bir nota ile yandaki veya aşağıdaki nota arasında hızlı bir şekilde gidip gelme işidir. Bu işlemin ne kadar süreyle yapılacağı nota yazımındaki kırk çizgiyle belirtilir. Barok dönemde sıkça kullanılmıştır.

O tanıdık asabi titreme parmakları zaptetmişti: Tellerin içine sıkışan çekicilerin üzerinde dimdik olduktan sonra aniden keskin bir sıçrayışla on iki klavyeyi atladılar ve c-es-g-b'nin⁵ üzerinde dikildiler.

Es.

Akordan ayrılan parmaklar çok hareketli bir pasajla yeniden klavyenin sonuna doğru gittiler. Piyanistin sağ eli geriye, orta ses tuşlarına uzandı ama sıçramakta olan parmaklar bunu istemediler: Bu çılgın koşuda, kurşun gibi hep ileriye doğru gidiyorlardı: Dördüncü oktavın kristal sesi çınlayıp kayboldu, diskantın ilave tuşları cıvıldaştı, klavye çerçevesinin siyah çıkıntısı gibi duran notalara tok tok vuruldu. Parmaklar, deli gibi fırlayıp ait oldukları elle birlikte piyanistin manşetinin içinden çıktılar ve serçe parmak üzerindeki pırlantayla parlayıp, aşağıya sıçradılar. Parkenin mumlu ağacı eklemlerine acımasızca vurdu ama parmaklar, tempoyu düşürmeksizin bir anda doğruldular ve pembe kalkanlara benzeyen tırnaklarıyla tıpış tıpış yürüyerek, yüzük parmaktan serçe parmağa, orta parmaktan yüzük parmağa arpej⁶ hareketlerle geniş geniş zıplayarak salonun çıkış kapısına doğru fırladılar.

Birinin botunun kocaman küt burunu yolu kapattı. Birinin kirli tabanı serçe parmağı bir anda haliya sıkıştırdı. Parmaklar da ezilen serçe parmağı büküp, yerlere kadar sarkan bir perdenin altına dalıverdiler. Lakin perde, yukarıya doğru genişleyen iki kara kolonu açıkta bırakarak hızlıca yukarı kalktı: Parmaklar anladılar –bu, Dorn'un hayranlarından birinin eteği idi. Yüzük parmağın üzerinde keskin bir dönüş yapıp, yana sıçradılar.

Vakit kaybedilemezdi. Etrafta fısıltılar başlamıştı. Fısıltı dedikoduya, dedikodu gürültüye, gürültü çığlığa, çığlık böğürtüye dönüştü ve binlerce ayak patırtısı vardı.

“Tut onları, tut!”

“Neleri?”

“Nerede?!”

Salonun yarısı piyaniste doğru fırladı: Piyanist, baygın, sandalyeden sarkmıştı; sol eli dizine düşmüştü, sağ elinin manşeti hâlâ klavyenin üzerinde duruyordu.

Ama kaçan parmakların Dorn'a ayıracak zamanları yoktu: Uzun kemiklerini çalıştırarak, eklemlerini bükerek ve açarak merdiven aralığına giden halı yolda hareketlerini sıklaştırdılar, prestissimo.⁷

İnsanlar, çığlıklarla, ciyaklamalarla bağırırken, itişip kakışırken yolu açmışlardı. Salondan hâlâ sesler geliyordu: “Tut! Nerede? Ne?” Ama merdiven

⁵ Do minör yedili akoru (do-mi bemol- sol-si bemol). (Yayıncının notu)

⁶ Arpej. *müzik* Bir akort oluşturan seslerin birbiri arkasından çalınması.

⁷ Prestissimo. Son derece hızlı

geride kalmıştı.

Parmaklar usta bir sıçrayışla eşikten atladılar ve kendilerini sokakta buldular. Ayak patırtıları ve gürültü kesildi. Geceleyin fener ışıklarının sarı gerdanlığını takınmış olan ıssız meydan susuyordu.

II

Ünlü piyanist Heinrich Dorn'un, mutadları olduğu üzere yalnızca konser piyanolarının fil kemiğinden tuşları üzerinde gezinen bakımlı parmakları, ıslak ve kirli kaldırımlarda dolaşmaya alışık değildiler.

Parmaklar, şimdi, kendilerini meydanın yapışkan ve soğuk asfaltı üzerinde bulduktan sonra tükürüklerin ve gömüklerin üzerinde yürürken yaptıkları zıpzırlığın bütünüyle delice ve fevkalade olduğunu fark ettiler birden.

Ama iş işten geçmişti. Terk ettikleri binanın eşiğine ayakkabılarının tabanlarıyla ve bastonlarıyla vuruyorlardı: Gerisin geri dönmeleri, ezilmeleri demekti. Dorn'un sağ eli, sızlayan serçe parmağını yüzük parmağına doğru bükmüş, olup bitenleri izlerken pütürlü kaldırım babasına yaslandı.

Kapı tüm insanları dışarı attı ve kanatlarını birleştirdi. Kopan parmaklar, ıssızlaşan kaldırımda tek başlarına kaldılar.

Yağmur çiseliyordu. Geceleyecekleri yer konusunda kaygılanmaya başlamaları gerekiyordu. Parmaklar, beyaz ve narin derilerini sıvı birikintilerine ve su arklarına batırarak dura-sürüne ağır ağır hareket ettiler. Birden karanlığın içinden bir teker kasnağı gürüldedi: zifoslar saçarak yuvarlanıp gitti.

Parmaklar kıl payı kurtuldular: Tiksinerek kötü kokulu sepintileri sil-dikten sonra, heyecandan ve yorgunluktan bükülen ve titreyen kemiklerinin üzerinde doğruldular, kaldırımın eğiminde, duvar duvara büyümüş binaların dibinden yürüdüler.

Artık geç bir saatti. Sarı kadranın ardından saat ikiyi vurdu. Kapıların kanatları birleşmişti, pencerelerin buruş buruş demir göz kapakları inikti. Geç kalmış birisinin adımları yaklaşıyordu yine. Nereye saklanmalı?

Rüzgârla sallanan lambanın ışığı, kaldırım tuğlalarının yarım klavye uzağında kızarıyordu. Işığın altında duvara düz köşe bir maşrapa takılmış: "Tapınak için."

Seçenekleri yoktu: Kirhanın⁸ duvar kornişindeki çentiklerinden sonra, kornişten kupanın eğimli kapağının üstüne atlayacaklardı. Kupanın girişi dardı ama piyanistin parmakları esneklikleri ve incelikleriyle boş yere ünlenmemişlerdi: Deliğe sokuldular ve... hop. İçerisi karanlıktı, yalnızca pencerenin yanında duran lambadan kupanın deliğine düşen kırmızı bir ışık lekesi vardı,

⁸ Kirha(ya da kirka). Protestan kilisesi için kullanılan bir terim.

ışık lekesinin yanında da hayır için atılmış buruşuk bir banknot. İçlerine soğuk işleyen parmaklar demir kutunun köşesine büzüldüler, banknotla örtündüler ve banknotun altına yumruk halinde kıvrılıp hareketsiz yattılar. Eklemlerini romatizmal sızılar tutmuştu, kırılmış ve çatlamış tırnaklarında kaşıntı vardı, serçe parmak şişmişti ve ince yüzük halkası derisini derince kesmişti.

Ama yorgunluk üstüne düşeni yapıyordu: kırmızı ışık lekesi bir yandan diğer yana sallanıyordu, yağmur kupanın kapağına takır takır vuruyordu, bilinen moto perpetuo.⁹ Uyku, zümrüt gözlerini kısarak kupanın dar deliğinden baktı.

III

Parmaklar, silkelendikten sonra şiş eklemlerini doğrulttular ve sert yataкта gerinmeyi denediler. Şafağın kızıl ışığı, lambanın ağır ağır solan ışığına dolanıyordu.

Yağmur susmuştu. Parmaklar, bir-iki kez yukarı zıpladıktan sonra kupanın kapağına vurup dikkatle dışarı çıktılar ve kilise kupasının ıslak eğimine oturdular.

Şafak rüzgârı kavakların yapraksız dallarını sallıyordu. Aşağıdaki göleklerin parıltısı, yukarıdaki bulutların sürünüşüydü.

Ne kadar olağanüstü bir durumda olsalar da, uzun yıllardır yaptıkları bir buçuk saatlik sabah egzersizi, parmakları kilise kornişinin üzerine tırmandırmış ve onlara bir kıydan öbür kıyıya, sağdan sola-soldan sağa metodik gam koşusu yaptırtmıştı, eklemleri henüz ısınmamış ve esneklik kazanmamıştı.

Parmaklar egzersizlerini bitirdikten sonra aşağıya kapağın üzerine atladılar ve girişe enlemesine oturup yakın ama yitip giden geçmişlerini hayal etmeye başladılar. ... işte atlas bir yorganın sıcaklığında yatıyorlar; sabunlu ılık suda yapılan sabah banyosu; sonra da yumuşaklık hissi veren klavyelerin üzerinde hoş bir gezinti, ardından... ardından sol elin hizmet eden parmakları onlara güderi eldiven giydiriyor, kol düğmelerini tık tık kapatıyor, Dorn onları sıcak paltosunun cebine yerleştirip özenle taşıyor. Birden... güderi çekilip çıkartıldı, birisinin ince, hoş kokulu tırnakları hafifçe titreyerek dokundu onlara. Parmaklar, pembe tırnaklara ihtirasla sokuldu ve...

Ve beklenmedik bir anda birisinin düğüm düğüm, sarı ve tırnaklı eli, hayallere dalmış parmakları kupanın eğiminden itti. Bu, pazardan dönmekte olan kör bir kocakarıydı. Kese kâğıdıyla dolu olan sepetini yere bıraktıktan sonra, kupaya yaklaşmış, küçücük başışını koymak için, titreyen eliyle yoklayarak kupanın deliğini bulmuştu. Ama ansızın yumuşak ve hareket eden bir

⁹ moto perpetuo. *Lat.* Sonsuz hareket. Yazar, R.Schumann'n eserine gönderme yapıyor. (Yayıncının notu)

şey parmağını yakaladı, elini hızla geri çekti ve devrildi; o anda kese kâğıtlarının arasından bir şey hışırdadı –anında üzerindeki unu silkeleyen insansız beş insan parmağı sepetin içinden sıçrayıp çıktı– ve kaldırımda tabanları yağladı.

İhtiyar kadın paralarını düşürdü, titreyen dudakları ve dişsiz ağzıyla bir şeyler fısıldayarak uzun uzun, korka korka haç çıkardı.

Parmaklar, taştan taşa atlayarak, su birikintilerine ve arklara dalarak, uzaklara doğru kaçıyorlardı. Arkın yanında ellerindeki kâğıt gemiyle çömelip eğilmiş iki erkek çocuk onları fark ettiğinde, parmaklar kaldırımın kıyısından serçe parmağın itişiyile açıldıktan sonra kıvrılmış kemiklerinin üzerine çökmüş gürül gürül akan arkın üzerinden atlamaya hazırlanıyorlardı. Suya bırakılan gemicik omurgasıyla kaldırım taşına yanaştı ve iskelesi yukarı kalktı.

Çocuklar kovalamaya koyulurken, “Aha-a-a!” diye çığlıklar attılar.

Ama olağanüstü piyanist hafifliği sıvışan parmakları kurtardı: Zifoslar saçarak, taşların keskin çıkıntılarında narin derilerini sıyrarak Beethoven Appassionata’sı hızında koşuyorladı, sanki altlarındaki dik kenarlar değil de klavye idi ve hem pasajların hem de glissandoların tüm büyük ustaları utan-dırılmıştı.

Bir anda arkadan bir şey hırlamaya başladı ve kocaman sivri tırnaklı bir pati kaçmakta olan beşayaklığı yere yıktı: Parmaklar, serçe parmaktaki yüzüğe takılı elması kaldırım korkuluğuna çarptıktan sonra kan içinde kalan tırnaklarını havaya dikerek düştüler.

Üzerlerinde bir bekçi köpeğinin koca dişli ağzı açılmıştı: Parmaklar ölüm korkusunun verdiği çırpıntıyla büzülüp köpeğin burnuna bir fiske atınca kazandıkları bir anlık zamanla kendilerini takip eden havlama ve naralar eşliğinde koşarak uzaklaştılar.

IV

İlkin bir oluğun ağzında gecelemeleri gerekti. Gece geç saatlerde yağmur yağmaya başladı ve kaçkınların bitkin bir halde tırmandıkları teneke oluktan dışarıya boca etti: Kuru bir sığınak arayarak karanlık kaldırımda dolaşmaları gerekiyordu.

Bir bodrum katının bulanık penceresinde ışık parlıyordu. Zavallı kaçkınlar, ıslak pencere çerçevesinin üzerinde parmaklarının üstüne ağır ağır basarak ve çekinerek pencereye serçe parmakla vurdular. Kimse cevap vermedi.

Pencerede kâğıtla yapıştırılmış bir delik vardı: işaret parmak kâğıdı yırttı, onun ardından da diğerleri içeri sokuldu. İşte denizlik. Oda sessiz. Pencerenin önüne doğru çekilmiş olan mutfak masasının üzerinde tek kırıntı yoktu. Çarpık bacakları üzerinde duran ve uzun, saç bir boruyla bacaya bağlanmış olan demirdöküm sobabın içindeki gri-kırmızı kömürler ağır ağır sönüyordu. Tahta

ranza üzerinde birbirine sokulmuş uyuyan yığınlar vardı –biri kadın ikisi çocuk: yüzleri zayıf, gözleri kırış kırış, acı sarı gözkapaklarıyla örtülmüş, bedenleri bir pırtının altındaydı.

Fakat Uyku, mahir bir gülümsemeyle, üzeri sarı ışık yansımaları ve kandil ışıklarıyla dolu olan beyaz ve temiz yastığın köşesine oturmuştu: Zar misali şeffaf-cam pençeleriyle zümrüt rengi gözlerini ovuşturuyor ve zavallılara kendi masallarını anlatıyordu. Ve onun sözlerinden oluşan lekeler duvarlarda gül fundalıkları gibi çiçekleniyordu, havada asılı duran çarşafsa kınnapın üzerinde, kar beyazı bulut dizisi gibi uçuşmaya başlamıştı.

Parmaklar ağır başlı bir eda ile masanın kenarına oturdular ve dinlediler: Uyku’nun sessiz konuşmaları eşliğinde Schumann’ın “Phantasie-Stücke”indeki düzensiz koşuyu ve “Kreisleriana”nın gizimli sıçrama ve haykırışlarını hatırlıyorlardı.

Küçük kaçkınlar da zavallılara bir şeyler hediye etmek istediler: Serçe parmağın üzerinde Dorn’un elmas yüzüğü parlıyordu: Kaçkınlar acıdan kıvrılarak parçalanmış tırnaklarıyla altın kasnağa dayandılar: Yüzük tıngırdayıp masanın kenarında kaldı.

Gitme zamanı.

Pencerenin gerisinde sabah oluyordu. Uyku koşuşturmaya başladı, yastığın altına girdi, hayal oldu, koydunsa bul. Onun arkasından parmaklar da: Penceredeki yırtılmış kâğıdı dikkatlice hışırdatıp yeniden kaldırıma çıktılar.

Sulu bahar karı gölekteki balcığın içine beyaz yıldızlar gibi düşüyordu.

Acılar içinde kıvranan kaçkınlar daha uzağa gidemediler: Kaldırımın soğuk taşına yapışıp bir fiske halinde toparlandılar ve beyaz yıldızların sessiz buzları altına yattılar. O anda da kemik gibi sertleşmiş toprağın sayısız tuş darbesiyle sallanmaya başladığı, acımasız devasa parmakların beyaz ve siyah tuşları gümbürdete gümbürdete, kemiklerinden güneş serpererek hızla yaklaştığı ve doğruca kaçkınların üzerine geldiği işitilmeye başladı.

V

Müzik eleştirmeni elinde bir gazete sayfasıyla Dorn’un çalışma odasına koştu. “Okuyun.”

Gazetenin sekizinci sayfasında kırmızı kalemle etrafı çizilmiş bir ilan vardı:

Bulunmuş beş parmak

Neyin sağ eli olduğu bilinmiyor.

Başvuru: dessing Strasse 7, daire. 54.

Tel. 3-45, betsirk 1-9.

Dorn gözlerini satırlar üzerinde gezdirdikten sonra sofaya fırladı, boş manşetli sağ elini beceriksizce koluna sokarken askıdan paltosunu kopartır-

casına çekip aldı.

“Maestro, erken,” diye koşuşturuyordu eleştirmen, “Başvuru saat 11’den 1’e kadar.” Şu anda ise henüz ona çeyrek var. Ayrıca...

Ama Dorn koşarak merdivenlerden aşağıya inmişti bile.

Heinrich Dorn yarım saat sonra, pamukla döşenmiş karton bir kutunun içinde kaçan parmaklarını görünce ağlamaya başladı: Parmakları kutunun dibine döşenmiş pamuğun üzerinde, hareketsizce, fiske olarak sıkılmış, biçimsiz bir yumak halinde duruyordu. Derisini her yanı kir içinde kalmış, berelenmiş ve çatlamış, bir zamanlar incecik, şimdi ise tiksiniyecek kadar düzleşmiş parmak uçlarında nasırların oluşturduğu şişlikler sararıyordu, tırnakları kırılmış ve parça parça olmuştu, eklemelerinin oylumlarında kurumuş kan kararıyordu.

“Ölmüşler,” diye fısıldadı, Dorn bembeyaz olmuş dudaklarıyla ve beceriksizce manşetinin boş açıklığını kaçkınlara doğru uzattı: Parmaklar ansızın serçe parmağı hafifçe oynattılar.

Dorn, dişleri isterik bir şekilde birbirine vurarak parmaksız kolunu kutuya uzattı. Parmaklar, pamuk parçaları içinde yalpalayarak ve korkarak, titreyen, bükülmüş kemikleri üzerinde biraz doğruldular ve aniden sakinleşti manşetinin içine sığdılar.

Dorn, aynı anda gülüyordu ve hüngür hüngür ağlıyordu: dizlerinin üzerinde, manşetlerin beyazlığından çıkmış iki eli yanyana duruyordu: Birisinin beyaz, bakımlı, pahalı parfüm kokan törpülü parmakları vardı; kahverengi-gri renkli olan diğeri nasırlaşmış, kaba ve yıpranmış bir deriyle kaplıydı.

Bu olanlardan iki hafta sonra, Heinrich Dorn’un ünlü serisinin ilk konseri yapılıyordu.

Piyanist biraz farklı çalışıyordu: Önceki büyüleyici pasajlar şimşek gibi glissandolar ve melodinin vurgusu yoktu. Piyanistin parmakları kemik kaldırımlı klavyenin kısacık –yedi oktavlı– yolunda sanki yürümek istemiyorlardı. Ama sonra, bir an için, sanki başka –bir dünyadan bu dünyaya uzanan– klavyeden kaçmış devasa bir şeyin parmakları kemiklerinden güneşler saçarak piyanonun kesik, çığırta ve kararsız kemik parçaları boyunca ilerliyormuş gibi geldi: İşte o zaman sahneye yönelmiş olan boyunların üzerindeki binlerce kulak kepçesi ileriye doğru uzandı.

Ama bu, sadece bir an için olan bir şeydi.

Uzmanlar birbiri ardına –parmaklarının ucuna basarak– salonu terk ediyorlardı.

HECE ÖYKÜ'DE İLKLER

GÜLAY PAMUK

KÖR FINDIK

Gün yüzünü göstermeye başladığında biz yola çoktan çıkmıştık. Bir saatlik yolumuz kalmıştı. Minibüstekilerin çoğu fındık günlükçüsüydü. Hepimizin derdi ayrıydı ama ortak olan bir şey vardı. O da bu ay içerisinde herkesin mümkün olduğu kadar ev ekonomisine katkıda bulunmak istemesiydi. Biz annemle uzaktan bir akrabamızın yanında yaklaşık bir ay kadar kalacaktık. Akrabalarımız hakkında pek bilgim yoktu. Annem teyze dediği bu kadını yıllar sonra anneannemin evinde görmüş. Benim üniversiteyi kazanmamla babamın işten ayrılmasının aynı zamana denk geldiğini hem çok sevindiğini ama öte yandan da kara kara düşündüğünü anlatınca anneme “İsterseniz bir ay gelin, birlikte fındık toplayın, belki az çok katkısı olur,” demiş. Annem bu teklif karşısında düşünmeye pek lüzum görmediğinden hemen orada “Tamam,” diye cevap vermiş.

Evin önüne vardığımızda pat pat bizi bekliyordu. Evin oğlu aracı sürmek üzere hazırlanırken, biz de onları çok bekletmeden pat patın arkasındaki yerimizi aldık. Pat patta bizden başka evin büyük gelini, iki kızı ve üç yevmiyeci daha vardı. Büyük gelin “Bu tarlayı beş güne alacağız, inşallah,” dedi. Buralarda tarla bitirmek büyük bir zafer kazanmak gibiydi. Yolda giderken “İşte,” dedi “Şu aşağıda kayınpederimin altı tarlası daha var sonra da oraya başlayacağız.” Hafif gurur gizli bu cümlede kayınpederinin kodamanlığına yapılan göndermeden nasibimizi aldık. “Siz nerede oturuyorsunuz,” diye sordu annem. Gelin övünerek “Ben şehre gelin gittim,” dedi. Bana döndü “Kaç yaşındasın?” dedi. “On sekiz yaşımdayım,” dedim. “Benim büyük kızım ile aranızda altı yaş var. Benim kızım da inşallah üniversiteyi kazanır. Değil mi Leyla?” dedi. Kızından onay bekledi. Kızı oralı olmayınca “Ohhh öğretmenlik kazansa daha ne isterim,” diye ekledi. Hemen anasının dizinin dibinde oturan kız ağzını ekşiterek “Allah korusun, Allah yazdıysa bozsun,” deyip kulak memesini çekti, ağzını öne topladı, uzattı. Üç kere pat patın kasasına vurdu. “Hayırlısı,” dedim ama Leyla önüne baktı, bizimle iletişime geçmek gibi bir derdi yoktu.

Tarlanın sahibinin oğlu Sinan bize fındık ocaklarını bölüştürdü. Ben bü-

yük gelinin kızlarıyla aynı ocağa düştüm. Leyla ile sohbet etmeye başladık. Öğretmenlerde sevmediği birçok özellik saydı bana. Bu seçimim ona çılgınlık gibi görünüyordu. Sohbet esnasında hiç fındık toplamayan kız; kasketli, siyah yelekli, irice bir adam tarlaya yaklaşıncı, başını kaldırmadan çalışmaya başladı. “Goril geldi,” dedi önce. Kız kardeşi kıkırdadı. “Anlamadım,” dedim. “Goril daha işte benim dedem,” dedi. “Daha neler öyle şey olur mu,” deyince “Biz ona goril ismini taktık,” diye cevap verdi. Yevmiyecilerden biri “Öğlen ezanı okundu Salih Ağa az ara verelim, ilk gün acıktık,” deyince saat bir olmadan mola veremeyeceklerini söyledi. Az sonra karısı yemeği hazırlamaya başladı. Taslara ayranlarımızı koydu. Tencereden yemeği tabaklara boca ederken tencere elinden kaydı, yemek tabaktan taştı, sofraya bezine döküldü. “Dikkat etsene işe yaramaz karı,” diye bağırdı. Akşam da bizi beş yerine altıya kadar tarlada tuttu. Adamın niye bu lakabı aldığına açıkçası çok şaşırmadım. Kızlar Goril Dede’den aşırı derecede korkuyorlardı. Çünkü işi azıcık savsaklasalar Goril Dede elindeki fındık dayacağını onlara işaret ediyordu. Akşama doğru pat patın kasasında bize fındık çuvalları da eşlik etti. Leyla ile fındık çuvallarına yaslandık. Gözlerimizi kapattık. Günün yorgunluğuna inat güneş hiç batmayacak gibi ağaç dallarının arasından ışıldıyor, gözümüzü alıyordu. Ben ise Leyla’ya öğretmenleri sevmesi için birkaç neden bulmaya çalışıyordum.

Evin genişçe bahçesine fındıklar serilirken küçük gelin sofrayı çoktan kurmuş, bizi bekliyordu. Evde küçük gelinden başka bir de Fatma vardı. Kilo-sundan ve dağınık saçının örttüğü kamburundan yaşını kestiremedim. Gelin “Fatma bak misafirlerimiz geldi,” dedi. Koltuğunun altında sıkıca tuttuğu terlikleri göbeğinin üstüne kadar çekilmiş eteği, ağzı omzuna doğru kaymış beyaz tişörtüyle “Hoş geldiniz,” dedi Fatma. Çıplak ayakları ve kalın bilekleriyle yanımıza yaklaştı. Gözünü kırıştıtarak koltuğunun altındaki terlikleri eliyle gösterdi. “Haberiniz olsun babam bana terlik aldı,” dedi. “Çok güzel Fatma, çok beğendim,” deyince övünerek “Mağazadan aldı, beş liraya,” diye ekledi. Anne-me fırsat vermeden Leyla atıldı söze “Bu terlikleri de güzel sanıyor, hiç güzel değil, değil mi?” dedi. Bizden onay bekledi. Fatma pür dikkat sesi bekledi. Annem de “Ne güzel terlikler onlar öyle sana da çok yakışır,” dedi. Sonra dönüp büyük geline “Hiç mi görmüyor yoksa azıcık da olsun görüyor mu?” diye sordu. Gelin “Hiç görmüyor doğuştan görmediği için de tedavisi yokmuş,” deyince konu kapandı.

Salih Ağa oğluna “Ateşi yak,” dedi. Eşine de “Mısır toplayın da közde mısır yapılsın,” deyince teyze, annem ve ben tarlaya girip mısır kırdık. Mısırları birer birer kabuğundan ayırmaya başladık. Fakat mısırların ucu püskül kısmına doğru kurtlanmıştı ve kabuğundan ayırırken kurtçuklar yerlere bazen üzerimize düşüyordu. Ama öyle bir hızla yapıyorduk ki bu hareketi uçuşan kurtçuk-

lara aldırış etmiyorduk. Ateşe mısır yetiştirmek zorundaydık. Üstelik kurtlu kısmını kopardıktan sonra geriye çok bir şey kalmıyordu. Herkes közlenmiş mısır için sıra bekliyordu. Salih Ağa bizi göstererek Leyla'ya işaret etti. "Sen de mısır soy," dedi. Leyla omzunu bana ne anlamında kaldırıp indirdi. Leyla'nın oturduğu yerden sert bir şaklama sesi geldi. Elindeki fındık ışıksıyla Leyla'nın omzuna vurmuştu. Leyla o akşam yanımıza gelmedi. Bizim de tadımız kaçtı ama işe devam ettik. Semaverde çay demlendi. Çaylarımızı içerken çiseleyen yağmur şiddetini sabahleyin artırdı. O sabah tarlaya gidemedik.

Tarlaya gidilemeyeceği Salih Ağa tarafından onaylanınca konserve yapmak için büyük bir uğraş başladı. Bir yandan domatesler toplanıyor, yıkanıyor, doğranıyor; bir yandan da evin kenarına yakılan ateşte, büyükçe bir kazan- da, pişiriliyordu. Titizlikle ve sessizce yürütülen bu çalışmalar babaannesinin Leyla'dan ardiyedeki kavanozları istemesi ve Leyla'nın inatla getirmek istememesi ile bozuldu. En sonunda Leyla kavanozları getirmeye ikna oldu ama bu sefer de hınçla yere koyarken bir iki kavanoz kırıldı. Salih Ağa ona verilen zararı görmezden gelmedi. Haykıran sesi tüm avluyu inletti.

Leyla, yağmuru fırsat bilip kitap okumak için çekildiğim odaya girdi. "Kazayla oldu, vallahi bilerek atmadım," dedi. "Tamam canım," dedim. "Sessiz okuma biliyor musun?" diye sordum. "Bak çok eğlenceli. Birlikte ağzımızı kıpırdatmadan ve gözlerimizle okumaya başlayacağız," Kitabı açtım. "Alice Harikalar Diyarında mı? Duymuştum," dedi. Okumaya başladık. Üçüncü sayfayı çevirecekken yüzünde muzip bir ifade belirdi. "Biraz saçma geldi," dedi. "Nasıl baktığına bağlı," dedim. Gözleri parladı. "Alice kendi masalının peşinde. Ve bunu ancak hayal ederek yapabilir. Bazen hayaller gerçeklerden daha güçlüdür Leyla," dedim. "Ve biz her ikisinden daha güçlüyüz," diye ekledim. Gözlerimizle okumaya devam ettik.

Odaya usulca Fatma girdi. Birkaç adım sonra durdu. Genelde böyle yapardı. Bu onun odayı kolaçan etme biçimiydi. Başını belli bir ezgiye ayak uyduruyor gibi önce yavaşça sağa sonra sola doğru salladı. Kambur omzuna uzanan dağınık saçları arasından çıkan birkaç karasineği görünce bu hareketleri başının etrafında gezinen sinekleri kovuşturmak için yaptığını fark ettim. Fatma sineklere yenilmemenin yolunu öğrenmişti. Ellerinin arasında iç içe geçirilmiş yeni terlikleri sımsıkı tutuyor nereye gitse onları yanında götürüyordu. Çıplak, iri ayaklarında yer yer morarmalar ve yara izleri vardı. Büyük gelin odanın eşiğinden bize baktı. "Sen burada mıydın Leyla, iki saattir seni gözlüyorum, hadi az bize yardım et," dedi. Fatma bu lafla odada tek olmadığını fark etti. Sesimizi, soluğumuzu, bir işaretimizi arıyordu. "Buradayız Fatma," dedim. "Bugün tarlaya gitmiyoruz. Biraz dinlenmek istedik. Leyla ile bir şeyler okuyorduk," diye ekledim. Fatma gözlerini yukarı doğru kaldırarak sesin olduğu yere çevirdi.

“Haberin olsun,” dedi. “Babam bana bu terlikleri mağazadan aldı. Beş liraya. Çok pahalı,” dedi. Başını sağa sola çevirerek “Haberin olsun, güzel kızım giysin ona yakışır dedi,” konuşmasına devam etti. Leyla “Ayyy,” dedi uzatarak ve iğrendiğini bildiren bir ses tonuyla. “Tuvalet terliği gibi değil mi abla,” dedi ve güldü. Ben Leyla’yı duymamış gibi yaptım. “Gerçekten çok güzel Fatma benim de gözüme çarptı hemen,” dedim. “Bu eteği de aldık,” derken kurumlandı. “Eteği de çok beğendim, rengi çok güzel sana çok yakışmış,” deyince Fatma duymak istedikleri söylendiğinden yanımızda durmadı. Leyla’ya “Hayaller insanları ayakta tutar, başkalarının hayallerini yıkmamanın evlerini başlarına yıkmaktan bir farkı yok,” demek istedim. Annesine yardım edeceğini söyleyip odadan çıktı. Ben Fatma’nın sesini duyuyordum. Tüm evi yine baştan sona dolanmaya devam ediyordu. Eğer yanında bir ses belirirse terliğini anlatmaya başlıyordu. Küçük bir şey insanı mutlu edebiliyordu, diye düşündüm. Hele bu sevdiği birinden gelmişse.

Sabah ezanıyla Fatma’nın ağlama sesi birbirine karıştı. “Ne oldu Fatma?” dedim. Evde bir koşturma vardı. “Terliklerimi yastığımın yanına koymuştum. Sabah bulamadım,” dedi. Yer yatağını kaldırdık, Fatma’nın yattığı kanepeyi çektik. Ama bir türlü terliği bulamadık.

Kahvaltı hazırlandı ama Fatma hiçbir şey yemedi. Salih ağa “Ben en güzelini alırım Fatma’ma,” dedi. Oğluna, karısına, torunlarına karşı bir duvardan farksız olan bu adam söz konusu Fatma olduğunda sesini küçük bir kız çocuğuyla konuşur gibi yumuşatıyordu. Fatma cevap vermedi. Kukumav kuşu gibi kanepenin üzerinden hiç ayrılmıyordu. Odaya biri girdiğinde bir haber bekliyor edasıyla azıcık kıpırdanıyor ve dikkatini o kişinin konuşmasına veriyordu. Fakat bir süre sonra herkes kendi telaşına düştü. Arama faaliyeti durdu. Babası, “Fındık biter bitmez en güzelini alacağım,” diye tekrarladı. Ben o gün Fatma’yı öylece bırakmak istemedim. “Öğle yemeğini almaya gelirken beni de alırsınız ben biraz burada kalayım,” dedim. Fatma’nın kardeşi Sinan da o gün bizle kaldı. Aklımıza gelen her yeri aradık. Evin arka bahçelerini armut dallarına varana kadar elimizdeki değnekle yokladık. Sinan, “Kızlar bir kenara attı kesin,” dedi. “Babam onlara almadı ya terlik, kıskandılar herhalde. Gömmüşlerdir bir yere. Bu kadar aradık. Yok işte. Eve gidelim,” dedi. Eve dönünce Fatma’nın yanına gittim. Ellerini tuttum. Ağlamaktan beti benzi sararmış ellerinde bile can kalmamıştı. Elleri ne kadar soğuk, diye düşündüm. “Üzülme Fatma ben de bir keresinde ayakkabılarımı kaybetmişim ama babam daha güzelini aldı. Meğer hayra vesileymiş,” dedim. Fatma’nın başı omzuna düştü. Teninin soğukluğunu şimdi tamamen hissederken kanepenin aralığına sıkışan terliğe gözüm çarptı.

AYLA BURÇİN KAHRAMAN

DÜĞÜN

Yaz mevsiminde, pencereleri avluya bakan odalarımız, birer akrep yuvasına dönüşürdü. Akrep korkumuzdan, ilk yağmur damlası düşene kadar yatamazdık evlerimizde. Akşamları toprak damlarımıza açtığımız yataklardan, başına hilal taç takıp pırıltılı mücevherlerle süslenmiş geceyi izlerdik kardeşlerimle. Sabaha kadar kayacak bütün yıldızları sayma hevesimden mi yoksa uyku arasında damdan düşme korkumdan mı bilmem bir türlü dalamaz, bölük pörçük uykulara teslim ederdim rüyalarımı.

Kışın çamurlu, yazın gübre kokulu sokaklarımızda, çocukluk sevinçlerimizi cebimize koyup yorgunluktan bacaklarımız sızlayana dek türlü haylazlıklar yapardık. Tek kale futbol maçlarımızın devre aralarında, salça sürüp yediğimiz ekmeklerin tadı damaklarımızdan silinmezdi. Salça bulamadığımız zamanlarda kuru ekmek kemirsek de mutluluğumuz eksilmezdi.

Yedi yaşına girdiğim senenin kasım ortalarıydı. Sıcak günler geride kalmış, yerini uğultulu rüzgârlara bırakmıştı. Güneş solmuş, gökyüzü öbek öbek bulutlarla örtünüp sonbahara teslim olmuştu. Evler tatlı bir kış telaşındaydı. Benimse hayatım yepyeni bir heyecanın etkisine girmişti. İlkokula başlamıştım.

Önlüğümün mavisini bütün dünyayı sarmalamış, ellerime kalem karası bulaşmıştı. Varım yoğun okuldu artık. Sabahları annem uyandırmadan kalkıp giyiniyor, herkesten önce yola düşüyordum. Anlatılanları can kulağıyla dinliyordum. Öğretmenimin gözdesiydim. Tahtaya ilk çıkan hep ben oluyordum. Okuldan döner dönmez daha önlüğümü çıkarmadan oturuyordum masanın başına. Ödevlerim bitince, hece kitabımı alıp doğru Aynur ablamların kapısına koşuyordum.

Aynur abla, yan komşumuzun kızıydı. Ortaokuldan mezun olduktan sonra çok istediği halde babasını razı edememiş kasabadaki liseye kayıt yaptıramamıştı. Öğretmen olmak isterdim, demişti bir keresinde. Sırf mutlu olsun diye, onun yerine öğretmen olmaya karar vermiştim o gün. Hiç sahip olamayacağı öğrencilerinden birinin yerine koyuyordu beni. Saatlerce sıkılmadan

ilgileniyordu. Üstelik kendini öyle kaptırmıştı ki bu oyuna, eksiksiz okuduğumda beni şekerle ödüllendirecek, okuyamadığımda tatlı sert bir azarlamayla cezalandıracak kadar sahipleniyordu rolünü. Ben de onun bu özverisinin altında kalmıyor; tarlada, bahçede bulduğum çiçeklerden toplayıp her fırsatta götürüyordum ona. İkinci öğretmenim olmuştu. Öyle çok seviyordum ki onu, annem, “Artık oraya gitmeyeceksin,” dediğinde, bağıra bağıra ağlamıştım duvarın dibinde. Evlerine neden gitmemi istemediğini bilmiyordum. Sorduğumda cevap vermiyor sadece azarlıyordu beni. Üzülmesin diye tamam, demiştim ama gizli de olsa yine gideceğimi biliyordum. Bu sebebini bilmediğim siniri bir an önce geçsin istiyordum.

O sabah, yine gün doğmadan uyandım. Önlüğümü giydim. Çantamı hazırladım. Karanlıktı, biraz oyalandım. Gün ağarır ağarmaz fırladım evden. Bu kez okula erken gitmekten çok, bir an önce eve dönme derdindeydim. Pamuk hasadı sonunda bitmişti. Babamın da içinde bulunduğu çapacılar, aylar sonra köye dönüyordu. Bu sene de çalışma mevsimi geçmiş, kahvede okeye dönme zamanı gelmişti. Çok heyecanlıydım. Babam, okul önlüğümle ilk kez görecekti beni. Ne kadar büyüdüğüme hayret edecekti kesin. Daha okumayı sökmemiştim ama harflerin hepsini tanıyordum, benimle gurur duyacaktı. Günlerdir renkli hediye paketleri açtığımı hayal ediyordum. Bu sefer paketlerden krampon değil, kırtasiye malzemeleri çıksın istiyordum. Şimdiye gelmiş olmalıydı. İçim bayram yeriydi.

Okuldan heyecanla çıktım. Köy meydanında tuhaf bir hareketlilik vardı. Kahvehanedeki masalar dışarı çıkarılmıştı. Sandalyeler, meydanı çevreleyen kocaman bir daire oluşturmuştu. “Düğün vaaaaar!” diye bağırdım. Düğün demek şenlik demekti. Odun alevi üstünde kazanda pişmiş yemek, ziyafet demekti. Kazanlar kurulmuştu. Fasulyeler kaynıyor, pilavlar dağıtılmayı bekliyordu. Düğün vardı, babam geliyordu. Sevinçten karnım gıdıklanıyordu. Sanki onlarca kelebek yutmuştum ve içimde nereye konacaklarını bilmeden kanat çırpıyorlardı.

Kargaşayı görüp babamın geleceğini unuttum. Normal günlerde yollara düşüp beni sokaklardan toplayan annem bugün ortalarda hiç görünmüyordu. Fırsattan istifade ettim. Çantamı bir köşeye fırlattım, çalgı çengi bitene kadar eve gitmeyip sokaklarda oynadım. Yemek dağıtma işi bitti. Davul sesi zurna sesine karıştı. Hava karardı. Upuzun bir kablonun üzerinde sallanan rengârenk ampullerle ışıldadı her yer. Zaten özgür olan çocuk ruhlarımız böyle zamanlarda yönetimi tamamen ele geçirirdi. O gece de öyle oldu. Düğün bahanesiyle iplerimizi kopardık, gece yarısına kadar sokak aralarında akşam ebesi olmanın tadını çıkardık. Ne gelin umurumuzdaydı ne damat. Bir ara kalabalığın arasına karıştık. Şanslı günümüzdeydik etrafa saçılan bereket paralarından

nasibimizi aldık.

Neden sonra dağıldı kalabalık. Etraf, terk edilmiş pazar yerine döndü. Eve gitmem gerektiğini hatırladım. Kardeşlerim çoktan uyumuş olmalıydı, annem de beni aramaya çıkmıştı muhakkak. Kesin sopa yiyecektim. Eve doğru seğirttim. Kapı aralıktı, itince açılıverdi. Annemi, pencerenin dibindeki sedirde otururken buldum. Gelişimi fark etmemişti bile. Gözünden süzülen yaşlar yanaklarından aşağı inip eteğine damlıyor, defterime yazdıklarım gibi kocaman “O” harfleri oluşturuyordu. Demek babam hâlâ gelmemişti, buna mı üzülmüştü? Zaten son günlerde hep ağlıyordu, ne zaman sorsam başı ağrıyordu. Ses etmeden iliştim yatağın kenarına. Çoraplarımı çıkarmak için eğildiğim anda dışarda bir uğultu duydum. Ne olduğunu anlamak için başımı çevirdim.

Kalabalık bir grup, avlumuza doluşmuştu. En önde babam duruyordu. Siyah takım elbise giymişti. Yakasında kırmızı bir karanfil vardı. Yanlış mı görüyordum? Dikkatli baktım. Gözlerimi birkaç kez kapatıp açtım. Babamdı. Göz göze gelmiştik. Arkasında gelinlikli biri vardı. Aynur abla. Soğuk bir hava dalgası yayıldı bedenime, üşümeye başladım. Çoraplarım elimde asılı kaldı. Babam niye damat gibi giyinmişti? Aynur abla gelin mi olmuştu? Babam yıllar önce annemin gelin olduğu bir düğünün damadı olmamış mıydı? İkisinin koca çerçveli bir düğün fotoğrafı asılıydı duvarda. Yutkunmak istiyor, yapamıyordum. Gözlerim yanmaya başlamıştı. Babam yanıma gelip diz çöktü. Omuzlarımdan tutarak “Bak artık iki annen oldu,” dedi. Okulda öğrenmiştim. İki, birden fazlaydı. İki bisiklete iki ayakkabıya hatta iki çantaya sahip olmak gibi bir şey miydi iki anneye sahip olmak da? Köydeki diğer çocuklara karşı üstünlük mü kazanmıştım? Az evvelki kafa karışıklığım yerini gelinin bizim eve gireceğinin sevincine bırakmıştı ki gözüm kapının yanında duran büyük valize takıldı.

Annem, “Hadi gidiyoruz,” dediğinde okul çantam karşımda duruyordu.

UĞUR DEMİRCAN

VAZİFE

Üst tarafı kemerli ahşap pencereden, rüzgârda nazlı nazlı salınan kavak dallarını, dalların uçlarında ise birer halay mendili misali uçuşan yemyeşil yaprakları görüyordu. Aceleci serçeler konup kalkıyor, yaylandırıyordu dalları. Yaz ortasıydı ama esintiliydi hava. Orta Anadolu'nun terletmeyen efendi yazlarından biriydi. "Cennet havası" derdi babası böyle havalara. Derin bir soluk aldı. Çemen otu kokusu giriyordu pencereden içeri hafifçe. Çam kokuları geliyordu ılgıt ılgıt. Gözlerini kapatıp, düşüncesiz, hesapsız, korkusuz bir ânın içine sokuldu. Bağdaş kurup oturduğu yerde elinin altındaki eski halı, yapıldığı yün sayesinde olacak, hakiki bir his veriyordu. Sıcak ve sevecen bir histi bu. Yavaş yavaş sürtüyordu elini, gözlerini açmadan. Nazikçe okşuyordu. Yününe verene teşekkür ediyordu sanki. Başka hiçbir şey düşünmüyor, düşünmek de istemiyordu. Çocukluğundaki gibi saf ve mutluydu yeniden. **Bu ânın içinde saklı kalmayı ne çok isterdi. Yaşadığı ve yaşayacağı tüm yılları bir kenara bırakıp, bu saf ve kaygısız lâhzaya dalıp kalmak ve mümkünse bugüne, bu uğursuz güne dönmemek...** Ama hayat dediğin, anlardan oluşan bir süreçti ve bu anların hepsi istediğin gibi olmuyordu işte.

Oymalı ahşap kapı ağır hareketler ve gıcırtilarla açılıp kapanmaya başladı. Açıldıkça ışık huzmeleri saldırdı içerideki loş karanlığa. Işığın sarı kolları arasında tozlar uçuştı. İnsanlar girmeye başladı birer ikişer. Genç, yaşlı, işçi, memur, sarı, kara çeşit çeşit insan evlâdı, yaptıkları işleri, alışverişlerini bırakıp, gizli bir davet almışçasına sessiz ama aceleci adımlarla toplandılar yün halıların üstünde. Kimi bağdaş kurarak, kimi yer kaplamaktan korkarcasına dizlerini altında toplayarak, kimi düpedüz ayak uzatarak, sağa sola dağınıkça oturdular önce. Sayıları arttıkça yan yana sıralanmaya başladılar. Oturur oturmaz herkes kendi dünyasına dalıveriyordu. Kimse birbiriyle konuşmuyordu. Kimi yere kimi duvarlara bakıyor, kimi bu dünyayı kimi başka âlemleri düşünüyor; kimi kapatıp gözlerini -dışarıdan belli olmamasına da çalışarak- kim bilir hangi dertlerine dalıyor, kimiyse belki sadece yarın ödeyeceği senedi

düşünüyor ama hiçbirinin ağzını bıçak açmıyordu. Az evvel dostlarıyla konuşan, sevdikleriyle gülüşen oynayan, hasımlarıyla kavga eden, kıskandıklarına haset eden, dedikodu yapan, meşru işler yapan ya da 'gayrı'sına dalan her türlü âdemoğlu burada hep aynı tefekkür maskesi içinde görülüyor, hepsi de yeni doğmuş bir çocuk saflığı ve biçareliğine bürünüveriyordu. Tek tek yüzlerine bakıyor ancak kimin riyakâr kimin hakiki duygular içinde olduğuna dair kat'i bir tahminde bulunamıyordu. Belki bulunmamalıydı da. Bu hakkı ve salahiyeti kim vermişti ki ona hem? Utandı; vazgeçti. Önce kendine bakmalıydı insan. Öyle derdi babası. Evvela kendi kapının önü temiz olmalıydı.

Pencereden giren çam ve çemen otu kokularını, bambaşka kokular bastırıyordu şimdi. Yanından geçen insanların bazıları -bilhassa ihtiyarlar- ile birlikte yağlı, baharatlı çeşit çeşit rayihalar da içeri giriyor ve adeta birer insan gibi cisimleşerek, boş buldukları yerlere bağdaş kurup oturuyorlardı. Bu türlü kokulardan çok hazzetmez, ağır ve 'yaşlı işi' bulurdu. Kötü kokmaktan iyiydi elbette ama olması gerekenden daha yoğundu işte. Şu var ki uzun sürmeyecekti burada bulunuşu; bir müddet katlanabilirdi. Üstelik bu misk dedikleri, bir çeşit yer bildirici yahut mekân etiketi olarak kazınmıştı beynine ta çocukluğunda. Sadece burada kullanılırdı neredeyse. Bahçede yaşlılar birbirlerine tutarlardı, içindeki pamuğa damlatılmış küçük bir kutuyla. Burası dışında hiç bir ortamda görmemiş, koklamamıştı. Bu yapının ruhuna işlemişti, duvarlarına sinmişti neredeyse. Cami demek misk demekti.

Vakit erişti, saflar sıklaştı. Babasının kendisine öğrettiği şekli hiç bozmamıştı yıllar boyu; nasıl öğrettiyse, hangi dualar, surelerle öğrettiyse yine öyle kıldı namazı. Vaazı dinlemek sevap, derdi babası; yine aynı çocuksu merak ve saygıyla dinledi. Babasıyla buraya ilk geldiği günü düşündü. Annesinin başına taktığı ince dantel başlığa neden 'terlik' dendiğini hiç anlayamamıştı. Neden konuşmaması ve fazla kımıldamaması gerektiğini de... Hiç kımıldamadı yine. Burnuna sinek konsa kovalamaya, elini kaldırmaya utanırdı. Aynı hızla çekti tesbihin tanelerini naylon ipten bir yönden bir yöne. Her bir tesbih tanesi, hayattan bir gün gibi kayıyordu. Her bir gün, tek tek çekiliyordu bu dünyadan. Ağlamıyordu. Ağlayamazdı; öyle öğretmişti babası. Hele ki çırpınmak, dövünmek ne kadar günahtı! Sabırla ve metanetle karşılamak gerekliydi. O da öyle yapacaktı.

Ayakbılarını giydikten sonra, bu kez insanların dışarıda oluşturdukları sıraya yaklaştı. Bu kadar kalabalık ne ara toplanmıştı buraya? Çoğu eskiden gelip gittikleri, bunca zamandır nerede olduğunu bilmediği yaşlı kişilerdi. Sanki son yıllarda bir yerlerde saklanmış da duyunca yerlerinden çıkıp gelivermişler, gelip son bir vazife için toplanmışlardı. Kalabalığın içinden sessizce ilerledi. Rüyada gibiydi. Kendisiyle bu kadar yakından alâkalı bir toplantıda, bir baş-

kasının hayatını izler gibiydi. Bastığı yer altından kayıyor, toprağa basmadan yürüyordu sanki.

En ön sıranın ortasında durdu. Ayaktaydılar bu kez. Çam kokularının tam da içine, ağaçların altına sıraya geçmişlerdi. Caddeden geçen bir motosikletin gürültüsü, cırcırböceklerini bastırdı bir süre. O da geçtikten sonra, sesler kesildi. Herkes sustu. Bir an tüm kâinat sustu sanki. Yolculuk vaktiydi artık. Önündeki yeşil örtülü uzun kutunun içinde çocukluğuna, gençliğine, erişkinliğine şahit olmuş, onu kollamış, eğitmiş, maddesinden ruhuna kadar her şeyinde izi bulunan bir kişiöğlu yatıyordu. Yoksuldu. Kalenderdi. Temiz kalmıştı elverdiğince. Bu dünyaya nasıl geldiyse aynı gidiyordu adeta. Ağlamayacaktı. Öyle öğrenmişti. Yaz ortasıydı ama esintiliydi. Orta Anadolu'nun, efendi yazlarından biriydi. “Cennet havası” derdi babası.

ZONGO'NUN DEĞİRMENİ

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

“Böyle başlayacaktı hikâye.” diyerek okurunu hızlıca içine alan, kuşatan bir anlatıyla başlıyor *Zongo'nun Değirmeni*... Bu ilk hikâyede masalsı detayların, temaların kurgudaki yeri oldukça başarılı. Böylelikle okur, fantastik ile gerçekliğin bir araya geldiği ve içinden hikmetlerin ortaya çıktığı bir öykü evreninde buluyor kendini.

Zongo'nun Değirmeni, ara başlıklar atılan hem müstakil hem de bütünlükle okunabilen hikâyelerden oluşmakta. Kitabın diğer hikâyeleri de bu ara başlıklara sahip. Bu teknikle hikâyeler birbirini besliyor ve yazarın hikâyeler çıkarma becerisini de ortaya koyuyor. Böylelikle her başlığa, devam eden ana hikâyeye rağmen, yeni ve ayrı bir hikâye gözüyle bakıyoruz.

Zongo'nun Değirmeni'nde ön plana çıkan durum; kurgu imkânlarından, dilin yetkinliğinden daha çok, yaratılan karakterlerin başarısı oluyor. Okurun aklında en çok kalan ve kitap sonrasında aramızda yaşıyor gibi hissettiğimiz kahramanlar var. Recep Seyhan'ın yarattığı karakterleri özel bir alan içinde konuşmak gerekir. Kitabın tüm öykülerinde karakter hakkında mutlaka bir merak yaratılıyor. Kimdir bu sorusu okur zihninde oluşturuluyor ve tüm öykü boyunca

ca okurun dikkati buna yöneltiliyor. Gizemlerle dolu, hayranlığın yer aldığı, haklarında efsanevi bilgilerin olduğu, yüceltilmiş karakterler. Öykünün dinamizmi açısından bu gerekli ve değerli. Fakat aynı zamanda, kitabın her öyküsünde bu yönleme sıklıkla denk gelmek, okur için bir tekrara dönüşebiliyor. Hikâyelerdeki Zongo, Çavuşzade Salih Efendi, Flora, “Ona Saygı Bile Önünü İliklerdi” başlığıyla anlattığı meslek dersi öğretmeni gibi karakterler bilgisi, öngörüsü, gizemliliği, efsanevi yönü ya da toplumdaki yeri ve değeri bakımından ele alınıyor. Ve neredeyse her hikâyede, kahramanlarla aynı yöntemlerle tanış oluyoruz.

Ön plana çıkan “Ölü Sesler Korosu” hikâyesi diğerlerinden farklı bir yere sahip. Kahramanın iç konuşmalarından oluşan metin güçlü ve akıcı anlatımıyla bir okuma keyfi çıkarıyor ortaya. Ayrıca yazarın da itiraflarını okuyormuş gibi hissetme duygusu, okuru yazarına daha da çok yakınlaştırıyor. Gerçeklik ile kurgu arasındaki salınımda olan ikili haz, tüm hikâye boyunca devam ediyor. Ve monologların birçoğu altını çizdirmeyi hak edecek bir iç yakınlığını oluşturuyor bizde.

“Baktığım her yerde yolculuğumun; hatıta bütün bir tarihimin kayıtlarını görüyorum. Daha ilerisi de oluyor; mesela -bebekliğimden başlayarak, şu anda üzerimde bulunanlar dahil- tırlar dolusu portakal, kamyonlar dolusu

patates tükettiğimi, depolar dolusu su içtiğimi, benim için tanklar dolusu yakıt harcadığımı, fırınların aylarca bana çalıştığını, sonra dünyaya kuyular dolusu çöp ve pislik bıraktığımı; hatta bu çöpleri kuyuların almadığını ve atıklarım-dan çöp dağları oluştuğunu; binlerce kilometre yol yürüdüğümü görüyorum....Bunların sayılarını, hacimlerini ve ağırlıklarını biliyorum ama bunu söyleyemem. Bütün bunları ben mi yaptım diyorum, bu kadar suyu ben mi içtim, bu kadar meyveyi ve sebze-yi ben mi yedim, bu kadar yolu ben mi yürüdüm diyor, irkiliyorum.”

Zongo'nun Değirmeni’nde “Kestane Ağacının Rüyasını Beyan Eder” en beğendiğim hikâye oldu. Özellikle şunu belirtmeliyim ki Recep Seyhan’ın hikâye başlangıçları hem kurgusal olarak hem de dil olarak oldukça iyi ve dikkat çekici. Bu konuda merakı ustaca oluşturuyor ve okur, bu başarıdan dolayı hızlıca sonuca ulaşmak istiyor. Fakat bununla beraber hikâye, başladığı yerden yol değiştirerek, başka konulara giriyor ve okurun sonuca kavuşması gecikebiliyor. Öykülerin detaylandırılması ve uzaması hikâyenin başındaki heyecanı azaltıyor ve okuma yorgunluğu ortaya çıkarabiliyor.

Okuruna ilham veren yazarlık kıymetlidir. “Kestane Ağacının Rüyasını Beyan Eder” öyküsü bu açıdan böyle bir yerde diyebiliriz. İki ağacın hikâyesini okumak oldukça keyifliydi. Nesneler üzerinden hikâyeye geliştirmek ve onu eşya, ayrıntı, ihtiyaç gibi tanımlamaların dışına çıkarıp hissedilen, fark edilen bir varlığa dönüştürmek ayrı bir görme, anlama yeteneği gerektirir. Recep Seyhan bu hikâye de bu mümkünlüğü bize göstermiştir.

Uzun öykülerin ardından gelen ve kitabın son hikâyesi olan “Sinek” bir sayfalık

haliyle, son nefeslik bir keyiflik yaşıyor okura. İlk hamlede hikâyeyi anlamak kolay olmayabilir. Amaç da bu zaten. “Sinek” kısa olmasına rağmen zihni performansı yükselterek anlamayı gerektiriyor ve hikâyenin ironisini çözmek de böyle mümkün oluyor.

BENDEN ÖNCE ÖLME

ALİ NECİP ERDOĞAN

Mustafa Nezihi Pesen’in Ketebe Yayınlarından çıkan *Benden Önce Ölme*, yazarın ikinci kitabı. Dört bölüme ayrılan kitap, *Ömrümüz Geçti Böyle* bölümünde beş öykü, *Benden Önce Ölme* bölümünde altı öykü, *Sevgilinin Yıkık Evi* bölümünde dört öykü, *Yollar/Yıllar* bölümünde dört öykü olmak üzere toplam on dokuz öyküden oluşuyor. Pesen, kelime ve kavramların çağrışımlarıyla oluşturduğu bir dünya-

dan sesleniyor. Köyden kente göçün neden olduğu değişimin, yaşanan zorlukların, hayatta kalma mücadelelerinin anlatıldığı öyküler bir dua gibi. Öyküler yazarların, şairlerin, öykülerin, şiirlerin evrenine yapılan göndermeler, anıştırmalar ve bazen doğrudan alıntılarla örülüyor. Satırlarda her an sevdiğiniz bir şaire ya da öykücüye rastlayabilirsiniz.

Ömrümüz böyle geçti bölümünün ilk öyküsü “Dördüncü Gün”de, köyden kente göç etmiş çok çocuklu bir aileyi dualarla ayakta tutan annenin hasta oğlunu iyileştirmesine tanık oluyoruz. “Aynı Gün” isimli ikinci öykü, çocukluğun ve gençliğin hayat karşısındaki konumu Bosna savaşı, Hz.İbrahim ve İsmail ekseninden Cemil Meriç’e uzanan panoramik bir hatta aşk, ölüm, ekonomi üzerinden aktarılıyor. Ay-la’nın hiç haberdar olmadığı/olamayacağı bir aşkın izleri...

“Hastaneye Giderken” isimli öyküde “üşümek” bir imgeye dönüştürülüyor. Yoksun kalanların tekmi birden “üşümek” imgesine yükleniyor. Okuyarak kendini ısıtabilen anlatıcı Musa annesine sesleniyor: “Sen bilmiyorsun belki ama bu benim ikinci hikâyem. Sana seslendiğim ikinci hikâyem.”

“İstanbul Sevdası” isimli öyküde, ilkokulu okumuş ve kısa bir dönem de medrese eğitimi almış, dünyada rahat yüzü görmemiş yetmiş yaşındaki anlatıcı hem kitap okuma aşkı hem de kendi hayat serüveni üzerinden oğluna seslenir. Köyden İstanbul’a göç, 80 ihtilali, köye dönüş, köyde başından geçen kavga, kısa bir süre mahkumiyet, sonra yeniden İstanbul, 15 temmuz darbe girişimi, emeklilik, hacca gitme arzusu... Anlatıcının bakışından panoramik olarak aktarılır.

“Dolap”ta, “kendi tehlikesi peşinden giden, ısrarla giden ve hatta koşan” insanın içindeki sihirli kuyuya nasıl düştüğü ve oradan çıkma serüveni aktarılır. Şiirsel dilin hakim olduğu bu öyküde, Kaf Dağının ardındaki Ab-ı Hayat’a ulaşma arzusu, çamurlu ayaklarıyla iki garip kuşun Simurg’a dönüşeceğine inanması, Yunus’un Dertli Dolabı, Sezai Karakoç’un Lili’si çıkıyor karşınıza. Çağrışımların dünyasında aşkın izini süren anlatıcı nihayet kaçarken yakalanıyor sevdiğine. Yusuf Mecnun’a dünya çöle dönüşüyor, vuslat ahrete kalıyor.

“Ömrümüz Böyle Geçti”de en az iki kere öldürüldüğünü söyleyen anlatıcı Mehmet Nasip, “Beni öldürmeye niçin kast etmişlerdi, ne adına, kim adına? Bilmiyorum.” der. Denemeye yakın şiirsel bir dille aşk ve hayat sorgulaması yapılır.

Mustafa Nezihi Pesen, otobiyografik unsurlardan, gözlemlerinden, okumalarından

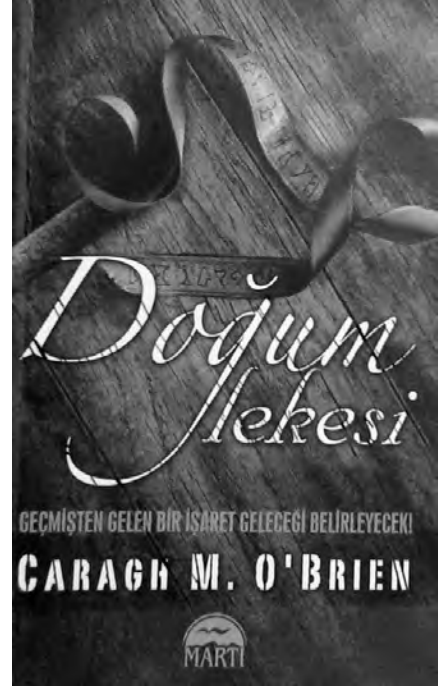
şirsel bir dille inşaa etmiş *Benden Önce Ölme*'yi. Oluşturduğu bu düşsel evren okuyucuyu içine çekiyor ve gerçekliği sorgulatıyor.

DOĞUM LEKESİ

SEMA BAYAR

Geçtiğimiz aylarda Dergâh yayınları arasından çıkan *Doğum Lekesi*, Elif Hümeýra Aydın'ın ilk kitabı. Öyküler, varlık mücadelesini veren kadın seslerinden örülmüş. Her bir öykü bütün kadınların içinde var olan ortak ruha sesleniyor. Bu bağlamda "Ulu-ma" kitabın kilit öyküsü. Kadının içte ve dışta yaşadığı bütün dalgalanmaların coşkulu ve hatta fütursuzca verildiği, diğer öykülerin de metne sızarak bir tür sayıklamaya dönüştüğü çekirdek öykü. İsyanı ve yılgınlığı, korkuyu ve cesareti mezceden bir anlatım tercih ediyor Aydın. İplerinden kurtulmaya çalışan karakterlerin iç çatışmalarına şahit oluyoruz. "Bu gece bir çember çiziyorsun. Doğru, ama yalnızca bu gece. Canını yakıyor çünkü ayağındaki ipin izin verdiği geniş çember bu. Çektikçe, çemberi büyüt-meye çalıştıkça daha çok acıyor. İp de gıdım esnemiyor artık, sertleşti mi ne? Bu gece bu ip kopmazsa bir daha kopamaz. (...) Çünkü korkuyorsun, o ip koparsa yörüngeden çıkıp kaybolurum sanıyorsun."

Öykülerin başat konusu mutsuz evliliklerdir. "Tersizi Meçhul'de boşanmak üzere olan bir kadının, "Taştan Top-raktan'da ise henüz beş yaşlarında bir çocuğun, İdil'in gözünden evlere sızır; "Acı, Yapışkan, Yeşil Şeyler'de ötekinin varlığı ile karşılaşır, aldatılan kadının gerginliklerine şahit oluruz. "Göz Çukuru'n da bu defa

kadın için ötekinin ihtimali çıkar ortaya. "O adam hep orda. Ben hep burdayım." Evliliği ve işi arasında sıkışıp kalmış kadın karşı pencereden bir çift gözün onu izlediğini görür. Bir adamın kendini izlemesini fark etmesiyle perdeyi çekmesi bir olur. Önceleri onu huzursuz eden bu durum bir süre sonra alışkanlığa dönüşür. "Sanki perdeyi açık bırakmamış, sanki hayatımı meraklı gözlerin önüne sermemişim gibi." Fakat ipler karakteri yörüngede tutar. Perde son kez hızla çekilir.

"Köpük" ve "Serum", kendini bir başka kadın üzerinden tanımlamaya çalışan karakterlerin hikâyesine temas eder. Bir benzerini bularak kendi kaderine pay çıkarmaya çalışan karakterler anlatılır: "...birine benzemeliymişim, belki böylece onun şimdiki hâlin-den kendi geleceğimi tahmin edebilirdim." Birine benzemek bir sığınağa dönüşüyor,

karakter kendi hatalarını, savrulmalarını benzeriyle pay ediyor: “Her şey halama benzemem yüzünden oldu.” Aydın öykülerinde kadının dünyasına girer fakat erkeği kurban etmekten kaçınır. Faturayı erkeğe kesmez, onu edilgen bir arka fona dönüştürür.

“Terzisi Meçhul” kadınların dünyasındaki nesneleri birer imgeye dönüştürme başarısıyla kitabın dikkat çeken öykülerinden. Terzi annenin her bir detayını kendi elleriyle biçip diktığı bir elbisedir kızına bıraktığı miras. Kadın, bu elbisenin üzerine bir türlü olmamasından yakınıyor. Kumaşın kaybolan yumuşaklığı için yapabilecek bir şey yoktur. Bu, kadının giderek katılaştan doğasına atıftır. Hele vatkalara, onlar statünün amansız koruyucusudur. 34 yaşındaki ağır ceza avukatının korunaklı alanını temsil ederler. Ve bir de onu içerden sıkan, nefes almasına mani olan korse. “Seni rahatsız eden başka bir şey daha var, neden saklıyorsun? Asla çıkarıp atamayacağın bir şey. Anlamıyor musun? Hadi daha açık olayım, senin korsen ne?” bu soru günlerce odada asılı kalır. Ardından itiraf gelir. “Pişmanım. Nisan’ın varlığından da pişmanım işte.” Nisan, kahramanın kızıdır. “Korse insanı dik tutar” fakat kahraman “eğilip bükülebilen, esnek bir annelik” arzu etmektedir. Kadın, bu elbisenin olmadığını annesine bir türlü itiraf edemez. Yoğun iç çatışmalardan mağlup çıkar. Elbiseyi kabul eder. İplerin onu tutmasına izin verir. “Bu elbise hiçbir zaman senden çıkmayacaktı, artık kabul et. Senden evvel defalarca denenmiş bu hayat; pililer açılmış, kalıp daraltılmış. Şu yakanın kararı çok önceden verilmiş. Eteğinin boyu kalkan kaşlarla belirlenmiş. (...) kabul ediyorum artık bu elbiseyi, bu kaşıntıyı kabul ediyorum.”

Bütün öyküleri saran gerilim bir odakta toplanır. “Uluma” da kahramanın elinde bir ihtimale dönüşür. Bir yıkım ihtimaline. Fakat sadece bir ihtimal. “Şimdi bir yıkım mevsimi gelse, her şeyin bedelini bir çırpıda ödecek denli sert bir kış. Sonrasında eve gidip koca bir nar patlatsak, bir duvar tümünden kan kesse. Bir önceki o küçük silik erik lekeleri gibi değil, insana bir cinayeti anımsatacak lekeler bıraksa. Yere düşen taneleri yerken bizi bu yıkıma götüren sebepleri düşüsek.”

HIÇ BİLMEDİĞİN SULARDA YÜZMEK

TUBA DERE

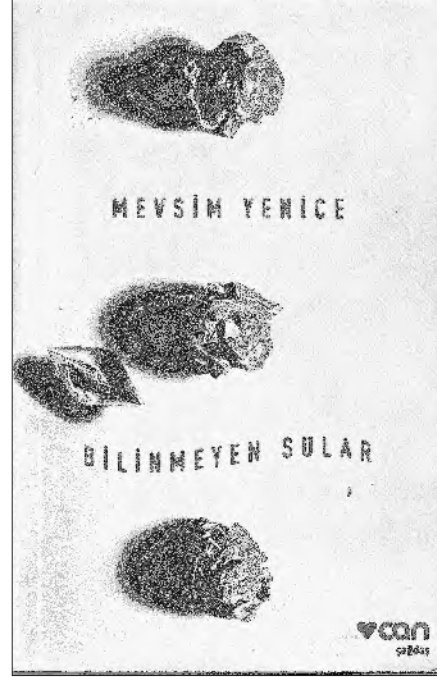
İlk kitabı *Tekme Tokatlı Şehir Rehberi*’yle 2019 Notre Dame de Sion Mansiyon Ödülü’nü kazandığı günlerde ikinci kitabı *Bilinmeyen Sular*’ı eline alan Mevsim Yenicce’yi 2015 yılında altıKitap öykü ödülüyle tanımiştık. 2019’un bahar aylarında Can yayınlarından çıkan *Bilinmeyen Sular*’ın kısa sürede 4. baskıya ulaşmış olması Yenicce’nin öyküde güçlü bir damar yakaladığını, öykücülüğünün okur tarafından sevilip benimsendiğini gösteriyor.

Kitaba adını veren *Bilinmeyen Sular*, Pink Floyd’un şarkılarından epigraflarla açılan on öyküden ilkinin adı (Kitapta bahsi geçen Pink Floyd şarkılarını bir spotify listesi olarak bulabileceğinizi hatırlatalım.). Yenicce’nin öyküsü dip akıntılarıyla zenginleşen derin bir nehir gibi, içerisinde de yoğun bir mayı akıyor. Öyküler bir zekâ ve emek ürünü olduklarını saklamasalar da akıp kendi sonlarını bulduklarını düşündürecek kadar doğallar. Üstelik kitap

boyunca okurla birinci tekil şahıs ağzından konuşan öykü anlatıcılarının dili ve sesi pek tanıdık. Hiç kimseye, hiçbir yere ait olamayan, bu aidiyetsizliğin sancısını çeken, zaman zaman anlamsızlığın uçurumuna düşen, beklentilerinin cevaplanmaması yüzünden istemekten vazgeçmiş, biraz küskün, yeniçağ insanın sesi bu. Öykülerde kadın karakterlerden çok erkek karakterlere yer verilse de hayatın içinden hatta kendi içimizden bir yerden, kendi kendine söylenir gibi adeta isimsiz, suretsiz ve cinsiyetsiz konuşuyor o ses. Bu nedenle öykü diyalogları da günlük konuşmadan ziyade monoloğa benziyor. Karakterlerinin iç dünyasına yakından bakmak isteyen yazar, sanki kamerasını kahramanlarının tam kalbine doğrultmuş. İnsanın kendinden bile gizleyeceği yanlarını korkmadan açık ediyor. Çarpılmak endişesi taşımadan gerçekliğe, çıplak elle dokunabiliyor.

Öykülerde açık ilişkiler kurmayı hatta çatışmayı bile beceremeyen insanlar, sevgili-eş, ebeveyn-çocuk, dost, arkadaş rolleriyle, ikili ilişkilerde ortaya çıkan en özel yanlarıyla ele alınıyor. Şehir insanının öyküleri bunlar. Ama kalabalık değil, tenhalar. Pek çoğu iki hatta tek kişilik. Mekânsal ayrıntılar bir görünüp kayboluyor. Bazılarının isimlerine ve içlerindeki metaforlara bakılırsa güçlerini doğadan alan bir yanları var. Rüya ipliğiyle dokunmuş “Bilinmeyen Sular”ın gülibrişimi, “Pes”in bukalemunu, Suzi’nin kozalağı, “Göründüğünden Daha Uzak”ın Alkor ve Mizar’ı öykü atmosferine masalsı dokunuşlar ve anlamlı derinlikler katan metaforlar.

Yazarın iyi bir gözlemci olduğunu, analiz yeteneğini, düş gücünü öykülerin

sıkı dokusundan, hikmetli diyebileceğimiz sonlarından anlıyoruz. Yamaç, Pes, Batak-lık Balığı ve Göründüğünden Uzak öyküleri neredeyse ruhsal bir kamaşma yaşattı bana. Farklı zamanlarda birkaç kez okudum. Kurgudaki ustalığa dilin lezzeti de eklenince keskin bir acı değil ama tatlı bir hüznün bırakıyor damakta.

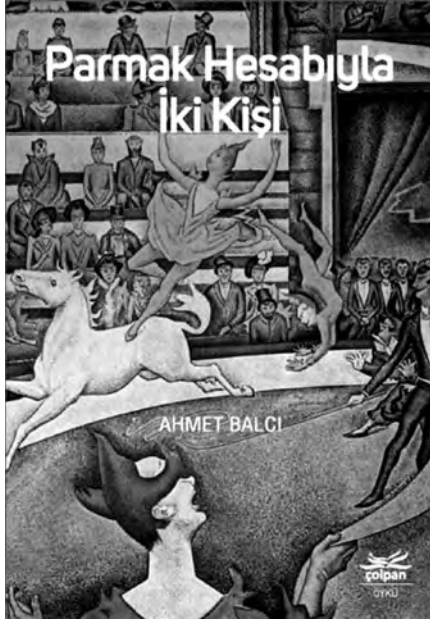
Bilinmeyen Sular’la ilgili ne söylene eksik kalacak. İyisi mi siz, kaldırın kitabın mavi kapağını...

PARMAK HESABIYLA İKİ KİŞİ

NAGİHAN ŞAHİN

Parmak Hesabıyla İki Kişi, Ahmet Bal-cı’nın ilk kitabı. Kitap Çolpan Yayınları’ndan Eylül 2019’da çıkmış. On adet öyküyü barındıran kitap 121 sayfa.

Yazar, 1991 İzmir doğumlu, İstanbul

Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Kazan Federal Üniversitesinde Tatarca üzerine yüksek lisans yapmış.

Parmak Hesabıyla İki Kişi'deki öyküler canlı, olay örgülü, mizahi yönü olan, eleştirel, kurgusal olarak da iyi kotarılmış öyküler.

Aşk, evlilik, intihar, derin devlet, bilgisayar korsanlığı, Tanrı ve varoluş, cemaat yapılanmaları gibi farklı konularda yazılmış bu öykülerde ülkenin yakın dönemdeki sorunlarına göndermeler de söz konusu. Örneğin, kitaba da adını veren *Parmak Hesabıyla İki Kişi*'de, en genel ifadeyle özetlersem, liyakatsiz, torpille işe girme temelinde bir öykü görüyoruz.

Yine "Gaid" adlı öykü, insanların dini ya da başka manevî hissiyatlarla girdikleri sözde toplulukların (cemaat vb.) ve orada belli basamaklardaki kişilerin iç yüzünü alaycı şekilde anlatan bir öykü.

"Şifre Kırıcı", polisiye-macera tadında kurgulanıp yazılmış. İlk öykü "Aprın" ise

sondaki fantastik çözümüyle insanı şaşırtan bir öykü.

Buraya kadar kitapla ilgili olumlu noktalara değinmeye çalıştım. İlginç konulara ve kurgudaki başarıya rağmen öykülerdeki anlatım bozuklukları, unutulmuş noktalama işaretleri, yanlış kullanılan deyimler vb. kitabın artılarını ikinci plana itiyor. Özellikle ilk dört öyküde bu aksaklıklar o kadar göze batıyor ki, bende yazarın bu öyküleri ilk yazdığı şekliyle bırakıp üstünden hiç geçmediği izlenimini uyandırdı. (Yayınevinin de bunu es geçmiş olması anlaşılır değil.) Nitekim yazarla yapılmış bir internet söyleşisinde kitap fikrinin birden gerçekleştiğini ve dosyayı yayınevine birden gönderdiğini öğreniyoruz. (Bk. Parşömen Sanal Fanzin)

Bu anlatım bozukluklarının özel bir amaçla yapılmış olacağını düşünerek tekrar okudum. Zira yazarın bütün kitap boyunca kullanmaya/bulmaya çalıştığı bir dil var. Bu dil ironik bir dil ama bunu tam bulmuş değil. Günümüz gençleri arasında, gündelik hayatta teklifsiz konuşulan bir dile yaslanan öykülerde bu arayış, konuşmaların, esprilerin, anlatıcı karakterin sık sık kullandığı tabirle "geyiğin" doğrudan yazıya aktarılması olarak gerçekleşmiş. Bu da devrik cümlelerin sayısını ve anlatım bozukluklarını artırmış.

Teknik terim kullanma arzusu kimi zaman anlatımı zorlamış. Kimi zaman da perspektif hataları olmuş. Okuma hazzını bozan bir nokta da anlatımdaki kararsızlık. Sanki, gibiydi, muhtemelen, aslında olabirdi ama değildi... şeklindeki kullanımlar kurguyu kesinlikten uzaklaştırdığı için bitmiş bir öykü okumak yerine öykünün

taslağını dinliyormuşuz hissine kapıldım.

Ayrıca, öykülerde cinsellikle ilgili noktalarda belirgin bir söyleyiş tarzı görülüyor. Açık ve sakınmayan yahut örtülü bir dilden birinin tercih edilmesi daha iyi olabilirdi.

Öykülerdeki karakterlere gelirsek hepsinde aynı anlatıcı karakter var. Genç, enerjik, argo ve veya küfürlü konuşan, hayatla başa çıkmaya çalışan ama konuşmaları, göndermeleri vb. aynı olan anlatıcılar. Birden çok kahramanın öyküleri değil de, bir kahramanın farklı öyküleri gibi daha çok.

Birkaç örnek:

Aprın adlı öykü, yazarın akademik ilgi alanında olan eski Türk dillerinden Uygur Türkçesi ile yazılmış bir dörtlülle açılıyor. Dörtlülük bir aşk şiirinden ve altında Türkiye Türkçesi çevirisi var. Öykü 6 kısa bölümden oluşuyor ve her bölüm başında böyle bir dörtlülük var. Tanrısal bakış açısıyla yazılmış.

İlk paragrafında: “İnilti ile hırıltı arası bir ses yine de çıkıveriyordu dalga boyutuna aksi gibi. (Fizik biliminde *ışığın* bir dalga *boyu*, sesin hızı, frekansı ve müzikte de perdeleri vardır.)

Hemen alttaki paragrafta ise: “Düşüş esnasında nasıl savrulduysa artık, sağ kolu başının altında kalmış, gövdesinin sağ kısmı düşüşle duruş arasındaki o kısa süredeki sürtünmeden dolayı vücudunun en çok acı çeken kısmını oluşturmaktaydı hâlihazırda.”

“Muhtemelen ceketinin, gömleğinin ve atletinin ardında kalan teni yine de çiziklerden sıyrıklardan kurtulamamış olmalıydı.

“Ama Allah’tan destekli iç çamaşırı acıya bir hayli dayanıksız göğüs bölgesini korumuş gibiydi.”

“Önceliği gerçekten de Aysu’nun iyi olmasıydı ve onu gerçekten sevdiğini sanki cinsel ahlaki serbestiyet üzere oturmuş bir toplumda tatmin olmuş bir birey gibi hazdan önce onun can güvenliğini düşünebilmesini sadece ona olan sevgisiyle açıklayabilişti.”

“... yolda taksiden indiğinde, taksici bir anda onu indirmiş ve parayı...”

“Karanlığın tam içinde, ama öyle böyle değil kapkaranlığın tam içinde, yani tee eski zamanlardan beri süregelen karanlık-aydınlık karşıtlığının vücut bulmuş hâli bir kapkaranlığın içinde modern zaman problemlerinden birini de yaşıyordu.”

“Birden karanlığın içinden bir şeyler ya da bir şey ya artık o her ne ise karanlığın bizatihi kendiymişçesine ona vurmaya başladı.”

“Sevim koooş. Aydınlık geldi. Bir adam karanlığı büküyor.”

Gaid adlı öyküden:

“...kalabalık şehrimizin iki muhitini birbiriyle karıştırmış ve gitmem gerekene değil de diğerlerinden herhangi birine gitmiştim.”

Toplu taşıma istasyonunda bir kadının bayıldığına şahit olan anlatıcı, sonra gelen ikinci paragrafta kadının bileğini burktuğunu ve ciyak ciyak bağırarak yerine sakince bileğini ovaladığını söylüyor.

“Kâinatın Simülatörü Hazretleri İle Bir Sohbet” adlı öyküden:

“Bir anda ayranım fullendi kendi kendine.”

Yine kimi deyimlerin kullanımındaki hatalar: Topukları yağlamak değil tabanları yağlamak, anlaşmazlığa tutuşmak değil kavgaya tutuşmak ya da anlaşmazlığa düşmek.

Örnekleri son öykülere kadar çoğalt-

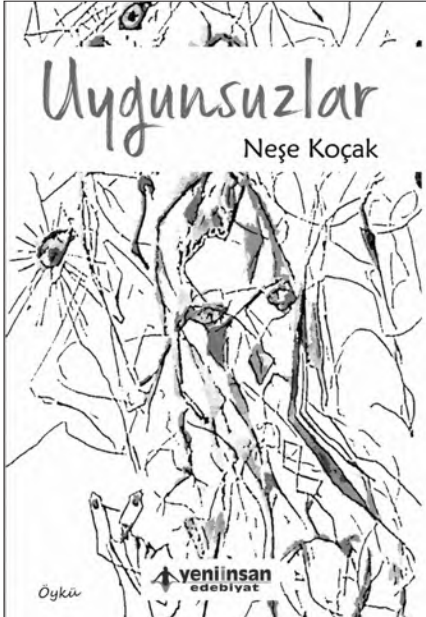
mak mümkün. Kısacası öykülerin üzerinden tekrar geçilmemesinden kaynaklandığını düşündüğüm bu kadar bozuk anlatımlar ve ironik olma çabası bu ilk kitabın artılarını gölgeliyor. Ancak “Tukay”, “27” ve “Üşen Geç” gibi sondaki öykülerde bu durum daha az ve öyküler bütün olarak daha başarılı. “Üşen Geç” adlı öyküden bir cümleyle bitirelim:

“Yazım hataları filan da bulurlar şimdi. Ben bir metni ikinci kez yazmam.”

UYGUNSUZLAR

ERKAM EVLİCE

Foucault, *Deliliğin Tarihi*’nde¹ medeniyetin delilik ile kurduğu münasebeti fazlala ayırıyor. İlk faza ışık tutan Rönesans

sanatı ve edebiyatında delilikte mündemiç bir bilgelik var. Ortada bir noksanlık yok. Aksine, makul zihnin sınırlarına mahkûm olmayışı muştulayan kozmik bir armağan söz konusu. 17. yüzyıl ile birlikte bu pozisyon terk ediliyor. Büyük Kapatılma ismini verdiği hamleyle deliler toplumdan ayrıştırılması vacip kimseler oluveriyorlar. Yeni rasyonel akla göre onlar artık birer tecrit unsuru. Berduşlar, kâfirler, fahişeler ve diğerleri Avrupa’nın dört bir yanına kurulan yeni tesislere kapatılıyorlar. Modern deneyim, büyük kapatılmayı tıbbi ilerleyişle harmanlıyor. Delilik, sağaltılması gereken tehlike olarak evrimini tamamlıyor.

Neşe Koçak’ın *Uygunsuzlar*’ı, buradaki Rönesansçı temsile kapı aralayan bir öykü seçkisi. Yazar okuyucusunu bir Adonis öndeyişiyle (epigrafi) karşılıyor: “*Delilik bir çocukluk ki; en güzelini oynar oyunların, aklın bahçesinde...*” Böylelikle, ne ile karşı karşıya olduğumuz bir anlamda bize sezdiriliyor. Ernst Lubitsch’in *Ninotchka*’sındaki diyalogu tahlil eden Žižek gibi, kavramın neyin eksikliğiyle tanımlandığının önemini hatırlıyorum. Filmin o sahnesinde kremasız kahve isteyen karakteri “Kremamız kalmadı. Sütsüz olsa olur mu?” diyerek karşılayan garsonu izleriz. Gülünçtür, ama eksiklik ehemmiyetlidir işte. Delilik de makul aklın değil, makul aklın cenderesinin eksikliğidir belki de.

Kitapta 16 öykü var. Her biri 4-5 sayfalık kısa öyküler. Öykülere yazarın heykel çalışmaları eşlik ediyor. Neredeyse her öykü başladığı yerde bitiyor. Bu benzerlikler formülcü bir yapıyı imlese de pek öyle olmadığı ilk birkaç öykünün ardından anlaşılıyor. Neşe Koçak kurmacasını alçıya almamış. Sözelimi, anlatıcı

¹ Michel Foucault/ *Folie et Dérison: Histoire de la folie à l'âge classique*

teknîğini sürekli değiştirmiş. Delilik üzerine bina edilen bir yapıda tekinsiz anlatıcının kullanılması isabetli olmuş. Demişken, öykülerin merkezinde esasen psikoz yer alıyor. Delilik gibi boz bulanık bir tanım kullanılmışsa da psikiyatrinin vitrin mankeni sayılan paranoid şizofreni en büyük rolü kapmış. Obsesif kompulsif bozukluk, depresyon, bipolar bozukluk gibi vakalar ancak tali olarak kendine yer bulabilmiş. Kurulan sanrısız (delüzyonal) gerçeklikle birlikte orada olmayan kişilere, seslere, manzaralara cömertçe başvurulmuş. Belli belirsiz bir büyümlü gerçekçilik halesi de mevcut. Öykülerin üzerinde geziniyor.

Rönesansçı demiştim. Karakterlerin gerçeklikle bağı zayıf bile olsa ‘kapatılmamışlar’. Çevrelerinden soyutlanmamışlar. Çoğunlukla rafine zevklere sahipler. Edebiyat, plastik sanat ve felsefe biliyorlar. Sı-

radan fanilerin arasından bohemlikleriyle de sıyrılıyorlar. Akıl hastalıklarıyla yaratıcılık sıklıkla ilintilenir. Deli ve dahi hattında yürüyenlerin genellikle usta sanatçılar olagelmesi boşuna değildir hani.

Duru bir dil kullanımı var. Üstelik istikrarlı. Yazar, darmadağın olanın mahirane sayıldığı yerde lezzetsiz üslup şovlarından, kurusıkı dil cambazlıklarından uzak durmuş. Bunun yerine berrak sularda yüzmüş, fiyakasız bir ses oluşturmayı tercih etmiş. Bugünlerde, enseye ağı sokan cümlelerden, sayfalara el ilanı kabilinden saçılmış arızalı aforizmalardan münezzeh bir okuma deneyiminin kıymetli olduğunu hatırlatmaya gerek var mı? *Uygunuzlar*, bir öykücünün ilk öykü kitabı. Çok alanlı ve antolojik niteliğiyle öyküyle, hatta edebiyatla arası olmayanların dahi kaşını kaldıracabilecek bir eser.

NUHAN NEBİ ÇAM İLE İSTANBUL ÖYKÜLERİ ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Konuşan: **Ercan Ata**

İstanbul öyküleri hazırlama fikri sizde nasıl oluştu?

Şehirler, mekânların anasıdır. Siz bir öykü yazarıysanız, en azından bir iki iyi kötü metinle dergilerde, sanal ortamlarda temayüz etmişseniz hatta hatta biraz ileri gidip birkaç öykü kitabı da yayımladıysanız şehir deyip, o şehrin mekânları deyip biraz durmalısınız. İstanbul, bir ana gibidir ve öykülerimizde dolaşır. Kalem oynatmaya başladığınızda kahramanlar, kurgu dünyası,

fiktif alemler, atmosfer, inandırıcılık, yalanlar, okuyucuyu kuşatan bir iklim hepsini düşünmeli ve o şekilde hareket etmelisiniz. Bunları hesap eder ve şöyle dersiniz sonunda: İstanbul bana her şeyini verdi... Şimdi ben onun için ne yapabilirim?

İstanbul öyküleri düşüncesi bir vefakârlığın cisimleşmiş halidir. Bir borç ödemedir. Bu şehir yazdığım öykülere yataklık yapmıştır. Sokaklarını, mahallelerini, caddelerini bana cömertçe açmış ve beni adeta mekân sıkıntısından kurtarmıştır. Hatta çoğu yerde bu şehir öykülerde birer kahraman olarak okuyucunun karşısına çıkmış, anlatı kişisine, diğer kahramanlara göz kırpmıştır. Bu kitap, vefanın sonucudur. Bir borcun tahsilidir...

Bunun yanında şunu da söylemeliyim, İstanbul'a dair topluca bir şeylerin eksikliği, yazın ürünlerinin bütün halinde olmayışı beni çok rahatsız ediyordu. Şu yazar, bu hikâyeci, şuradaki İstanbul aşığı şehir için bir şeyler yazmış ama hepsi farklı yerlerde, dağınık şekilde duruyordu. Ben onları bir araya getirmek ve İstanbul aşkımı söylemek istedim.

Bu seçkiyi hazırlarken temel kriteriniz ne oldu?

Temel kriter, ana izlek İstanbul'du. Ama bu şehri anlatan her metin bu kitapta yer bulabilme şansına sahip değildi. Has ve arı edebiyat da bir başka kriter ve ölçü aracıydı. İyi metinleri, iyi öykücülerin kaliteli ve şehri enine boyuna özümseyen yazılarını yer bulma konusunu önceledim. Umarım okuyucuyu hayal kırıklığına uğratmış olmayız.

Bu seçkide İstanbul'un ana hatlarıyla verilebildiğini, anlatılabildiğini düşünüyor musunuz? Yoksa her yazar, filin bir bacağından mı tutuyor?

Her yazar İstanbul'u gördüğü ve hissettiği kadar anlatıyor. Mutlaka şehri tüm yönleriyle anlatmak mümkün değil ve bunu bir edebiyat kişisinden beklemek yanlış bir kanıdır. Öykü yazarının ruhundan yansıyan ve kaleminden dökülen kelimelerin taşıdığı İstanbul anlatılıyor. Bu hikâye etmeler, şehir bilimcisinin oluşturduğu kuru cümlelerden, bir tarihçinin oluşturduğu kitaplardan daha diri ve canlı duruyor. Öykü okurunu ve İstanbul âşıklarını, bu kentin kara sevdalılarını coşku ve ıftiharla selamlıyoruz.

Bu seçkiyi hazırlarken ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

Süreç çok uzundu, yaklaşık iki yıl. Me-seleyi, İstanbul öyküleri seçkisi hazırlama düşüncemizi saygıdeğer yazarlara anlatma ve onları ikna etme konusunda zorlandığımı itiraf edebilirim. Bir havuz oluşturduk ilk etapta. Damla damla, yağmur yağmur öyküler oraya dökülüyor ve devasalaşıyordu. İstanbul'un melankolik âşıkları ne çokmuş, düşüncesi beni şaşkına çeviriyordu. Öyküleri sıralama, tashih ve editörlük, yazarlara özgü imlalara hassasiyet gösterme konusunda zorlandığımı belirtmek istiyorum. Nihayetinde dağlar ve tepeler aşıldı, en güzel neticeye ulaşıldı ve *İstanbul Öyküleri* gibi devasa bir şehir kitabı da diyebileceğimiz bir eser ortaya çıktı. Okuyucusuna ne mutlu, diyorum.

Birkaç öyküde (Düş Kırığı, Mösyö Hristo gibi) fantastik unsurlar ön plana çıkıyor. Bunlarla ilgili neler söyleyeceksiniz?

Şehrin anlatı kişisindeki izdüşümüdür bunlar. Gerçekçi bir öykü ya da gerçeküstü, fantastik öğeler barındıran öyküler adlı bir kriteri asla izlemedim. Bence anlatı karak-

ter sahibi olmalı, duruş sahibi olmalı ve arı edebiyatın hanesine yazılabilecek özellikler taşınmalıydı. Kıyısında köşesinde, özünde ya da silüetinde İstanbul barındıran güzel öykülere selam olsun, dedik...

Öykülerde yer yer “çarpmak kentleşme, göç sorunu, hava kirliliği, patlayan çöplükler, zarar eden KİT’ler gibi” çeşitli sosyal ve ekonomik meselelere de değiniliyor. İstanbul, gittikçe yaşanamayacak kent haline geliyor diyebilir miyiz? Bu durumda sanatçı nasıl bir tavır takınabilir?

Bu şehir ne kadar yaşanamayacak hale gelirse gelsin hiç önemli değil. Sevda tektir, aşk ki bu şehre duyulan aşk kutsal ve sonsuzdur. Ben bir kere nisan yağmurundan damla yutmuş midye misali, bu şehirden bir nefes çekmiş yazar ve şairlerin buradan vazgeçebileceklerini sanmıyorum. Daha önce de söylemiştim, dünyanın devasa yazar ve şairleri için Dublin, Paris, Petersburg, Londra, Bişkek, Ayı Dağı ne ifade ediyorsa, İstanbul da bizim için aynı şeyi anlatıyor ve aynı hissiyatlara karşılık geliyor.

Seçkide tanınmış öykücülerle diğerleri harmanlanmış. Nasıl bir denge kurmaya çalıştınız?

Sıkı kuralların tel örgüleri içinde hareket etmeye çalışmak beni boğuyor. Bizim iltifatımız en iyidir ve keskin bir okuyucu olarak şunu belirtmek isterim ki sağlam öyküler beni devamlı cezbetmiştir. Sıralamada ustaları öne çekmeye çalıştım ama yine de böyle bir durumun bağlayıcılığı beni etkilemedi. Çalışmanın ilk metniyle son metnin aynı kapak arasında bulunması ve okuyucuya en iyi öyküleri en güzel ve kusursuz biçimde sunmak temel ilke. Bunu başarabildiğimi sanıyorum ama yine de kendimi zamanın terazisine bırakmam gerektiğini biliyorum. Zamanın terazisi ve

sağlam öykü okuyucusunun hassasiyeti...

Kitap biraz daha küçük hacimli olabilir miydi sizce?

Hayır. Daha küçük, hacimsiz bir kitap sevgili İstanbul’a haksızlık ve saygısızlık gibi gelirdi bana. Tek bir yazarın olsaydı kitap, tek bir bakış açısı, aynı yazar ve aynı tarz anlatıcının anlattığı öyküler olsaydı bu kitap, daha ince ve okuyucuyu sıkımayacak hacimde olabilirdi ve bu normal karşılanırdı. Ama kırk altı yazar, bir o kadar bakış ve yorum dünyası, hayatı farklı farklı tellerinden tutma çabaları, İstanbul gibi devasa bir ananın, anamızın anlatılması; bir başucu kitabı hazırlamak gibi bir iddia ile yola çıkmak... Bu hacmin bile ben kısıtlı ve yetersiz olduğunu düşünüyorum... Okuyucudan aldığımız, alabileceğimiz deniz feneri ışıklarıyla, olumlu yönde diyorum, daha farklı öykücüler ve onların metinleri çalışmamızda yer alabilir. Yine diyorum, katkıda bulunan ve desteğini

esirgemeyen sevgili dostlara içtenlikle teşekkür ediyorum.

Öykülerde yeni İstanbul (Acıbadem, Etiler, Sancaktepe, Çekmeköy, Avcılar vesaire) fazlaca yok. Bu durumu neye bağlıyorsunuz?

Modern semtlerin yazarlarda bir karşılık bulamadığını düşünüyor ve bu durumu ona bağlıyorum. Gelenek ve mazi önemli. Bir Sirkeci'yi, Beyoğlu'nu, Üsküdar'ı ya da Eyüp'ü öykülerde görmemiz gayet normal çünkü şehrin ruhu buralarda geziniyor. Hassas ruhlara sahip öykücüler de onu buluyor bu semtlerde ve yazdıklarında bunları işliyor. İstanbul bir bütündür ve biz onu tüm semtleri, yolları, caddeleri, Boğaz kıyılarıyla seviyoruz.

Bazı öykülerde İstanbul ile Anadolu arasındaki etkileşim fazla. Taşra nereden başlıyor sizce?

Taşra İstanbul'dan başlıyor. Sirkeci'nin arka ve dar sokaklarındaki bir otel odasından başlıyor. Anadolu'dan hüznü ve bütün bir umuduyla büyük kente gelen adam sırtında taşrasını da getirmiştir esasında. Maraş'ta Mağaralı Ökkeş Caddesi üzerinde bir kahvehanede oturan ve İstanbul hülyalarıyla yanıp tutuşan bir adam bu şehre eğer varabilirse oradaki taşrasını da buraya getirir... Anadolu İstanbul'dan, İstanbul Anadolu'dan başlıyor... Edebiyatın sınırları olmadığı gibi, kahramanların doğduğu, ruh burkuntuları yaşadığı mekanların da sınırları olmamalıdır.

Kitapta yer yer Hristiyanların, Yahudilerin ve diğer inançlara mensup insanların yaşantılarına, gelenek, görenek ve inançlarına göndermeler var. Bu durumla ilgili neler diyebilirsiniz?

Bu kitabımızın seviyeli olduğunun göstergesinden başka bir şey değildir. İstanbul'un yaşayanı ve onun soluyanı Türktür, Kürt'tür, Ermeni'dir, Rum'dur; Müslüman'dır, Hristiyan'dır, Musevi'dir...

Küçük ve ufuksuz bir kitap ortaya çıkarmak istemedim. Kaliteli metne, has edebiyatın ürünü olan hikâyelere baktım ben. Yazarının soyuna sopuna, ırkına, cinsiyetine, mesleğine ve hayatı yaşama biçimine hiçbir zaman takılmadım. İstanbul sevgisine dikkat ettim. Kalem tutuşuna ve edebi metin ortaya koyabilme durumuna dikkat ettim. İyi, güzel ve arı edebiyatın asaletine gölge düşürmeyen yazarları önceledim...

İstanbul'u anlatırken "vapur, martı, Kız Kulesi" gibi imgeler yoğun olarak kullanılmış. Gerçekten de İstanbul, bunlardan mı ibarettir?

Bunlar temel ve asıl imgeler... Bu şehrin hüznü, çilesi, tıksık tıksık vapur ve otobüs yolculukları da mutlaka sayılmalı. Az önce söylediğimi müsaadenizle yinelemek istiyorum: İstanbul taşıyla toprağıyla bir bütündür ve ona bu şekilde bakılmalıdır... Kilisesiz bir Paris düşünemediğiniz gibi camisiz ve ezansız bir İstanbul düşünmeniz de mümkün değildir.

Eklemek istediğiniz son şeyler nelerdir?

İstanbul çok çok sevilmeli ve onun için iyi anlamda çok fazla şeyler yapılmalı. Bizim de karınca kararınca yaptığımız bu derlemenin kıymeti bilinsin isteriz.

Teşekkür ediyorum, ilginiz ve iyi bir İstanbul Öyküleri okuyucusu olmanız dolaşısıyla.